

Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1019

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ.

Suppl.

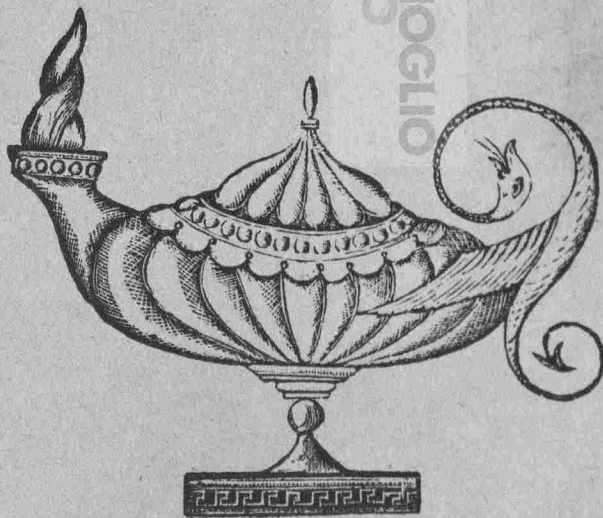
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΟΥ

ΙΖ' ΤΟΜΟΥ.

XVII

~~XVIII~~

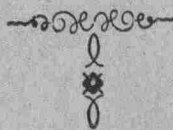

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

1886.

Ἔδρα τοῦ Συλλόγου

Πέραν, Ὀδὸς Τοπτιλάρ, ἀριθ. 18.

Πράκτορες διὰ τὸ ἐξωτερικόν·
Lorentz und Keil, Librairie internationale.
Πέραν, Μεγάλῃ Ὀδῷ, ἀριθ. 457.

ΤΥΠΟΙΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑ.

Ο
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΙΖ' ΤΟΜΟΥ.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΕΝ ΘΡΑΚΗ ΚΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ,

γενομένων κατὰ τὸ ἔτος 1885 διὰ τὴν «Μαυρογορδάτειον Βιβλιοθήκην».

(Ἀνεγνώσθη ἐν ταῖς ΩΕ', ΩΣ' καὶ ΩΠ' συνεδριάσεσι τοῦ Συλλόγου).

Συνεχίζων τὰς διὰ τὴν Μαυρογορδάτειον Βιβλιοθήκην ἐρεύνας μου ἠδυνήθην ἀπὸ τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου μέχρι τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου τοῦ 1885 ἔτους νὰ περιηγηθῶ τὴν νότιον παραλίαν τῆς Θράκης καὶ τὰς ἐν Μακεδονίᾳ ἐπαρχίας Καβάλας, Δράμας καὶ Ζίχνης, ἐν αἷς ἠτύχησα ν' ἀνεύρω πολυαρίθμους ἑλληνικὰς τε καὶ λατινικὰς ἐπιγραφάς, ἰδίᾳ δὲ περὶ τοὺς πεντακοσίους κώδικας. Καὶ κατόπι μὲν παρατίθενται αἱ ἐπιγραφαὶ μετὰ τῶν ἀναγκαίων πληροφοριῶν, ἐν τῇ παρουσίᾳ δὲ ἐκθέσει συνοψίζω κυρίως τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ παλαιογραφικοῦ μέρους τῆς περιουσίας μου, ἥτοι ἐν ἀρχῇ μὲν πραγματεύομαι περὶ τῶν ἀπὸ Σηλυβρίας μέχρι Καλλιπόλεως ἐξετασθέντων τευχῶν, ὕστερον δὲ ἐκτίθην τὴν τοπογραφίαν καὶ ἱστορίαν τῆς ἐν Μακεδονίᾳ σταυροπηγιακῆς μονῆς Κοσινί-

τζης, μετὰ δὲ ταῦτα καταχωρίζω πατριαρχικά τινα σιγιλλιώδη γράμματα, ὡς Συμεῶνος Α', Μαξίμου Β', Μητροφάνους Γ', Ἱερεμίου Β' καὶ Γαβριήλ Γ', ἅτινα συμβάλλουσιν οὐ μόνον εἰς τὴν τοπογραφίαν τοῦ Παγγαίου ὄρους ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν διαλεύκανσιν τῆς χρονολογίας τῶν πρώτων πατριαρχῶν, περὶ ὧν πᾶν ἀσαφὴ καὶ ἐσφαλμένα ἔγραψαν οἱ μέχρι τοῦδε πραγματευθέντες τὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἱστορίαν. Προσέτι, ἐκτίθην τὰ ἀποτελέσματα παλαιογραφικῶν τινῶν παρατηρήσεων, ἀναγράφων ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ καὶ τὰ σημειώματα πολυαρίθμων καλλιγράφων, ἀγνώστων τὸ πλεῖστον. Τέλος δὲ ἐφιστῶ τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν εἰς ἀξιοσημειώτους τινὰς κώδικας, ἐνέχοντας ἀγιογραφικά, ἀπόκρυφα, θεολογικά, ἐκκλησιαστικά καὶ φιλολογικά κείμενα.

A'.

Ἀπὸ Σηλυβρίας μέχρι Καλλιπόλεως.

Ἐν Σηλυβρία σώζονται τρία τεύχη ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς σχολῆς, ὧν τὸ περιεχόμενον συμβάλλει εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας¹. Τὸ πρῶτον καταλέγεται ἐν αὐτοῖς κώδιξ περιλαμβάνων εἰς τριάκοντα καὶ ὀκτώ εὐαγγελικὰς περικοπὰς ἀνεκδότους ὀμιλίας Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου, μαθητοῦ τοῦ διασχήμου πατριάρχου Μελετίου τοῦ Πηγᾶ². Ὁ κώδιξ οὗτος, γραφεὶς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἦν πρότερον κτῆμα τοῦ μητροπολίτου Γοθθίας Δαβὶδ³, ὅστις γινώσκειται ἀλλαχθὲν ὅτι προεχειρίσθη κατ' αὐγούστον τοῦ 1652 καὶ ὅτι ἀπέβιωσεν ἐν ἔτει 1673*. Ἐτερον τεύχος (ὑπ' ἀριθ. 107) τοῦ ἔτους 1731, σχήματος ὄν μικροῦ τετάρτου, διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν περιλαμβάνει «Φιλοθέου Πάτερρα», τὸ δὲ «Ἐνσταθίου καθ' Ὑσμυρίαν καὶ

Ὑσμυρὴν δράμα». Τὸ τρίτον τεύχος (ἀριθ. 128) ἐπιγράφεται: «Βιβλίον καλούμενον ἐπιστολάριον συναχθὲν ἐκ πολλῶν βιβλίων καὶ διαφορῶν ὑποθέσεων. 1763, ἀψ'εξ». Ἐν ἔτει 1830 ἦν κτῆμα τοῦ Ἐρυθρῶν ἐπισκόπου Ζαχαρίου. Ἐν τῷ τεύχει τούτῳ ὑπάρχουσι γυμνάσματα καὶ συνθέσεις τοῦ ἱεροδιακόνου Μακαρίου, εἴτα ἔκθεσις ἐπιστολικῶν τύπων, ἐν οἷς ἀναγινώσκονται καὶ ἐπιστολαὶ τέλειαι λογίων ἀνδρῶν τῆς ΙΖ' καὶ ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος, ἐξ ὧν σημειῶ α') ἐπιστολὴν ἐξ Ἰωαννίνων Γεωργίου τοῦ Σουγδουρῆ πρὸς Καλλίνικον τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην, σκοποῦσαν τὴν ἀναίρεσιν συκοφαντιῶν περὶ ἀλλοιώσεως τῶν ὀρθόδοξων φρονημάτων τοῦ Σουγδουρῆ β') ἀπάντησιν τοῦ πατριάρχου καὶ γ') ἐπιστολὴν τοῦ Σουγδουρῆ περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως πρὸς τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων Δοσίθεον. Αἱ τρεῖς αὗται ἐπιστολαὶ χρησιμεύουσιν εἰς τὸν βουλόμενον ν' ἀσχοληθῇ περὶ τὸ ἐν ἔτει 1695 προβληθὲν τοῖς διδασκάλοις τῆς ἐν Ἰωαννίνοις σχολῆς ζήτημα περὶ θείας οὐσίας καὶ ἐνεργείας¹. Ἐν τῷ αὐτῷ τεύχει ἀναγινώσκονται, σὺν ἄλλαις, δύο ἐπιστολαὶ τοῦ Σπανδωνῆ πρὸς Δοσίθεον τῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχῃ², μία

ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, σημειωθὲν ἤδη ὑπὸ τοῦ Σοφ. Κ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων ἐν Χρυσάλλιδι Βενετίας, 1876, σ. 11-12. Τὸ ἐν Σηλυβρίᾳ ἀπόγραφον εἶνε ἐπίσης ἀξιοσημεῖον, φέρει δ' ἐν τέλει τὴν ἐπομένην τοῦ ἀντιγραφέως σημείωσιν: «Μετεγράφη τὸ παρὸν παρ' ἐμοῦ Ἰωάννου, καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας πρωταποστολαρίου ἔτει αψλα³».

1) Μελετίου, Ἐκκλ. Ἱστορ. τόμ. Γ', σ. 484. Πρβλ. Γ. Ζαβίρα, Ν. Ἑλλ. σ. 212, 525. Κ. Σάθα, Νεοελλ. Φιλολογ. σ. 393. Π. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφ. τῆς Ἠπειροῦ τ. Β', σ. 225. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐξήτασε καὶ ὁ συγχρονιστὴς Σεβαστὸς Τραπεζούντιος ὁ Κυμινίτης, ὡς δεικνύσιν ἡ ἀνεκδοτος αὐτοῦ «Σύντομος θεωρία περὶ διαφορᾶς θείας οὐσίας καὶ ἐνεργείας», ἢς ἀντίτυπον ἐσημειώθη ἤδη ἐν τῷ ἐμφ' καταλόγῳ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, σ. 61.

2) Ὁ Σπαντωνῆς ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῆς ἐν Βυζαντίῳ πατριαρχικῆς σχολῆς. Ποιοῦνται αὐτοῦ μνείαν ὁ Δημήτριος Προκοπίου, ὁ Ἀναστάσιος Γόρδιος, ὁ Καισάριος Δαπόντες (Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλ. τ. Γ', σ. 167, 384, 461, 498) καὶ ἕτεροι, ὡς καὶ μεταγενέστεροι, ἐν οἷς καὶ ὁ κ. Μ. Γεδεὼν (Χρο-

1) Τῷ 1431 ἔτει ἡ ἐκκλησία τῆς μητροπόλεως Σηλυβρίας εἶχε σειρὰν μνηαίων γραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Σηλυβρίας Ἰγνατίου. Τὸ Μνηαῖον τοῦ Φεβρουαρίου σώζεται τανῦν ἐν τῷ βρετανικῷ Μουσείῳ ἴδε H. Omont, Notes sur les manuscrits grecs du British Museum. Paris, 1884, σ. 28-29.

2) Ὁρα Δ η μ η τ ρ ί ο υ Προκοπίου, ἐπιτετυ. ἀπαριθμ. ἐν Fabric. Bibli. Graec., ἐκδ. Harless, τ. XI, σ. 522. Κ. Οἰκονόμου, περὶ τῶν σ' ἐρμηνευτῶν, τ. Δ', σ. 806. Κ. Δημητράκοπούλου, Προσθήκαι καὶ διορθώσεις κτλ. Ἐν Λειψίᾳ, 1871, σ. 35. Ὀρθόδοξος Ἑλλάς. Ἐν Λειψίᾳ, 1872, σ. 146. Γ. Ζαβίρα, Νέα Ἑλλάς, σ. 454-455. Ν. Κατράμῃ, Φιλολογ. Ἀνάλεκτα. Ἐν Ζακύνθῳ, 1880, σ. 122-124. Τρία ἀντίτυπα ὀμιλιῶν τοῦ Μαξίμου εἰς τὰς Κυριακάς τοῦ ἐνιαυτοῦ σώζονται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Κων/πόλει μετοχίου τοῦ παναγ. Τάφου (ἴδε Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλιοθ. τ. Α', σ. 301), ἕτερα δὲ τρία ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Σινᾶ (ἴδε Gardthausen, Catal. cod. Sinaiticorum σ. 237, ἀριθ. 1168-1170).

3) Ἐπὶ τῆς τελευταίας σελίδος τοῦ τεύχους «Τὸ παρὸν ὑπάρχει τοῦ ἱεροτάτου μητροπολίτου Γοθθίας κύρ Δαυῖδ οἱ ἀναγινώσκοντες εὐχεσθαι». Ἐτέρα χεῖρ προσέθετο «τὸ ὅποῖον ἀφιερῶθη εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν τῶν Ἱερίων» κτλ.

*) Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλιοθ. τ. Γ', σ. 587, 599.

4) Τὸ βιβλίον τοῦτο περιλαμβάνεται ἐν 64 ἡριθμημένοις φύλλοις· εἶνε δὲ συγγραφή τοῦ ἡγεμόνου Νικολάου τοῦ Μαυροκορδάτου (ἔρα Ε. Στάματιάδου, Βιογραφία, Ἀθήν. 1865, σ. 102) καὶ ἐξεδόθη ἀνωνύμως ἐν Βιέννῃ τῷ 1800 ὑπὸ Γρηγορ. τοῦ Κωνσταντᾶ. Ἐντελέστερον ἀπόγραφον σώζεται

Γεωργίου τοῦ ἐξ Ἀδριανουπόλεως πρὸς τὸν ἐλλογιμον ἱεροδιάκονον Μακάριον¹ καὶ ἕτερα Σαμουὴλ πατριάρχου πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κορυτζᾶς περὶ χρηματικῆς ὑποθέσεως Γεωργίου τινὸς Σοσάμα ἐπονομαζομένου. Παρὰ δὲ τῷ ἐν Σηλυβρίᾳ κ. Ἀναστασίῳ Παπαδοπούλῳ εὐρηται χειρόγραφον τεύχος (ἐκ σελ. 497 εἰς φ.), ἐνέχον παράφρασιν εἰς τὸ ἡμέτερον ἀπλοῦν ἰδίωμα τοῦ ὑπὸ Lamery γαλλιστὶ συνταχθέντος γενικοῦ καταλόγου τῶν φαρμάκων. Ἡ παράφρασις αὕτη λίαν ἀνορθόγραφος οὔσα ἐγένετο ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ κειμένου ὑπὸ Νικολάου Δούση Πελοποννησίου, διατρίβοντος ἐν Κυδωνίαις τῷ 175³/₄ κατὰ μῆνα φεβρουάριον.

Ἐν Ραιδεστῷ ἠλπίζον ν' ἀνεύρω ἀξιολογὰ τινὰ συγγράμματα, ἐπεὶδὴ σώζεται κατάλογος 171 κωδίκων, οἵτινες εὕρισκοντο ἐν Ραιδεστῷ ὑπερμεσοῦσης τῆς Ις' ἑκατονταετηρίδος². Τινὰ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ τευχῶν κινουσι τὴν περιεργίαν παντὸς φιλόλογου, συνάμα δὲ καὶ ἀναγκάζουσιν αὐτὸν ν' ἀπορῆ ἂν πράγματι ἐσώζοντο μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐν Ραιδεστῷ τοιοῦτοι θησαυροί, ὡς αἱ κωμωδίαι τοῦ Μενάνδρου καὶ Φιλήμονος, αἱ ἱστορίαι τοῦ Παλαιφάτου, Ἐφόρου κτλ. Δυστυχῶς οὐδ' ἐκ τῶν λοιπῶν ἐν τῷ καταλόγῳ σημειωμένων βιβλίων σώζεται τι τὴν σήμερον ἐν Ραιδεστῷ. Ἐξηκριβωσα δὲ κατὰ τὴν ἐκείσε διατριβὴν μου, ὅτι τῷ ὄντι ἐν τῷ μητροπολιτικῷ οἴκῳ ὑπῆρχε συλλογὴ ἀρχαίων κωδίκων, τοὺς ὁποίους ὁμως μεγάλη πυρκαϊά, πρὸ τεσσαρακονταετίας περίπου συμβᾶσα, ἀπετέφρωσε μετὰ τοῦ οἴκου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν συνοικίας³. Τρία χειρόγραφα τεύχη σώζονται ἐν τῷ Συλλόγῳ τῆς Ραιδεστοῦ, ἐξ ὧν

νικὰ τῆς πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας, σ. 113-115) σημειώσας λεπτομερείας τινὰς. Ὁ κ. Γεδεὼν ἀρκεῖται εἰς τὸν Καντεμύρην λέγοντα, ὅτι ὁ Σπαντωνῆς ἐδίδαξε τὴν περιπατητικὴν φιλοσοφίαν. Ἐξ ἀνεκδότου ἐπιστολῆς τοῦ Σεβαστοῦ Κυμινίτου (κωδ. 10 Ἑλλ. Φιλ. Συλλ., φ. 277^α) πρὸς τὸν Σπαντωνῆν μανθάνομεν ὀριστικῶς, ὅτι ἐδίδαξε μεταφυσικὴν, λογικὴν τε καὶ φυσικὴν. Περὶ Σπαντωνῆ θὰ ὀμιλήσω ἀλλαχοῦ ἐκτενέστερον συμπληρῶν τὰς μέχρι σήμερον γνωστὰς περὶ αὐτοῦ πληροφορίας.

1) Σώζονται καὶ ἐπιστολαὶ Σεργίου Μακραιῶου πρὸς Γεώργιον τὸν ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ὧν τὴν ἀναγραφὴν ἴδε παρὰ Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλιοθ. τ. Γ', σ. 540-542.

2) R. Foerster, De antiquit. et libris manscriptis Constantinopolitanis commentatio. Rostochii, 1877, σ. 29-31.

3) Πιθανὸν φαίνεται ὅτι λείψανά τινὰ διεσώθησαν παρ' ἰδιώταις.

τὸ μὲν περιλαμβάνει ἐν ἀντιγράφῳ (ἀρχ. ΙΖ' αἰῶνος) ἀκεφάλους τινὰς βίους ἀγίων¹, τὰ δὲ ἕτερα εἶνε λείψανα δύο εὐαγγελιστῶν, τὸ μὲν τοῦ ΙΒ' αἰῶνος², τὸ δὲ τοῦ ΙΑ'. Τὸ τελευταῖον προσέτι ἦν κτῆμα τοῦ ἐν Φαναρίῳ ναοῦ τοῦ ἀγίου Γεωργίου (τανῦν πατριαρχικοῦ ναοῦ), προσενεχθὲν αὐτῷ ἐν ἀρχαῖς τοῦ Ις' αἰῶνος ὑπὸ Γεωργίου τοῦ Ἀμαστρενοῦ, καὶ ὕστερον τῆς ἐν Ραιδεστῷ μητροπόλεως³.

Ἐν Μυριοφύτῳ ὁ ἐλλογιμώτατος Γρηγόριος ὁ Φωτεινός, ἐπίσκοπος Μυριοφύτου καὶ συγγραφεὺς ἀξιοσπουδᾶστου βιβλίου περὶ τῆς ἐν Χίῳ σεβασμίας Νέας Μονῆς⁴, εὐηρεστήθη νᾶ μοι ὑποβίβλη πρὸς ἐξέτασιν τρία ἰδιόκτητα χειρόγραφα τεύχη, ὧν τὴν περιγραφὴν παρατίθημι ἑνταῦθα.

1. Τεύχος μεμβράνινον (0,15×0,123) ἐκ φύλλων 285, τοῦ Ι' αἰῶνος. Ἐλλείπουσι τὸ τέλος καὶ διάφορα φύλλα ἐκ τοῦ κειμένου. Περιλαμβάνει δὲ τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια μετὰ λατινικῶν τινῶν σημειώσεων γραφεισῶν εἰς τὰς μετώπας ὑπὸ χειρὸς τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος. Οἱ πίνακες τῶν κεφαλαίων ἐρυθροῖς κεφαλαίοις (onciales) γράμμασιν. Ἐπὶ τοῦ 24^α φύλλου ὑπάρχει τετονισμένον διὰ τῶν ἀρχαίων σημάδιον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς τροπᾶριον ψαλλόμενον εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς γεννήσεως τῆς Θεοτόκου. Ὁ τονισμὸς τούτου ἐγένετο ἐν τῷ παρόντι τεύχει κατὰ ἰούλιον τοῦ 1274 ἔτους, ὡς δεικνύσι τὸ ἐπόμενον σημείωμα (φ. 23^β). «Τὸν ἰούλιον μῆνα· ἰνδ' ἰκτιῶνος» α' εἰς τὰς ἰδ' τοῦ ετους ςψβ' ἔσεύε ὁ νοτᾶριος Λέων τοῦ Σεμίνης οἰκῆτωρ χώρας Βουνὸν Λεοῦ'. καὶ ἑκατήνησεν εἰς τὴν χώραν Βένουσαν. ἐμμένων

1) Τὸ ἀσήμαντον τοῦτο τεύχος περιγράφεται οὕτως ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Συλλόγου: «3. Χειρόγραφόν τι ἱστορικὸν βυζαντινῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποῖου ἐλλείπει ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος». Ἴδε τὸ ἀξιόλογον φυλλάδιον «Θρακικὸς Φιλεκαπαιδευτικὸς Σύλλογος ἐν Ραιδεστῷ. Ἐκθεσις τῶν πεπραγμένων ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ μέχρι τέλους τοῦ Γ' ἔτους». Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1874, σ. 72.

2) Σὺγκείται ἐξ 167 μεμβρ. φύλλων (0,285 × 0,19), δίστηλον ὄν καὶ μεμουσορρημένον.

3) Σὺγκείται ἐκ φ. 144, ἐξ ὧν χαρτῶα εἰσι τὰ φ. 8, 30, 86-112 καὶ 143-144· σχήματος τετάρτου (0,27×0,23)· ἰ προσγεγραμμένον. Ἐπὶ τοῦ 83 φ. ἀναγινώσκειται ἡ ἐπομένη σημείωσις: «Ἐδῶκα ἐγὼ Γεώργ(ιος) ὁ αμαστρενός, εἰς τὸν μέγαν Γεώργιον τὸν ἐπονομαζόμενον Φαναριώτ(ην)· βιβλία γ' δεκέμβριον· καὶ ἰουναρίον· καὶ ἡρωλόγιον· διὰ ψυχικῆς σωτηρίας καὶ ἀφέσεως τῶν αμαρτιῶν μου».

4) Τὰ Νεαμονήσια. Ἐν Χίῳ, 1864.

ἐκείσε ἡ κώρτ(η) τοῦ ὑψηλωτάτου ριγὸς Σικαλιείας· εἰς ἣν ὁ αὐτὸς νοτάριος ὁ Λέων ἐλήθηεν διὰ τὸ θέσαι ψύφον ὀμαδικὸν τοῦ εὐγενούς ἀνδρός, τοῦ Ματθαίου τοῦ Ρόδ(ου?) τοῦ Σαλερινοῦ δικαιοτ(. . .) Καλαβρίας· ἐνώπιον τῶν μαιστῶρων τοῦ ψύφου τῆς ρεγνίσις κώρτ(ης). Καταντήσας δὲ ἐκείσαι ὡς ἤριται, εἶδεν τὸν εὐλαβέσσοντος ἱεραία Ἰω(άννην) τῆς Λαουλέττας. ἔχον τὸ παρὸν τοῦ τετραθαγγελίου βιβλίον καὶ ἰδὼς αὐτὸ ὁ ριθ(εῖς) νοτ(άριος) Λέων ἐτόνισε καὶ ἐξίσεν τὸ παρὸν τῆς Θεοτόκου γεννήσεως καλήφωνον εἰς δόξαν αὐτῆς καὶ τοῦ μονογενούς υἱοῦ αὐτῆς, τημῆν τε καὶ ἀνάμνησιν τοῦ ἡμιμένου ἱερέως Ἰω(άννου)· πρὸς τούτω οἱ ἀναγινώσκωντες τὴν παπαδικὴν μάλλιστα τέχνην καὶ τὸ παρὸν καλιφωνίσαντες καλιφῶνον εὐχέσται καὶ μὴ καταράσθαι τὸ καί. . .»

2. Τεῦχος χαρτῶν, γραφέν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 13' αἰῶνος· ἔχει ὕψος 0,155 καὶ σύγκειται ἐξ 193 φύλλων· «*Ἀπολλιναρίου μετάφρασις εἰς τὸν Ψαλτῆρα, Δαυὶδ προφήτου καὶ βασιλέως μέλος*». Τὰ πρῶτα δύο φύλλα ἐνέχουσι ἀρχαία εἰς τὰ μετώπια· ἐν τέλει δὲ τοῦ τεύχους ἀναγινώσκειται ἐν παραφράσει ἄσμα τοῦ ἁγίου Ζαχαρίου καὶ τοῦ ἁγίου Συμεῶνος.

3. Τεῦχος χαρτῶν (0,20×0,15) ἐκ φύλλ. 200 περιέχον, κατὰ τὸν πρόλογον, *Νομοκάνονα τοῦ Μαλαξῶ*, λίαν ὅμως διάφορον τοῦ γνωστοῦ νομοκάνονος αὐτοῦ. Ἐν τῷ τεύχει τούτῳ ὑπάρχουσι καὶ τινὰ κεφαλαία ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Κύπρου, ἐν τέλει δὲ ἀναγινώσκειται ἐπιτάλιος πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (ἀπὸ τοῦ Στάχυος μέχρι Νεόφυτου), ἐξ οὗ μεταγράφω τὸ ἐπόμενον τεμάχιον· «*Θεόκλητος χρόνος β' καὶ ἐξεβλήθη Νικηφόρος ἱεροδιάκονος, σοφὸς καὶ διδάσκαλος, καὶ ἐπιτροπὴν τοῦ Ἱερεμίου (β')* χρόνος γ', καὶ ἐξεβλήθη. *Διονύσιος ἱεροδιάκονος, καὶ αὐτοσφύρατος σοφὸς ὁ δάσκαλος, καὶ εὐγαλεν τὸν Νικηφόρον, καὶ ἐκάθησεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἡμέρας ι' καὶ ἐβλήθη. Νικηφόρος τὸ β' χρόνον α'.* *Ἱερεμία (β')* τὸ γ' χρόνος γ'. *Ματθαῖος ἡμέρας η' καὶ ἐπαρητήσατο. Γαβριὴλ μῆνας ζ'.* *Θεοφάνης Καρκῆς μῆνας γ'.* *Μελέτιος ὁ Ἀλεξανδρείας, ἐπιτροπικῶς χρόνον α', μῆνας ζ'.* *Ματθαῖος* πάλιν χρόνον α', καὶ ἐξεβλήθη. *Νεόφυτος* μῆνας ια' καὶ ἡμέρας ι' καὶ ἐξεβλήθη. *Ραφαὴλ* ἔτη ε' καὶ μῆνας ζ'. Πάλιν ὁ αὐθιγεν *Νεόφυτος* ἐν ἔτει ζ' (1606) ἐν μηνὶ ὀκτωβρίῳ ιε', ἡμέρᾳ δ', ἰνδικτιῶνος ε'».

Ἐν *Ἡρακλείτῃ*, κωμοπόλει ὑπαγομένη τῇ

ἐπισκοπῇ Μυριοφύτου, ὑπάρχει ἐγκαταλελειμμένον ἐνοριακὸν ἀρχαῖον μονῆριον, ὅπερ ταῦν ἀνακαινίζεται. Εἰς τὴν κυριότητα αὐτοῦ ὑπάρχον πολλά τεύχη, ἐξ ὧν σώζονται τὴν σήμερον (εἰς οἰκτρὰν κατάστασιν) ἱκανὰ χαρτῶνα *Μηναῖα* καὶ ἄλλα τελετουργικά βιβλία, ἐν οἷς καὶ πέντε μεμβράνινα ἀξιοσημείωτα εὐαγγελικά τε καὶ εὐαγγελιστάρια, διαφόρων ἐποχῶν.

Ἐν δὲ *Καλλιπόλει* ἀνεύρον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς κοινότητος τεσσαράκοντα καὶ δύο κώδικας, ὡς καὶ δύο μεμβράνινα εὐαγγελιστάρια ἀνήκοντα εἰς ἐκκλησίας δύο¹. Τῶν εὐαγγελισταρίων ἡ περιγραφή ἔχει οὕτως·

1. (Ἐκκλησία ἀγ. Δημητρίου). Τεῦχος εἰς 4^{ος} (0,34×0,25) ἐκ φύλλ. 260· δίστηλον ἐκ γραμμῶν 21· ἐλλείπει τὸ ὑπογεγραμμένον ἰ· *IA'—IB' αἰῶνος*. Ἐλλείπουσιν ἐν ἀρχῇ καὶ τέλει φύλλα τινά. Προηγῶνται τοῦ τεύχους δύο φύλλα, τοῦ μὲν συγκειμένου ἐκ τεσσάρων σελίδων ἐτέρας μονοστήλου (εἰς 8^{ος}) βιβλίου τοῦ 12' αἰῶνος καὶ περιέχοντος μέρος ὀμιλίας, τοῦ δὲ προερχομένου ἐξ εὐαγγελισταρίου τοῦ 16' αἰῶνος. Τὸ κείμενον τῶν περιεχομένων εἶνε τετονισμένον δι' ἐρυθρῶν σημαδίων, ἐν τέλει δὲ αὐτοῦ ὑπάρχει τὸ σύνθετος μνηολόγιον. Τὰ ἀρχικά κεφαλαία στοιχεῖα εἶνε μεγάλα καὶ κεχρωματισμένα, ἔτερα δὲ μικρότερα ὅλως χρυσαῖα.

2. (Ἐκκλησία ἀγίου Νικολάου). Τεῦχος εἰς 4^{ος} (0,29×0,23) ἐκ φύλλων 297, γραφέν πιθανῶς περὶ ἀρχῆς τοῦ 11' αἰῶνος. Ἐλλείπει τὸ

1) Ὁ κ. Μ. Παρανίκας (Σχεδιάσμα κτλ. ἐν Κων/πόλει, 1867, σ. 44) οὐδὲν ὀριστικῶς λέγει περὶ ὑπάρξεως σχολῆς ἐν Καλλιπόλει πρὸ τοῦ 1821. Συμπληρῶν ἐνταῦθα τὸ σχετικὸν περὶ τῆς πόλεως ταύτης χωρίον του λέγω, ὅτι ἐκ τετραδίου εὐρισκομένου παρὰ τῷ ἐν Καλλιπόλει κ. Ἀγγελῆ Ν. Ταβουλαρίου πληροφоруόμεθα ὅτι τῷ 1779 ἐδίδασκεν ἐνταῦθα ὁ διδάσκαλος Ἀντώνιος. Ἐν τῷ τετραδίῳ τούτῳ σώζεται ἐπιστολή Ἀντωνίου Παλλαδοκλέους πρὸς τὸν ἐν Καλλιπόλει Ἀντώνιον (26 Σεπτεμβρίου 1779) καὶ ἀπάντησις τούτου (12 Νοεμβρίου 1779) πρὸς τὸν Παλλαδοκλέα. Ἐν ἐτέρῳ δὲ τεύχει τοῦ κ. Ταβουλαρίου, περιέχοντι τὴν λογικὴν τοῦ Βλεμμίδου, ἀναγινώσκειται ἡ ἐπομένη σημείωσις· «*Ἐν ἔτει φω' ἡρξάμην διδάσκεισθαι τὴν τοῦ Νικηφόρου λογικὴν παρὰ τοῦ σοφολογιωτάτου διδασκάλου τῶν ἐπιστημῶν κυρίου κ. Μανασσῆ ἐν τῷ σχολείῳ τῆς Καλλιπόλεως*». Καὶ ἐν Μαδύτῳ ὑπῆρχε σχολεῖον κατὰ τὰ ἔτη 1776—1779, ὡς δείκνυσι τὸ προηγούμενον τετραδίον, ἐν ᾧ ὑπάρχει ἐπιστολή τοῦ Καλλιπόλεως Γρηγορίου (1776) πρὸς Νεόφυτον ἱεροδιάκονον ἐν Μαδύτῳ, καὶ ἐτέρα Στρατῆ μαθητοῦ (22 Σεπτεμβρίου 1779) πρὸς τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Γρηγόριον ἱερομόναχον.

ὑπογεγραμμένον ἰ· τὸ κείμενον τετονισμένον τινὰ ὠραία κεφαλαία γράμματα κεχρωματισμένα. Τρία πλούσια κοσμήματα ἐν σχήματι Π. Ἐν ἀρχῇ τοῦ τεύχους ὑπάρχει μέγα τετραγώνον παραλληλογράμμου σχήματος κόσμημα, οὔτινος ἡ σύνθεσις εἶνε ἀξία προσοχῆς. Ἐν τέλει δὲ φαίνεται ὅτι ἐλλείπουσι 2 ἢ 3 φύλλα τοῦ μνηολογίου· δίστηλον ἐκ γραμμῶν 24. Ἐπὶ χαρτῶν δὲ τεμαχίου, κεκολλημένου (ἔσωθεν), ἐπὶ τῆς πρώτης πινακίδος, ἀναγινώσκειται τὸ ἐπόμενον σημείωμα· «*† Τὸ παρὸν θεῖον εὐαγγέλιον ἐξόνθει παρὰ τοῦ ἐλαβεστάτου παπα Κυριακοῦ καὶ χαρτοφύλακος· καὶ ἀφιερῶθη ἐν τῷ καθ' οὗ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου τοῦ δεῖστατος αὐτοῦ, διέφθαρημένο ὄντος ἡγοράσθη ἐνδυμα παρὰ τῶν τιμωτάτων ἐνοριτῶν, τῶν ῥάπτων, καὶ ἀνακαινίσθη μετὰ πάσης ἐπιμελείας παρ' ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς καὶ ἀμαρτωλοῦ Κωνσταντίνου ἱερέως, καὶ ἐκκλησιαρχοῦ καὶ ὅστις τούτο ὑστερήσ(ει) κτλ. Τούτου χάριν ἐγγράφει τὸ παρὸν γραμματίον ἐν ἔτει ζξθ' (=1561) ἐν μηνὶ φεβρ. ἰδ. δ^{ος}*».

Τὰ εἰς τὴν κοινότητα ἀνήκοντα τεύχη ἦσαν συμμεμιγμένα μετὰ πολλῶν ἐντύπων βιβλίων, συσσωρευθέντα δὲ καὶ ἀριθμηθέντα ὑπ' ἐμοῦ κατὰ σχῆμα ἐτέθησαν ἐντός ἰδιαίτερου κιβωτίου πρὸς εὐχερεστέραν χρησιμοποίησιν αὐτῶν παρὰ τῶν ἐν Καλλιπόλει διατριβόντων περιηγητῶν. (Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Κοινότητος εὐρίσκειται ἐν ἰδιαίτερῳ οἰκῆματι ἰδρυμένῳ ἐν τῷ κήπῳ τῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐκκλησίας). Τὰ τεύχη ταῦτα παρουσιάζουσιν οὐκ ὀλίγας χρήσιμους λεπτομερείας. Ἐν πρώτοις σημειῶ, ὅτι τὰ πλεῖον αὐτῶν ἦσαν ἀρχῆθεν κτήματα τοῦ ὑπερμεσοῦς τῆς 12' ἑκατονταετηρίδος ἀμύσαντος Ἰωαννίτου λογίου Βησσαρίωνος τοῦ Μακρῆ, ὅστις ἐκκληροδότησεν αὐτὰ εἰς τὴν μητροπόλιν Ἀχριδῶν· ἐντεῦθεν δὲ περιῆλλον εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ἐκ Καλλιπόλεως μητροπολίτου Πρεσπῶν Καλλινίκου¹, οὗ ἀποβιώσαντος,

1) Παρὰ τῷ ἐν Καλλιπόλει κ. Ἀγγελῆ Ταβουλαρίου σώζεται τετραδίον φέρον τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην· «*Ἐν φωιγ^ο Μαΐου α^ο: Καταγραφή τῶν παλαιῶν νομισμάτων, ἧτοι τῶν μονέδων τῶν εὐρισκομένων ἐν τῷ βασιλικῷ θησαυροφυλακείῳ τῆς Ἀουστρίας, ἄπερ ἀντέγραψα ἐν Ἀχρίδι, ἐκ τῶν γεωγραφικῶν πινάκων, ἧτοι χαρτῶν χαλκογραφικῶν τοῦ πανιερωτάτου καὶ θεοπροβλήτου μητροπολίτου ἀγίου Πρεσπῶν κυρίου κ. Καλλινίκου*». Οὗτος ἐξελέγη μητροπολίτης Πρεσπῶν τῷ 1801, κατὰ μῆνα Σεπτεμβρίου, ἐπὶ πατριαρχοῦ Καλλινίκου τοῦ

πάντα τὰ βιβλία μετεκομίσθησαν εἰς Καλλιπόλιν ὡς ἰδιοκτησία τῆς ἐν αὐτῇ ὀρθοδόξου κοινότητος. Ἐν ἀρχῇ τοῦ 5^{ου} τεύχους ὑπάρχει ἰδιόγραφος κατάλογος πολυαριθμῶν βιβλίων, ἀναγνωσθέντων, κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν, ἐν Ἰωαννίνοις ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνος Μακρῆ κατὰ τῶν ἐτῶν 1674—1698, ἱκανὰ δὲ τεύχη τῶν ἐν Καλλιπόλει ταῦν εὐρισκομένων εἶνε αὐτόγραφα τοῦ Μακρῆ (ἀριθ. 16, 22—28), τὸ δὲ περιεχόμενον ἀπάντων τῶν τευχῶν εἶνε ἀξιοσημείωτον, διὸ καὶ τίθημι ἐνταῦθα σύνοψιν αὐτοῦ.

Ἐν τῷ 6^ο κώδικι ὑπάρχει καλὸν ἀντίγραφον 13' αἰῶνος «*Νικομάχου Γερασίου ἀριθμητικῆς εἰσαγωγῆς τῶν εἰς δύο τὸ α', ὅπερ ἐξηγεῖται ὁ φιλόσοφος Πρόκλος*» ὁ ἐκ Λαοδικείας¹, οὗ ἡ ἀρχὴ «*Εἰσαγωγή ἐπιγράφεται ὡς πρὸς τὰ γεγραμμένα*», τὸ δὲ τέλος «*καὶ πάντες οἱ ἐν τῷ τῆς μουσικῆς ὀργάνῳ τῶν συμφωνιῶν λόγοι ἀνελλεῖπεις. Τέλος τῆς Νικομάχου ἀριθμητικῆς εἰσαγωγῆς*»². Τὸ κείμενον ἀμφοτέρων τῶν βιβλίων τοῦ Νικομάχου ἀναγινώσκειται καὶ ἐν ἐτέρῳ κώδικι τοῦ Μακρῆ (ἀριθ. 21, φ. 22—102).—Ἐν τῷ 28^ο κώδικι, ἀρχῶν 13' αἰῶνος, ὑπάρχει ἀξιόλογον ἀπόγραφον (φύλ. 29—107) ἐπιγραφόμενον «*Εὐκλείδου στοιχείων πρῶτον (β', γ', δ', ε' καὶ ς') ἐκ τῶν Θεώρων συνουσιῶν*». Ἐν ἀρχῇ (φ. 1—28) ἀναγινώσκειται ἐπιγραφὴ ἔχουσα οὕτω· «*Βιβλίον α^ο. Εἰσαγωγικὴ Μαθηματικὴ Προόμιον*», οὗ ἡ ἀρχὴ· «*Τῷ πρωτοπειρῶ μαθητῇ ἱνα εἰσελθῇ ἐν τοῖς ἀδύτοις τῆς μαθηματικῆς, δύο ταῦτα*» κτλ. Εὗρον ἐπίσης ἐν δυσὶ κώδιξι (ἀριθ. 24, φ. 1^α, ἀριθ. 31) τοῦ Μακρῆ «*Σχόλιον εἰς τὸ Ε^ο βιβλίον Εὐκλείδου στοιχείων, συντεῖνον εἰς*

ἀπὸ Νικαίας. Ἴδε Β. Μυστακίδου, περὶ Κουρουσσέμῃ ἱστορικαὶ εἰδήσεις. Ἐν Κ. πόλει, 1885, σ. 50.

1) Καὶ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Escurial (E. Miller, Catalogue, σ. 347, ἀριθ. 206) ὑπῆρχεν ἀντίγραφον. Ἐτερον κέκτηται ὁ ἡμέτερος Σ. Κόμονος, ὅστις καὶ ἐξέδωκεν ἐν Ἡ' τόμῳ τῆς Παγδώρας (1857, σ. 253—256) ἱκανὸν ἀπόσπασμα σχολίων τοῦ Πρόκλου εἰς τὴν ἀριθμητικὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Γερασίου.

2) Τὸ κείμενον τοῦτο κατέχει τὰ φ. 1—100 τοῦ κώδικος, μεθ' ὃ ἐπονται α') «*Τοῦ Ψελλοῦ, τὸ κτιστὸν καὶ τὸ περιγραφτὸν*», ἐπίγραμμα ἐξάστιχον, οὗ ἡ ἀρχὴ· «*Θεὸς τὸ διττὸν οὐκ ἔχων τῶν πνευμάτων*» κτλ. β') [Νόννου] συναγωγὰ ὧν ἐμνήσθη ἱστοριῶν Γρηγορίου ὁ Ναζιανζηνὸς ἐν τῷ α' καὶ β' κατὰ Ἰουλιανὸν στηλιτευτικῷ λόγῳ. Τὸ τεύχος τοῦτο ἦν κτήμα Βησσαρίωνος τοῦ Μακρῆ.

ἐρμηνείαν τῶν ἐν τῇ παρούσῃ συνόψει τῆς ἀριθμητικῆς λόγων τε καὶ ἀναλογιῶν» οὗ ἡ ἀρχή: «Σκοπὸς τῶ ἐ' βιβλίου περὶ ἀναλογιῶν διαλαβεῖν» κτλ.¹ Ἐν δὲ τῷ 35^ο τεύχει εὑρηται οὐκ εὐκαταφρόνητον ἀντίγραφον (1598) τοῦ ἐπ' ὀνόματι Ἐπιφανίου Κύπρου φερομένου Φυσιολόγου², ἐπιγράφεται δὲ οὕτως: «Ἱστορίαι ἐκ τῶν φυσιολογικῶν περὶ ζώων», ὧν ἡ ἀρχή: «Ἀρχὴ περὶ τοῦ λέοντος. Ἔστι γὰρ ὁ λέων, τρεῖς φύσεις ἔχων ἐν ἑαυτῷ κατὰ τὸ ὁμοίωμα» κτλ. (φ. 129 - 150^α). — Ὑπὸ ἔποψιν δὲ κριτικὴν, διὰ τοὺς φιλολογικῶς ἀσχολουμένους περὶ τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων ἱατρῶν, ἀξιόλογον θεωρῶ τὸν ὑπ' ἀριθ. 38 κώδικα, οὗτινος περιεσώθησαν ἄχρι σήμερον 198 βομβύκιναι

1) Ἐν τῷ 24 κώδικι ὑπάρχουσι προσέτι α') «Τοῦ σοφωτάτου Ψελλοῦ εὐσύνοπτον σύνταγμα εἰς τὰς τέσσαρας μαθηματικὰς ἐπιστήμας, ἀριθμητικὴν, μουσικὴν, γεωμετρικὴν καὶ ἀστρονομικὴν. Ἐνταῦθ' ἀριθμῶν συντομωτέρα φράσις». Ἀρχ. «Μέλλοντί μοι καὶ περὶ τῶν τεσσάρων μαθηματικῶν», φ. 2 κ. ε. Ἐν τέλει: «ἄχο' Ἰανουαρίῳ ἡ'. Τέλος τῆς ἀστρονομίας. Οἱ ἀναγινώσκοντες, μένησθε τοῦ γράψαντος Βησσαρίωνος Μακρῆ, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων». β') «Κλεομηδους κυκλικῆς θεωρίας μετεωρῶν βιβλίον» α' καὶ β', φ. 37^α-73^β. γ') «Πρόκλου σφαῖρα» μετὰ πολλῶν ἐκτενῶν σχολίων, φ. 74^α-81^β. δ') «Πρόκλου διαδόχου ὑποτύπωσις τῶν ἀστρονομικῶν ὑποθέσεων» μετὰ σχολίων, φ. 82^α-125^β. Ἐν τέλει: «ἄχο' Μαρτίῳ, κ'. Ἐγγραφή δὲ καὶ ἀνεγνώσται ὑπὸ Βησσαρίωνος ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων». Τὸ προσημειωθὲν εὐσύνοπτον σύνταγμα τοῦ Ψελλοῦ ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ 31 κώδικι, ἡ δὲ σφαῖρα τοῦ Πρόκλου εὑρηται καὶ ἐν τῷ 31 κώδικι. Τοῦ Ψελλοῦ συγγραφαὶ ὑπάρχουσι καὶ αἱ ἐπόμεναι: α') «Ἐπίλυσις εἰς τοὺς τῆς φιλοσοφίας τρόπους», ἀριθ. 21, φ. 103^α-β'. β') «Σύνοψις τῶν πέντε φωνῶν καὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν», ἀριθ. 21, φ. 108. γ') «Ἀναγωγὴ εἰς τὸν Τάνταλον» καὶ ἑτέρα «εἰς τὴν Κίρκην βουλομένην τὸν Ὀδυσσεῖα μεταμορφοῦν», ἀριθ. 21, φ. 115^α-133. Τὰ τοῦ αὐτοῦ «Σχόλια εἰς τὰ μετὰ τὰ φυσικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀρχομένων τῶν σχολίων ἀπὸ τοῦ Ε'» ὑπάρχουσι κατ' ἰδίαν ἐν τῷ 17 κώδικι, γραφέντι τῷ 1666 ὑπὸ Δοσιθέου (τοῦ ὕστερον πατριάρχου) ἐν Ἱερουσαλῆμ. Ὁ 21 κώδιξ περιέχει ἐν τέλει (φ. 134^α-157) «Ἀλκινόου φιλοσόφου εἰσαγωγὴν τῶν δογματικῶν», ἐν φύλλῳ δὲ 110^α «Ἐτέρου τινὸς μέθοδον εἰς τοὺς τρόπους τῆς φιλοσοφίας», ἧς ἡ ἀρχή: «Ὅροι φιλοσοφίας. Φιλοσοφία ἐστὶ γνῶσις τῶν ὄντων» κτλ.

2) Ἐν τέλει τοῦ κειμένου: «ἔτι ζρζ' μηνὸς Σεπτεμβρίου γ' χεῖρ Εὐγενίου ποτὲ Εὐθυμίου».

φύλλα. Τὸ τεῦχος τοῦτο 8^ο ὄν σχήματος (0,208×0,14) ἐγγραφή, ὡς φαίνεται, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος· συνίστατο δὲ πρότερον ἐκ πολλῶν ἡριθμημένων τετραδίων, ἐξ ὧν σώζονται τὴν σήμερον ἐν ἀνευ ἀριθμοῦ καὶ τὰ τετραδία λε'—νη'. Περιέχει δὲ σὺν ἄλλοις¹ τὴν ὑποβוליμαίαν ἐπιστολὴν τοῦ Ἱπποκράτους πρὸς Πτολεμαῖον βασιλέα τῆς Αἰγύπτου (φ. 39^α)², «Γαληνοῦ περὶ σφυγμοῦ ἐκ τοῦ β' βιβλίου αὐτοῦ» (φ. 41^β), «αὐτοῦ αὐτοῦ Γαληνοῦ ἐπι περὶ σφυγμῶν» (φ. 52^α), καὶ πάλιν «Γαληνοῦ ἱητροῦ, περὶ οὖρων» (φ. 57^β), καὶ αὔθις «αὐτοῦ αὐτοῦ ποῖον οὖρον ἀριστόν ἐστιν ἐπὶ τῶν ροσοῦντων» (φ. 58^α). Τούτοις ἐπονται α') «Μάγνου Ἐμεσηνοῦ σοφιστοῦ ἀρχιτροῦ, περὶ τῆς τῶν οὖρων θεωρίας», ἧς ἡ ἀρχή: «Τῶν οὖρων, πολλαὶ μὲν αἱ κατὰ γένος διαφοραὶ»³. β') ἀδήλου «Περὶ τοῦ γυνῶναι βουλὴν γυναικός» (φ. 75^β). Ἀρχ. «Λαβὼν βάτραχον ποτάμιον» κτλ. γ') ἀδήλου «Διάκρισις σφυγμῶν» (φ. 76^β). Ἀρχ. «Πόσαι ποιότητες καθορῶνται» κτλ. δ') ἀδήλου «Στιχηρὰ ἱατρικῆς ἡχοῦς α' πρὸς τὸ τῶν οὐρανίων» (φ. 77^α). Ἀρχ. «Τῶν ἀσθενούντων ἰελλία μέθε τρεῖς καὶ δέκι» κτλ. ε') «Θεοφίλου περὶ οὖρων ἀκριβῆς κατάληψις» (φ. 64^β), ἧς ἡ ἀρχή: «Τὴν περὶ τῆς τῶν οὖρων διαφορῆς πραγματεία» κτλ. ζ') Ἐν τοῖς Physiici et medici Graeci minores τοῦ Ideler (II) εὑρηται ἀνώνυμος Ἀκριβεστάτη σύνοψις περὶ οὖρων, ἐρμηνευθεῖσα ἐκ τῆς τέχνης τῆς ἱατρικῆς τῶν Ἰνδῶν».

1) Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος ἐλλείπουσι. Προηγούνται α') ἀγνώστου μοι ἱατρικῆς συγγραφῆς συνέχεια, πραγματευομένης ἐν κεφαλαίοις περὶ διαφόρων ἱατρικῶν ζητημάτων. Τὸ κεφάλαιον τρίτον, περὶ τοῦ ὅταν φαίνεται πράσιμος ἡ αὐτὴ στεφάνη, καὶ τὸ οὖρον κόκκινον, νά ἐνι εἶτε κυδωνόχρουν, εἶτε ὡς περ τυρόχρουν» κτλ. Παρέπονται συνταγαί. β') ἀδήλου «ἐρμηνεία τῶν βοτανῶν: κατὰ στοιχείον, ἀρχὴ τοῦ Α'. Ἀρχ. «Ἄμωμον ἐστὶ ρίζα τῆς πενταφύλλου. Ἄγγουσα ἐστὶ τὸ ἐρυβούγλωσσον» κτλ. Τέλος: «Ἄνχιμον τὸ κακῶς βασιλικόν. Ἄχιμου σπέρμα, ὁ τοῦ αὐτοῦ σπόρος».

2) Ἐπιγράφεται: α' Ἐπιστολὴ Ἱπποκράτους ἀρχιτροῦ σοφιστοῦ πρὸς Πτολεμαῖον βασιλέα Αἰγύπτου. Ἡ αὐτὴ καὶ ἐν τῷ 82 κώδικι (φ. 188^β) τῆς ἐν Χάλκῃ μονῆς τῆς Θεοτόκου. Ἐτερα ἀντίγραφα σημειοῦσιν ὁ Η. Omont (Inventaire sommaire des mss. du suppl. grec de la biblioth. nationale, ἀριθ. 252, 446) καὶ ὁ Daremberg (Notices et Extraits des mss. médicaux. 1re partie. Paris, 1853, σ. 19, 152).

3) Ὅρα Ch. Daremberg, Notices et Extraits, I, σ. 55, 149, 161.

Τὴν πραγματεία ταύτην ἀποδίδωσιν ὁ ἐν Καλλιπόλει κώδιξ (φύλ. 80^β) τῷ γνωστῷ ἱατρικῷ συγγραφεὶ Ἀετίῳ. Τοῦ αὐτοῦ δὲ «Ἀετίου περὶ τῆς ἐκ σφυγμῶν σημειώσεως» μικρὸν ἄρθρον ἀναγινώσεται ἐν φ. 81^α, ἀρχόμενον μὲν ἐκ τῶν λέξεων «Προσδοκώμενης ἡδὴ τῆς κρίσεως», λήγον δὲ εἰς τὰ «ἀεὶ προσδοκᾷν ἐσσεσθαι». Εἶτα εὑρηται (φ. 81^β) τὸ τοῦ «Ἱπποκράτους προγνωστικόν», καὶ τέλος «Σχόλια σὺν Θεῷ εἰς τὸ προγνωστικόν Ἱπποκράτους ἀπὸ φωνῆς Στεφάνου τοῦ φιλοσόφου», ὧν ἡ ἀρχή: «Τὰ εἰωθότα ἐπὶ ἐκάστου συγγράμματος» κτλ.

Σημειῶ προσέτι κώδικα (ἀριθ. 8) βομβύκινον τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, περιλαμβάνοντα συλλογὴν συνοδικῶν καὶ πατρικῶν κανόνων, βασιλικῶν νόμων, καὶ ἀπὸ τοῦ σέ φύλλου τὴν ἀνακθάρσιν τῶν νόμων ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων Βασιλείου, Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος¹.

Ἐν τῷ 21^ο τεύχει εὑρηται πραγματεία «αὐτοῦ Βλεμμίδου περὶ τῶν πέντε φωνῶν, καὶ διατι εἰσι μόναι πέντε καὶ οὐ πλείους» (φ. 111^β). Τέλος σημειῶ κώδικα τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος (ἀριθ. 9), ἐνέχοντα τὴν γνωστὴν ἀκέφαλον δυστυχῶς μέχρις ἡμῶν περιελθούσαν διήγησιν τοῦ Σιλβέστρου Συροπούλου περὶ τῆς Φλωρεντινῆς Συνόδου· ἐπιγράφεται δὲ ἐνταῦθα οὕτως: «Ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων τῶν συγγραφέων παρὰ τοῦ μεγάλου ἐκκλησιαρχοῦ κυροῦ Σιλβέστρου τοῦ Συροπούλου. Περὶ τῶν πρέσβων τῆς μελετωμένης ἐν Βασιλεῖα τῆς Γερμανίας Συνόδου, πρὸς τε τὸν βασιλέα κύριον Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν πᾶσαν, καὶ περὶ τοῦ συνοδικοῦ δεκρέτου καὶ ὅπως αὐτὸν ἐθεράπευσον»².

1) Τὸ τεῦχος τοῦτο (0,265×0,195), συνιστάμενον ἐξ 178 φύλλων ἡριθμημένων, εἶνε γεγραμμένον ὑπὸ δύο διαφόρων χειρῶν. Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος ἐλλείπουσι. Τετραδία τινὰ ἀτάκτως συνδεδεμένα· σητόθρωτον, πολλὰ δὲ φύλλα οἰκτρῶς βεβλαμμένα.

2) Ὁ κώδιξ εἶνε πλήρης καὶ καλῶς δεδεμένος· σύγκειται ἐξ 194 φύλλων· τὸ δὲ κείμενον ἄρχειται ἀπὸ τῶν λέξεων: «Ἄρτι τῶν πρέσβων ἀπὸ τῆς μελετωμένης συνόδου φθασάντων». Ἐν τέλει: «Τέλος τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας ὑπὲρ τῆς οὐκ ἀληθοῦς ἐνώσεως». Ἐπειτα (φ. 192^α-194^β) «ὁ γενόμενος συνοδικὸς τόμος παρὰ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου», ἐξ οὗ ἐλλείπουσι αἱ ὑπογραφαί. Ἐτερον παλαιότερον ἀλλ' ἀνορθόγραφον ἀντίγραφον (τοῦ ἔτους 1580) εὑρον καὶ κατέταξα ὑπ' ἀριθ. 22 ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς Βαζελῶνος, ὅπερ σύγκειται ἐκ 338 φύλλων εἰς μ. 4^ο (0,208×0,155). Ἐπιγράφεται δὲ τοῦτο οὕτω: «Διήγησις τῆς Η'ης συνόδου

Ἡ συλλογὴ τῶν ἐν Καλλιπόλει τευχῶν συμβάλλει ἐπαρκῶς καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ ἐπόμεναι σημειώσεις.—Ὁ 1^ο κώδιξ περιλαμβάνει ἀγνώστου μοι συγγραφέως, Μιχαῆλ Φωτεινοῦ, ἐκτενές ἔργον ἐπιγραφόμενον «Ἡ εἰσαγωγή τῶν νόμων, ἧτοι τὰ ἱστοιτοῦτα κατ' ἐπιτομήν». Ὁ συγγραφεὺς ἐξῆ ἐν ἔτει 1778· ἦν δὲ Χιος, πρῶην μέγας παχάρνικος καὶ τιμημένος παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τῷ ὀφφικίῳ ἀπάτου τῶν φιλοσόφων.—Ὁ 5^ο κώδιξ εἶνε αὐτόγραφος τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων «ιατροφυσικοῦ» Νικολάου Κεραμέως, ἀκμάσαντος ἐν τῇ ΙΖ' ἑκατονταετηρίδι· περιέχει δὲ τὸ ἔτι ἀνέκδοτον αὐτοῦ «Λεξικὸν ἐλληνικὸν καὶ ἀπλόν», ὅπερ φαίνεται μοι ἄξιον προσοχῆς τινος παρὰ τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὴν συλλογὴν δημοτικῶν λέξεων καὶ φράσεων². Ἦττον γνωστὸν σύγγραμμα τοῦ διασήμου Θεοφίλου Κυρουδαλλέως εὑρον ἐνταῦθα τὸ ἐπιγραφόμενον «Σύνοψις εἰσαγωγικωτέρα εἰς γεωγραφίαν, καὶ πρότερον εἰς θεωρίαν σφαιρικὴν, συγγραφεῖσα ἀπὸ φωνῆς τοῦ σοφωτάτου Θεοφίλου Κορυδαλλέως»³ (ἀριθ. κώδ. 21 κ.ε.). Ἀνέκδοτα δὲ

ἐν Κωνσταντίνου πόλιν· πρὴν τῆς ἀποδημίας· καὶ μετὰ τὴν εἰς Ἰταλίαν, ἀποδημίαν. Σιλβέστρου, Συροπούλου, διακόνου, καὶ δικαιοφύλαξ, καὶ μέγα ἐκκλησιάρχου: — Μετὰ πρακτικὰ τῆς αὐτῆς Η'ης συνόδου· Γεωργίου τοῦ Σχολάρχου καὶ τοῦ αὐτοῦ συνόδου· Γεωργίου τοῦ Σχολάρχου καὶ τοῦ αὐτοῦ συνόδου: † εἰς βιβλία τρία». Ἀρχεται ἐκ τῶν Σιλβέστρου: † εἰς βιβλία τρία». Ἀρχεται ἐκ τῶν λέξεων «... ἀρεσιν ἢ ἐναντίαν δόξαν» κτλ. Σημείωσις τοῦ ἀντιγραφῆος Ἰωάννου Σούτζου δηλοῖ, ὅτι ἡ ἀντιγραφή ἀρξαμένη τῇ 1 Ὀκτωβρίου 1579 ἐπερατώθη τῷ 1580. Τὸ τελευταῖον ἔτος ἐπαναλαμβάνεται ἐν τέλει, ἐνθα δηλοῦται ὅτι ἐγγραφή «στὸ Γαλατὰ». Τὰ πρακτικὰ τοῦ Σχολαρίου σημειοῦται ὅτι μετεγράφησαν «ἐκ τῆς στάμπας τὴν ἐξ Ἰταλίας».

1) Δημ. Προκόπιος ἐν Fabricii, Biblioth. Graeca, τ. XI, σ. 528. Γ. Ζαβίρα, Νέα Ἑλλ. σ. 473-74. Κ. Σάθα, Νεοελλ. Φιλολογ. σ. 322-323. Ἀπεβίω τῷ 1663. Ἰδε Α. Δημητρακοπούλου, Προσθ. καὶ διορθ. σ. 52. Ὁ αὐτὸς γράφει περὶ Νικολάου Κεραμέως καὶ ἐν τῇ Ὁρθοδ. Ἑλλάδι, σ. 159.

2) Τὸ τεῦχος σύγκειται ἐκ 345 φύλλων. Ἐν φ. 333^α ἀναγινώσεται αὐτόγραφος σημείωσις ἔχουσα ὕδα: «Τέλος μὲ τὴν βοήθειαν καὶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἀχ', ζ'ς ἡ' τοῦ δεκεμβρίου μηνός—Νικόλαος Κεραμεὺς ἱατροφυσικός». Τοῦ συγγραφέως τούτου Κεραμεὺς ἱατροφυσικός. Τοῦ συγγραφέως τούτου Κεραμεὺς ἱατροφυσικός (Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολίοις πατριαρχευσάντων σ. 1176), ὁ Μελέτιος ἐν Ἑκκλῆσ. Ἱστορίας τ. Γ', σ. 472, ὁ Ζαβίρας ἐν Ν. Ἑλλ. σ. 474, καὶ ἕτεροι.

3) Τοῦτου ἀντίγραφον ἀπόκειται καὶ ἐν τῇ Βιβλ. 2

συγγράμματα του Ζακυνθίου Νικολάου Κούρσουλα¹ εὔρον τὰ ἐπόμενα· α') «Εἰς τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους φυσικὴν πραγματείαν ὑπομνήματα καὶ ζητήματα», β') «Εἰς τὰ περὶ ψυχῆς τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλία», γ') «Ἐπιτομήματα καὶ ζητήματα εἰς τὸ Ἀριστοτέλους περὶ οὐρανοῦ»². Ἀλλὰ καὶ τοῦ Βησσαρίωνος Μακρῆ ἄγνωστοι παντελῶς συγγραφαί, ἰδιόγραφοι μάλιστα, φυλάττονται ἐν Καλλιπόλει· ἐπιγράφονται δὲ οὕτως·

α') «Εἰς ἅπασαν τὴν τῆς λογικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους μέθοδον» (ἀριθ. κώδ. 25, φ. 1—13) ἐν τέλει «αὐτῶν ἐπιτομῶν ἐπιτομῶν τὴν συνοπτικὴν λογικὴν».

β') «Εἰς ἅπασαν τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους λογικὴν πραγματείαν» (αὐτόθι, φ. 15^α—136^β).

γ') «Συλλογισμὸς τῆς λογικῆς» (ἀριθ. κώδ. 26, φ. 1—41).

δ') Ρητορικὴ τέχνη, γραφείσα τῷ «αὐτῷ μὴν Σεπτεμβρίῳ» (ἀριθ. 31, σελ. 1—81).

ναίᾳ βιβλιοθήκῃ· ἴδε Α. Δημητρ. Προσθ. καὶ διορθ. σ. 41, ὁ δὲ Ζαβέρων ἐν Ν. Ἑλλ., σ. 315, σημειοῖ ὅτι ἐξεδόθη.

1) Ἴδε περὶ αὐτοῦ ἀκριβέστερον Ν. Καραμῆ, Φιλολογ. Ἀνάλεκτα Ζακύνθου, σ. 311—315. Τοῦ παρὰ Σάθρα, Ν. Φιλολογ. σ. 255, σημειουμένου ὑπομνήματος εἰς τὸ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς εὑρηται ἀντίγραφον καὶ ἐν Καλλιπόλει, ἐν τῷ 16 κώδικι, φ. 112—210 ἕτερον ἐσημείωσα ἐν Καταλ. τῶν χειρογράφων τῆς Εὐαγγ. Σχολῆς, σ. 19.

2) Τὰ τρία ταῦτα συγγράμματα δὲν μνημονεύονται ἀλλοῦ. Τὸ πρῶτον ὑπάρχει ἐν τῷ 22 κώδικι συγχειμένῳ ἐκ φ. 286, ἐπιγραφόμενῳ δὲ «Εἰς τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους φυσικὴν πραγματείαν ὑπομνήματα καὶ ζητήματα, Νικολάου Κούρσουλα τοῦ Ζακυνθίου, διδασκάλου, φιλοσόφου καὶ θεολόγου. Ἐγράφη ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Βησσ. Μακρῆ. Τὸ δεύτερον σύγγραμμα περιέχεται ἐν τῷ 23 κώδικι ἐκ φ. 344, φέροντι σημείωμα τοῦ «Μνήσθητε τοῦ γράψαντος οἱ ἀναγινώσκοντες Βησσαρίωνος Μακρῆ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, οὗ καὶ κτῆμα τὸ παρὸν πρὸς τοῖς ἄλλοις τυγχάνει αὐτῶν». Τὸ τρίτον ὑπάρχει ἐν τῷ 16 κώδικι, ἔχοντι ἐν τέλει τὸ «Μνήσθητε τοῦ γράψαντος οἱ ἀναγινώσκοντες, Βησσ. Μακρῆ, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων». Ὁ Μακρῆς ἀπέβη τῷ 1699. Ἴδε Π. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογρ. τῆς Ἠπείρου, τ. 2, σ. 276. Τῷ 1669 ἔτει διατρίβων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντέγραψε τὸ τοῦ Κορυδαλλέως ὑπόμνημα εἰς τὸ περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίον τοῦ Ἀριστοτέλους (ἴδε κώδ. 27 Καλλιπ.), σημειώσας ἐν τέλει τὰ ἐπόμενα· «Ἐλαβε τέλος ἡ παρούσα βιβλίος ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ γενέσεως χιλιοστῶν ἑξακοσιοστῶν ἑξηκοστῶν ἐνάτω. Ἐλαφροβλιῶνος ἐβδόμη ἰσταμένου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μνήσθητε τοῦ γράψαντος οἱ ἀναγινώσκοντες, Βησσαρίωνος Μακρῆ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων». Πρβλ. Μ. Παράνικα, Σχεδιάγραμμα σ. 64.

ε') «Βησσαρίωνος εἰς τὸν τοῦ ἁγίου Ἀπόστολου, αἰτηθείσα παρὰ τοῦ ἐν ἱερομονάχου καὶ πνευματικοῦ πατρός Θεοφάνους, ἡγουμένου μονῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ ἐν χωρίῳ Σκαμνέλι».

Τοῦ δὲ διασημοτάτου διερμηνευτοῦ τῆς Ὑ. Πύλης Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων ἀνέκδοτον σύγγραμμα, ἄπαξ μνημονεῦθὲν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Δημητράκου τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων ἐν Καλλιπόλει τὸ ἐπιγραφόμενον· «Ζητημάτων θεολογικῶν λύσεις ἐκδοθεῖσαι παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου ῥήτορος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τοῦ Κωνσταντινουπόλιτου, κατὰ τὸ ἀγο' ἔτος τὸ κοσμοσωτήριον ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως. Πρὸς τοὺς λεγομένους Ἐγγλέζους, ἃς ἐκεῖνοι ἀπορήσαντες ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Πατριάρχου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας»².

Ὁ Καισάριος Δαπόντες ἐν τῷ Ἱστορικῷ Καταλόγῳ αὐτοῦ³ κατατάσσει ἐν τοῖς ἐλλογιμοῖς πατριάρχεις Ἱεροσολύμων Παρθένιον τὸν Ἀθηναῖον, ὃν χαρακτηρίζει καὶ ὡς φιλόσοφον. Οὗτος γενόμενος μητροπολίτης τῆς παλαιστινιακῆς Καισαρείας διεδέξατο βραδύτερον τὸν πατριάρχην Μελέτιον⁴. Ὁ Δαπόντες οὐδὲν σύγγραμμα αὐτοῦ γινώσκει⁵, ἐν Καλλιπόλει εὗρον εὖρον ἀξιοσημεῖωτον ἱστορικὸν σύγγραμμα, ἐπι-

1) Ἐν τῇ ἐφημερίδι «Κλειώ», ἀριθ. 875.

2) Ὑποτίθημι ὅτι τὸ αὐτὸ σύγγραμμα ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων· ἴδε H. Omoni, Inventaire sommaire des mss. du supplement grec de la bibliothèque nationale. Paris, 1883, σ. 85, ἀριθ. 754· Alexandri Mauroordati quaestionum theologiarum solutiones». Τὸ ἐν Καλλιπόλει ἀπόγραφον εὗρηται ἐν τῷ 31 κώδικι ἐνέχεται ἐν 15 φύλλοις καὶ ὑπὸ τὴν πέλαν φέρει τὸ ὄνομα τοῦ ἀντιγράφου· «καὶ τὸδε πρὸς τοῖς ἄλλοις κτίμα Πάνου Πετριότητου». Περὶ τοῦ βίου τοῦ συγγραφέως ἔρα «Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων ἐπιστολαὶ ῥ' ἐκδίδονται ἐπιστάσι Θ. Λιβαδέ. Τερζέστη, 1879», σ. πγ' κ.ε. — A. Pap. Calimachii, Despre Alex. Mauroc. Exaporitulă si despre activitatea sa politica si literaria. Bucuresti, 1884.

3) Κ. Σάθρα, Μεσ. Βιβλιοθ. τ. Γ', σ. 98.

4) Γρ. Παλάμα, Ἱεροσολυμιάς, σ. φσε'. Καισαρείας ὡν μητροπολίτης ἐτιμήθη ὁ Παρθένιος ὑπὸ τοῦ Ἀθ. Ὑψηλάντου. Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν σ. ιη'. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρονογράφον (σ. 344) ὁ Παρθένιος ἐγένετο πατριάρχης μαρτίῳ τοῦ 1739.

5) Ὁ Σέργιος Μακράτος ἐν Ἐκκλ. Ἱστορ. (παρὰ Σάθρα, Μεσ. Βιβλιοθ. τ. Γ', σ. 234) ὀνομάζει αὐτὸν σοφὸν καὶ πολυμαθῆ· οὐδὲ οὗτος σημειοῖ σύγγραμμά τι τοῦ Παρθενίου.

γραφόμενον «Παρθενίου μητροπολίτου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν, ἱστορία τῆς μεταξὺ Ρωμαίων τε καὶ Ἀρμενίων διαφορᾶς». Τὸ τεύχος τοῦτο αὐτόγραφον ὃν κεῖται ὑπ' ἀριθ. 30, συγχειόμενον δὲ ἐκ φύλλων 55 εἰς μικρὸν 4^{ου} (0,215×0,16) περιλαμβάνει μόνον τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἱστορίας. Ἐν τέλει αὐτοῦ ὁ συγγραφεὺς λέγει· «ἃ δὲ μετὰ ταῦτα γενήσεται, ἐν τῷ ἐφεξῆς βιβλίῳ διηγησόμεθα», ὅποθεν ὑποτίθημι ὅτι ἡ συνέχεια δὲν ἐγράφη. Τὰ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ διηγούμενα συμβέβητα ἔλαβον χώραν ἐν τῷ παναγίῳ Τάφῳ, ἐπὶ τῶν πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου τοῦ Νοταρᾶ καὶ Μελετίου τοῦ ἐξ Αἰνῶ¹.

Ἐν Καλλιπόλει σώζεται ἐπίσης ἀντίγραφον τῆς σπανιωτάτης παραφράσεως τοῦ Στεφανίτου καὶ Ἰγνηλάτου ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ Ζυγομαλά, οὗτινος ἐν μόνον ἀντίγραφον ὑπῆρχεν ἡμῖν γνωστόν². Ἀναγινώσκειται ἐν τῷ κώδικι 35, φ. 104—128, κατ' ἀντίγραφον πάνυ ἀνορθόγραφον Εὐγενίου ποτὲ Εὐθυμίου (μηνὶ αὐγ. 10, ἔτους 1599). Ἐν φ. 127 ὁ παραφράστης λέγει τὰ ἐπόμενα· «Τὰς πέντε καὶ δέκα ταύτας συνομιλίας τὰς ἔφερον ἀπὸ τῆν Ἰνδιάν ὁ Περζῶ ὁ ἰατρός, καὶ ἔδωκέ τας τὸν βασιλέα τῆς Περσίας πρῶτον καὶ ἀπὸ γλώσσαν ἰνδικὴν ἔκαμῆν τὴν εἰς περσικὴν, δεύτερον καὶ ἀπὸ περσικὴν εἰς ἀραβικὴν· τρίτον ὁ Συμεὼν ὁ Θῆβ (sic) ὁ ἀμυρᾶς Καλαβρίας εἰς ἑλληνικὴν μετέφερον· τέταρτον καὶ ἀπὸ ἑλληνικὴν τῶρα εἰς ἀπλήν ἐγένετο παρ' ἐμοῦ τοῦ ταῦτα σχεδιάσαντος Θεοδοσίου πρωτονοταρίου Ζυγομαλά». Ἐν τέ-

1) Ἴδε περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης τὰς ὀλίγας λέξεις τοῦ Γρ. Παλάμα, Ἱεροσολυμ. σ. φζη'—φρα'.

2) Κ. Σάθρα, Μεσ. Βιβλιοθ. τ. Γ', σ. ξη'. Ὁ τε Φαβρίκιος καὶ ὁ Harless (Bibl. Gr. τ. X, σ. 326) ἀγνοοῦσι τὴν παράφρασιν ταύτην, ὁ δὲ κ. Μ. Γεδεών (Χρον. πατριαρχ. Ἀκαδημ. Ἐν Κων/πόλει, 1883, σ. 62, ἐν ὑποσημ.), καίτοι προσημειωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Σάθρα, παρασιωπᾷ· ὁ αὐτὸς ἀγνοεῖ καὶ τὸ ὑπὸ Α. Μηλιαράκη (Ἐπιτομ. περιγρ., ἐν Ἀθήν., 1880, σ. 182—183) ἐκδοθὲν ἀξιοσημεῖωτον αὐτόγραφον σημείωμα τοῦ Θεοδοσίου Ζυγομαλά. Ἐπειδὴ ὁ δὲ κ. Γεδεών (Χρον. πατριαρχ. οἴκου. Ἐν Κων/πόλει, 1884, σ. 194) διδάσκει ὅτι ὁ Θ. Ζυγομαλάς ἦν μόνον πρωτονοτάριος (τῷ 1575), σημειῶ πρὸς συμπλήρωσιν ὅτι τὸ ὀφφίκιον νοταρίου εἶχεν ὁ Ζυγομαλάς ἀπὸ τοῦ 1563 ἔτους, ἕτε καὶ ἔγραψε τὸν LXIV (νῦν 75) ἱστορικὸν κώδικα τῆς βιενναίας βιβλιοθήκης (ἴδε Lambecii, Comment., τ. VIII [ἐκδ. 1689], σ. 509). Ὁ αὐτὸς Ζυγομαλάς ἔγραψε καὶ ἕτερον κώδικα φυλαττόμενον ἐν Δρέσδη· ἔρα V. Gardthausen, Griech. Palaeogr. σ. 340.

λει δὲ τοῦ κειμένου ὑπάρχουσι ἀστίχοι τοῦ αὐτοῦ Θεοδοσίου ἔχοντες ὡδε·

Μυθικὴ βίβλος ἐξ ἰνδικῆς σοφίας
προσενεχθεῖσα πρὸς γλῶσσαν τὴν περσίδα,
ἀραβικὴν τε εἶτα τὴν ἑλληνίδα,
καὶ νῦν πρὸς ἀπλήν τὴν τῶν πολλῶν δημώδη
αἰνιγματωδῶς συντείνουσα τὰς πράξεις
πρὸς βιωτικούς παροιμιώδεις ὕθλους,
οὓς ὁ Περζῶς μεταγλωττίσας πρῶτος,
Συμεὼν φιλόσοφος δεύτερος ἀνεφάνη,
ὃς καὶ ἀμυρᾶς καὶ ῥῆξ ἦν Σικελίας,
Καλαβρίας τε πρίγκηπος Ἰταλίας.
Αὗθις Θεοδοσίος ταυτὶ γεγράφει,
δῶρον τῷ καιρῷ χρήσιμον τοῖς ἀνθρώποις
ἡδονῆς, ὡς φέροντα πρὸς ὄδον ξένην.
Λόγοις σοφιστῶν μετασηματισθέντες
ἔπεισι θαυμάσια ἐξυφασμένοι.

Πασιγνωστός εἶνε ὁ πολυγραφικώτατος στιχουργὸς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος Καισάριος ὁ Δαπόντες, πρὸς ὃν ὀφείλεται ἡ περισυναγωγή ἀπειρῶν καὶ ποικίλων πληροφοριῶν, μάλιστα δὲ ἱστορικῶν καὶ τοπογραφικῶν. Ὁ κ. Σάθρας ἐδημοσίευσε τὸν Χρονογράφον καὶ τὸν Ἱστορικὸν αὐτοῦ Κατάλογον¹, ὁ δὲ ἑλληνοστῆς E. Legrand καθιέρωσε τέσσαρας ὀγκωδιστάτους τόμους διὰ τὴν ἐκδοσὴν τῶν Δακικῶν Ἐφημερίδων, τοῦ Κήπου Χαρίτων καὶ ἄλλων συγγραμμάτων τοῦ Δαπόντε². Διὰ τὴν βιβλιογραφικὴν λοιπὸν τοῦ Δαπόντε³ διὰ τὴν βιβλιογραφικὴν λοιπὸν ἀξίαν τοῦ συγγραφέως τούτου κρίνω καλὸν νὰ σημειώσω ἐνταῦθα, ὅτι ἐν Καλλιπόλει εὗρον κώδικα (ἀριθ. 12) πάνυ ὀρθῶς καὶ ἐπιμελῶς γεγραμμένον, οὗτινος ἡ γραφή, ὡς καὶ αἱ ἐπιγραφαί, ὑποδηλοῦσιν, ὅτι αὐτὸς ὁ Δαπόντες ἐποίησέ ποτε πλήρη σειράν τῶν ἀνεκδότων αὐτοῦ συγγραμμάτων, διελθὼν αὐτὴν εἰς ὡρισμένους τόμους. Τὸ ἐν Καλλιπόλει τεύχος 4^{ου} ὃν σχήματος (0,24×0,173) συμπεριλαμβάνει τὸν Η' καὶ Θ' τόμον τῶν τοῦ Δαπόντε συλλογῶν. Ὁ μὲν Θ' τόμος περιέχει τὸν Κήπον

1) Μεσ. Βιβλιοθ. τ. Γ'.
2) E. Legrand, Bibl. grecque vulgaire II. σ. VII—XIX καὶ 1—279. — E. Legrand, Ephémérides Daces etc. τ. I—III. Πολλὰ πονήματα τοῦ Δαπόντε ἐξεδόθησαν ζώντος τοῦ συγγραφέως· ἔρα τὸν κατάλογον αὐτῶν παρὰ Σάθρα, Νεοελλ. Φιλολογ. σ. 503—505, καὶ Ζαβέρων, Ν. Ἑλλ. σ. 392—393. — Ἐπὶ τῆς β' πινακίδος τοῦ 27 κώδικος τῆς βιβλιοθ. τοῦ Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου ἀναγινώσκειται ἡ ἐξῆς σημείωσις· «Καισάριος μοναχὸς Δαπόντες Σχοπελίτης, ἀπέθανεν εἰς τοὺς ἀψπδ' δεκεμβρίου δ', ἀνήμερα τῆς ἁγίας Βαρβάρας, εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, εἰς τὴν μονὴν τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα τοῦ Ξηροποτάμου, καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὸν ἀναπαύη». Πρβλ. Σάθρα, Μεσ. Βιβλιοθ. τ. Γ', σ. με'.

Χαρίτων, ὃν ἐξέδωκαν ἤδη σχεδὸν ταυτοχρό-
 νως ὁ τε κ. Γαβριήλ Σοφοκλῆς¹ καὶ ὁ κ. Emile
 Legrand, ἀντιγράψαντες ἐξ ἑτέρου αὐτογράφου
 ἐπίσης κώδικος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Σταυ-
 ροδρομίῳ ἐνοριακοῦ σχολείου τῆς Παναγίας². Τὸ
 δεῦτερον μέρος τοῦ ἐν Καλλιπόλει τεύχους πε-
 ριλαμβάνον τὸν Η' τόμον ἐπιγράφεται· α' *Ἀρθή*
Νοητά. Τουτέστι Βιβλίον, περιέχον Ἀρθολο-
γίαν τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, καὶ Διαλόγους,
καὶ Λόγους τινάς, καὶ ἄλλα διάφορα. Παρὰ
Κωνσταντίνου Δαπόντε, τοῦ μετονομασθέντος
Καίσαριον. Ποιηθέντα πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ,
καὶ ὠφέλειαν, καὶ χαρὰν τῶν ἀναγιγνωσκόντων
αὐτοῦ Ἀδελφῶν. Ἀφιερωθέντα δὲ τῷ Πανα-
γιωτάτῳ πρώτῳ Κων/πόλεως κυρίῳ κυρίῳ Κυ-
ρίλλῳ. Τόμος ὀγδοοσ. Οὐδεὶς τῶν βιβλιογρά-
 φων γινώσκει ἀκριβῶς ἂν ποτε τὸ βιβλίον τοῦ-
 το ἐτυπώθη. Ὁ Σάβας καὶ ὁ Ζαβίρας³ γινώ-
 σκουσι πάνυ ἀτελῶς τὴν ἐπιγραφὴν μόνον, οἷαν
 αὐτὸς ὁ Δαπόντες εἶχε σημειώσει ἐν ἀπλῷ κα-
 ταλόγῳ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ· διὸ καὶ
 παρέχω ἐνταῦθα πληροφορίας τινάς περὶ τοῦ
 περιεχομένου. Προτάσσεται ἔμμετρος προσφώ-
 νησις ἐξ 66 στίχων μετὰ χρονολογίας ἐν τέλει
 ἀμφέξ', αὐγούστου ις⁴, ἔπεται λεπτομερῆς
 πίναξ τῶν περιεχομένων, τὸ δὲ κείμενον κατα-
 λαμβάνει ἠριθμημένας σελίδας 366. Ἐν τέλει
 εὐρηται ἀπαρίθμησις τῶν στίχων τοῦ κειμένου,
 συμποσομένην εἰς 10,570, μεθ' ἣν δήλωσις
 περὶ τῶν ἡδῆ, ζῶντος τοῦ συγγραφέως, ἐκδο-
 θέντων συγγραμμάτων αὐτοῦ, ἐν ἣ παραπονεί-
 ται κατὰ τοῦ διορθωτοῦ Μανδακάση, τοῦ ἐπι-
 μεληθέντος τὴν ἐν Λειψία κατὰ τὸ 1766 ἐκ-
 τύπωσιν τοῦ *Καθρέπτου Γυναικῶν*⁵. Τὸ περιε-
 χόμενον εἶνε ποικίλον· ὡς δ' ἐν τοῖς λοιποῖς
 γνωστοῖς συγγράμμασιν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα πε-
 ριέσωσεν ὁ Δαπόντες ἀξιολόγους πληροφορίας

1) Ἐν Ἀθήναις, 1881.

2) Τὸ τεῦχος τῆς Παναγίας εἶνε ἑλλειπέες, ἀπο-
 κοπέντων παρὰ κακοήθους φύλλον τινῶν. Ὁ κ. Le-
 grand ἀνεπλήρωσε τὸ κείμενον κατ' ἀντίγραφον φί-
 λου, ἐκγράψαντος τὸν Κῆπον Χαρίτων πρὸ τῆς εἰ-
 ρημένης καταστροφῆς. Ἴδε *Biblioth. gr. vulg. II*,
 σ. VII.

3) Οὗτος σημειοῖ μὲν ὅτι ἐτυπώθη, ἀλλ' ἄγνοεὶ
 τὸ ἔτος. Νέας Ἑλλάδος σ. 392.

4) Τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς χρονολογίαν φέρει καὶ ὁ
 πρόλογος τοῦ Κῆπου (*Ἴδε E. Legrand, Bibl. gr.*
vulg. II, σ. 4)· διὸ δὲν φαίνεται ἀπίθανον ὅτι ὁ
 συγγραφεὺς ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἐποχῇ ἔγραψε τοὺς
 πρόλογους μόνον.

5) Ἡ αὐτὴ δήλωσις ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἄλλοις χει-
 ρογράφοις, ὡς καὶ ἐν ἐκδοδομένοις βιβλίοις. Πρὸβλ.
 Κ. Σάβας, Μεσ. Βιβλιοθ. τ. Γ', σ. νδ'-νε'.

ιστορικὰς τε καὶ τοπογραφικὰς τῆς συγχρόνου
 αὐτῷ ἐποχῆς. Ἀπὸ μὲν τῆς σελίδος 251 ὀμι-
 λεῖ ἐκτενῶς περὶ τοῦ ἐν Ἀγίῳ Ὄρει σχολείου,
 οὗ προέστη Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις· ἀπὸ δὲ τῆς
 266 σελίδος περιγράφει λεπτομερῶς τὰ ἀνατε-
 θειμένα τῇ Θεοτόκῳ μοναστήρια, ὡς καὶ τὰς
 ἐν πόλεσιν ἐκκλησίας τῆς Παναγίας¹.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν περιλήψει περὶ τῶν ἐν
 Καλλιπόλει τευχῶν. Ἐν δὲ *Τζατάλιζα* τῆς
 Δράμας ἐγνώρισα τὸν ἐξ Ἠπείρου καταγόμενον
 ἀγαθὸν ἱερέα Ἰωάννην Ἀναστασιάδην (υἱὸν τοῦ
 ἱατροῦ Χαρισιάδου), ὅστις κέκτηται τρεῖς κώ-
 δικας, ὧν οἱ μὲν δύο περιλαμβάνουσι μεταφρά-
 σεις ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ δύο ἱατρικῶν βιβλίων
 «παρὰ τοῦ ἐν ἱατροῖς ἐλαχίστου Κωνσταντί-
 νου Φιτζίου τοῦ ἐκ Ζαγορίου τῶν Ἰωαννίνων»,
 ὁ δὲ τρίτος τὰ ἐπόμενα· α') σελ. 1—314 εἰς
 φύλλον· «*Σύνοψις ἅπας τῆς πρακτικῆς ἱατρι-*
κῆς, ἥτοι γινῶμαι τῶν σοφωτάτων ἱατρῶν·
μεταγλωττισθὲν ἀπὸ τῆν λατινικὴν διάλεκτον
εἰς τῆν ἡμετέραν ἀπλὴν φράσιν, παρὰ Ἀλε-
ξάνδρου Γιακουλέου Βυζαντίου εἰς χάριν καὶ
ἐξόδου κῆρ Κωνσταντίνου Γιακουλέου Μπα-
σαδάκι Χαριότηη». Κατὰ σημείωμα ἐν τέλει ἐ-
 γράφη τῇ 19 Σεπτεμβρίου 1770 ὑπὸ Κωνσταν-
 τίνου Φιτζίου τοῦ Ζαγορίου, ἐκ χωρίου Λια-
 σκοθέτζι, δαπάνῃ Κωνσταντίνου Κρηταίου Πα-
 παδοπούλου Μπασαδάκη Χανιώτη· β') φύλλα
 12· «*Σημειώματά τινα περὶ ὀξέων πυρετῶν,*
συλλεχθέντα παρὰ Γεωργίου Νοταρᾶ ἱατροῦ
τοῦ Κορινθίου». Προτάσσεται δὲ τοῦ ὅλου τεύ-
 χους εἰσαγωγή εἰς τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην ὑπὸ
 Δημητρίου Ἀθανασίου.

1) Ἐν τῷ περὶ τῆς σχολῆς διηγήματι ἀφηγεῖται
 ὁ Δαπόντες, ὅτι αὕτη, προτροπὴ τοῦ πατριάρχου
 Κυρίλλου Ε', κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ κῆρ Μελετίου Βα-
 τοπεδινῶ «ἔζησε χρόνους ἐξ ἑπτά». Μετὰ δὲ τὴν
 καταστροφὴν ἕτερος Βατοπεδινός, Γαβριήλ ὀνόματι,
 βουληθεὶς ν' ἀνασυστήσῃ αὐτὴν μετέβη πρὸς συλλο-
 γὴν συνδρομῶν εἰς Βενετίαν, Τερζέστην, Σερβίαν,
 Ρωσίαν, Κων/πολιν, Μολδοβλαχίαν, Ρούμελην, κτλ.
 καὶ ἐν διαστήματι δεκαμήνῳ συνήθροισε 3,000 φλ.
 βενετικά. Ἐπανελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς Βενετίαν πρὸς
 ἀγορὰν τυπογραφείου, ἠπάτησεν εἰς τῶν ἐκεῖ ἐλλ.
 τυπογράφων, διότι πείσας ὠδήγησε τὸν Γαβριήλ εἰς
 Βουκουρέστιον, ἔνθα τῇ συνδρομῇ τῆς ἡγεμ. αὐτῆς
 ἐπέτυχεν ν' ἀποξενώσῃ αὐτὸν τῆς τοῦ τυπογραφείου
 κυριότητος. Ὁ Δαπόντες ὀδύρεται ἐπὶ τῇ συμφορᾷ
 ταύτῃ, λέγων, ὅτι ὁ Γαβριήλ ἐπανῆλθεν εἰς τὸν
 Ἀθῶνα «μὲ τὴν ψυχὴν ἔς τὸ στόμα καὶ γιῶτα μω-
 ναχίη». Τὸ πῆγμα ὁμοῦς τοῦτο δὲν ἀπῆλπισεν τὸν
 Γαβριήλ, διὸ καὶ ἐπεχείρησε δευτέραν περιουσίαν,
 ἧς τὸ ἀποτέλεσμα ἄγνοεῖται. Ὁ ποιητῆς προτρέ-
 πει θερμῶς τοὺς ὀρθοδόξους νὰ συνεισφέρωσιν ἐκ νέου
 πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἀνασυστάσεως τοῦ σχολείου.

Β'.

Περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ Παγγαίου ὄρους μονῆς Κοσινίτζης.

Ἡ μονὴ αὕτη ἵδρύται ἐντὸς μακρᾶς, στενῆς
 καὶ ἀνωφεροῦς φάραγγος τοῦ Παγγαίου ὄρους¹,
 ἀνοιγομένης πρὸς τὸ ΒΑ ἄκρον αὐτοῦ, ὅπουθεν
 ἄρχεται λιθόστρωτον ἄγον πρὸς τὴν μονὴν ἐν
 διαστήματι ὥρας περίπου· τιμᾶται δὲ ἡ μονὴ
 ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου, τῆς Ἀχειροποιήτου
 λεγομένης, ἕνεκα παντελῶς ἀγράφου εἰκόνας πρὸ
 ἀμνημονεύτων χρόνων εὐρισκομένης ἐνταῦθα, εἰς
 μεγίστην δὲ εὐλάβειαν παρορμούσης τοὺς ἐν Μα-
 κεδονίᾳ χριστιανοὺς. Πρῶτος κτίτωρ ἀναγράφει-
 ται ὁ ἀγ. Γρηγόριος, μοναχὸς ἀγνώστου πατρι-
 δος, ἀκμάσας πιθανῶς περὶ τὰ τέλη τοῦ Γ' αἰῶνος.

Τὸ καθίδρυμα τῆς μονῆς, ἰσχυρῶς περιτετει-
 χισμένον, διαίρειται εἰς δύο κεχωρισμένα μέρη
 συγκοινωνοῦντα διὰ θύρας, ὧν τὸ μὲν πρὸς τὴν
 εἴσοδον ὠρίζεται τοῖς προσκυνηταῖς, τὸ δ' ἕτε-
 ρον τοῖς μοναχοῖς. Ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ὑψοῦται
 μεγαλοπρεπῆς ναὸς κεκαλυμμένος πανταχοῦ ὑπὸ
 τοιχογραφίῳ γενομένων ἐν ἀρχαῖς τοῦ αἰῶνος
 τούτου ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν μολδαυοῦ ζωγράφου.
 Οἱ μοναχοὶ ὑπολογίζονται μέχρις ἐβδομήκοντα,
 ἅπαντες μακεδόνες, ὀμιλοῦντες οἱ μὲν τὴν ἑλ-
 ληνικὴν, οἱ δὲ τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν. Διοι-
 κεῖται δὲ ἡ μονὴ παρ' ἡγουμένου, φέροντος κα-
 νονικῶς τὸν τίτλον «πρωτοσυγκέλλου καὶ ἀρ-
 χιμανδρίτου» καὶ περιστοιχουμένου ὑπὸ συμ-
 βουλίου, οὗ τὰ μέλη ἐκτελοῦσι τὰ καθήκοντα
 οἰκονόμου, σκευοφύλακος κτλ.

ὑπὲρ τὴν μονὴν ὑψοῦται κορυφὴ βουνοῦ ἀ-
 ποκρύπτουτος τὸ καθίδρυμα αὐτῆς ἐκ τῆς πε-

1) Ἐν τῷ χάρτῃ τοῦ αὐστριακοῦ ἐπιτελείου τὸ
 Παγγαῖον ὄρος σημειοῦται ὑπὸ τὰ ὀνόματα Κόσ-
 νιτζα-πλαβίνα βουλγαριστί, καὶ *Bunar-dag*
 τουρκιστί (Nº 13 Seres). Ὁ Μακεδὼν γεωγράφος
 Μαργαρίτης Διμήτσας (Μακεδονικῶν Β',
 σ. 62-63) περιουλέεξε τὰς ὑπὸ τῶν ξένων προ-
 σημειωθεῖσας ὀνομασίας. Ὑπὸ τῶν ἐγγωρίων καλεῖ-
 ται τουρκιστί Πουρνα β-δ ἄγ καὶ ἑλληνιστί Πρι-
 νάρης, πάλιν τουρκιστί Μπουνα β-δ ἄγ ἢ Κε-
 στανε-δ ἄγ. Κοινότερον ὁμοῦς ὀνομάζεται Πι-
 λάφ-τεπέ. Τὸ δὲ μεσαιωνικὸν αὐτοῦ ὄνομα εἶνε
 Μάτικιον, ὡς εὐρον αὐτὸ γεγραμμένον ἐν τῇ
 βιογραφίᾳ τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς μονῆς ἀγίου Γερμανοῦ
 καὶ ἐν τῷ σιγγίλλῳ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ
 Λουκάρεως (1628). Τὴν τοπογραφίαν τοῦ Παγγαίου
 ὄρους διασαφηνίζει ἀκριβέστερον παντὸς ἄλλου χάρ-
 του ὁ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐπιτελείου (λιθογραφηθεὶς ἐν
 Ἀθήναις, 1878), ἐν ᾧ σημειοῦται καὶ ἡ τῆς μονῆς
 ταύτης θέσις.

διάδος τῶν Φιλιππῶν. Ἐπὶ τῆς ἄκρας δὲ τῆς
 πλευρᾶς αὐτοῦ, τῆς ἐστραμμένης πρὸς τὴν
 Δράμαν καὶ τοὺς Φιλιππούς, διεκρίνα σειρὰν
 παχέων θεμελίων μακροῦ τείχους, πρὸς δὲ καὶ
 ἡρειπωμένα οἰκήματα ἐν μέσῳ δένδρων καὶ
 θάμνων. Ἡ θέσις αὕτη καλεῖται ὑπὸ τῶν μονα-
 χῶν *Βίγλα*, κατὰ παράδοσιν δὲ βεβαιοῦσιν ὅτι
 ἐνταῦθα ἦν πρότερον ἐκτισμένη ἡ μονή, ἥτις
 βραδύτερον καταστραφεῖσα ἀνδρῶν μικρὸν ἀ-
 πωτέρω καὶ βαθύτερον, τῶν μοναχῶν ἐπιθυ-
 μούντων τότε ν' ἀποφεύγῃσι τὸ πλεονεκτικὸν
 ὄμμα τῶν ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Δράμας ἀγερῶ-
 χως διατριβόντων ἐχθρῶν τῆς χριστιανικῆς μω-
 ναστικῆς πολιτείας. Πιθανώτερον ὁμοῦς εἶνε,
 ὅτι ἡ *Βίγλα* περιελάμβανε βυζαντινὸν φρούριον,
 τοῦθ' ὅπερ καὶ ἀπῆρται ἡ θέσις αὕτη, στρατη-
 γικὴ οὕσα, τὸ μὲν εἰς προφύλαξιν τῆς ἐκ Κα-
 βάλλας εἰς Σέρρας ὁδοῦ, διερχομένης κάτωθεν,
 τὸ δὲ χάριν προστασίας τῶν πρὸς τὸ μέρος τοῦ-
 το τοῦ Παγγαίου ὄρους χωρίων.

Τῆς δὲ μονῆς αὐτῆς ὑπέρεκειται ὑψηλότατον
 ὄρος σχηματίζον τὰς τρεῖς κορυφάς τοῦ Παγ-
 γαίου, ὧν ἡ μὲν ὑψηλοτέρα καλεῖται *Πιλάφ-*
τεπέ, ὡς ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῆς, ὁμοιάζοντος,
 κατὰ τοὺς Τούρκους, πρὸς κορυφὴν πιλάφ, αἱ
 δὲ ἕτεραι ὀνομάζονται *Κερτρίτσα*, *Βιτάστα-*
καρλί. Μέσον δ' αὐτῶν ὑπάρχει ὀροπέδιον
Οὐζουντζόβα ὀνομαζόμενον καὶ φάραγγα ἀπο-
 τελοῦν βαθυτάτην, τὴν γνωστὴν τοῖς ὀρεινοῖς
 κατοικοῖς *Χιονίστραν*.

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς μονῆς συντελεῖ ἐλάχι-
 στα τὸ προτροπὴ καὶ δαπάνῃ αὐτῆς ἐκδοθὲν
 τῷ 1819 ἐν Κωνσταντινουπόλει φυλλάδιον,
 τετάρτου σχήματος, ἐπιγραφόμενον ὡδε· «*Πε-*
ριγραφή τοῦ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Δράμας καὶ
Φιλιππῶν ἱεροῦ μοναστηρίου τῆς ὑπεραγίας
δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς ἐπονομαζομένης
Κοσμοπόλεως, καὶ τοῦ γενομένου θαύματος,
ἢ προστεθῆ καὶ παρακλητικὸς κανὼν εἰς τὴν
Θεοτόκον ἐπ' αὐτῷ τῷ θαύματι. Ἐτι δὲ πλή-
ρης ἀκολουθία τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Διο-
νυσίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἂτι-
ρα συνεργασίθησαν ἐκ παλαιῶν ἀντιγράφων,
διωρθώθησαν καὶ ἀνεπληρώθησαν παρὰ τοῦ
πανοσιολογιωτάτου κυρίου Ἰακώβου Σιναι-
του τοῦ Κρητός, ἀφιερώθησαν δὲ τῷ παρα-
γωτάτῳ καὶ τρισεβάστῳ ἡμῶν δεσπότῃ τῷ

οίκουμενικῶ πατριάρχῃ κυρίῳ, κυρίῳ Γρηγορίῳ. Ἐξεδόθησαν ἐν Κων/πόλει ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς πατριαρχείοις τοῦ γένους τυπογραφίας. αὐθ¹»¹.

1) Τὸ φυλλάδιον τοῦτο ἐξεδόθη τὸ δεύτερον «δαπάναις τῆς ἱερᾶς μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης» ἐν Κωνσταντινουπόλει (1863), ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ε. Ι. Λαζαρίδου, εἰς 8^ο. Περὶ τοῦ συμπληγνόντος αὐτὸ Ἰλαρίωνος Συναΐτου γράφει ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἀ΄ ὁ ἀπὸ Συναΐου (Ἑλλάδα, συγγρ. σ. 163). — Περὶ δὲ τῆς μονῆς Κοσινίτζης ἰκανὰ ἔγραψε καὶ ὁ ἱατρός κ. Σ τ α ὐ ρ ο ς Μ ε ρ τ ζ ἰ δ η ς ἐν τῷ βιβλίῳ του «Αἱ γῶραι τοῦ παρελθόντος καὶ αἱ ἐσφαλμένοι τοποθετήσεις αὐτῶν. Ἐρευναι καὶ μελέται τοπογραφικαὶ ὑπὸ ἀρχαιολογικο-γεωγραφικο-ἱστορικῆν ἔποψιν συνταχθεῖσαι ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων βοήθημάτων, μέ τινας νεωτέρας ἀνακαλύψεις καὶ με ἐπιδιορθώσεις τῶν τέως ἐσφαλμένων καὶ ἀντιφατικῶν περὶ τῶν τοιαύτης ὕλης πραγματευομένων διαφόρων συγγραμμάτων. Ἐν Ἀθήναις [γρ. ἐν Κων/πόλει], 1885», σ. 81-86. Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ περιέχονται πολλὰ λεπτομέρεια περὶ τοῦ Παγγαίου ὄρους καὶ τῆς πεδιάδος τῶν Φιλιππων καὶ Δράμας. Καίτοι δὲ ὑπὸ τινας ἐπόψεις τὸ βιβλίον εἶνε ἀξιολογούμενον, δὲν ὅμως ὁ ἀναγνώστης μετ' ἐπιφυλάξεως καὶ πολλοῦ ἔνδοιασμοῦ νὰ προσέχη εἰς τὰς ἐν αὐτῷ ἱστορικὰς καὶ ὀνοματολογικὰς πληροφορίες. Ὁ φιλόπονος καὶ ἔνθους συγγραφεὺς ὁμιλεῖ ἐν σ. 83-84 περὶ τινος κώδικος ἢ χρονογράφου τῆς μονῆς, ὅστις διελάμβανε τὰ κατ' αὐτὴν ἀπὸ τοῦ 437-1204 ἔτους. Τὸν κώδικα τοῦτον λέγει, ὅτι εἶδεν ἐν ἔτει 1874 παρὰ τῷ μακαρίτῃ διακόνῳ καὶ ἱεροψάλτῃ τῆς μονῆς Δαμασκηνῷ. Ὑποτίθηναι ὅτι τοιοῦτος κώδιξ οὐδέποτε ἴσως ὑπῆρξεν ἐν τῇ μονῇ, διότι τοῦλάχιστον ὁ ἐπιζῶν φιλότιμος Νικόδημος, υἱὸς πνευματικῶς χρηματίσας τοῦ Δαμασκηνοῦ, πάντως θὰ εἶχε γνῶσιν αὐτοῦ. Ὁ κ. Μερτζίδης ἐκλαμβάνει πιθανῶς ὡς τοιοῦτο πολῦτιμον παλαιογραφικὸν μνημεῖον τὸ παλαιὸν τῆς μονῆς κατάστιχον, ἐν ᾧ πράγματι ὑπάρχει μακροτάτη ἀπαριθμησις χωρίων, πόλεων καὶ χωρῶν, ἐξ ὧν ἔλαβε βοθηθήματα ἡ μονὴ πρὸς μεγέθυνσιν καὶ ἀναδιοργάνωσιν αὐτῆς ἐν τέλει τοῦ 15^ο αἰῶνος. Τὴν ὑπόθεσίν μου ἀποδείκνυσι, νομίζω, βᾶτιμον ἢ ἐξελγεις τῆς ἐπομένης πληροφορίας. Ὁ κ. Μερτζίδης ἐν σ. 84 λέγει, ὅτι «περὶ τὰ 1357 ἐνηργήθη ἡ διὰ σφαγῆς τῶν καλογέρων ἐρήμωσις τῆς μονῆς», καὶ ὅτι «τὸ περιστατικὸν τοῦτο οἱ κατορθώσαντες νὰ διαφύγῃ τὴν σφαγὴν κρυβέντες εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ ὄρους ἐσημείωσαν μετὰ ταῦτα εἰς τὸ περιθώριον ἑνὸς χειρογράφου εὐαγγελίου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ εἰρεθέντος». Τοιοῦτον σημείωμα ἐν οὐδενὶ τῶν ἐν τῇ μονῇ φυλαττομένων εὐαγγελίων εὑρον. Πράγματι ὅμως ἐν τῷ προμνησθέντι κατατίχῳ, τῷ κοινῶς β ρ ε θ ε ὖ ο ν λεγομένῳ, εὑρον τὴν ἐπόμενον σημείωμα τοῦ 1507 ἔτους (καὶ οὐχὶ 1357, ὡς γράφει ὁ κ. Μερτζίδης) «ἔτους 718^ο ἦλθε μεγάλη καὶ ἄσφορα συμφορὰ εἰς τὸ ἅγιον μοναστήριον καὶ ἔκοψαν τοὺς καλογέροντας καὶ ἐκούρευσαν καὶ τὸ μοναστήριον, ἐν μηνὶ αὐγούστῳ κε', ταῦτοι ἦναι οἱ μοναχοί» κτλ. Τὸ σημείωμα τοῦτο ἀναγινώσκεται οὐχὶ ἐν περιθωρίῳ ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ κειμένῳ τοῦ 34^ο φύλλου.

Αἱ ἐν τῷ φυλλάδιῳ τούτῳ ἱστορικαὶ πληροφωρίαι εἶνε ἀμφίβολοι, ἔναι καὶ ἀπίστευτοι, ὡς ἡ περὶ ἰδρύσεως τῆς μονῆς κατ' αὐτὸ δὴ τὸ τέλος τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος (2^ο ἐκδ. σ. 5) δι' ἰδιαιτέρας δὲ διατριβῆς ἀγωνίζεται ὁ συγγραφεὺς (ἐν σ. 13-48) νὰ ἐξελληνίσῃ τὸ σλαυϊκὸν ὄνομα Κόσνιτζα, ὅπερ θεωρεῖ παραφθορὰν τῆς ἐν οὐδεμίᾳ ἐποχῇ λεχθείσης ὀνομασίας εἰκῶν Φοινίσσουσα. Ἐντεῦθεν πηγάζει ἡ νεωτέρα ὀνομασία Κοσφοίνισσα (ἴδε τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ προσημειωθέντος φυλλάδιου), ὡς καὶ ἡ νεωτέρα ἢ ὄλως ἀκατανόητος, δυστυχῶς ὅμως ἐπισημοποιηθεῖσα ὀνομασία Εἰκοσιφοίνισσα, ἐνῶ οἱ ἐγγύριοι καὶ πᾶς ὁ περὶ τὸ Παγγαίον ὄρος μακεδονικὸς λαὸς ὀνομάζει πρὸ ἑκατονταετηρίδων τὴν μονὴν ταύτην Κόσνιτζαν, Κοσίνιτζαν, Κοσίτζαν ἢ Κόνιτζαν. Κόσνιτζα δὲ βουλγαριστί, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ συγγραφεὺς, σημαίνει «καλῆθιον». Ἀλλὰ τίνα σχέσιν ἔχει ἡ ξένη αὕτη ὀνομασία πρὸς τὴν μονὴν, εἰνέ μοι ἄδηλον. ὑποτίθηναι ὅμως ὅτι ἐν καιρῷ τοῦ ἐκείθεν τοῦ Παγγαίου σχηματισθέντος βουλγαρικῷ βασιλείῳ ἐπικρατήσας ἐνταῦθα τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης, ἀπεδόθη τῇ μονῇ καὶ τὸ εἰρημένον ὄνομα διὰ τὴν ἐν κοιλάματι θέσιν αὐτῆς. Οὕτω δὲ τὸ κόσνιτζα ἔχει ἐκδοχικῶς καὶ τὴν σημασίαν τοῦ κοιλώματος κτλ. Πρὸς τοῦτοις δὲ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ προμνησθέντος φυλλάδιου παραδόξως ἐσιωπήθη τὸ ὄνομα τοῦ ἀληθοῦς συγγραφέως, οὗ τὸ αὐτόγραφον κείμενον εὑρον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς, περιλαμβανόμενον ἐν τῷ 303^ο κώδικι κατὰ τὴν ἐπομένην τζξιν.

α') «Περὶ τοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ καὶ σεβασμῆ πατριαρχικῇ μονῇ τῆς Κοσφοίνισσης ἐπικεκλήμενης θαύματος τῆς πανσέπτου ἀχειροποιήτου καὶ θαυματουργοῦ εἰκότος τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, παρὰ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις ταπεινοῦ πρωτοσυγκέλλου Χρυσάνθου».

β') «Περὶ τῆς ὀνομασίας τῆς ἱερᾶς σεβασμῆς καὶ πατριαρχικῆς μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ Κοσφοίνισσης, καὶ πόθεν αὐτῇ ἡ τοιαύτη ὀνομασία, σαφηνισθείσης οὕτω καὶ ἐξηγηθείσης παρὰ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις ἐλαχίστου πρωτοσυγκέλλου Χρυσάνθου».

γ') «Κανὼν τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ καὶ σεβασμῆ μονῇ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Κοσφοίνισσης ἀσκήσατος. Ποίημα τοῦ ἐν ἱερομονάχοις ταπεινοῦ πρωτοσυγκέλλου Χρυσάνθου, οὗ ἡ ἀκροστιχίς, ἄνευ

τῶν Θεοτοκίων: Διονύσιον ὑμνῶ πόθῳ Χρυσάνθου».

δ') Ἄ'Επίγραμμα ἠρωελεγεῖον πρὸς τὸν παριερώτατον καὶ θεοπρόβλητον μητροπολίτην τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Μέγα Τουρνόβου, κύριον κύριον Καλλίνικον. Ποίημα τοῦ ἐν ἱερομονάχοις ταπεινοῦ πρεσβυτέρου Χρυσάνθου».

ε') Ἄ'Ἐτερον ἐπίγραμμα ἠρωελεγεῖον διὰ στίχων ἐμμέτρων, πρὸς τὸν παριερώτατον καὶ θεοπρόβλητον μητροπολίτην τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου, κύριον κύριον Ναθαναήλ, καὶ πρὸς τὴν αὐτὴν μητροπολίτην Ξάνθης, ὡς ἐκ προσώπου τῆς μητροπόλεως. Ποίημα καὶ οὗτο τοῦ αὐτοῦ ἐν ἱερομονάχοις ταπεινοῦ πρωτοσυγκέλλου Χρυσάνθου».

Ἐκ τοῦ τεύχους τούτου παρέλαβεν ὁ Συναΐτης Ἰλαρίων τὰ δύο πρῶτα ἄρθρα, τροποποιήσας ὀλίγον ταῦτα, ὁ δὲ ἐν τῷ φυλλάδιῳ αὐτοῦ κανὼν εἰς τὴν ἀχειροποιήτον εἰκόνα συνεγράφη ἐν ἀρχαῖς τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος (1610) ὑπὸ Ματθαίου μητροπολίτου Μυρέων, οὗ δύο μόνον ἀντίγραφα εὑρον ἐν τῇ μονῇ. Προσέτι ἡ βιογραφία τοῦ ἀγίου πατριάρχου Διονυσίου Α' μικρὰν ἀξίαν ἔχει, ὡς μεταπλασθεῖσα ἐκ τῆς πατριαρχίας τοῦ Μαλαξοῦ. Ἡ δὲ ἐν ἀρχῇ σύντομος περιγραφή [γρ. ἱστορία] τῆς μονῆς εἰληπται ἐκ τοῦ μακροῦ βίου τοῦ ἀγίου κτίτορος Γερμανοῦ, ὅπερ ἀνώνυμος συνέταξεν εἰς ἀρχαίαν γλῶσσαν, ἀπομιμηθεὶς ἀρκούντως τὸ ὄνομα Συμεῶνος τοῦ Μεταφράστου. Ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ ὁ βίος οὗτος, οὗ δύο μόνον ἀντίγραφα εὑρον (ἴδε π.χ. ἀριθ. κώδ. 257), οὐδεμίαν βεβαίαν χρονολογίαν παραδίδωσι περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ κτίτορος¹. Κατὰ τὰς παραδόσεις καὶ τὰς ὄλως νεωτέρας προσημειωθείσας βιβλιογραφίας, ἡ ἴδρυσις τῆς μονῆς ἐγένετο ἐν λίαν ἀπρηχαιωμένῃ ἐποχῇ, κατὰ συνέπειαν θαύματος προκαλέσαντος τὴν ἐδραίωσιν τῆς μονῆς καὶ τὴν καθιέρωσιν τῆς ἀχειροποιήτου εἰκότος, ἧτις μέχρι τοῦ νῦν σώζομένη γεραίρεται καὶ προσκυνεῖται ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν τῆς Μακεδονίας.

Ἡ ἀρχαιότης τῆς μονῆς ὑπάρχει βεβαία ἀπὸ τοῦ 1395 ἔτους, καθ' ὃ, μὲνὶ μαίῳ, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Κων/πόλεως πατριάρχου Ἀντωνίου πρὸς τὸν καθηγούμενον καὶ τοὺς μοναχοὺς «τῆς σεβασμῆς καὶ θείας μονῆς τῆς εἰς ὄνομα τιμωμένης τῆς παννπεράγνου μου δεσποίνης καὶ

θεομήτορος τῆς ἐπικεκλήμενης τῆς Κοσινίτζης» γράμμα ἐπιτίμιον, ἐξ οὗ πληροφοροῦμεθα ὅτι ἡ μονὴ αὕτη ἴδρυσεν παρανόμως μύλωνα πλησίον τοῦ περὶ τὸν Πάνακα ποταμὸν ὑδρομύλου τῶν Βατοπεδινῶν μοναχῶν¹. Μεταγενέστεραι δὲ τοῦ 1395 ἔτους λεπτομέρεια περὶ τῆς μονῆς εὑρηνται ἐν τοῖς χειρογράφοις τεύχεσι. Τὸ ὄνομα αὐτῆς ἔγνωσται προσέτι ἐκ τῆς βιογραφίας τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Διονυσίου Α', παραιτησαμένου τὸν θρόνον καὶ ἐφησυχάσαντος ἐν τῇ μονῇ ἐπὶ ἰκανὰ ἔτη², περίπου ἀπὸ τοῦ 1471-76 καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ 1493 περίπου, πρὸς δὲ καὶ ἐκ γράμματος τοῦ 1632 ἔτους, δι' οὗ ὁ ἐκ Κύπρου «Θεοκλήτος ἱερομόναχος καὶ προηγούμενος Κοσινίτζης», διατρίβων ἐν Παρισίοις, παρεκάλει θερμῶς τὸν δούκα τῆς Σαβοΐας νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κύπρου³.

1) Miklosich et Müller, Acta et Diplom. I, σ. 240, ἀριθ. 486. Ὁ Murall, Essai de chronogr. byzantine II., σ. 752, συσχετίζει ἐσφαλμένως ἔτερον σύγχρονον πατριαρχικὸν πιττάκιον, ὅπερ δὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν μεταξύ Κοσινίτζης καὶ Βατοπεδίου διαφορὰν. — Εὐκαιρον εἶπεῖν, ὅτι κατὰ παράδοσιν διηγούνται τὴν σήμερον οἱ ἐν τῇ Κοσινίτζῃ μοναχοί, ὅτι ἐρημωθεῖσης ποτὲ τῆς μονῆς αὐτῶν, Βατοπεδῖνοι παραγενόμενοι ἐνταῦθα συνήθρισαν καὶ μετεκόμισαν εἰς τὸ Βατοπέδιον, σὺν πολλοῖς λειψάνοις καὶ πολυτίμοις πράγμασιν, ἅπαντα τὰ παλαιὰ σιγίλλια καὶ χρυσοβούλλα· τοῦθ' ὅπερ ἐγένετο καὶ ἀντικείμενον συνοδικῆς συζητήσεως καταλήξεως, ὡς λέγεται, ἐπὶ Ἀνθίμου τοῦ 5' εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν ἐγγράφων μεταξὺ τοῦ πατριαρχείου καὶ τοῦ Βατοπεδίου πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας.

2) Turcograec. σ. 129. «... καὶ ὑπῆγεν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς ἀχειροποιήτου ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Κοσινίτσης: ὅπου ἔναι πλησίον τῆς Καβάλας. καὶ ἔκαμε μετάνοιαν ἐκεῖ: καὶ ἀνακτήσεις πολλὰς, καὶ καλλιεργίας, καὶ μέσα καὶ ἔξω, ἐκαλλώπισε, καὶ εὐτρέπισε. Καὶ ἐκαθέζετο, καὶ ἔζειεν εἰρηρικῶς καὶ ἀσκανδαλίστως, καὶ εὐλαβοῦντο πολλὰ αὐτὸν, ὅ τε ἡγούμενοι καὶ οἱ γέροντες, καὶ ὄλοι οἱ καλόγεροι». Πρβλ. καὶ σ. 23. — Δωροθέου, Βιβλίον ἱστορικόν, ἐκδ. 1781, σ. 424 (Κοσινίτζας), συνοφίσαντος τάνωτέρω. Ὁμοίως Ἀθ. Κομνην. Ὑψιλήαντου, Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσην, σ. 22. «... ἐξελθὼν τῆς Πόλεως, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἅπαντα τὰ οἱ προσόντα, ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τῆς Κοσινίτζης τῆς πλησίον τῆς Χριστουπόλεως (Καβάλλας) οὔσης, ὤκησεν, ὅπου ζῶν ἐν εἰρήνῃ πολλὰς οἰκοδομὰς καὶ καλλιεργίας ἐποίησε». Πρβλ. σελ. 30. — Κυρίλλου Δαυριώτου, Πατριαρχαί. Ἀθήν. 1877, σ. 21.

καὶ ἀπελθὼν ἠσύχασεν ἐν τινι μονδρίῳ, Κοσφηνίτσα θ λέγεται καὶ εὐρίσκεται: ἔτι ἐν Μακεδονίᾳ καλῶς τοῦ Δράμας ἐπαρχίᾳ.

3) Miklosich et Müller, Acta et Diplomata III,

1) Τοῦ βίου τούτου ἀτελεστάτη καὶ λίαν ἐσφαλμένη ἔκδοσις ἐγένετο ὑπὸ τῶν Βολλανδιστῶν ἐν τόμ. Γ' Act. Sanctorum, 12 μαΐου. Ἡ χρονολογία καὶ τὸ γεωγραφικὸν ὕλικόν τοῦ βίου ταύτου γενήσεται ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας διατριβῆς.

Καὶ τοιαῦτα μὲν εἶνε αἱ προεγνωσμένοι μοι περὶ τῆς μονῆς ταύτης εἰδήσεις. Ἄλλὰ πλείστον ὕλικόν πορίζομεθα ἐκ τουρκικῶν ἐγγράφων ἀναριθμητῶν, οἷον φερμανίων σουλτανικῶν κτλ., καὶ οὐκ ὀλίγων πατριαρχικῶν σιγίλλων, ἅτινα ἀνεῦρον ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς μονῆς. Καὶ περὶ μὲν τῶν τουρκικῶν ἐγγράφων οὐδὲν σημειῶ, ὡς ἀγνοῶν, τὸ γε νῦν, τὴν ἀρχαίαν τουρκικὴν διπλωματικὴν γλῶσσαν, περὶ δὲ τῶν πατριαρχικῶν προστίθημι ἐνταῦθα σημειώσεις τινὰς ἐπιδιορθώσας ἐσφαλμένας περὶ πατριαρχῶν εἰδήσεις ἢ παρουσιάζουσας τοπογραφικὰς ἀξιολόγους πληροφορίας.

Τὰ σημαντικώτερα τῶν πατριαρχικῶν σιγίλλων ἔχουσιν ὧδε κατὰ χρονολογικὴν τάξιν.

1) Σιγίλλιον Συμεῶν Α' Τραπεζούντιου, ἐπικυροῦν τὰ προνόμια τῆς μονῆς· ἀπελύθη τῇ ζ' ἰνδικτ. ἔτους 6982=1474.

2) Σιγίλλιδες συνοδικὸν γράμμα Μαξίμου Β', ἐκδοθέν τῇ ι' ἰνδικτ., μηνὶ ἰουνίῳ τοῦ ἔτους 6985=1477.

3) Γραφὴ Μητροφάνους Γ', ἀπολυθεῖσα τῇ ι' ἰνδικτ., μηνὶ μαρτίῳ τοῦ ἔτους 7075=1567.

4) Γράμμα Μητροφάνους Γ' κατὰ τῶν ἐγκαταλιμπανόντων τὴν μονὴν ἀδελφῶν, γραφέν ἐν αὐτῇ τῇ μονῇ τῇ ιγ' ἰνδικτ., μηνὶ ἰουνίῳ τοῦ 7078=1570.

5) Σιγίλλιδες ἐπιβεβαιωτήριον γράμμα, ἐπικυροῦν τὰς προνομίας τῆς μονῆς, γραφέν ἐν αὐτῇ ἰδιοχειρῶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β' τῇ β' ἰνδικτ., μηνὶ νοεμβρίῳ τοῦ ἔτους 7082=1573.

6) Συνοδικὸν σιγίλλιδες γράμμα Κυρίλλου Α' τοῦ Λουκάρεως, ἀπολυθέν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ τοῦ 1628 ἔτους.

7) Συνοδικὸν σιγίλλιδες γράμμα Παρθενίου Δ' τοῦ Μογιλάου, ἀπολυθέν μηνὶ ἰανουαρίῳ τοῦ 1661 ἔτους.

8) Συνοδικὸν σιγίλλιδες γράμμα Καλλινίου Β' τοῦ Ἀκαρνᾶνος, οὐ ἐλησμόνησα νὰ σημειώσω τὴν χρονολογίαν.

9) Σιγίλλιον ἐπικυροῦν τὰς προνομίας τῆς μονῆς, Γαβριήλ Γ', ἀπολυθέν μηνὶ ἀπριλίῳ τοῦ ἔτους 1703.

σ. 274-275. Ἐν ἀρχῇ γράφει: «Θεώκλιτος ἱερομόναχος καὶ προηγούμενος τοῦ μοναστηρίου τῆς παναγίας ὀνομαζομένης Κοσνίτζης ἡς τῆς Μακεδονίας τῶν τόπων κοντὰ ἡς τοῦ Φυλίπου τοῦ κυροῦ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου τὸ καστέλιον, καὶ ἔγω μέσα ἐκατῶν πενίνα καλογέρους, καὶ ἡ πατρίδα μου ἦνε ἀπὸ τὴν Κύπρον» κτλ. Τὸ ἔγγραφο τοῦτο μετετύπωσε καὶ ὁ κ. Σάθας, Τουρκοκρ. Ἐλ., ἐν Ἀθῆν. 1869, σ. 192-193.

10) Συνοδικὸν σιγίλλιδες ἐπιβεβαιωτήριον γράμμα Γαβριήλ Γ', ἀπολυθέν μηνὶ ἰουνίῳ τοῦ ἔτους 1707, περὶ τῆς προσαρτήσεως τοῦ μονουδρίου Βόρισκον.

11) Συνοδικὸν ἐπιβεβαιωτήριον σιγίλλιδες γράμμα Ἀθανασίου Ε', μηνὶ δεκεμβρίῳ τοῦ ἔτους 1709.

12) Ἐτερον Σαμουήλ Α' τοῦ Χαντζερῆ, ἀπολυθέν μηνὶ ἰουνίῳ, 1763.

Τὰ ἔγγραφα ταῦτα συμβάλλοντα ἀμέσως εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς μονῆς, κέκτληται συνάμα καὶ ἀξίαν τοπογραφικὴν, ἰδίᾳ δὲ χρονολογικὴν διὰ τὴν βιογραφίαν αὐτῶν τῶν ἐκδοσάντων πατριαρχῶν.

Ἐκ τούτων δημοσιεύω ἐνταῦθα τὰ ἀκόλουθα.

Πρῶτον καταχωρίζω τὸ τοῦ πατριάρχου Συμεῶνος Α' τοῦ Τραπεζούντιου, οὗτινος ἐγινώσκετο μέχρι τοῦδε ἡ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ φερομένη καὶ συνοδικῶς διατυπωθεῖσα ἀκολουθία «εἰς τοὺς ἐκ τῶν λατινικῶν αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας»¹.

1) Καὶ ἄλλοτε ἔγραψα, ὅτι ἡ χρονολογία τῶν πρώτων μετὰ τὴν ἄλωσιν πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶνε συγχευμένη (ὅρα τὰς ἐμὰς «Συμβολὰς» ἐν Ἐκκλῆσ. Ἀληθ., τ. Δ', σ. 383). Μέχρι σήμερον ἡμῶς κατάρθωσα πολλὰς τοῦ ζητήματος τούτου ἀσφαλείας νὰ διασκεδάσω, χάρις τοῖς ἐπισήμοις ἐγγράφοις τοῖς ὑπ' ἐμοῦ ἀνευρεθεῖσιν ἢ ἄλλοθεν περιελθούσιν εἰς γνῶσίν μου. Οὕτω καὶ σήμερον νομίζω, ὅτι τὸ παρὸν ἔγγραφο ἀπελύθη ἐπὶ τῆς β' πατριαρχίας τοῦ Συμεῶνος Α'. Τὴν α' καὶ β' πατριαρχίαν αὐτοῦ ἄλλοι ἄλλως ὀρίζουσιν, ὁ δὲ κ. Μ. Γεδεών, διορθῶν ἐκείνους, ὀρίζει τὴν μὲν α' τῷ 1472, κατὰ τὸν Κυρίλλον Λαυριώτην (στίχ. 124), τὴν δὲ β' τῷ 1484. Ἀλλὰ σήμερον ἀμφότεραι αἱ ὑπ' αὐτοῦ ὀρισθεῖσαι χρονολογίαι ἀποδείκνυνται συζητήσιμοι. Ὁ Παγκράτιος Δημάρης ὀρίζει τὸ 1461 ὡς α' ἔτος τῆς α' πατριαρχίας τοῦ Συμεῶνος, προστίθησι δὲ ὅτι κατ' αὐτὴν ἤρξεν ἐξ ὁμοῦ μῆνας (ἴδε Ἐκκλῆσ. Ἀληθ. τ. Δ', σ. 398). Καὶ ἔχει πιθανῶς δίκαιον, διότι, κατὰ τὸ ἔγγραφο, ὁ τούτου διάδοχος Διονύσιος Α' ἦτο ἤδη πατριάρχης ἐν ἔτει 1467. Τὴν β' τοῦ Συμεῶνος Α' πατριαρχίαν ὀρίζει ὁ Δημάρης ἀπὸ τοῦ 1471 ἔτους· γνωστὸν δὲ ὅτι, κατὰ τοὺς ἐν τῇ Τουρκογραφίᾳ, σ. 24 καὶ 129, διήρκεσεν αὐτὴ ἐπὶ τριετίαν, ἄρα μέχρι τέλους τοῦ 1474 ἔτους, καθ' ὃ ἀκριβῶς χρονολογεῖται τὸ ἐνταῦθα ἐκδιδόμενον τὸ πρῶτον σιγίλλιον αὐτοῦ. Ἡ δὲ χρονολογία 1484 τῆς ἀκολουθίας «εἰς τοὺς ἐκ τῶν λατινικῶν αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας» δὲν συμβιβάζεται βεβαίως πρὸς τὰς μαρτυρίας ταύτας. Ἐὰν δὲ μὴ ἦνε ἐσφαλμένη, πάντως ἐπιτρέπεται ν' ἀναζητηθῇ καὶ τρίτη πατριαρχία τοῦ Συμεῶνος Α', περὶ ἧς οὐδεὶς χρονογράφος ὁμιλεῖ. Τὴν δὲ χρονολογίαν 1471 τοῦ Δημάρη ἀποδέχομαι κατ' ἀρχὴν ὡς πιθανῶς βεβαίαν, διότι ὁ Συμεῶν ἐν ἔτει 1472 ἦτο ἤδη πατριάρχης, κατὰ τὸ ἐπόμενον σημείωμα, ὅπερ

✠ Συμεῶν ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης. ✠

† Ἡ τῆς ὑπεράγνου μου δεσποίνης τῆς Θεομήτορος σεβασμίας πατριαρχικῆς μονῆς ἐπινοησμένη Κοσνίτζα, ἐξ οὗ δὴ γέγονε καὶ συνέστη, πατριαρχικὸν ἦν σταυροπήγιον. ὅθεν δὴ καὶ τὸ ἀκαταπάτητον καὶ ἀνεπηρέαστον εἶχε, παρὰ τῶν γειτνιαζόντων αὐτῇ μητροπολιτῶν. καὶ πάντων ἀπλῶς. μόνω δὲ τῷ κατὰ καιροὺς ὑπέκειτο πατριάρχῃ· καὶ ὅ ἂν ἐκεῖσε πατριαρχικῶς ἐξάρχω ἐξέπειπεν. αὐτὴ τὴν οὖν εἶχε τοῦτο, καὶ τὰ ὑπ' αὐτὴν πάντα μετόχια τε καὶ ἴδια, κατὰ τὴν διάκρισιν καὶ διαγόρευσιν τῶν ἀγιωτάτων ἐκείνων πατριάρχων, οἳ περ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο ταύτη δεδώκασιν. καὶ σιγίλλιδες γράμματα πρὸς τοῦτο ἀπέλυσαν· ὁ δὲ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐτηρήθη. Τοῦτο τοίνυν καὶ ἡ μετρίστης ἡμῶν ἐπαινοῦσα τὴν καὶ ἀποδεχομένη, διὰ τοῦ παρόντος γράμματος ἐπικυρεῖ· δι' οὗ δὴ καὶ παρακελεύεται τὴν σεβασμίαν ταύτην πατριαρχικὴν μονὴν, ἀκαταπάτητον πάντη καὶ ἀνεπηρέαστον εἶναι, παρὰ τῶν γειτνιαζόντων αὐτῇ μητροπολιτῶν, τοῦ τε Φιλίππων εἴποτε γένοιτο. καὶ τοῦ Δράμας. καὶ πάντων ἀπλῶς. καὶ μηδεμίαν ἐξουσίαν εἰς ταύτην τούτους ἔχει ποτὲ ἢ τινὰς ἑτέρους, ἢ δι' ὄχλου αὐτῇ γενέσθαι, ἢ ἐπήρειαν ταύτην τινὰ ἐπαγαγεῖν. ἢ τὴν τῶν αὐτῆς ἀφελέσθαι. μήτε εἰς ταύτην τὴν τοιοῦτον ποιῆσαι ὧν εἴπομεν, μήτε εἰς τὰ μετόχια αὐτῆς, καὶ τὰ ἄλλα γνώριμά τε καὶ ἴδια. ἀλλ' ἔσται αὐτὴ, καὶ ταῦθ' ἔξει πάντα, κατὰ τὴν ἀνέκαθεν καὶ ἐξάρχῃς τάξιν τε καὶ συνήθειαν. καὶ τὸ προ-

εῦρον γεγραμμένον ἔσθην τῆς β' πινακίδος τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 κώδικος τοῦ ἐν Τραπεζούντι Ἑλλ. φροντιστηρίου. «Αὕτη ἡ θεία καὶ ἱερὰ βίβλος περιέχουσα τὴν τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ἀκριβείαν, ἐτύγχανε καὶ αὐτὴ πάλαι ποτὲ κτήμα ἀφιερωμένον τῇ ἀγιωτάτῃ μητροπόλει Τραπεζούντος, ἧς δουλωθείσης ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων διὰ τὰς ἡμῶν ἁμαρτίας, καὶ πάντων τῶν ἱερῶν κειμηλίων ἐν φθορᾷ ἀποβάτων, ἐπιτυχῶν ὁ πανιρώτατος αὐθέντης ἡμῶν καὶ δεσπότης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης κύρ. Συμεῶν, ἐξωνήσατο ταύτην τὴν βίβλον· ὅς ζήλω θείῳ κινηθεὶς, καὶ μᾶλλον κατάγων τὸ γένος ἐξ αὐτῆς τῆς περιφύμου τῶν πόλεων Τραπεζούντος, ἀπεχαρίσατο πάλιν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, ἧτοι πρὸς τὴν ἀγιωτάτην μητρόπολιν Τραπεζούντος [ἔπιεται ἀρὰ]· νῦν δὲ ἐδόθη εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πανιρωτάτου μητροπολίτου Τραπεζούντος κυρίου Παγκρατίου τοῦ δι' αὐτοῦ χειροτονηθέντος. Ἰνδικτιῶνος ε' τοῦ 598^{ου} (=1472) ἔτους».

νόμιον καὶ δίκαιον αὐτῆς ἔσται ἔχουσα αὕτη καὶ εἰς ταῦτα, εἰς ἅπαντας τοὺς διηνεκεῖς χρόνους, ὡς περ δὴ καὶ πρότερον εἶχεν. μηδεὶς ἄδειαν ἢ ἐξουσίαν ἔχοντας ὡς εἴπομεν δι' ὄχλου αὐτῇ γενέσθαι καὶ ἐπήρειας. ὁμοίως δὲ ἔξει αὕτη ἢ σεβασμία πατριαρχικῆς μονῆς, καὶ τὸ πατριαρχικὸν σταυροπήγιον, τὸ εἰς ὄνομα τιμώμενον τοῦ ἀγίου μου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος καὶ τροπαιοφόρου Γεωργίου τοῦ Διασωρίτου¹. κατὰ τὰ εἰς τοῦτο προδάντα αὐτῇ τῶν πρὸ ἡμῶν πατριαρχικῶν γράμματα. καὶ παρ' οὐδένων, ἢ ἱερωμένων ἢ κοσμικῶν ἔξει τινὰ διατοῦτο ἐπήρειαν ἢ διενόχλησιν. ταῦτα τοίνυν παρακελεύομεθα περὶ τῆς σεβασμίας ταύτης μονῆς τῆς Κοσνίτζης. καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ μετοχιῶν καὶ ἐτέρων σταυροπηγιῶν. καὶ τὸ κύριον τὸ βέβαιον καὶ ἀκατάλυτον ἀποφαινομένη ἔχειν τὸ εἰς ταῦτα ταύτης προνόμιον. καὶ μηδένα ἄδειαν ἔχειν σαλεύειν κατὰ τὴν αὐτὴν ἢ ἀνατρέπειν. ἔσται τοιγαροῦν ἡ σεβασμία αὐτῆς μονῆς ὡς εἴπομεν ἀνενόχλητος ἀκαταπάτητος τε καὶ ἀνεπηρέαστος. ἀπὸ πάντων ὡς εἴπομεν. μόνω δὲ ὑποκίεται τῷ κατὰ καιροὺς πατριάρχῃ, καὶ ὃ περ ἂν ἐξαποστείλῃ καθολικῶς ἐξάρχω ὡς εἴπομεν. καὶ τὴν προσήκουσαν ὑποταγήν καὶ τὸ δίκαιον τηρήσει αὕτη ἢ μονὴ μᾶλλον δ' οἱ ἐν αὐτῇ, πρὸς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, ὡς ὑπ' αὐτὴν οὔσαν, κατὰ τὸ δίκαιον καὶ προνόμιον ὅπερ εἰς ταῦτα ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ἔχει. Τούτων οὕτω προυποκειμένων, παρακελεύομεθα καὶ ἔτι, ἵνα οἱ ἑνασκούμενοι τῇ σεβασμίᾳ ταύτῃ μονῇ, τηρῶσιν ἐν πᾶσι, τὴν προτέραν τῆς μονῆς τάξιν τε. καὶ συνήθειαν. καὶ εὐλάβειαν. ἐν τε τῇ ἄλλῃ διαγωγῇ, καὶ καταστάσει. καὶ κοσμιότητι. ἃ τὸν ἀληθῆ καὶ κύριως παρίστησι μοναχὸν καὶ κατὰ Θεὸν ἀνθρωπον. καὶ ταῖς τῆς ἐκκλησίας πάσαις συνελύσεσιν, καὶ ἀκολουθίαις. καὶ μηδὲ ὧς, μήτε τῶν ἄλλων, μήτε τούτων δὴ ἀμελώσῃ καθ' ὅποιον δῆτινα τρόπον. ὡς εἴτις τούτων, φανείη καταφρονῶν τε καὶ ἀμελῶν. καὶ παρὰ Θεοῦ ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως τεύξεται. καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἐπιτίμηθήσεται, καὶ τῆς μονῆς ἐκβληθήσεται. δεῖ γὰρ ἐν πᾶσι τοὺς μοναχοὺς, τὰς ἑαυτῶν ὑποσχέσεις ἀπαρασαλεύτους τηρεῖν, ἀποταγὰς τε. καὶ σύνταγὰς καὶ ὑποταγὰς, ὅς ἐνώπιον Θεοῦ καὶ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ Ἀγγέλων δεδώκασιν. ἵνα μὴ εἰς καινὸν τρέχουσιν. Ἐπιτὴν παρακελεύομεθα, ἵνα ἐπιμελῶνται

1) Τὸ ἐν τοῖς ἐτέροις πατριαρχικοῖς ἐγγράφοις λεγόμενον Βρανόκαστρον.

† Θεμελιώδεις ἐξουσίαι ἀρχιεπίσκοποι καθολικῶν
 Τιμωροῦ, μετρώμε· ἀφ' ἑκ μὲν ἰκός
 Ἰησοῦς

Παρουσία τῆς ἱεραρχίας τοῦ οἰκουμένου κατὰ τὸν Πινάξ Α', 1474, σελ. 18.

† μετ' ἑξουσίαι ἀρχιεπίσκοποι καθολικῶν
 οἰκουμένῳ πατρί ἀρχιεπίσκοπος

Παρουσία τῆς ἱεραρχίας τοῦ οἰκουμένου κατὰ τὸν Πινάξ Β', 1567, σελ. 21.

κατά τὴν ἀξίωσιν αὐτοῦ διορίζεται ἡ μετριο-
της ἡμῶν καὶ εὐεργετεῖ, ἵνα ἡ τοιαύτη μονὴ,
κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος αὐτῆς ὅτε δεήσει γενέ-
σθαι ἐν αὐτῇ ἡγούμενον ἐκλέγηται μὲν οὗτος
ὑπὸ πάσης τῆς ἀδελφότητος τῶν ἐνασκουμένων
αὐτῇ μοναχῶν, ὑπάρχη δὲ καὶ ὀνομάζεται πρω-
τοσύγκελλος καὶ ἀρχιμανδρίτης, καὶ τοῦτο
διαβαίνει κατὰ διαδοχὴν, καὶ εἰς τοὺς μετέπει-
τα γενησομένους μετ' αὐτὸν ἡγουμένους εἰς τι-
μὴν αὐτῆς. μετὰ δὲ τοῦτο ἀναφαίνεται εἰς
τὸν κατὰ καιροῦ πατριάρχην καὶ λαμβάνη
παρ' αὐτοῦ τὴν τοῦ ἡγουμένου χειροτονίαν. καὶ
εἰς τὴν περὶ τούτων ἀπάντων δήλωσιν καὶ ἀ-
σφάλειαν, ἀποπέλυται τῇ διαληθείσῃ σεβα-
σμίᾳ πατριαρχικῇ μονῇ τῇ εἰς ὄνομα τιμωμένη
τῆς πανυπεράγνου μου δεσποίνης καὶ θεομήτο-
ρος, καὶ ἐπικεκλημένη τῆς Κοσινίσσης, καὶ τὸ
παρὸν σιγιλίωδες γράμματα τῆς ἡμῶν μετριοτή-
τος, ἐν ἔτει ς' Ϟ' π' (1477), μηνὶ ἰουνίῳ ἰν-
δικτιῶνος ι' :

- † Μάξιμος ταπεινός, ἐλέω Θεοῦ, ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.
- † Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Ἐφέσου, Νεόφυτος, ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ Ἡρακλεῖας :
- † Ὁ Χαλκηδόνος Ἰωσήφ :
- † Ὁ Κορίνθου Ἰωακείμ.
- † Ὁ Ἀγγιάλου Ἰγνάτιος :
- † Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτ. Μετημβρίας Παχώμιος.
- † Ὁ ταπεινὸς μητροπολ. Νεόφητος (sic) Προύσης :
- † Ὁ Μηδείας Νεόφυτος (sic) :
- † Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Περιθεωρίου Ἰωσήφ :
- † Ὁ μητροπολίτης Ναυπάκτου (sic) Δωρόθεος :

Τὸ τρίτον πατριαρχικὸν ἔγγραφο, ἀπολυθὲν ἐν ἔτει 1567, ἔχει οὕτως¹.

1) Ἐν Ἐκκλῃς. Ἀληθ. τ. Δ', σ. 400, ἐσημειώθη ὅτι πρῶτον ἔτος τῆς αἰῆς πατριαρχίας τοῦ Μητροφάνους Γ' εἶνε τὸ 1565. Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν πατριαρχίαν ἀπελύθησαν, πλὴν τοῦ ἀνωτέρω, καὶ τὰ ἐπόμενα ἔγγραφα α') πρᾶξις ἵνα ὁ Θεσσαλονίκης Ἰωάσαφ ὁ Ἀργυρόπουλος διεπέη ὡς ἐξαρχίαν «τὸ Μελένικον καὶ τὸ Περιθεωρίον μετὰ πάσης τῆς ἐνορίας αὐτοῦ» (1566), ἐκδοθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἐκκλ. Ἀληθ. τ. Δ', σ. 401. β') πρᾶξις, δι' ἧς δωροῦνται ἐξαρχικῶς τῷ σακελλαρίῳ Καφᾶ παπᾶ Ἰωάννη δέκα χωρία ἐν τῇ περιοχῇ τῶν ἀλλοτε ἀμαζουσῶν ἀρχιεπισκοπῶν Σουδαίας καὶ Φούλλων. γ') πρᾶξις περὶ τοῦ ἐν Καλλιπύλει ναοῦ τοῦ ἀγίου Δημητρίου, κατὰ μάϊον τοῦ 1567 ἔτους. δ') περὶ τοῦ ἐν τῇ Καραμανίᾳ ναοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, κατὰ τὸ 1569 ἔτος. Αἱ τρεῖς αὗται πρᾶξεις εὐρίσκονται

† Μητροφάνης ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἡ τοῦ καλοῦ προσθήκη τὸ καλὸν κάλλιον ἀπεργάζεται. καὶ τὸ βεβαίως ἔχον βεβαιωμένον] κατορθοὶ καὶ ἀποδείκνυσι πρὸς τί δὲ τοῦτο ἡμῖν εἴρηται τὸ προοίμιον, ὃ λόγος προῖον γε σὺν Θεῷ δηλώσει. Οἱ ὀσιώτατοι μοναχοί, οἱ ἐνασκούμενοι ἐν τῇ σεβασμίᾳ καὶ ἀγία πατριάρχικῇ μονῇ, τῇ εἰς ὄνομα τιμωμένη τῆς ὑπεράγνου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς ἐπικεκλημένης Κοσινίσσης, ἐνεφάνισαν ἡμῖν τίμιαν πατριάρχικὴν γραφὴν τοῦ ἀγιωτάτου καὶ ἀοιδίμου πατρίάρχου κυρ Ἱερεμίου, διαλαμβάνουσιν καὶ ἐπιβεβαιούσαν καὶ τὰ πρὸ ἐκείνου ἀγιωτάτων πατριάρχων γράμματα κυρ Μαξίμου τε καὶ κυροῦ Διονυσίου¹. καὶ ἐμπεριέχουσιν αὐταῖς λέξεσιν, ὡς ἵνα εἴη αὐτῇ τε, καὶ τὰ ὑπ' αὐτὴν εὐρισκόμενα πατριάρχικὰ σταυροπήγια, ἡγουν, ὃ περὶ τὸ Βρανόκαστρον μέγας Γεώργιος, ἡ εἰς τὰς Σέρρας σεβασμίᾳ μονῇ τῆς Παναγίας μου, ἡ λεγομένη τῆς Ἡλιοκάλλου, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα σταυροπήγια, ὅσα ὑπὸ ταύτην τυγχάνουσι. πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὰ χωρία αὐτῆς ἡγουν τὸ λεγόμε-

ἐν ἀντιγράφῳ παρ' ἐμοί ε') βεβαιωτικὸν τῶν ὀρίων καὶ τόπων τῶν Σιμοπετριτῶν τῶν ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει, τῷ 1569 ἔτει, διασωθὲν ἐν αὐτογράφῳ κώδικι τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἱερακῶς. ἴδε Κ. Σ α θ α, Δοκίμιον περὶ Ἱερεμίου Β', σ. 136, ἐν ὑποσημειώσει στ') πρᾶξις κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1568, διαλαμβάνουσα ὅτι ἡ ἐν Παροναξίᾳ ἐκκλησία τῆς Πρωτοθρόνου ἐδόθη παρὰ τοῦ κτήτορος αὐτῆς Νικολάου Σπανοῦ ἀχροστιχαρίου εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ παπᾶ Γεώργιον. ἴδε Κ. Σ α θ α, Μεσ. Βιβλ. τ. Γ', σ. 548. ζ') γράμμα πρὸς τοὺς Κρήτας ὑπὲρ τῶν Ἑβραίων, 1568 (Crusii, Turcograec. σ. 281). Ὁ μακαρίτης Γ. Χατζη-κωνσταντινίδης προστίθησιν, ὅτι τοῦ αὐτοῦ πατρίάρχου σώζεται σημείωσις περὶ τῶν ἀφιερωμάτων τῆς Τριανταφυλλίνης (ὅρα Σ α θ α, αὐτ. σ. 547), γραφεῖσα ἐν ἔτει 1566. Ταύτην τὴν πληροφορίαν ὀρθὴν λογισάμενος ἐχρησιμοποίησα ἐν Ἐκκλ. Ἀληθ. τ. Δ', σ. 400-401. ἀλλ' ἤδη λέγω, ὅτι τὸ ἔγγραφο ἐκεῖνο εἶνε ἡμάρτημένον κατὰ τὴν χρονολογίαν. Ἐξετάσας ἐσχάτως τὴν Νομικὴν Συναγωγὴν τοῦ Δοσιθεοῦ εἶρον, ὅτι συνετάχθη ἐπὶ πατριάρχου Ἱερεμίου Β' ἡ χρονολογία αὐτοῦ ἔτος δ' ἐξ ἐμοῦ νᾶ διορθωθῆ εἰς ζ' (=1574) τὸ δὲ «ἰνδ. θ'», ὅπερ σημειοῦται παρὰ Σ α θ α, Μεσ. Βιβλ. τ. Γ', σ. 547, δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ κώδικι, προσετέθη δὲ ἴσως ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Χατζη-κωνσταντινίδου, μὴ ἀναγνόντος ἀναμφιβόλως ὀλόκληρον τὸ ἔγγραφο.

1) Τὰ ἐνταῦθα ἀναφερόμενα ἔγγραφα τῶν πατριάρχων Ἱερεμίου Α' καὶ Διονυσίου Α' δὲν διεσώθησαν.

νον τῶν Ποσιανῶν¹. ἡ Χωρεμιστά². καὶ ἡ Νύσσα³, ἀκαταπάτητος καὶ ἀνεπειρέαστος (sic) ἀπὸ παντός πλησιοχώρου μητροπολίτου, καθὼς καὶ τὰ παλαιγενῆ ἔτερα πατριάρχικὰ διαλαμβάνουσι γράμματα. ἐτι δὲ καὶ ὁ κατὰ καιροῦς ἐκλεγόμενος παρ' αὐτῶν καὶ γενόμενος ἡγούμενος, ἵνα ὑπάρχη πρωτοσύγκελλος καὶ ἀρχιμανδρίτης, ὡς παρὰ τοῦ πατρίάρχου γινόμενος· καὶ αὐτὸς μὲν σφραγίζῃ καὶ τοὺς ἀναγνώστας, ὅσοι μέλλουσι γενέσθαι ἐν τε τῇ δηλωθείσῃ μονῇ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περὶ αὐτὸν ἐνορίᾳ, ἄξιοι τυγχάνοντες· ὁπότεν δὲ εἰς μείζονα θέλουσιν ἀναχθῆναι βαθμὸν διακόνου τυχόν, ἢ καὶ ἱερέως, ἵνα ἐκπέμπωνται παρὰ τε τοῦ ἡγουμένου καὶ τῆς λοιπῆς συνοδίας, πρὸς ὃν ἂν βούλωνται τῶν γειτνιόντων ἀρχιερέων, καὶ χειροτονῶνται παρ' αὐτῶν. Ταύτης τοίνυν τίμιαις γραφῆς οὕτως ὡς διεξιούσης, οἱ ῥηθέντες ὀσιώτατοι μοναχοὶ ἐμπόνως καὶ μετὰ ἀξιώσεως ἐδεήθησαν ἡμῶν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐπικυρώσωμεν αὐτὴν καὶ βεβαιώσωμεν, ἐπεὶ καὶ αὐτῇ ἐπικυροῦν τὰ παλαιγενῆ πατριάρχικὰ γράμματα. διὸ καὶ ἀποδεχάμενη τὴν αἵτησιν αὐτῶν ἡ μετριοτής ἡμῶν γράψουσα, γνώμη καὶ τῶν καθευρεθέντων ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, ἀποφαίνεται καὶ παρακελεύεται, κατὰ τὴν περιληψίαν τῆς προτέρας γραφῆς, ἵνα ὑπάρχη ἡ τοιαύτη σεβασμίᾳ καὶ πατριαρχικῇ μονῇ τῆς ὑπεράγνου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῆς ἐπονομαζομένης Κο-

1) Τὸ χωρίον τοῦτο, ἀρπαγὲν καὶ καταστραφὲν πρὸ χρόνων οὐκ ὀλίγων, εἶνε τανῦν ἀπλοῦν ὀθωμανικὸν τσιφλίκιον.

2) Χωρίον κείμενον εἰς ἀπόστασιν μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας περίπου ἀπὸ τῆς μονῆς· σημειοῦται ἐν τοῖς πίναξι τοῦ τε αὐστριακοῦ (ἀριθ. 13 Seres) καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ ἐπιτελείου· λέγεται δὲ νῦν Κ ο υ ρ μ ί σ τ α ἢ Χ ο υ ρ μ ί σ τ α. Ὁ κ. Ν. Γ. Φιλιππίδης, ἐν Παρνασσῷ τ. Α', σ. 131, ποιεῖται μνεῖαν τοῦ αὐτοῦ χωρίου ὑπὸ τὸν ἀγνωστον τύπον Κ ρ ο μ μ ὺ σ τ α, ἐπεὶδὴ ὑπολαμβάνει ὅτι τὸ ὄνομα ἐλήφθη ἐκ τῶν «χρομμύ», τὰ ὅποια, λέγει, ἀφθόνως γίνονται ἐνταῦθα. — Τὸ αὐτὸ χωρίον ἐν τοῖς σιγιλίοις ὀνομάζεται Χ ω ρ ε μ ί σ τ α (1567 καὶ 1703), Χ ω ρ ο μ ί σ τ α (1661) καὶ Κ ο ρ ο μ ί σ τ α (1628).

3) Οὕτω καλεῖται ἐνταῦθα ἡ νῦν κώμη Νικίσσανη, περὶ ἧς γράφει τινὰ ὁ κ. Ν. Γ. Φιλιππίδης ὑπὸ τὸν τύπον Νικησιανῆ (ἐνθ. ἀνωτ. σ. 289). Ὑπὸ τὸ ὄνομα Νύσσα ἀναφέρεται τὸ χωρίον καὶ ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς σιγιλίοις τῶν ἐτῶν 1628 καὶ 1661. Νικησιγιανῆ ἢ γράφεται ἐν τῷ σιγιλίῳ τοῦ Καλλινίκου Β', Νικησιανῆ δὲ ἐν τῷ τοῦ Ἀθανασίου Ε' (1709).

σινίσσης ἀπὸ πάντων τῶν πλησιοχωρούντων ἀρχιερέων, ἀκαταπάτητος καὶ ἀνεπειρέαστος, καὶ κατὰ πάντα ἀσύγχητος καὶ ἀσκανδάλιστος μετὰ τῶν εὐρισκομένων ἐν αὐτῇ σταυροπηγίων, ἡγουν τοῦ ἐν θαύμασι περιβοήτου τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, τοῦ ἐν τῷ Βρανόκαστρῳ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ἡλιοκάλλου, καὶ τῶν λοιπῶν μετοχιῶν ἀνωτέρω σὺν ταῖς ἀνάκαθεν εὐρισκομέναις χώραις αὐτῇ, τῇ τῶν Ποσιανῶν δηλονότι, τῇ Χωρεμιστά, καὶ τῇ Νύσσα. ἐκλέγηται δὲ παρ' αὐτῶν καὶ ὁ κατὰ καιροῦς ἡγουμενεύων αὐτῶν, ὃς ἂν κριθείη ἄξιος. λαμβάνη δὲ παρὰ τῆς μεγάλης ταύτης ἐκκλησίας τὴν χειροτονίαν, [καλ]εῖσθαι πρωτοσύγκελλος καὶ ἀρχιμανδρίτης. καὶ τοῦτο οὐκ ἐνὶ προσώπῳ λέγομεν, ἀλλ' ἐν πᾶσι τοῖς κατὰ διαδοχὴν ἡγουμενεύουσιν· οἱ καὶ ἐξουσίαν ἐπ' ἀδείας, σφραγίζειν ἀναγνώστας τοὺς ὄντας ἄξιους, ἐν τῇ μονῇ, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς σταυροπηγίοις, καὶ μετοχοῖς αὐτῶν. καὶ μετέπειτα βεβαιούμεν καὶ ἐπικυρούμεν αὐτὸ τὸ τίμιον παλαιγενὲς γράμμα τοῦ ἀοιδίου πατρίάρχου κυροῦ Ἱερεμίου· ὃς δ' ἂν ὀψέποτε τολμήσῃ ἀνατρέψαι αὐτὸ ἢ κατὰ τί ἐναντιθῆναι, ὁ τοιοῦτος, εἰ μὲν ἱερεὺς ὢν ἄργος ἔστω, λαϊκὸς δὲ ἀφορισμένος ἀπὸ Θεοῦ. Ὅθεν εἰς τὴν περὶ τούτου δήλωσιν ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα ἡμετέρα γραφὴ τῆς ἡμῶν μετριοτήτος, καὶ ἐπεδόθη τῇ διαληθείσῃ ἀγία πατριαρχικῇ μονῇ τῆς ὑπεράγνου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῇ ἐπικαλουμένη τῆς Κοσινίσσης (sic) δι' ἀσφάλειαν, ἐν ἔτει ζ' ο' (1567), μηνὶ μαρτίῳ, ἰνδικτιῶνος δεκάτης :

† Μητροφάνης ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Τὸ ἔτερον γράμμα τοῦ αὐτοῦ πατρίάρχου, γραφὲν ἐν αὐτῇ τῇ μονῇ ἰδιοχείρως (1570), ἔχει οὕτως :

† Μητροφάνης ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐπειδὴ ἡ μετριοτής ἡμῶν σωματικῶς ἐφθασεν παραγενέσθαι καὶ ἐν τῷ σεβασμίῳ μοναστηρίῳ τῆς πανυπεράγνου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῆς ἐπικεκλημένης Κοσινίσσης¹, καὶ οἱ ἐν αὐτῷ ἐνασκούμενοι ἀνέφερον

1) Ἐν σελ. 52 τοῦ ΙΖ' τόμου τοῦ Ἑλλην. φιλολογικοῦ Συλλόγου ἀναλὺον ἐπιστολὴν τινὰ τοῦ Ἰω.

ὅπως τινές τῶν ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν, ἀποκηρόμενοι ἐν τῷ θείῳ τούτῳ μοναστηρίῳ, καὶ τὰς συνθήκας παρέχοντες εὐλόγως μένειν μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς. καθὼς καὶ ὡς ἐτυχεν αὐτογνωμόνως κινούμενοι ἐγκαταλιμπήνουςι τὸ ἱερόν αὐτῶν μοναστήριον, καὶ ἀναχωροῦντες αὐτοῦ, ὡς θέλουσι τε καὶ βούλονται, καὶ ὅπου ἂν ὀρμήσωσι διέχουσί τε καὶ διατρίβουσι, πέρα κανόνων ἐκκλησιαστικῶν τοῦτο διαπραττόμενοι, ἐπαφίουσι καὶ γὰρ τὸ θεῖον μοναστήριον τοῦτο, ὅπου οὐ μόνον ἀπεκάρησαν καὶ συνθήκας δέδωκαν κανονικῶς μένειν ἕως οὗ ζῶσιν, ἀλλὰ καὶ γράμματα ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθησαν, ἐβοηθήθησάν τε παντοιοτρόπως, καὶ τὰ τῶν ἱερομονάχων τε καὶ μοναχῶν ἐπαιδεύθησαν. Ὅθεν εἰς καταύπασιν (sic) τοῦ τοιοῦτου δεσθέντες γράμματος, γράφοντες ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀποφαινόμεθα· ἵνα ὅστις τῶν ἱερομονάχων ἢ τῶν μοναχῶν ἐγκατέλιψεν, ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν τολμήσει ἐγκαταλίψαι, τὸ θεῖον μοναστήριον, δούς τὰς συνθήκας μένειν, καὶ ὡς εἴρηται ἀποκαρεῖς ἐν αὐτῷ καὶ παιδευθεὶς τὰ τε ἱερά γράμματα καὶ τὴν μοναδικὴν πολιτείαν, ὁ τοιοῦτος ἱερωμένος ὢν, ἀργὸς μενέτω· τῶν μοναχῶν δέ, ἀφορισμένος καὶ ἀσυγχώρητος, ὁμοίως καὶ οἱ δεχόμενοι αὐτόν, καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος, ἕως οὗ ὡς κανονικόν τε καὶ εὐλογον ἐν τῷ ἰδίῳ ἐπαναστρέψῃ μοναστηρίῳ, καὶ μένειν ἐθελήσειεν ὡς συνέθετο. Οὕτω οὖν γίνεσθαι ἀπεφηνάμεθα· εἰς γὰρ τὴν δὴλωσιν τούτου καὶ ἀσφάλειαν καὶ τὸ παρὸν ἐγένετο γράμμα, καὶ τῷ θείῳ μοναστηρίῳ ἐναπετέθη, εἰς ἀσφάλειαν, κατὰ τὸ ζῆν^{ον} ἔτος (=1570).

Μηνὶ ἰουνίῳ, ἰνδικτιῶνος ιγ^{ης}.

Τὸ δὲ σιγιλλιῶδες ἐπιβεβαιωτήριον γράμμα τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β' τοῦ Τρανοῦ (ἀπολυθὲν ἐν ἔτει 1573) ἔχει ὧδε.

✠ Ἱερεμίας ἐλέφ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης, καὶ οἰκουμηνικὸς πατριάρχης.

† Τῶν δικαιοτήτων ἄρα καὶ πάνυ τοι ἐποφειλομένων, τὸ καὶ παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος τὰς προγεγονυίας εὐλόγως τιμίας γραφὰς

Κορέσση πρὸς τὸν πατριάρχην Μητροφάνην Γ', ἔγραφον ὅτι ἐξ ἐκείνης ἀποδείκνυται, ὅτι ὁ Μητροφάνης, πατριάρχης ὢν, ἀπεδήμησε «πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἑαυτοῦ ποιμνίου καὶ ἄλλας ἀναγκαίας χρεῖας τῆς Μ. Ἐκκλησίας». Ἡ λεπτομέρεια ἐκείνη τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κορέσση πιστοποιεῖται νῦν διὰ τοῦ παρόντος σιγιλίου.

τῶν πρὸ ἡμῶν ἀγιωτάτων πατριαρχῶν ἐπικυροῦσθαι καὶ ὡς εἰκὸς ἐπιβεβαιουῦσθαι εἰς μείζονα συντήρησιν καὶ ἀσφάλειαν. Ἐνθὲν τοι κατερχομένων ἡμῶν εἰς τὴν τῆς Δύσεως ὁδόν, καὶ σωματικῶς ἐν τῇ ἱερᾷ καὶ πατριαρχικῇ μεγάλῃ μονῇ τῇ ἐπ' ὀνόματι τιμωμένη τῆς πανυπεράγνου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ ἐπιλεγομένη Κοσινίσσης, οἱ ἐν αὐτῇ ἐνασκούμενοι προσκομίσαντες τίμια γράμματα τῶν κατὰ διαδοχὴν ἄχρι τοῦ νῦν ἀγιωτάτων πατριαρχῶν συνιστῶντα ταύτην τὴν θείαν μονήν, τὸ πατριαρχικὴν εἶναί τε ἀνακηρύττοντα, καὶ τὸ παντελευθέραν εὐεργετοῦντα, ἔχειν τε καὶ καρποῦσθαι καὶ τὰς ὑποκειμένας χώρας τὰς ἐγγράφως ἐμπεριεχομένας παρακλυτούμενα· καὶ ἠξίωσαν ἐμπόνως ἐπικυρωτικὸν καὶ αὐθις προσνεῖμαι, καὶ τὸ κοινοβιακῶς καθαρθῶς ζῆν ἐγγράψαι καὶ διατάξασθαι. Τούτου ἕνεκα τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν εἰ καὶ ἀσφαλῶς τὰ ἑαυτῶν ἔχοντα ἀποδεξαμένα ὡς εὐλογον καὶ θεοφιλεῖ τὸ παρὸν ἀπολύει γράμμα γνώμη καὶ τῶν ἐντυχόντων ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν τῆς ἡμῶν μετριότητος, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων· δι' οὗ καὶ γράφουσα διορίζεται, καὶ ἐν ἀγίῳ ἀποφαίνεται Πνεύματι, ἵνα αὕτη ἢ σεβασμία πατριαρχικὴ μονὴ τῆς Παναγίας τῆς Κοσινίσσης, εἴη παντελευθέρα καὶ ἔχη ἅπαν δικαίωμα βέβαιον, ὡς ἐν τοῖς τιμίῳις (sic) τῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων ἀποφάσει κεκύρωται, μηδενὸς ὄντος τοῦ ἐναντιηθησομένου ἐν ἀργίᾳ ἀσυγγνώστῳ καὶ ἀφορισμῷ ἄλύτῳ. διέχουσί τε οἱ ἐντὸς ἐνασκούμενοι διαπαντὸς κοινοβιακῶς, καθὰ καὶ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ ποτὲ τῆς μεγάλης σκύτειος (sic) τῆς Νιτρίας, καὶ τὰ ἐν Παλαιστίνῃ διήγον θεία μοναστήρια, καὶ νῦν τὰ τοῦ ἀγιωνύμου Ὁρους κοινοβιακῶς πολιτεύονται· ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς θεανδρικῶς ἐπὶ τῆς γῆς διατρίβων, τοιαύτην διαγωγὴν μετὰ τῶν Ἀποστόλων εἶχεν· ὁμοίως πάντα κοινὰ εἶναι, οὐ μόνον βρώματα καὶ σκεπτάσματα ἀλλὰ γνώμη ἀδελφικὴ καὶ θεία· ὥστε τὸν ἕτερον μὴ φθονεῖν τῷ ἑτέρῳ, σκεπομένῳ τυχὸν ἢ ἐσθίουτι διὰ τινὰ καιρικὴν σωματικὴν ἐπαναγκάζουσαν χρεῖαν· ἀλλὰ τὰ βάρη ἀλλήλων βαστάζειν κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον· οὐδὲ ζητεῖν τὸ ἑαυτοῦ μόνον ἕκαστον, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ἀδελφοῦ συμφέρον, ὡς μιᾷ ἀγάπῃ ἀλλήλων συνδεδεμένων ὄντων, καὶ τὸ ἐν ἐν Χριστῷ πνεόντων, καὶ μόνῃ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας τυχεῖν ζητούντων· ὀφελόντων (sic) ψάλλειν καὶ ἐκτε-

λεῖν ἀπάσας τὰς κοινοβιακὰς ἀκολουθίας ἀόκνως ὡς δεῖ, διέχγειν τε ἐν πάσῃ ὁμοφροσύνῃ καὶ φιλαδελφίᾳ ἀσκανδαλίστως ἐν πάσι καρποφορεῖν τε τὸν καρπὸν τοῦ πνεύματος· τούτεστι ἀγάπην, χαρὰν, εἰρήνην, μακροθυμίαν, πρὸς ἀλλήλους ἐπιεικεῖς, ἀνεξίκακοι, ἐν καὶ μόνον ζητοῦντες τί τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου τῷ θείῳ νόμῳ τῷ τε ἰσαγγέλω τῆς μοναδικῆς πολιτείας κανόνι, ἀλλὰ δὴ καὶ τοῖς δικαιώμασι τοῦ Κυρίου ἐπόμμενοι· ὅλως κατ' οὐδὲν μὴ νοσηζόμενοι τί τοῦ μοναστηρίου, ἢ ἴδια πεκούλια καὶ γνώμας ἔχοντες, ἢ τὸ κοινοβιον ἀνατρέποντες· ὁ γὰρ οὕτω τολμήσων ποιήσῃ ἢ παραβῆναι τί τῶν καλῶς διατετυπωμένων, καὶ παρ' ἡμῶν ἐπικυρωμένων, ὁ τοιοῦτος ἱερωμένος μὲν ὢν ἀργὸς ἔστω, τῶν μοναχῶν δέ, ἀφορισμένος καὶ ἀσυγχώρητος, καὶ ταῖς ἀραῖς τῶν τι^ν θεοφύρων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ὑπόδικος, ὡς μὴ ἀξίως ἢς ἔτυχε κλήσεως πορευθησόμενος. Πρὸς τούτοις δὲ ἀποφαινόμεθα, ἵνα ὅστις παρὰ γνώμην τοῦ ἡγουμένου ἐξέλθῃ τῆς μονῆς, ἢ ἐξέλθῃ μετὰ γνώμης ἀνευ ἀνάγκης κατεπειγούσης μείνῃ εἰς τὰ σύνεγγυς χωρία, ἢ ἔχει ἄσπρα ἰδίως πολλὰ ἢ ὀλίγα, ἢ φυλάττει αὐτὰ ἀλλοχοῦ εἰς συγγενεῖς, ἢ εἰς ἄλλους, προφασίζόμενος οὐκ εὐλόγως, ὁ τοιοῦτος ἱερωμένος μὲν ὢν ἀργὸς ἔστω, μοναχὸς δὲ ἀφορισμένος, ὡς τῷ κοινοβίῳ οὐχ ἐπόμμενος. Ἐπὶ τούτοις οὖν ἅπανι ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν σιγιλλιῶδες ἐπιβεβαιωτήριον γράμμα συνοδικὸν εἰς ἀσφάλειαν. Ἐν ἔτει ζϛ^ο (=1573), μηνὶ νοεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος β^α.

† Ἱερεμίας ἐλέφ θεοῦ, ἀρχιεπίσκοπος Κ' πόλεως, νέας Ρώμης, καὶ οἰκουμηνικὸς πατριάρχης.

Ἐπὶ τῆς βορειοδυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Παγαίου ὄρους κείται ἑλληνικὴ πολίχνη ὀνομαζομένη Ραδολίθος, ἣν δὲν σημειοὶ ὁ τοῦ αὐστριακοῦ ἐπιτελείου χάρτης. Ὁ κ. Ν. Φιλιππίδης ἐν Παρασσω, τόμ. Α', σ. 131, περιγράφει αὐτὴν ἐπαρκῶς, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ἀνύπαρκτον τύπον Ραδολίθος, ἐκλαβὼν τὸ ὄνομα ἐσχηματισμένον ἐκ τοῦ ῥόδα λειθεῖν. Αὐτόθι ὑπάρχει μετόχιον τῆς μονῆς, ὅπερ ἦτο ἄλλοτε μονύδριον Βόρισκον λεγόμενον. Παρεχωρήθη δὲ τῇ μονῇ κατὰ ἰούνιον τοῦ 1707 ἔτους διὰ τοῦ ἐπομένου σιγιλλιῶδους ἐπιβεβαιωτικοῦ γράμματος τοῦ Γαβριὴλ Γ' 1.

1) Τὴν πατριαρχικὴν ταύτην δωρεὰν ἐπεκύρωσαν καὶ οἱ μεταγενέστεροι πατριάρχαι.

✠ Γαβριὴλ ἐλέφ θεοῦ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης, καὶ οἰκουμηνικὸς πατριάρχης.

† Οἱ κοινὴν προστασίαν πραγμάτων ἐμπιστευθέντες ὀφείλουσι πάντως κατὰ χρέος ἀπαραιτήτων καὶ κοινὴν ἐπιφέρειν τὴν μέριμναν, καὶ ἐμμελῶς προνοεῖσθαι πάντων τῶν ὑποτελούντων αὐτοῖς, ὥστε τῶν μὲν σωζομένων, καὶ καλῶς ἐχόντων τὴν τάξιν τηρεῖν ἀπαράτρεπτον, τῶν δ' ὁπῶσποτε τῆς ἀγαθῆς αὐτῶν καταστάσεως ἐκπεσόντων, καὶ κινδυνεύοντων ἀπολεσθῆναι ἀντιλαμβάνεσθαι δι' ἐπιμελείας, καὶ καταρτίζειν ὡς ἔνεστι, καὶ οὐδὲ τὰ εἰς φθορὰν ἐγγίζοντα παραβλέπειν, ἀλλὰ σπουδάζειν ἐς φῶς τὸν δυνατὸν τρόπον ἀνακαλεῖν· ἀνθ' ὧν καὶ οἱ τὴν διοίκησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν εἰληχότες πραγμάτων κατ' αὐτὰ δὴ ταῦτα τὰ εἰρημένα τὴν προστασίαν αὐτῶν ρυθμίζειν οἶδασιν, ἔργον ἐκπληροῦντες προσφύες, καὶ κατάλληλον τῇ κατ' αὐτοὺς ἀξίᾳ, καὶ ἐπαγγελίᾳ, ἧ τι καὶ Θεὸς ὁ τῶν ὅλων προνοητὴς, καὶ διοικητὴς εὐαρεστεῖται καὶ ἐπαναπαύεται. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ κατὰ τὴν ἀγιωτάτην μητρόπολιν Φιλιππῶν, καὶ Δράμας ἐν τῇ τοποθεσίᾳ Ζίχνας, ἐν χωρίῳ Ραδολίθῳ καλουμένῳ, εὕρισκεται ἱερόν, καὶ σεβάσιμον μονύδριον, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου σεμνυνόμενον, Βόρισκον ἐπικεκλημένον, ὅπερ ταῖς καιρικαῖς ἀνωμαλίαις, καὶ περιστάσεσι χρόνου παρανόμως γέγονεν, ἔρημὸν τε καὶ ἀοίκητον κα[τέσ]τη πρὸ χρόνων ἤδη που τριάκοντα, μηδένα κεκτημένον τὸν ἐπιτηροῦντα, καὶ περιέποντα, κῆντεῦθεν εἰς ἀφανισμόν παντελῆ καταστάντος, οὐδὲν ἄλλο τῶν αὐτοῦ ὑπελείφθη, εἰμὴ [μόνον ἢ ἐκ] κλησία, καὶ μέρος τι τῶν αὐτοῦ κελλείων, καὶ ὀσπητίων, οὕτινος τὴν ἄκραν ἐρήμωσιν θεασάμενοι ὁ τε ἱερώτατος μητροπολίτης Φιλιππῶν, καὶ Δράμας, ὑπέρτιμος, καὶ ἔξαρχος Μακεδονίας, ὁ ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφός, καὶ συλλειτουργὸς κύρ Ἀνθίμος, καὶ οἱ ἐκεῖσε παροικοῦντες χριστιανοί, καὶ περιελαλήσαντες ὡς εἰκὸς δεῖν ἐγνώσαν μὴ παριδεῖν ἐκεῖνο παντάπασιν ἀπρονόητον καὶ πάσης ἐπισκέψεως ἄμοιρον· ἀλλὰ χεῖρα βοηθείας αὐτῷ παρᾶσχειν ἐπὶ τῷ συστήσαι μικρόν, καὶ ἀναλαβεῖν τὴν παντελῆ τούτου καταστροφὴν, καὶ ἀπώλειαν, ἀνθ' ὅτου καὶ διενοήθησαν... αὐτόπως λόγῳ μετοχείου τῇ περιθάλλει τοῦ ἐν Θεῷ συλλήπτορι σωζομένου ἡμετέρου πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου τῆς ὑπεραγίας ἡ-

μῶν Θεοτόκου, ὅπερ Κοσινίτζα ἐπικέκληται, ὅπως ἐνα... ἐκείνω τὸ καταπονηθὲν καὶ ἐρημωθὲν αὐτὸ μονῆριον ἀναζωπυρηθῆ μικρὸν διὰ τῆς παρ' ἐκείνου πρὸς αὐτὸ ἀντιλήψεως, καὶ περιθάλψεως, καὶ οὕτω κοινολογησάμενοι τὰ περὶ τούτου μετὰ τῶν συνασκουμένων πατέρων τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου τῆς Κοσινίτζας, διετάξαντο, καὶ συνέθεντο παραλαβεῖν μὲν αὐτοὺς τὸ μονῆριον τοῦ ἀγίου Γεωργίου Βορίσκου ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν μετὰ τῶν περιλειφθέντων αὐτῶ κτημάτων, καὶ μεταχειρίζεσθαι αὐτὸ ὡς οἰκεῖον μετόχειον, καὶ συνεπισκέπτεσθαι τῷ ἰδίῳ μοναστηρίῳ, καὶ ὡς ἴδιον γινώσκειν αὐτό, καὶ καρποῦσθαι, καὶ νέμεσθαι ἀναφαιρέτως, καὶ ἀναποσπάστως, καὶ σπεύδειν, καὶ φροντίζειν τῆς ἀνακλίσεως αὐτοῦ, καὶ συστάσεως, ἐν ἣ διατάξει ἀμφοτέρων τῶν μερῶν κατανευσάντων, καὶ συναρεσθέντων ἐδέησεν ἐπιβεβαιωθῆναι τὴν περὶ τούτου διάταξιν καὶ διὰ πατριαρχικοῦ ἡμετέρου συνοδικοῦ σιγιλλωδούς γράμματος ἐπιβεβαιουμένου τῷ αὐτῷ μονῆριῳ, καὶ τὴν πατριαρχικὴν δεφένδευσιν, καὶ σταυροπηγιακὴν ἀξίαν, καὶ κλήσιν πρὸς ἐπικρατεστέραν ὀχύρωσιν καὶ ἀσφάλειαν. Τούτου χάριν τὴν θέσιν αὐτῶν παριδεῖν οὐκ ἀπηξιώσαμεν, ὡς πρὸς ἀγαθόν, καὶ χρήσιμον ἀποβλέπουσαν σκοπόν, καὶ μάλιστα διὰ τὸ αἰδέσιμον τῆς ἀρχαιότητος τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ μονῆριου, σκηνώματος εὐαγοῦς, καὶ σεβασμίου καταγωγίου τυγχάνοντος ἐκ τοῦ πάλαι· τὸ γὰρ ἀρχαιότητι διαφέρον αἰδέσιμον. Καὶ δὴ γράφοντες ἀποφαινόμεθα γνώμη κοινῇ συνοδικῇ καὶ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα, ἢ μὲν περὶ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ μονῆριου προνοηθεῖσα προμήθεια ἔχει τὸ κῦρος, καὶ τὴν ἰσχύν, καὶ τὸ βέβαιον ἀμετάτρεπτον ἀναντιρρήτως, καὶ ἀναμφιβόλως, οἱ δὲ ὁσιώτατοι πατέρες τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου τῆς Κοσινίτζας ἔχωσι πᾶσαν ἀδειαν παραλαβεῖν εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν, καὶ διοικήσιν, ὡς οἰκεῖον μετόχειον τὸ εἰρημένον μοναστήριον τοῦ Βορίσκου, καὶ δεσπόζωσιν αὐτοῦ, καὶ κυριεύωσι μετὰ πάντων τῶν κτημάτων αὐτοῦ κινήτων τε, καὶ ἀκινήτων, καὶ διέπωσι, καὶ διακυβερνώσιν αὐτό, ὡς ἴδιον, καὶ γνήσιον μοναστήριον τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξιώθεν χάριτός τε, καὶ κλήσεως, ἐλευθερόν τε, καὶ ἀδούλωτον, καὶ ἀσύδοτον διατελοῦν ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὸν ἅπαντα χρόνον, καὶ ἀνεπηρέαστον, καὶ ἀκατα-

πύτητον, καὶ ἀνενόγητον ὅλως παρὰ παντὸς προσώπου ἱερωμένου, καὶ λαϊκοῦ, ναὶ μὴν καὶ αὐτοῦ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, μνημονευμένου ἐν αὐτῷ τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, ὡς καὶ τοῖς λοιποῖς σταυροπηγίοις, καὶ μόνῳ τῷ πατριαρχικῷ οἰκουμένικῷ θρόνῳ ὑποκείμενον, καὶ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλον παρέχειν, φροντίζωσι δὲ οἱ πατέρες τῆς Κοσινίτζας τῆς αὐξήσεως καὶ ἀνακαινίσεως, καὶ καλλιεργείας αὐτοῦ, διαμονῆς τε, καὶ βελτιώσεως μετὰ πάσης προθυμίας, παρ' οὐδενὸς ἐνοχλούμενοι, ἢ ἐπηρεαζόμενοι, ἢ τὸ οἰονοῦν ἀπαιτούμενοι. Ἄν δέ τις ὀψέποτε τάναντία τοῖς ἐν τῷ παρόντι γεγραμμένοις διαπράξασθαι τολμήσῃ, καὶ διασπάσαι τὸ μοναστήριον αὐτὸ διανοηθῆ τῆς ἐξουσίας τῶν πατέρων τῆς Κοσινίτζας, καὶ τοὺς περὶ αὐτὸ μόχθους, καὶ ἰδρωτάς αὐτῶν ματαίους ἀναδείξει, καὶ προξενῆσαι αὐτοῖς ἐπήρειαν, καὶ ζημίαν, ὁποίας τάξεως ὦν ὁ τοιοῦτος, καὶ ὁποίου βαθμοῦ, ἀφωρισμένος εἴη ἀπὸ Θεοῦ κυρίου παντοκράτορος, καὶ κατηραμένος, καὶ ἀσυγχώρητος, καὶ ἄλυτος μετὰ θάνατον, ἢ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἰούδα, καὶ ταῖς πατριαίς, καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπόδικος. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν, καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν πατριαρχικὸν συνοδικὸν σιγιλλωδὸς ἐπιβεβαιωτήριον γράμμα, καὶ ἐπεδόθη τῷ μοναστηρίῳ τῆς Κοσινίτζας.

Ἐν ἔτει αψζ^ο, ἰουνίῳ, ἰνδικτιῶνος ιε^ο.

† Γαβριήλ ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κ/πόλεως νέας Ρώμης, καὶ οἰκουμένικὸς πατριαρχὸς 1.

1) Ἐπονται 10 ὑπογραφαὶ συνοδικῶν ἀρχιερέων, ἐξ ὧν σημειῶ τὸν Νικομηδείας Παρθένιον, τὸν Σμύρνης Παρθένιον, τὸν Δράμας Ἀνθιμον καὶ τὸν Προικονήσου Θεόκλητον.

Πάντα τὰ ἀνωτέρω πατριαρχικὰ ἔγγραφα δημοσιεύονται ὡδε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πιστῶς, διατηρηθείσης τῆς τε ἀρχικῆς στίξεως καὶ ὀρθογραφίας. Τὰ πρωτότυπα ἔγγραφα οὕτως συνειθίζεται νὰ ἐκτυπῶνται. — Τὸ ἐν σελ. 22 σιγιλλωδὸς γράμμα δείκνυσιν τὸν πατριάρχην Ἱερεμίαν Β' ἐν περιόδῳ ἐπισκοπίας κατὰ μῆνα νοέμβριον τοῦ 1573 ἔτους. Ἡ ἐκ Κων/πόλεως ἀπουσία τοῦ πατριάρχου τούτου φαίνεται ὅτι παρετάθη ἐπὶ πολὺν χρόνον, τουλάχιστον μετὰ πεντάμηνον χρονικὸν διάστημα, ἀπὸ τῆς ἐν τῇ μονῇ Κοσινίτζης διατριβῆς του, ἀπαντῶμεν αὐτὸν ἐν Πάτραις, κατὰ τι συνοδικὸν ἔγγραφο ἐκδοθὲν τῇ 1 ἀπριλίου τοῦ 1574 ἔτους (ἄρα Ν. Κ. α τ ρ α μ ῆ, Φιλολογ. ἀνάλεκτα Ζακύνθου, σ. 182-184).

Γ'.

Περὶ τῆς βιβλιοθήκης τῆς μονῆς Κοσινίτζης.— Παλαιογραφικαὶ σημειώσεις. Καλλιγράφοι.

Πλὴν τῶν προσημειωθέντων ἀξιολόγων πατριαρχικῶν ἐγγράφων, ἐν τῇ μονῇ Κοσινίτζης εὑρηται καὶ συλλογὴ τετρακοσίων τριάκοντα περίπου χειρογράφων τευχῶν, ἐξ ὧν ὀκτώ μόνον εἶνε σλαβιστὶ γεγραμμένα. Ἄπαντα φυλάττονται τὴν σήμερον ἐν εὐαέρῳ καὶ ἀσφαλεστάτῳ δωματίῳ, εὐρισκομένην εἰς γωνίαν τινα τῆς ἐκκλησίας, ἐπὶ τοῦ γυναικωνίτου· πρὸ ἱκανῶν δὲ ἐτῶν τὰ τεύχη ταῦτα, ἐγκαταλελειμμένα ὑπάρχοντα ἐν παλαιῷ ξυλινῷ δωματίῳ ἦσαν, λέγεται, πολλῶ πλείονα.

Τὰ τεύχη ταῦτα, καίτοι περιλαμβάνουσι θεολογικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ὕλην, συντελοῦσιν οὐ μικρὸν εἰς παλαιογραφικὰς καὶ φιλολογικὰς ἐρεῦνας. Ἐνταῦθα μικρὰς ἐκτιμήσεως χάριν σημειῶ τινὰ α') περὶ παλιμψήστων τευχῶν, β') περὶ κεκοσμημένων καὶ γραφικῶν, γ') περὶ λειψάνων καταστραφέντων κωδίκων ὑπὸ παλαιῶν βιβλιοδετῶν, δ') περὶ τῆς ἱστορίας ἐνίων τευχῶν καὶ περὶ σημειώσεων ἀξιολόγων, ε') περὶ κεχρονολογημένων κωδίκων καὶ ς') περὶ πάντων τῶν καλλιγράφων, ὧν τὰ ὀνόματα εὔρον ἐν τοῖς τεύχεσι τῆς μονῆς.

α') Παλιμψήστα. Σώζονται ἐν αὐτῇ τοιαῦτά τινὰ, ὡς οἱ ἀριθ. 23, 118, 123, 151, 230 καὶ 274. Ὁ 274 κωδῖξ, συγκείμενος ἐκ 440 φύλ. 8^ο σχήματος (0,20x0,15), εἶνε μὲν ὅλος παλιμψήστος, ἀλλὰ τὸ ἀρχικὸν αὐτοῦ κείμενον τοσοῦτον σφοδρῶς ἀπεξέστη, ὥστε ἀδύνατον καθίσταται τὴν σήμερον ν' ἀναγνωσθῆ καὶ ἀπλοῦν μέρος φράσεώς τινός. Τὸ νεώτερον δὲ κείμενον γραφέν τῷ 1286, ἐντολῇ τοῦ ἐπισκόπου Σάρδεων Κλήμεντος, ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἐξ Ἀνεοσκώμεως ἱερέως Θεοφυλάκτου τοῦ Οὐρβηνοῦ.—Τὸ 230 τεῦχος περιλαμβάνει ὑπὲρ τὰ 100 παλιμψήστα φύλλα, ὧν τὸ ἀρχικὸν κείμενον, γεγραμμένον μικροῖς κεφαλαίοις γράμμασι τοῦ Θ' πιθανῶς αἰῶνος, εἶνε ἐπίσης δυσδιάκριτον· ἐπιγραφαὶ τινες ὅμως μεγάλοις κεφαλαίοις (uncial) στοιχείοις γεγραμμένα διὰ κινναβάρεως εἶνε λίαν εὐδιάκριτοι, ὡς

ΜΤΑΥΤΣΗΜΤΑΜΟΡΦΙΣΤΚΥ, ἦτοι,

«M(ηρι) τ(ω) αὐτ(ω) ς', ἢ μ(ε)ταμόρφ(ω)σις τ(ου) Κ(υρίου)».—Τοῦ 151 κωδίκος τὰ φύλλα

164—194 εἶνε ἐπίσης παλιμψήστα. Τὸ τεῦχος δὲ τοῦτο περιλαμβάνει τὸ κείμενον μηναίου τοῦ ὀκτωβρίου, γραφέντος περὶ τὰ τέλη τοῦ Π' αἰῶνος. — Ὁ 123 κωδῖξ συγκείμενος ἐκ 305 φύλλων, σχήματος τοῦ κοινῶς μεγάλου τετάρτου καλουμένου, εἶνε ὅλος παλιμψήστος· καὶ τὸ μὲν νεώτερον κείμενον περιλαμβάνει, ἐν ἀθλίῳ γραφικῷ χαρακτῆρι τοῦ Π'—ΙΔ' αἰῶνος, εὐαγγελικὰς περικοπὰς ἐν μονοστήλῳ (εὐαγγελιστάριον), τὸ δὲ ἀρχικόν, γεγραμμένον μικροῖς κεφαλαίοις στοιχείοις τοῦ Η'—Θ' πιθανῶς αἰῶνος, περιελάμβανε μηναια τοῦ δεκεμβρίου καὶ ἰανουαρίου, ὡς μαρτυροῦσι πολλὰ εὐδιάκριτοι ἐπιγραφαὶ ἐορτῶν· τοῦθ' ὅπερ καθίστησι τὸν κωδῖκα τοῦτον ἄξιον ἰδιαίτερας ἐρεύνης παρ' ἀνδρὸς ἀσχολουμένου περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας μηναιῶν καὶ βουλομένου πεισιμότως νὰ παραγάγῃ οὐσιωδέστατα συγκριτικὰς περὶ αὐτῶν μελέτης ἀποτελέσματα.—Τὸ 118 τεῦχος, συγκείμενον ἐξ 183 φύλλων σχήματος μεγάλου τετάρτου (0,273x0,205), περιλαμβάνει ἐν διστήλῳ περικοπὰς εὐαγγελίων γραφείσας περὶ τὸν Π' αἰῶνα. Τὰ ἐπόμενα τοῦ αὐτοῦ τεύχους φύλλα 1—8, 11, 12, 21, 27, 36, 38, 39—43, 45, 119, 120 καὶ 183 εἶνε παλιμψήστα, ὧν τὸ ἀρχικὸν κείμενον ἀνήκει εἰς τρία διάφορα ἐκκλησιαστικῆς ὕλης τεύχη (ἀκολουθία καὶ παρασεσημασμένα τροπάρια). Τὸ 45^ο φύλλον ξεστόν ἐπίσης ὄν, ἀλλ' ἄγραφον μείναν ὑπὸ τοῦ φθορέως, περιέχει ἐν γραφικῷ χαρακτῆρι τοῦ Γ' αἰῶνος μέρος Γεροντικοῦ βιβλίου, ὀριστικῶς δὲ τεμάχιον διηγήσεως τοῦ ἀγίου Ἰσαάκ. Ἄπαντα δὲ τὰ λοιπὰ δηλωθέντα παλιμψήστα φύλλα, φαίνεται ὅτι ἐγράφησαν ὑπὸ χειρὸς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ 118 εὐαγγελισταρίου. — Ὁ δὲ 23 κωδῖξ, συνιστάμενος ἐκ 259 φύλλων σχήματος δευτέρου (0,33x0,23), περιλαμβάνει μαρτυρολόγιον τοῦ μηνὸς ὀκτωβρίου, οὗ τὰ πρῶτα 220 φύλλα εἶνε παλιμψήστα. Τὸ ἀρχικὸν αὐτῶν κείμενον, μικροῖς κεφαλαίοις στοιχείοις (uncial) τοῦ Θ'—Ι' αἰῶνος γεγραμμένον, εἶνε ἀξιόσημῶν ὑπὸ ἔποψιν μᾶλλον κριτικῆν, πρὸς ἀποκατάστασιν δυσνοήτων χωρίων Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ. Ἐπὶ τοῦ 34^ο φύλλου ἀναγινώσκω τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην:

ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΣΗ(ΓΗ)ΣΙΩΝ ΝΕΜΝΗΣΘΗ ΟΜΑΚΑΡΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕΝ ΤΩ ΕΙΣΤΑΦΩΤ

Οὕτως ἔχομεν ὡδε κείμενον τοῦ Νόννου ἔρμη-
νευτικὸν εἰς τὴν ἐν τοῖς προηγούμενοις 33 φύλ-
λοις ὀνοματολογίαν τοῦ εἰς τὰ Φῶτα λόγου, οὗ
ἡ ἀρχὴ ἔλλειπει, τοῦ κειμένου αὐτοῦ ἀρχομένου
ἐκ τῶν λέξεων «εἴτα νομοθέτης καὶ στρατηγὸς
τῶν πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἐπιγεομέ-
νων» κτλ.

*Απὸ τοῦ 44^α φ. ἀρχεται ὁ «Εἰς τὰ γενέθλια
τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»
λόγος· ἀπὸ τοῦ 50^α ὁ «Στηλιτευτικὸς β'». Ἡ
σελίς 90^α, ἐξεσμένη οὕσα ἐπίσης, ἔμεινεν ἀγρα-
φος ὑπὸ τοῦ γραφέως τοῦ μαρτυρολογίου. Ση-
μειωτέον ἔτι, ὅτι ἐν ταῖς μετώπαις ἰκανῶν φύλ-
λων διακρίνονται καλῶς μακρὰ σχολια μικροῖς
κεφαλαίοις χαρακτῆρσι, καὶ ὅτι τὰ τοῦ Νόννου
ἔρμηνεύματα εἶνε ἐπίσης γεγραμμένα λεπτότε-
ρον τῆς τοῦ κειμένου γραφῆς καὶ κανονικώτερον.

β') Κοσμήματα καὶ λειογραφία. Τεύχη τι-
νὰ περιλαμβάνουσι διάφορα κοσμήματα καὶ
ἰδίαι τὰ συνήθη σχήματα Π, [ ] καὶ [ ].
Τὸ 5^ο τεῦχος (1Α' αἰῶνος), περιέχον σειρὰν
μαρτυρολογίων τοῦ μηνὸς δεκεμβρίου (ἀντιγρα-
φεῖσαν ὑπὸ τοῦ καλλιγράφου Νικολάου διὰ συν-
δρομῆς τῆς ἀγνώστου μοι ἀλλαχθῆν μονῆς τῶν
Καλαμιτζίων), κοσμεῖται ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι
ὑπὸ ὅλως ἐρυθροῦ κοσμήματος ἐν σχήματι πλα-
τυτάτου καὶ βραχέος Π. Ἐν σχήματι δὲ κα-
νονικοῦ Π χαριέντως κεχρωματισμένα πεντε-
καιδεκά περίπου κοσμήματα περιλαμβάνει ὁ
12^ο κῶδιξ, ἐνέχοντα τὰς ἐπιγραφὰς ἰσαριθμῶν
ἐκλεκτῶν λόγων Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ
(1Α' αἰῶνος). Τοιαῦτα ἑκαταίδεκα παρόμοια κο-
σμήματα, ἄνευ ὅμως χρυσώσεως, ἐνέχει καὶ ὁ
36^ο κῶδιξ, ἐγκρύπτοντα τὰς ἐπιγραφὰς ἐκ-
τενοῦς ἔρμηνείας εἰς τὰς ὁράσεις τοῦ προφήτου
Δαυιδ. Τὸ δὲ 20^ο τεῦχος, ὅπερ περικλείει
τὸ ἡμισυ κείμενον τοῦ εἰς Ἰωάννην τὸν εὐαγ-
γελιστὴν ὑπομνήματος τοῦ Χρυσόστομου (Γ—
1Α' αἰῶνος), ἐνέχει χαριέντα ταινιώδη κοσμή-
ματα, ἕτερον ἐν σχήματι Π ἐν ἀρχῇ τοῦ τεύ-
χους, καὶ ἕτερον μέγα σχήματος τετραγώνου
παρὰλληλογράμμου. Τοιοῦτον δὲ καλλιτεχνικόν
πλοῦτον περιλαμβάνει καὶ τὸ 59^ο τεῦχος τε-
τραευαγγέλου. Ἐπίσης, ὡραῖον ἐν σχήματι πλα-
τυτάτου καὶ βραχέος Π κοσμημα ἐνέχει καὶ
ὁ 74^ο κεκαλλιγραφημένος κῶδιξ, περικλείων
ἐρυθροῖς κεφαλαίοις γράμμασι τὴν μακρὰν ἐπι-
γραφὴν βίου ἐν ἐπιτομῇ τοῦ Ἰωάννου Σχολα-

στικοῦ, τοῦ καὶ τῆς Κλίμακος ἐπονομαζομένου.
Ἄλλὰ καὶ τὸ 9^ο τεῦχος εὐαγγελισταρίου (Γ—
1Α' αἰῶνος) εἶνε σημειώσεως ἀξίον διὰ τὰ ἀρ-
χικὰ κεφαλαία στοιχεῖα, ἃτινα εἶνε ὑπερμεγέ-
θη, κεχρωματισμένα καὶ κεκαλλωπισμένα δια-
φοροτρόπως· ἔτι δὲ περιλαμβάνει κεχρυσογρα-
φημένα τινὰ ὡραῖα ταινιώδη κοσμήματα, ἕτερα
ἐν σχήματι Π, καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ μνηολογίου
εὐρὺ τετράγωνον κόσμημα, περικλείων ἐν τῷ
μέσῳ τὸν ἅγιον Συμεῶνα τὸν Στυλίτην ἐπὶ
στύλου καθήμενον, οὗτινος ἐκατέρωθεν ὑπάρχει
ἀνά εἰς ἅγιος ὑψῶν πρὸς τὸν Συμεῶνα τὰς χεῖ-
ρας αὐτοῦ. Τὸ τεῦχος τοῦτο, συγκείμενον ἐκ 399
χονδροτάτων μεμβρανίων φύλλων, σχήματος
δευτέρου (0,35×0,26), εἶνε γεγραμμένον μεγά-
λοις οὐχὶ κεφαλαίοις στοιχείοις, πρὸς δὲ δύσ-
χρηστον ἕνεκα τοῦ ὄγκου καὶ ἰδίαι τοῦ βάρους
αὐτοῦ, ὅπερ πάλιν τὸ πάλαι, ἴσως μικρὸν μετὰ
τὴν κατασκευὴν του, ἦν ἔτι βαρύτερον, διότι
ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ζυλίνων πινακίδων αὐτοῦ
ἦσαν καθηλωμένοι δύο βρεῖλαι χαλκαὶ πλάκες,
φυλαττόμεναι τὴν σήμερον κατ' ἰδίαν ἐν τῇ
τῆς μονῆς βιβλιοθήκῃ καὶ φέρουσαι ἀναγλύφους
μετ' ἐπιγραφῶν εὐαγγελικὰς παραστάσεις. Τὴν
μελέτην τῶν πλακῶν τούτων συνιστῶ τοῖς
ἐρευνώσι τὴν ἱστορίαν τῆς βυζαντινῆς τέχνης,
ἧς, ὡς γνωστόν, ἔλλειπουσιν ἐπαρκῆ γλυπτὰ
μνημεῖα.

Τετράγωνον παρὰλληλόγραμμον κόσμημα
περιλαμβάνει ἐν ἀρχῇ καὶ ὁ 216 κῶδιξ Εὐαγ-
γελίων, Πράξεων καὶ Ἐπιστολῶν (σχήματος
ὀγδόου 0,195×0,145), ὅπερ ἐγκλείει κατὰ
μέσον τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, περίξ δὲ
κοσμεῖται ὑπὸ τῶν συμβόλων τῶν τεσσάρων
εὐαγγελιστῶν, ὧν πάλιν τὰς εἰκόνας ἐπὶ ἰδίῶν
σελίδων παρατηροῦμεν πρὸ ἐκάστου εὐαγγε-
λίου. Ἐπίσης τὸ 217 τεῦχος τετραευαγγέλου
εἶνε κεκοσμημένον ἄνευ χρυσώσεων, περιπλέον
δὲ ἐν ἀρχῇ περιλαμβάνει τὴν γνωστὴν ὑπόθε-
σιν τοῦ Εὐσεβίου, ἐρυθροῖς γράμμασι γεγραμ-
μένην ἐντὸς δύο ὁμοιομόρφων σταυροειδῶν κο-
σμημάτων, ὧν αἱ ἄκραι εἶνε κυκλοτερεῖς. Καὶ
ὁ 218 κῶδιξ εἶνε ἀξιοσυστάτος διὰ τὰ ταινιώ-
δη αὐτοῦ κοσμήματα, τὰς λειογραφίας τῶν εὐ-
αγγελιστῶν, καὶ ἰδίαι διὰ τὴν κατακόσμησιν
τῶν ἐν ἀρχῇ πολλῶν μετὰ στηλῶν πινακῶν.
Λειογραφίας δὲ τῶν εὐαγγελιστῶν περιλαμβά-
νουσι καὶ τὰ ὑπ' ἀριθ. 219, 220 καὶ 222 τε-

τραευάγγελα, ἐξ ὧν περιπλέον τὸ 219 ἐνέχει
ἐπὶ ἰδιαιτέρου πίνακος τὴν Θεοτόκον ἰσταμέ-
νην, κρατοῦσαν ἐν τῇ ἀριστερᾷ τὸ βρέφος αὐ-
τῆς καὶ ἔχουσαν τὴν δεξιάν χεῖρα τεταμένην
πρὸς τὰ κάτω· ἔμπροσθεν δ' αὐτῆς παρίσταται
γονυκλινῆς καὶ ἀσκεπῆς ὁ πωγωνοφόρος τοῦ κῶ-
δικος καλλιγράφος, ἀφιερῶν τῇ Θεοτόκῃ τὴν
πολυτίμως κεκοσμημένην ταύτην δέλτον του,
ἧς αἱ ἐπιγραφαὶ κεχρυσογραφημέναι οὕσαι πε-
ρικλείονται ἐντὸς χαριέντων σταυροειδῶν κο-
σμημάτων.

Ἰδιαιτέρας ὅμως συστάσεως τυγχάνουσι δύο
ὡραῖοι κῶδικες, ὁ 112 καὶ ὁ 115. Ὁ πρῶτος,
συγκείμενος ἐκ 210 φύλλων σχήματος τετάρ-
του (0,275×0,205), εἶνε ὅλος γεγραμμένος διὰ
ῥοδοχρόου μελάνης, περιλαμβάνων τὰς πνευμα-
τικὰς πλάκας Ἰωάννου τοῦ τῆς Κλίμακος μετὰ
πολυαριθμῶν ἐν ταῖς μετώπαις λειογραφῶν
ἀξίων πάσης σπουδῆς, ἐξ ὧν ὅμως ἰκαναὶ δυ-
στυχῶς εἶνε ἀποκεκομμένοι διὰ ψαλίδος ἢ μα-
χαιρίου ὑπὸ ἀναισθητοῦ παιδὸς ἢ πιθανώτερον
ὑπὸ ἐρασιτέχνου ἀλλὰ μοθηροῦ τὴν ψυχὴν πε-
ριγητοῦ. Αἱ σωζόμεναι λειογραφίαι, μικραὶ
ἀνεξαιρέτως οὕσαι, ὑπάρχουσι παρὰ τὰς ἐπι-
γραφὰς τῶν λόγων καὶ παριστώσιν ἐν σκιαγρα-
φίαις τὴν ὑπόθεσιν αὐτῶν, ἧτις, ὡς γνωστόν,
περιστρέφεται εἰς τὴν μοναχικὴν φιλοσοφίαν.
Τὸ τεῦχος δὲ τοῦτο ἐγράφη καὶ ἐκαλλωπίσθη
τῷ 1081 ἔτει. Ὁ δὲ 115 κῶδιξ συγκείμενος ἐκ
249 φύλ. λεπτῆς μεμβράνης (0,275×0,205),
περιλαμβάνει παρασκευασμένας διὰ μουσικῶν
τόνων εὐαγγελικὰς περικοπὰς, ὧν αἱ μὲν ἐπι-
γραφαὶ εἶνε ἐκ κεφαλαίων στοιχείων (uncial-
form), τὸ δὲ κείμενον γέγραπται διὰ μεγαλο-
σχήμου (alte minuskel) γραφῆς, εἰ μὴ μονα-
δικῆς τουλάχιστον σπανίας, ἧτις, κατὰ πᾶσαν
πιθανότητα, δύναται νὰ χρονολογηθῇ περὶ τὰς
πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ Θ' αἰῶνος. Τὰ ἀρχι-
κὰ κεφαλαία στοιχεῖα ὑπερμεγέθη ὄντα, εἶνε
πεποιημένα γραμμικῶς καὶ διὰ κινναβάρους
κεχαραγμένα. Ἐν τῷ κώδικι τούτῳ ἐσώθησαν
δύο πίνακες λειογραφῶν πρωτοφανοῦς μοι ὕ-
φους· ὁ πρῶτος ἀποτελεῖ τὸ 47^ο φύλλον, πα-
ριστῶν, ἐντὸς τετραγώνου παρὰλληλογράμμου
σχήματος καὶ ἐπὶ σκιεροῦ χρυσοῦ ἐδάφους, τὸν
εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον ὄρθιον, ἀναγινώσκοντα
ἐν κρατομένῳ πυκτῷ καὶ ἐστραμμένῳ πρὸς
ἀριστεράν, φοροῦντα δὲ πολύπτυχον ποδήρη
κυανοῦν χιτῶνα καὶ λευκὸν ἐπιχιτώνιον, ῥοδό-
χροα ἔχον τὰ βῆθη τῶν πτυχῶν του. Ἡ κα-
θόλου φυσιογνωμία τοῦ προσώπου ἐκφραστική,
οἱ ὀφθαλμοὶ ζωηροὶ, αἱ παρειαὶ ἐρυθραὶ, αὐτὸ

δὲ τὸ πρόσωπον τοῦ εὐαγγελιστοῦ μακρὸν πῶς
καὶ μετὰ ὀξείας λευκομέλανος πώγωνος. Ἡ
παράστασις αὐτοῦ περικλείεται ἐντὸς διπλοῦ ἐκ
κινναβάρους πλαισίου, ἔμπερικλείοντος ἐν τῷ
μέσῳ τῶν καθέτων γραμμῶν τῶν πλευρῶν του
τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν ἐν ἀρχαίᾳ (uncial)
κεφαλαιώδει γραφῇ· «*Ματθαῖος ἐστὶν οὗτος
ἐκλαλῶν ὁλην τὴν του . . . . . σάρκωσιν
εμφανεστ. . . | ἐκ γαρ τελευτῶν ευρεθη παρ ελ-
πίδαρ». Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ διάθεσιν εἶνε καὶ
ὁ ἕτερος πίναξ (φ. 73^α), παριστῶν Ἰωάννην τὸν
εὐαγγελιστὴν ὄρθιον, μετὰ χιτῶνος καὶ ἐπιχι-
τωνίου, κρατοῦντα βιβλίον, ἔχοντα δὲ ἐκφρα-
στικὴν τὴν φυσιογνωμίαν ὡραίου ἀγενείου νεα-
νίου καὶ πλάγιον λίσσωμα ἐν τῇ κόμῃ. Καὶ ἐν
τῷ πλαισίῳ τῆς λειογραφίας ταύτης ἐπιγραφῇ,
ἧς διέκρινα τὰ ἐπόμενα λείψανα « . . . . .
φν . . . . . του κυρίου | κατοβερ αὐτὴ ἐκδηγεῖ-
ται μέχρι | του πατρος αυτου ευρε συμφυλ. .
. . . | ζωγων απαρτα, κοσμορ εἰς σωτηριαν».*

γ') Λείψανα καταστραφέντων κωδίκων ὑπὸ
ἀρχαίων βιβλιοδετῶν. Γνωστόν εἶνε, ὅτι ἐν
πολλοῖς τεύχεσιν, ἐντύποις ἢ χειρογράφοις, εὐ-
ρίσκονται ἐνίοτε συνδεδεμένα ἐκατέρωθεν τῶν
πινακίδων φύλλα ἐτέρου κειμένου καὶ διαφόρων
ἐποχῶν. Ταῦτα, λείψανα ὄντα ἀρχαίων ἄλλοτε
κωδίκων, εἶνε πολλάκις μεγίστης σπουδῆς ἄ-
ξια, ὡς ἐνέχοντα εἴτε σπάνια εἶδη γραφῶν εἴτε
ἀποσπάσματα ἀγνώστων ἢ σπουδαιοτάτων κει-
μένων. Ὅπως οἱ παρ' ἡμῖν τὴν σήμερον βιβλιο-
δέται, καὶ μάλιστα οἱ ἐν πολίχναις, χρησιμο-
ποιοῦσιν ἐν τῇ σταχῶσει τῶν βιβλίων, δι' ἑλ-
λειψιν τοῦ ἀναγκαιοῦντος αὐτοῖς ὑλικοῦ, ἕτερα
ὀλίγον ἐφαρμένα βιβλία ἢ ὅλως ἄχρηστα κρι-
νόμενα παρ' αὐτῶν, οὕτω καὶ οἱ παλαιοὶ βι-
βλιοδέται, καὶ ἰδίαι οἱ μοναστηριακοὶ, συνειθίζον
νὰ διαλύωσι διπλᾶ τεύχη, ἢ ἑλλειπῆ ἢ περιτ-
τὰ, καὶ τὸ ὑλικὸν αὐτῶν νὰ χρησιμοποιῶσιν ἐν
τῇ σταχῶσει ἐτέρων, προστιθέντες φύλλα τινὰ
τούτων, ἰσοπεδώσεως χάριν, ἔσωθεν ἀμφοτέ-
ρων τῶν πινακίδων, ἐν ἑλλείψει ἰδιαιτέρου δερ-
ματος, ἢ τεμαχίζοντες εἰς λωρίδας καὶ ἀνα-
πληροῦντες ἡμικεκομμένα ἢ μικρὸν ἐφαρμένα
βιβλία. Οἱ τοιοῦτοι δὲ βιβλιοδέται, ἀμαθεῖς οἱ
πλείους, κατέστρεφον ἐνίοτε καὶ τεύχη, ὧν οὐ
μόνον τὴν ἐν μέλλοντι χρόνῳ ἀξίαν ἠδυνάτουν
νὰ υποπτεύσωσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν σύγχρονον αὐ-
τῶν χρησιμότητα παντελῶς ἀνίκανοι ἦσαν ν' ἀ-
ναγνωρίσωσι. Λείψανα τευχῶν τοιούτων γινώ-
σκονται πολυάριθμα καὶ πανταχοῦ σχεδὸν εὐ-
ρίσκονται, ἀλλ' ὀλίγοι ἤξιωσαν αὐτὰ ἰδίαις
μελέτης. Ἐν τοῖς ἐμοῖς καταλόγοις συνειθίζω

αείποτε να μη παραλίπω και ταῦτα, ἐπαρκύ-
μενος δι' ὀλίγων λέξεων να χαρακτηρίζω τὴν
φύσιν τοῦ κειμένου αὐτῶν ἐπὶ μόνῃ τῷ σκοπῷ
ὅπως ἕτεροι γινῶσιν λαβόντες και εὐκαιροῦντες
πλεῖον ἐμοῦ παρορμηθῶσι ν' ἀνιχνεύσωσι τὸ
κειμένον αὐτῶν μετὰ συμπαθείας ἰδιαζούσης.

Ἐν τῇ ἐξεταζομένῃ ὡδε βιβλιοθήκῃ κείνται
πολυάριθμα τεύχη, διασώζοντα ἱκανὰ λείψανα
παλαιῶν κωδίκων, ἐξ ὧν ἰδιαιτέρας μνείας κρί-
νω τὰ ἐπόμενα. Ἐν τῷ προμνησθέντι 112
τεύχει Ἰωάννου τῆς Κλίμακος ὑπάρχουσι δύο
μονόστηλα τετάρτου σχήματος φύλλα ἐκ 34
γραμμῶν ἐν ἐκάστη σελίδι και περιλαμβάνοντα
τεμάχιον ἐρμηνείας τῶν μακαρισμῶν ἐν μικρᾷ
κεφαλαιώδει γραφῇ τοῦ Η' πιθανῶς αἰῶνος. Ὁ
9^{ος} κῶδιξ περιέσωσε τέσσαρα φύλλα Λαυσαϊκοῦ
τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος, διαλαμβάνοντα περὶ
τῶν ὁσίων Ρούφου, Ρωμανοῦ, Σισόη, Πέτρου
τοῦ Πιονίου, Πιστάμωνος και Παφνουτίου. Τὸ
24 τεῦχος περιέσωσε α') δύο μονόστηλα φύλλα
Γ'—ΙΑ' αἰῶνος, περιέχοντα μέρος ἐκκλησιαστι-
κῆς ἀκολουθίας, β') ἐξ φύλλα ἐτέρου κώδικος
τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, διαλαμβάνοντα τὰς ὁράσεις
τοῦ Δανιήλ ε' ζ', ζ' και η', ἥτοι, κατὰ τὴν ὑ-
πάρχουσαν ἀρίθμησιν, τὰς ἀκολουθίας ἐπιγρα-
φάς: «Περὶ τοῦ β' ἐνυπνίου τοῦ Ναβουχοδονό-
σορ ὁρασις πέμπτη», «Η' περὶ τοῦ Βαλτάσαρ
ὁρασις ζ'», «Θ' περὶ Δαρτείου ὁρασις ζ'»,
«Γ' περὶ τῶν Λεόντων», «ΙΑ' ὁρασις η'. Ἐ-
νυπνίου τοῦ Δανιήλ. Περὶ τῶν θηρίων. Σχό-
λιον. Αὕτη ἡ ὁρασις πρὸ τῆς ἐβδόμης ἐστίν·
ἀλλὰ συνήθως ἀναποδίζει ὁ προφήτης». Ἐν
τῷ 118 τεύχει ὑπάρχουσι σὺν ἄλλοις δύο φύλ-
λα ἐκκλησιαστικοῦ κανόνος, ἀνήκοντα δὲ εἰς
κώδικα, οὗ πολλὰ φύλλα, ὡς προσημείωσα,
εἶνε παλιμψήστα, κείμενα ἐν τῷ αὐτῷ τεύχει.
Τρία δὲ φύλλα μεμουςουργημένων θεοτοκίων
(ΙΑ' ἑκατονταετ.) σώζονται ἐν τοῖς κώδιξι 95
και 101.

Ἀξιοσημειωτότερα δὲ πάντων εἶνε τὰ ἐπόμε-
να δύο λείψανα. Ἐκ τοῦ 265 κώδικος, φ. 297^α,
μανθάνομεν ὅτι ἡ βιβλιοθήκη αὕτη ἐκέκτητο
ἐν ἔτει 1429 ἐσχολιασμένον ἀντίτυπον τῶν
συγγραφῶν Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, ὅπερ
δὲν ὑπάρχει τὴν σήμερον. Καὶ ὅμως εὗρον λεί-
ψανον αὐτοῦ ἐξ ἐπτὰ φύλλων ἔσωθεν τῶν πι-
νακίδων τοῦ 74 τεύχους. Εἶνε σχήματος με-
γάλου τετάρτου και μονόστηλα, κατὰ δὲ τὸν
γραφικὸν χαρακτῆρα ἀνήκουσιν εἰς κώδικα τοῦ
Γ' αἰῶνος. Τὰ ἐν αὐτοῖς σχόλια φέρονται ἐν
ταῖς ἐκδόσεσιν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Μαξίμου.

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου φύλλου τῆς β' πινακίδος ἀνα-

γινώσκειται ὡδὲ πως ἡ ἐπιγραφή τοῦ Η' κεφα-
λαίου τοῦ περὶ οὐρανοῦ ἱεραρχίας συγγράμμα-
τος. «Κεφάλαιον η'. Περὶ τῶν κυριοτήτων και
τῶν δυνάμεων και τῶν ἐξουσιῶν και περὶ
τῆς μέσης αὐτῶν ἱεραρχίας». — Γνωστὴ εἶνε ἡ
παρ' Ἀρμενίοις σωζομένη πολύτιμος ἱστορία
τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Φωτιστοῦ και τὴν
διήγησιν τῶν ἀγῶνων αὐτοῦ πρὸς στερέωσιν
τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν Ἀρμενίᾳ. Περὶ τοῦ βι-
βλίου τούτου ἐπραγματεύθη ἀλλαχοῦ ἐπαρ-
κῶς, ἔνθα ὑποστηρίζω ὅτι πρωτότυπον κείμε-
νον εἶνε τὸ ὑπὸ Βολλανδιστῶν ἐλληνιστὶ ἐκδο-
θέν «Πρόλογος Ἀγαθαγγέλου, ἐν οἷς και τὸ
μαρτύριον Γρηγορίου», ἐναντίον τῶν μαχομέ-
νων ὑπὲρ τῆς προτεραιότητος τοῦ ἀρμενικοῦ
κειμένου διὰ τοὺς ἐν τῷ ἐλληνικῷ σολοικι-
σμούς¹. Τοῦ ἐλληνικοῦ τούτου κειμένου ἐν μόνον
ἀντίγραφον, και τοῦτο τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, γινώσκε-
ται, τὸ ἐν τῇ λαυρεντιακῇ βιβλιοθήκῃ (Plut.
VII, cod. 25), οὔτινος ἐπιμελῆς πρὸς τὴν ἐκ-
δοσιν ἀναθεώρησις, ὀφειλομένη τῷ ἐν Πίση κα-
θηγητῇ κ. Τεζα², ὑποστηρίζει θεωρίαν μου τινα
ὅτι αἱ ἐν τῷ ἐλληνικῷ κειμένῳ φαινόμεναι
γραμματικαὶ και συντακτικαὶ ἀταξίαι εἶνε τὰ
μὲν ἀντιγραφῶν προφανῶς σφάλματα, τὰ δὲ
οὐσιωδέστερα μαρτύρια ὕφους ἐλληνικοῦ γρα-
φέντος ἐν ἀλλογλώσσῃ χώρῃ. Τούτου λοιπὸν
τοῦ κειμένου εὗρον πολυάριθμα φύλλα ἐν τῇ βι-
βλιοθήκῃ τῆς Κοσινίτζης, ἀνήκοντα εἰς κατα-
στραφέντα κώδικα τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος,
σωζόμενα δὲ τὴν σήμερον προσεραμμένα ἐν ἱκα-
νοῖς τεύχεσιν, ἔσωθεν τῶν πινακίδων αὐτῶν (ἴδε
τοὺς κῶδ. 17, 97, 109, 110, 132, 174, 237)
και παρουσιάζοντα οὐκ ὀλίγας σημαντικὰς δια-
φόρους ἀναγνώσεις. Ἀξιοπερίεργον δὲ, ὅτι και
τοῦ ἀρχικοῦ κώδικος ἀνεῦρον αὐτόθι μέγα ἀθι-
κτον τεμάχιον περιλαμβάνον ἕτερα κείμενα·
κατέταξα δὲ τοῦτο ὑπ' ἀριθ. 368.

Τοῦ αὐτοῦ κώδικος ἕτερα τρία φύλλα εὗρον
προσεραμμένα ἐν τοῖς κώδιξι 110 και 17· τοῦ
ἐνός δὲ ἡ ἀρχὴ (κῶδ. 110) φέρει τὴν ἐπομέ-
νην ἐπιγραφὴν «Μαρτύριον τοῦ ἁγίου και ἐρ-
δόξου ἱερομάρτυρος Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγι-
του, ἐπισκόπου πόλεως Παρρησίας, τοῦ κατὰ

1) Ὁρα ἡμετέραν διατριβὴν περὶ γενέσεως και
ἀναπτύξεως τῆς ἀρμενικῆς γραμματολογίας, ἐν
τόμ. ΙΣ', σ. 22—24, τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ
Συλλόγου.

2) E. Teza, Ἀγαθάγγελος, ἐν Rivista di Filolo-
gia e d'Istruzione Classica, 1882, fasc. 8—9.

Γαλλῶν κλήματ(ος) και Ρουστικοῦ και Ἐλευ-
θερίου τῶν μαθητῶν αὐτοῦ». Ἀρχ. «Ὁσπερ
οἱ μέγα τι και ἄπειρον διαπλέοντες πέλαγος»
κτλ. Τὸ κείμενον τοῦτο ἀγνοεῖται ὑπὸ τε τοῦ
Φαβριχίου¹ και τοῦ Νικολήμου².

ε') Ἱστορία ἐρίων τευχῶν και σημειώματα
διάφορα. Τὴν καταγωγὴν, γένεσιν και ἱστορίαν
πολλῶν κωδίκων δηλοῦσιν ἐπαρκῶς τὰ κατω-
τέρω δημοσιευόμενα τῶν καλλιγράφων σημειώ-
ματα. Ὑπάρχουσιν ὅμως και ἕτερα τεύχη, ἀ-
χρονολόγητα, ὧν τὴν ἱστορίαν μαρτυροῦσιν ἀρ-
κούντως διάφοροι ἐν αὐτοῖς ἀναγινωσκόμεναι
σημειώσεις. Ἐν πρώτοις καταχωρίζω ὡδε μι-
κρὸν τῆς μονῆς κατάλογον τοῦ 1429 ἔτους, ὃν
εὔρον ἐν φ. 297 τοῦ 265 κώδικος.

«Τὰ βιβλία τὰ ἔχομεν μέχρι τῆς ζ' ἰνδι-
κτιῶνος τοῦ ς^{ου} α^{ου} λ^{ου} ζ' ἔτους³.

- † Ἐχομεν τὰ Ἠθικά τοῦ μεγάλου Βασιλείου,
εἰς τὸ αὐτὸ και ἐξήγησιν εἰς τὸν προφή-
την Ἡσαΐαν.
- † Ἐχομεν Χρυσόστομον κατὰ Ματθαῖον τὸ
πρῶτον.
- † Ἐχομεν ἅγιον Διονύσιον, βεβρῆκτον με
σχόλια.
- † Ἐχομεν τὰ Πρακτικά τῆς Α' συνόδου και
τῆς Δ^{ης}.
- † Ἐχομεν τὰ Κλημέντια και τινὰς λόγους
διαφόρους.
- † Ἐχομε(ν) τριψίδιον.
- † Ἐνι τε και Βασίλειος, και Παροιμίαι Σο-
λομῶντος.
- † Ἐνι Ζωναρῆς, και εἰς τὸ αὐτὸ και Χω-
νιάτης.
- † Ἐνι νόμιμον τὸ λεγόμενον ἦτα . . . ὡτῆς
(γρ. Ἀτταλιάτης ;).
- † Ἐνι νόμιμον Ἀρμενόπουλος.
- † Ἐνι Μεταφραστῆς τὸ ἦμισυ τοῦ δεκαρίου.
- † Ἐχομεν Ψαλτήρι.
- † Ἐχομεν Θεολόγον οἱ μὴ ἀναγινωσκόμενοι.
- † Θεολόγος ἕτερος . . . με τομάκριν μαῦρον.
- † Ἐνι Θεολόγος τῆς Μαρονίτησας (sic) βαμ-
πύκνης.
- † Τριψίδιον εἰς τὸ Πάσχα.
- † Μηναια δύο ἀπὸ ἐξῆ μῆνας.
- † Ζωναρῆς παλαιὸς βανμπύκνης.
- † Ἐπιστολαὶς τοῦ ἀπου(στόλου) Παύλου.
- † Χρυσόστομος ἐξήγησις.
- † Τοῦ Ἀγκύρας κατὰ Λατίνων».

1) Bibl. Gr. τ. X, σ. 220.

2) Συναξαριστ. τ. Β', σ. 94—97.

3) Παραλείπονται τὰ ὀρθογραφικὰ σφάλματα.

Ἐκ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ βιβλίων
ἐλλείπουσι τὴν σήμερον τὰ σπουδαιότερα, ὧν ἡ
μέχρις ἡμῶν ὑπαρξὶς ἠδύνατο πάντως να ἐξά-
ψη τὴν φιλομαθίαν ἐνίων θεολόγων. Τοιαῦτα
λ. χ. εἶνε ὁ προμνησθεὶς Διονύσιος, τὰ Πρα-
κτικά τῆς Α' και Δ' συνόδου, τὰ Κλημέντια,
αἱ Παροιμίαι Σολομῶντος και τὸ τοῦ Ἀγκύ-
ρας κατὰ Λατίνων.

Ὁ κῶδιξ 6 (πανηγυρικὸν ΙΔ' αἰῶνος) πε-
ριῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τῆς μονῆς τῷ 1533,
ἀφιερωθεὶς τῷ ἐν Σέρραις μετοχίῳ αὐτῆς, ἥτοι
αἰεὶ τὸν καὶ τῆς παραγίας μου Θεοτόκου,
τὴν Ἠλιόκαλον» παρὰ τῆς κατὰ κόσμον Κο-
μνηνῆς ὠνομασμένης, θυγατρὸς Γεωργίου Λογο-
θέτου. «Ἐπροσήλωσα γοῦν αὐτῷ, λέγει ἐν τέ-
λει σημειώματος, τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον
αὐτῷ ἐν κερῷ ἀχειρατεῖοτος μητροπολίτου
και ὑπερτίμου Σερρῶν, και τὸν τόπον ἐπέ-
χοτος Σάρδεον, ἡμῶν και ἀθέρτου και δε-
σπότητος κυροῦ Γερραδίου, ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίου
η', ἰνδικτιῶνος ζ' ε', ἔτους ζμβ', ἀφιερτεῖοτος
ἀγαρινοῦ Σουλτᾶν Σουλεϊμάνη, ἡμέρα δευτέ-
ρα». — Ἐτερον τεῦχος, ἀριθ. 95, διδάσκει τὴν
ἑαυτοῦ ἱστορίαν ὡδε (φ. 116 και 198). «Τέ-
λος τοῦ ἰουνίου μηνός: τετράδια εἰκοσι πέντε.
Μέμνησθε πατέρες ὑπὲρ τοῦ ἐξαγοράσαντος»,
ὅστις ἦν μητροπολίτης και ὑπὲρ οὗ ὁ ἀντιγρα-
φεὺς (ἐν φ. 125) εὐχεταὶ τάδε: «† αἰωνία ἡ
μνήμη τοῦ ἁγιωτάτου μητροπολίτου Ἱερουσοῦ
και ἁγίου Ὁρου, Ἰακώβου τοῦ ὑπερτίμου, και
πτωχοτρόφου». Μετέπειτα (φ. 198^β) «Τὸ
παρὸν μνηαῖον ἠγωράσθη παρ' ἐμοῦ τοῦ ταπει-
νοῦ μητροπολίτου Σερρῶν Γερραδίου παρὰ τοῦ
τιμιωτάτου καθηγουμένου τῆς σεβασμίας μονῆς
τοῦ Κουτλουμουσιου κῆρ Νεοφύτου και ἀφιέ-
ρωσα ταῦτην μετὰ και ἄλλων δύο μνηαίων
(ἀριθ. 101 και 106) τῇ Παραγία μου τῇ ἀ-
χειροποιήτῳ, ἐν τῇ μονῇ αὐτῆς τῇ Κοσσηνίσι-
σῃ». — Μνηαῖον νοεμβρίου ΙΓ'—ΙΔ' αἰῶνος (ἀριθ.
104), ἔχον ἔσωθεν τῆς πινακίδος σημείωμα δη-
λοῦν, ὅτι «τὸ παρὸν βιβλίον ἀφιερῶθη ἐν τῷ
καὶ τῆς ὑπεραγίας μου Θεοτόκου τῆς ἀχειρο-
ποιήτου τῆς Κοσσηνίσης, παρ' ἐμοῦ Μαρονήλ
τοῦ Πελοποννησιακοῦ, τάχα και ροταρίου τῆς
ἀγιωτάτης μητροπόλεως Σερρῶν κτλ. : ἔτους
ζγβ^{ου} (=1544), ἰνδικτιῶνος β' αὐγούστου κη'». —
Ἀριθ. κῶδ. 162, περιλαμβάνων μνηαῖον νο-
εμβρίου (ΙΓ'—ΙΔ' αἰῶνος) και φέρον σημείωμα
(ἐν φ. 1), ὅτι «τὸ παρὸν βιβλίον ἀφιερῶθη ἐν
τῷ καὶ τῆς ὑπεραγίας μου Θεοτόκου τῆς ἀχει-
ροποιήτου τῆς Κοσσηνίσης παρ' ἐμοῦ Δημητρίου
κατὰ σάρκα ἀδελφὸς κυροῦ Γεωργίου, ροταρίου

της Μεγάλης Ἐκκλησίας) κτλ... ἔτους ζνβ^ω (=1544) ἰνδικτιῶνος θ^ς, αὐγούστου κη'». — Ἀριθ. 314, Εὐχολόγιον ΙΓ'—ΙΔ' αἰῶνος, ἔχον ἐν τέλει «καθ' ὅσον Θεοδώρητος ἠγόρασα τὸ βιβλίον τοῦτο ὑπέρπερα θ', καὶ ὅσοι τὸ ἀναγινώσκεται εὐχεσθέ με διὰ τὸν Κύριον». — Ἀριθ. 217, πολύτιμον, ὡς προσημειώθη, τετραεγγέλιον τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ἔχον ἐν φ. 315 σημεῖωμα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος· ἀτετραεγγέλιον· τοῦ μεγ(ά)λου Δουκός· ἀφισρωθέν τῷ τιμίῳ Προδρόμῳ (μονὴ παρὰ τὰς Σέρρας). Ὁ μοναχὸς Γερνάδιος».

Πλὴν τοιούτων σημειωμάτων, ἐν τοῖς κώδιξιν ἀναγινώσκονται ἐπίσης καὶ ὑπομνήσεις ἀνωνύμων ἀνθρώπων περὶ συγχρόνων αὐτοῖς γεγονότων, ὧν ἡ συλλογὴ εἶνε σημαντικὴ ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις, μάλιστα δὲ χρονολογικήν, τοπογραφικήν καὶ ἱστορικήν. Ἐν ἰδιαιτέροις τετραδίοις περισημειώθη ἀπὸ ἱκανῶν ἐτῶν πολυάριθμα τοιαῦτα ἀνεκδοτά σημεῖωματα, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ προεγνωσμένα, δυστυχῶς ὁμως διεσκορπισμένα ἐν καταλόγοις, ἐφημερίσι καὶ περιοδικοῖς συγγράμμασι δυσευρέτοις. Σκοπῶ ἐν καιρῷ καταλλήλῳ νὰ δημοσιεύσω ταῦτα δι' ἰδιαιτέρου βιβλίου, πεπεισμένος ὢν ὅτι θέλουσι διαλευκάνει οὐκ ὀλίγα ζητήματα. Ἐνταῦθα δὲ σημειῶ τὰ ἐπόμενα, ἀναγνωσθέντα ἐν τεύχεσι τῆς ἐξεταζομένης βιβλιοθήκης. — Ἐξ αὐτογράφων ὑπομνήσεων ἐν τῷ 257 κώδικι πληροφορούμεθα α') ὅτι ὁ «πρώην» Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Νεόφυτος Μαυρομάτης¹ ἦλθεν εἰς τὴν μονὴν προσκυνήσεως χάριν, τῇ 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 1726 ἔτους, β') ὅτι ὁ Ἀθήνιου Παρθένιος ὁ Ἀινδιος μεταβαίνων ὡς ἔξαρχος εἰς ἐξ ἐπαρχίας «ἐπὶ τῆς πατριαρχίας τοῦ κῦρ Παΐσιου», ἀφίκετο ἐνταῦθα τῇ 22 Μαρτίου 1743, γ') ὅτι ὁ Λιτίτζης Μεθόδιος ὁ ἐκ Πάτμου σταλείς ὡς ἔξαρχος (εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σερρών καὶ τὴν μονὴν Κοσινίτζης) ὑπὸ τοῦ πατριαρχοῦ Παΐσιου εὐρίσκετο ὠδὲ τῇ 22 ἰουλίου τοῦ 1730 ἔτους. — Ἀριθ. 357 Παπαδική, ἔχουσα πρὸ τῆς ἀρχῆς τὰδε: «Εἰς τοὺς 1784: ὀκτωβρίου 26: ἡμέρα σαββάτω, ἐγίνηκεν χαλασμός εἰς Γηρομουρτζίνα², καὶ ἐχαλάσθησαν ὡς 500 σπήτια ἐκ

1) Κ. Σάθα, Νεοελλ. Φιλολόγ. σ. 595. — Α. Π. Γ. Εὐμορφοπούλου, Νεόφυτος ὁ Μαυρομάτης, ἐν Δελτίῳ Ἑταιρίας τῶν μεσαιων. ἐρευνῶν. Ἐν Κ/πόλει, 1880, σ. 65—87. — Κ. Α. Σ. Δ. Α. πόντε, Ἱστορ. Κατάλογος παρὰ Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλ. τ. Γ', σ. 111—112. — Μ. Γεδεών, Ἐκκλ. Ἀληθ. τ. Γ', σ. 548. Δ', σ. 482.
2) Περὶ τῆς νῦν καταστάσεως τῆς θρακικῆς ταύτης πολιτικῆς ὄρα Μ. Μελετίου τοῦ περιγραφῆν

θεμελίων, μὲ σφοδρότητα καὶ μεγαλωσύνην βροχήν· ὥστε καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι ἐπνίγησαν, καὶ πολλὰ ζῶα». — Ὁ 165 κώδιξ ἔσταχῶθη ὑπὸ Νικήτα ἱερομονάχου καὶ πρωτοσυγγέλλου πατριαρχικοῦ, ἔτει ζκα' (=1513). — Τὸ 154 τεύχος σημειοῖ «† τοῦ ἔτους ζρκα' (=1620), μηροῖ ἰουλλῶ ἐβρεξεν εἰς τὴν Κωνσταντινουπολιν. καὶ καὶ (sic) ἐπνίγησαν ἐκ τῆς βίαιας τοῦ ἕδατος ἄνθρωποι. ὡ' ἔργον οχτακόσιαι καὶ ὀσπίτηα καὶ μαγαζία ε(π)λάκασεν πολὰ πολὰ. Γαλακτίων ἱερομόναχος, καὶ πάντων ἀμαρτωλὸς οργάνας ταῦτα». — Ἀριθ. 69· «† τοῦ ἔτους ζρκζ' (=1619) πατριαρχεῦντο(ς) κυροῦ Τιμοθεοῦ ἵνοσαν τὴν Δράμα με τοῦ Φιλίππου ἀρχιερατεβωντος Φιλίπων Κλημης». — Ἀριθ. 310 (φ. 1) «† Ἐκοιμήθη ὁ πατριάρχης κῦρ Ματθαῖος, μηνὶ αὐγούστῳ, ἡμέρα σαββάτω, ἔτους ς^ω ς^ω ιη' (=1410), ἰνδικτιῶνος γ^ω». εἶτα «† Τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ ἰνδικτιῶνι, ἰουλλῶ ιε', ἐγένετο ὁ πόλεμος τῶν ἀσ... Ἀγαρηῶν περὶ τὰ τελεχί της... καὶ κατελύθησαν οἱ δύο ἀδελφοὶ... καὶ Μωσῆς καὶ ἐφορεύθη πλῆθος πολὺ... ὁ Μισιρμάν». — Ἀριθ. 265 (φ. 296^α) «† Μηνὶ Σεπτε. ς' ἰνδικτιῶνος ε'. ἐκοιμήθη ὁ ἅγιός μου ἀθέντης καὶ ἀδελφουτζίκος κῦρ Δημήτριος ὁ Λεοντάρης, ὁ διὰ τοῦ θεοῦ καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μεστονομασθεὶς μοναχός. καὶ ἡ εὐχή του ἡ ἀγία μετὰ παιδία μου. καὶ ἡ ψυχὴ του νατήρητης δόξης τοῦ Θεοῦ, ἀμήν. † ἔτει ς^ω ς^ω μ^ω» (=1431) εἶτα «† ἐκοιμήθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ ἀρεφίος μου κῦρ Ἰωάννης ὁ Λεοντάρης ἐν τῇ Συληβρία καταμήνα ἰαννουάριον τῇ θ' ἰνδικτιῶνος ιε' ἔτους ς^ω ς^ω με^ω (=1437) καὶ ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προδρόμου, ἐν τῇ Συληβρία†». Ἡ χρονολογία τοῦ θανάτου ἀμφοτέρων τῶν ἀνδρῶν τούτων ἦτο ἀγνωστος μέχρι τοῦδε. Τὰς δὲ περὶ αὐτῶν διαλαμβανούσας πηγὰς ὄρα παρὰ E. de Muralt, Essai de chronographie Byzantine. St-Petersbourg, 1871, σ. 802, 806, 832. — Ἀριθ. κώδ. 56 (ἐν φ. 293^β) «Μηνὶ μαρτίῳ κε' ἰνδικτιῶνος ιθ' τοῦ ς^ω ς^ω ζ' (=1449) ἔτους, ἐποίησε μεθ' ὀρκομοτικῶν βεβαίων, ὁ μέγας ἀθέντης ὁ Μοράτσης, εἰρήνην καὶ ἀγάπην μετὰ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου καὶ τῶν αὐταδέλφων αὐτοῦ, τῶν παρευχεστάτων δεσποτῶν, τοῦ τε κυροῦ

ἱστορικήν καὶ γεωγραφικήν ὑπὸ ἐκκλησιαστικὴν ἔποψιν τῆς θεοσώστου ἐπαρχίας Μαρωनीας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1871, σ. 36—48.

Δημητρίου καὶ τοῦ κυροῦ Θωμά, ἰν' ἔχῃσι πᾶσαν εἰρήνην καὶ ἀγάπην, ἐφόρῳ (sic) τῆς ζωῆς αὐτῶν, ἐγσγόνει δὲ ἡ τοιαύτη εἰρήνη δι' ἀποκρυσταίου καὶ μέσου τοῦ γράγαρη κυροῦ Ἀνδροτίκου». Περὶ τοῦ ἀξιολόγου τούτου σημειώματος θὰ πραγματευθῶ ἐν ἰδιαιτέρῳ διατριβῇ.
ε') Κεχρονολογημένα τεύχη καὶ ἀνευ μνείας τῶν καλλιγράφων σημειῶ τὰ ἐπόμενα.
1081. Ἀριθ. κώδ. 112. Πνευματικαὶ πλάκες Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, μετὰ πολλῶν μικρῶν λειογραφιῶν, ἔχουσαι ἐν τέλει τὰδε: «Ἐτελειώθη ἡ βιβλο(ς) αὐτῆς μηνὶ (ρι) Σεπτεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ε' ἔτους ς^ω ς^ω γ^ω». γραφείσα διὰ τῶν ἐντυγχαρόντων ὠφέλειαν».
1285. Ἀριθ. κώδ. 219. Τετραεγγέλιον. Ἐν τέλει τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου: «Τῷ ἔτει ς^ω ς^ω ιη', ἰνδικτιῶνος ιη'».
1330. Ἀριθ. κώδ. 67. Ὑπόμνημα Ἰωάννου Χρυσοστόμου εἰς τὴν Γένεσιν. Ἐν τέλει: «Ἐτελειώθη ἐν ἔτη ς^ω ς^ω λη^ω:—Μηνὶ μαῖα θ' ἡμέρα δευτέρα ἰνδικτιῶνος τρισκαίδεκάτης».
1350. Ἀριθ. κώδ. 110. Μαρτυρολόγιον τοῦ μηνὸς ὀκτωβρίου. Ἐν τέλει τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἀγίου Ἐπιμάχου (φ. 232): «ἔτος ς^ω ς^ω η', ἰνδικτιῶνος γ^ω».
1355. Ἀριθ. κώδ. 61. Τριώδιον. Ἐν τέλει κεφαλαίους στοιχείους: «Ἐτελειώθη τὸ παρὸν τριώδιον(ιον) μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ι' ἡμέρα πέμπτη ἔτους ς^ω ς^ω γ^ω ἰνδικτιῶνος ὀγδόης».
1402. Ἀριθ. κώδ. 333. Λειτουργία. Ἐν τέλει: «ἔτους ς^ω ς^ω ι^ω».
1403. Ἀριθ. κώδ. 306. Εὐχολόγιον. Ἐν τέλει: «ς^ω ς^ω ια': ☩ κ(κ.λοι) κγ': (ῶς κ(κ.λοι) ιδ'».
1407. Ἀριθ. κώδ. 332. Εἰρημολόγιον. Ἐν τέλει: «Ἐγράφη ἐν ἐτ(ει) ς^ω ς^ω ιε' ἰνδικτιῶνος ιε'».
1503. Ἀριθ. κώδ. 164. Μηναιὸν ἀπριλίου. Ἐν τέλει: «† Ἐτελειώθη τοπαρὸν μηνέρον. δεκαῖβριῳ. λ' ἡμέρα. θ'. ἔτους ζκα^ω κτλ.
1540. Ἀριθ. κώδ. 161. Μηναιὸν μαρτίου καὶ ἀπριλίου. Ἐν τέλει τοῦ πρώτου μηναιῶν: «† ἔτους ζ μ η' ἰνδικτιῶνος ιθ': ἀπριλίῳ εἰς τὰς ιγ'».
1621. Ἀριθ. κώδ. 374. Ἀκέφαλος ἐν ἀπλή φράσει πραγματεία κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα καὶ τῶν καινοτομιῶν τῆς ἐν Ρώμῃ Ἐκκλησίας. Ἐν τέλει: «αχκα'. κζ'. ἰουλίῳ. ἐν Ἐλλάδι».
ς') Καλλιγράφοι δὲ ὑποσημειούμενοι ἐν πολλοῖς κώδιξι τῆς μονῆς Κοσινίτζης εὔρον τοὺς ἐπομένους.
ΑΒΕΡΚΙΟΣ. — Ἀριθ. 272. Νομοκάνων γραφίς τῷ 1696. Ἐν τέλει τοῦ πίνακος: «Ἐγρά-

φη τὸ παρὸν νόμιμον, χειρὶ Ἀβερκίου, ἱερομονάχου, καὶ πρωτοσυγγέλου, Μελετίου, ἐν ἔτει αχλζ'. μηνὶ νοεμβρίῳ, ια'».
ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ. — Ἀριθ. 298. Αἱ λειτουργίαι γραφεῖσαι τῷ 1537. Ἐν τέλει τοῦ κειμένου: «Ἐτελειώθηκα ἡ παρούσα λειτουργία... διὰ χειρὸς ἐμοῦ Ἀμβροσίου ἱερο(μονά)χ(ου) τάχα καὶ ἡγουμένον μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν Ἀνδρῶν. αφ. ιζ'».
ΑΝΔΡΕΑΣ ΙΕΡΕΥΣ. — Ἀριθ. 174. Ὡρολόγιον ΙΓ'—ΙΔ' αἰῶνος. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀντιγραφέως ἀναγινώσκεται ἐν τέλει τοῦ κειμένου.
ΑΝΤΩΝΙΟΣ. — Ἀριθ. 321. Τυπικὸν τοῦ ἀγίου Σάββα γραφὲν ἐν ἔτει 1676· ἐν τέλει τοῦ κειμένου: «Ζρπς'. Τὸ παρὸν τυπικὸν ἐγράφη διὰ χειρὸς ἐμοῦ Ἀντωνίου ἱερομονάχου τάχα καὶ χατζή. ὁ ἐκ τῆς ἡμετέρας μονῆς Κοσινίτζης· οὗ πατρίς κάμη Δοξάτου πλησίον Φιλίππων καὶ Δράμων».
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ. — Ἀριθ. 354. Εἰρημολόγιον μουσικὸν γραφὲν κατὰ τινὰ σημεῖωσιν ἐν Μπεσίκασι, κατὰ μῆνα μάρτιον 1804.
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ. — Ἀριθ. κώδ. 16. Ἰω. Χρυσοστόμου ὁμιλία. Ἐν τέλει: «† Ἐγράφη ἡ παρούσα βιβλος τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου) χειρὶ Βασιλείου πρε(σβυτέρου) ταπεινοῦ καὶ ἀμαρτωλοῦ μηνὶ (ρι) δεκεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ε' ἔτους ς^ω ς^ω πε' (=976). Παρακαλῶ τοῖνυν τοὺς τε γράφοντας τοὺς τε ἀναγινώσκοντας, εὐχεσθα ὑπερεμοῦ τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὅπως εὖρω ἔλεος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως».
ΓΑΒΡΙΗΛ. — Ἀριθ. 344. Στιχηράριον Χρυσόφου τοῦ νέου. Ἐν τέλει: «Γέλος τοῦ παπαδικῆ ἐγράφη διὰ χερῶν τοῦ ταπεινοῦ δούλου σας Γαβριήλ Κοσμηνιτζιότη δούλου σας. 1818 ἰουναρίου 23».
ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΣ. — Ἀριθ. 160. Μηναιὸν φευρουαρίου γραφὲν μεσοῦσης τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος. Ἐν τέλει: «Ἐβχαισθε πρεσ τὸν τοῦτον γράφατα, Γερνάδιον, τάχα καὶ ἱεροδιάκονον». — Ἐτερον τοῦ αὐτοῦ τεύχος ὑπ' ἀριθ. 191. Θεοτοκάριον γραφὲν ἐν ἔτει 1348· ἐπὶ τοῦ φ. 212^α ἀναγινώσκεται ἡ ἐπομένη τοῦ ἀντιγραφέως σημείωσις: «Ἐτελειώθη τὸ παρὸν θεοτοκάριον διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἐπτελοῦς καὶ τάχα ἱεροδιακόνου Γερνάδιον· καὶ οἱ ἐν τούτῳ ἄδοντες, εὐχεσθε κάμοι τῷ ἀμαρτωλῷ. Ἐν ἔτει ς^ω ς^ω ς^ω (sic) ἰνδικτιῶνος ιε' ☩ κ(κ.λοι) κγ' (ῶς ιε' μηνὶ ἰαννουαρίῳ)».
ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ΜΟΝΑΧΟΣ, προχειρισθεὶς εἶτα μητροπολίτης Φιλίππων καὶ Δράμας. — Ἀριθ. 50. Πρῶτος ἀπόστολος γραφίς ἐν τῇ τρίτῃ πιθα»

νώς δεκαετηρίδι τοῦ 15^{ου} αἰῶνος. Ἐν τέλει τοῦ κειμένου «Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ Γερραδίου πόρο». Ἔσθην δὲ τῆς δευτέρας πινακίδος ἐπέγραψε σημεῖωμα μετὰ ἀράς, ἐξ οὗ ἀποσπῶ τὴν ἀρχήν, ἔχουσαν οὕτως· «† Ὁ παρὼν Ἀπόστολος ἐγγράφει ἐν τῇ μονῇ τῆδε τῆς πανυπεράγνου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς Κεσσυνίσσου πόνω καὶ δεξιότητι Γερραδίου τοῦ ιστοριστῆ προσηλωθὲν τῇ Κοσσυνίσσου» κτλ.—Ἀριθ. 172. Λειτουργική Πανδέκτη γραφεῖσα ἐν ἔτει 1541. Τὸ 131^α φύλλον φέρει ταῦτα· «ἔτους ζ' μηνί) ροεμβρίου ἡ' ἡμέρα πέπτι ἑσπέρας. διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ Φιλίππων. τάχα ῥακερδίτου». Εἰς φ. 461^β «† Ἡ παροῦσα θεία βίβλος, ἐγράφει ὡς ἐφικτόν, διὰ χειρὸς τοῦ παριερωτάτου πρώην μητροπολίτου τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Φιλίππων κῦρ Γερραδίου ὅς γε δὴ ἐχαρίσατο αὐτῷ ἐκὼν τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ κῦρ Δημητρίω».—Ἀριθ. 180. Ὀκτώηχος, ἔτους 1550. Ἐν τέλει· «Ἐτελειώθει διαχειρὸς κάμου μητροπολίτου Φηλίππων Γερραδίου ἁμαρτωλοῦ. μηνί μαρτίω κη' ἡμέρα ζ'. καὶ ἐπεδόθη τῇ παραγία μου Θεοτόκο ἄχειροποιήτο. καὶ εὐχεσθε διὰ τὸν Κύριον καὶ μὴ καταράσθαι ὀτιαμαθεῖς ὑπάρχω τῆς γραμματικῆς ἐπιστήμης. καὶ ἔχον σφάλματα πολλά. ζην' (sic) ἰνδικτιῶνος ἡ' ☀ κ(κλοι) γ' (ῆ' ἰ)».

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ, ἐκ τῆς μονῆς Κοσινίτζης, γράψας καὶ ἀφιερῶσας εἰς ταύτην Νομοκάνονα· 15^{ου} αἰῶνος. Ἀριθ. 266.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΟΛΗΝΟΣ.—Ἀριθ. 10. Ὁμιλία Βασιλείου Καισαρείας, Γ'—ΙΑ' αἰῶνος· ἐν φ. 137^β «† Πολλὰ καὶ ἕτερα ἐκ τῶν ἠθικῶν τοῦ ἀγίου Βασιλείου λείπουσι, ὡς οἶμαι τὸν καλογράφον καθ' ὀκλήσαντος, οἷς τρόποις οἶδεν ἐκεῖνος † †».

«† Ἄγιε Βασιλεῖ· βοήθει τῷ σῶι δούλῳ Γεωργίῳ πρεσβυτέρῳ τῷ Λοληῳ καὶ ἁμαρτωλῳ ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΕΡΕΥΣ.—Ἀριθ. 259. Θεοτοκῆριον γραφὲν τῷ 1334, ἔχον δὲ ἐν τέλει τὴν ἐπομένην σημείωσιν· «Ἐτελειώθη τὸ παρὼν θεοτοκῆριον, διὰ χειρὸς ἐμοῦ Γεωργίου ἱερέως, τάχα καὶ καλλιγράφου. . . . ἔτους ς' ωμῆ, ἰνδικτιῶνος ε'».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΑΜΠΩΝΟΣ.—Ἀριθ. 86. Ἀπολόγιον τῶν μηνίων, ἔτους 1337. Ἐν φ. 325^β «Ἐτελειώθη τὸ παρὼν μηνιαῖον ἐκλογῆς τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ, διὰ χειρὸς ἐμοῦ Γεωργίου ἱερέως τοῦ Ἀμπωνος· ἐπὶ ἔτους ς' ωμῆ, ἰνδικτιῶνος ε'. καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες εὐχεσθαι μοι

διὰ τὸν Κ(ύριον) γ, καὶ μὴ καταράσθαι ὅτι πάντ ἐμὶ ἁμαθῆς».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΛΟΕΙΔΑΣ.—Ἀριθ. 79. Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, ἔτους 1371. Ἐν φ. 413^β «Ἐτελειώθη τὸ παρὼν βιβλίον, διὰ χειρὸς ἐμοῦ Γεωργίου τοῦ Καλοειδῆ, ἐν ἔτει ς' ω' ο' θ' καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες τοῦτο, εὐχεσθέ μοι διὰ τὸν Κύριον ὅπως τύχω ἐλέους παρὰ τοῦ ἐλεήμορος Θεοῦ ἐν ἡμέρα κρίσεως».

ΔΑΝΗΛ, μητροπολίτης Σμύρνης. —Ἀριθ. 223. Τετραεζῆγγελον, ἔτους 1471. Ἐν φ. 201^α «Θεοῦ τὸ δῶρον, καὶ τοῦ Σμύρνης Δανιὴλ πόρος. . . Ἐν ἔτει ς' ω' θ' ἰνδικτιῶνος δ'».

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΣ.—Ἀριθ. 310. Εὐχολόγιον, ἔτους 1337. Ἐν φ. 182^α «Ἐτελειώθη τὸ παρὼν βιβλίον, διὰ χειρὸς ἐμοῦ ἁμαρτωλοῦ Διονυσίου ἱεροδιακόνου, καὶ διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου κῦρ Γεδεῶν ἱερομονάχου καὶ πνευματικοῦ πατρὸς. ἐν ἔτει ς' ω' π' ε', ἰνδικτιῶνος α'^ς ἐν μηνί σεπτεβρίω ἡ', ἡμέρα, τρίτη ὥρα δεκάτη:—Νῦν το κατὰ δῦναμῖν μὴ ἀμελήσαντι | εὐχεσθε διδοῦναι μοι λύσιν σφαλμάτων». Καὶ πάλιν ἐν φ. 184^α «Ἐτελειώθη τὸ παρὼν εὐχολόγιον ἐν ἔτει ς' ω' π' δ' ἰνδικτιῶνος ι' δι' ἐξόδων τοῦ παριερωτάτου ἐπισκόπου Σεββίων κῦρ Γεδαιῶν». Τὸ δεύτερον τοῦτο σημεῖωμα εἶνε γεγραμμένον ὑπ' ἄλλου.

ΕΦΡΑΙΜ ΜΟΝΑΧΟΣ.—Ἀριθ. 190. Θεοτοκῆριον Γ' αἰῶνος. Ἐν φ. 195^α «Τέρμα γέγονε, τοῦ παρόντος πικτύου: Κ(ύρι)ε Ἰησοῦ Χ(ρι)στ(ε) βοήθει μοι τῷ ἁμαρτωλῷ Ἐφραίμ (μον)αχ(ῶ) τῷ γραφεῖ».

ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΣ ἐπίσκοπος. —Ἀριθ. 324. Εὐχολόγιον ἔχον ἐν τέλει τὸ ἐξῆς σημεῖωμα τοῦ 1422 ἔτους. «Ἐτελειώθη τὸ παρὼν εὐχολόγιον ἐν Ἀθήναις, ἐν μηνί δεκεβρίω. ἰνδικτ. α', τοῦ ς' ω' λ' (sic) ἔτους. † Τὸ ταπεινοῦ ἐπισκόπου Θερμοπυλῶν καὶ προέδρου Διανίας, Θεογνώστου».

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΑΓΙΟΠΕΤΡΙΤΗΣ.—Ἀριθ. 35. Πραξάποστολος, 1307. Ἐν τέλει· «Πλήρωμα πάντων | τῶν καλῶν, Χ(ριστὸ)ς πέλει | καὶ δό(ξα) τῇ αὐτοῦ χάριτι ἀμήν.—† Θεὸν Ἰεσοῦ μενοί πατέρες θεοί, | Θεοδώρου μέμνησθε | τοῦ καλλιγρά(φου) ἐπικλήν | δ' ἔχοντα, Ἀγιοπετρίτης † » 1.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΣΕΚΟΥΝΔΗΝΟΣ.—Ἀριθ. 245. Συλ-

1) Τοῦ αὐτοῦ καλλιγράφου σώζονται ἱκανὰ ἀντίγραφα, περὶ ὧν ἴσα V. Gardthausen, Griech. Palaeogr. σ. 339.—Ch. Graux, Notices som. des mss. de la grande bibliothèque royale à Copenhague, σ. 28-29.—H. Omont, Notes sur les mss. grecs du British Museum, σ. 38.

λογή μοναχικῶν λόγων, ἔτους 1366. Ἐν φ. 21^β—23^α ἀναγινώσκουμεν, ὑπὸ τὴν πέζαν τοῦ περὶ ἀγάπης λόγου Συμεῶνος τοῦ Νέου Θεολόγου, τὰ ἐπόμενα·

Τετελειώται ἐν ἔτει,
ἐξακισχιλιοστῷ γε,
σὺν ἄλλοις ὀκτακισίοις,
ἐβδομήκοντα σὺν τούτοις·
τέσσαρσιν ἑτέροις αἰθῖς,
καὶ ἰνδικτιῶνος τετάρτης·
ἐν μηνί τῷ ἰουνίῳ,
εἰκοστῇ ἐβδόμῃ τούτου
καὶ ἡμέρα τῇ ἐβδόμῃ,
ἢ καὶ σάββατον καλεῖται.
Πεπεράτωται τὸ ἔργον,
ὃ μοι ἐνετείλω, πάτερ,
τὸ τοῦ Νέου Θεολόγου
σύγγραμμα περὶ ἀγάπης
διὰ ἀνακρεοντείων
στίχων, ὡς περ σὺ κατεῖδες·
καὶ τὴν τούτου ἡρετίσω
σύνθεσιν καὶ νοῦν καὶ γνῶσιν
ὠφελείας σῆς πρὸ πάντων,
ἔπειτα καὶ φοιτητῶν σου,
ὧν κατόπιν ἐπονταί σοι,
ὡς αὐτὸς σὺ τῷ Χριστῷ μου·
οὓς περ κ' ἐκ χειρῶν κρατήσας
εὐχόμεαι Θεῷ τῶν ὄλων
ἐν ἡμέρα τῇ τῆς δικῆς
προσαγάγης τῷ Σωτῆρι·
ἀνομολογούμενός γε
πρὸς αὐτὸν ἀναβοήσεις·
«Ἰδοῦ, Σῶτερ, ἔγωγέ τε
καὶ τὰ τεκνα ἅπερ σὺ μοι
δέδωκας ὡς εὐεργέτης».
Αὐτὸς πάλιν ἀντερρεῖ σοι·
«Εὔγε, δοῦλε καὶ πιστέ μοι,
εἴσελθε μετὰ τῶν τέκνων,
ὧν ἡ θέσις οὐχ ἡ φύσις
ἔδειξε πατέρα τούτων,
εἰς χαρὰν καὶ εὐφροσύνην
τὴν ἐμὴν τοῦ σοῦ Κυρίου·
καὶ ἀγάλλοιο σὺν τούτοις
καὶ τοῖς ἐκλεκτοῖς μου πᾶσιν
εἰς αἰῶνας τῶν αἰῶνων».
Εὐχου δὲ καμοὶ τῷ τάλα,
τῷ τὴν πρόστασίν σου ταύτην
ἐκπληρώσαντι ἐκ πόθου,
Θεοδώρω ἱερεῖ μὲν
καὶ Σεκουνηνῷ τούπικλῆν·
διὰ δὲ τὸ πλῆθος πάλιν

τῶν ἐμοὶ πλημμεληθέντων,
ὄλωσ ὄλωσ ἀναζῖω,
πόλου τε καὶ γῆς ἀπάσης,
ὅπως σὺν ὑμῖν εἰσελθῶ
προσκυνήσω τὸν δεσπότην
καὶ συναπολαύειν ἔχω
τῆς τρυφῆς τῆς ἀθανάτου.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΙΕΡΕΥΣ.—Ἀριθ. 169. Μηνιαῖον ἰουλίου, 1411, ἔχον ὑπὸ τὴν πέζαν αὐτοῦ τὰ ἐπόμενα. «ςζ (sic) μθ ὕ ὄ ψ ὀ ἄ ὄ ς λ ρ' ψῖ θς υῆν πθῖ ψέολω: - » (=Δόξα Χ(ριστ)ῷ τῷ Θ(ε)ῷ τῷ δόντι ἀρχὴν καὶ τέλος). Ὁ παρὼν μὴν ἐγράφη διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ ὀσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῦ πατρὸς, κυροῦ Μακαρίου, τοῦ εἰς τὴν ἀγιαρίαν καὶ σεβασμῶν μονῆν, τοῦ ἀγίου καὶ ἐνδόξου προφήτου Ἰωῆλ. διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἁμαθῶς Θεοδώρου, τάχα καὶ ἱερέως, κατὰ τῆς ε' (sic) ἰνδικτιῶνος τοῦ ς' ω' θ' ἔτους».

ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ ἱερομόναχος. —Ἀριθ. 305. Κατηχήσεις Θεοδώρου Στουδίτου καὶ ἕτερα, 1672. Ἐν τέλει φ. 111· «Ἐγράφη ἐπὶ ἔτους ζ' ρ' χειρὶ Θεοκλήτου εὐτελοῦς τῶν ἱερομονάχων. διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου, τοῦ παροσιωτάτου, καὶ ἀγίου πνευματικοῦ κυροῦ Νεκταρίου· ἀφῆρωσε δὲ αὐτὰς τὰς κατηχήσεις, ἐν τῇ ἱερῇ καὶ σεβασμῶν μονῇ τῆς δεπραγίας Θεοτόκου τῆς ὀνομαζομένης Κοσινίτζης» κτλ.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ.—Ἀριθ. 289, 290, 291, 296. Τέσσαρα τεύχη περιέχοντα ἕκαστον ἀπάσας τὰς ἱεράς λειτουργίας, 1544-1545. Ἀριθ. 289 καὶ 296 «Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ Θεοφίλου πόρος. Ἐν ἔτει ζ' ρ' θ'». Ἀριθ. 290 καὶ 291 «Θεοῦ τὸ δῶρον, καὶ Θεοφίλου πόρος. Ἐν ἔτει ζ' ρ' γ'».

ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΣ ὁ ΟΥΡΒΗΝΟΣ(?).—Ἀριθ. 274. Βαλσαμῶνος νομοκάνων, 1286. «Ἐτελειώθη τὸ παρὼν νομοκάνων ὀρδίνω τοῦ παριερωτάτου ἐπισκόπου ἐπ(αρχ)ίας Σάρδ[ε]ου καὶ αὐθέντου μου κυροῦ Κλήμεντος, διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ πρεσβυτέρου ἀπὸ χωρίου Ἀρεουκόμεως¹ Θεοφυλάκτου τοῦ Οὐρβηνοῦ(?),

1) Ὁ τύπος οὗτος τοῦ ὀνόματος Ἄ ν ε α νῦν πρῶτον, νομίζω, γνωρίζεται. Ὑποδηλοῖ δὲ ἀναμφιβόλως, ὅτι ἦδη ἐν ἔτει 1286 ὑπέκειτο τοῖς σελτζουκίδαις τούρκοις. Τῷ 1261 ὁ αυτοκράτωρ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἐπέστρεψε τοῖς Γενουηνοῖς ἕνα ἔχουσιν ἐντὰ ἄθα ἀποικίαν μετὰ ἰδίου προξενικοῦ δικαστηρίου (ἴσα τὴν ἐν Νυμφαίῳ συνομολογηθεῖσαν συνθήκην παρὰ Zachariae v. Lingenthal, Nov. constit. imp. post Justinianum, σ. 575)· ὁ αὐτὸς τῷ 1265 συνθη-

μηνὶ Σεπτεμβρίῳ κθ', ἡμέρα πέμπτη, ἰνδικτ. ιε', ἔτους ς'β'ηε'».

ΙΕΡΕΜΙΑΣ ἱερομόναχος.—'Αριθ. 337. Προχώρου περίοδος Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, 1781. 'Εν τέλει: «'Ετελειώθη ἡ παρουσία γληκυτότη διήγησης, τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ φίλου παρθένου καὶ ἐπιστηθίου ἡγαπυμένου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, εἰς τοὺς 1781, ἀνοῦστον, 2, ἐγράφθαι ἐν τῇ νήσω Ἄνδρῳ χωρίον Μεσαρία¹, διὰ χειρὸς ἐμοῦ Ἱερομίου ἱερομονάχου καὶ προηγουμένου Βατοπαιδίου, τοῦ ἁγίου Ὁρου, ἐκ τῆς Πάρου, χῶρα Ναούσης».

ΙΕΡΟΘΕΟΣ ΚΟΥΚΟΥΖΕΛΗΣ. —'Αριθ. 302. Λειτουργία Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, 1601. 'Εν τέλει: «'Ετελειώθη ἡ παρουσία θεία καὶ ἱερά λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ Ἱεροθ(έου) ἱερο(μον)ά(χου) τοῦ καὶ Κουκουζέλου τοῦ Κυπρίου ἔτους ζ'β', μαῖω ιε'²».

ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ ΖΑΓΟΡΙΝΟΣ. —'Αριθ. 167. Μηναιὸν ἰουνίου, 1447. 'Εν τέλει: «†'Εγγραφή

ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ κζ'. ἡμέρα γ' ὠρα ι', τῆς ἡμέρας. τοῦ ς'β'ηε' ἔτους:—» | «'Ετελειώθη τὸ παρὸν μηναιὸν διὰ συνδρομῆς τοῦ τιμιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῦ κυροῦ Γερραδίου. Ἐγγραφή δὲ παρ' ἐμοῦ Ἰωάννου ἱερέως τοῦ Ζαγορινοῦ καὶ ἐπεδόθη τῇ σεβασμίᾳ καὶ ἱερά μοιῇ, τῆς παρὸν ἐυλογημένης δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς ἐπονομαζομένης Κοσμητήζης· εἰς μνημόσυνον τῆς ἐμῆς ψυχῆς καὶ τῶν γονέων μου»¹.

ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ ΠΕΡΕΥΤΕΣΗΣ (?).—'Αριθ. 198. Πραξάποστολος, 1503. 'Εν τέλει: «'Επληρώθη ὁ ἱερός καὶ θεῖος ἀπόστολος διὰ χειρὸς καμοῦ τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἁμαρτωλοῦ Ἰωάννου, ὄν πικλήν Περευτεσῆς (?) . . . ἐν ἔτει ζια' ἰνδικτιῶνος ς'

ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ ΓΑΒΑΛΑΣ².—'Αριθ. 248. Ἰωάν. τοῦ τῆς Κλίμακος πνευματικαὶ πλάκες, μεθ' ὑπομνημάτων ἐκ διαφόρων πατέρων τῆς ἐκκλησίας. ΙΓ' αἰῶνος. 'Εν τέλει τῆς ἐρμηνείας τοῦ XXX λόγου:

Στίχοι τοῦ γράψαντος τὴν παροῦσαν βίβλον, περὶ τῶν ἀναβαινόντων ταύτην τῆν τῶν ἀρετῶν κλίμακα.

Τεῦχος κλίμακος οὐρανοδρόμου βιβλίου, ἀφ' ἧς ἀποτρέχουσιν οἱ ψυχοκτόνοι, ἐφ' ἧν ἐπιτρέχουσιν οἱ σαρκοκτόνοι, ἀφ' ἧς καταβαίνουσιν οἱ νοσοκτόνοι, ἐφ' ἧν ἀναβαίνουσιν οἱ παθοκτόνοι, βροτοὶ μὲν οὔτοι, τὸ πλέον δὲ καὶ νέες ἀποξύσαντες τῆς λεβηρίδος πάχος, ὅπῃς στενῆς ἔσωθεν ὡς γῆρας ὄφεις, καινοὶ φανέντες καὶ κενοὶ κενοῦ βίου, καινοὶ κατασταθέντες ὡς ἐπηρμένοι ἦν περ δίδου σὺ σαῖς λιλαῖς, Ἰωάννη, ὁ τὴν δ' ἐγείρας ὡς λίθοις στερροῖς λόγοις, ὁ τὴν δε πῆξας ἄγαν εὐτεχνεστάτως, σοῖς Ἰωάνναις ἀναβαίνειν ὡς γράφεις. τῷ τῆς δε γραφεῖ δυσγενεῖ, κακοτρόπω, τῷ τ' εὐγενεῖ τὸν βίον ὡς δὲ καὶ γένος γένους,

1) Ἐτερον τοῦ αὐτοῦ καλλιγράφου τεῦχος (ἀχρονολόγητον) ἐγνωστοποίησεν ὁ κ. H. Omont, Inventaire sommaire etc. 1re partie. ancien fonds grec. Paris, 1886, σ. 33, ἀριθ. 326.

2) Ὁρα Π. Αάμπροου ἐν Ν. Πανδώρα, 1861, καὶ G. Schlumberger, Numismatique de Rhodes avant la conquête de l'île par les chevaliers de Saint-Jean. (Les Gabalas et leurs divers successeurs), Paris 1876. Πρὸς τοῦ αὐτοῦ Numismatique de l'Orient Latin. Paris, 1878.

κολογήσας τοῖς Ἐνετοῖς παρεχώρησεν ἐπίσης αὐτοῖς «εἰς τὴν Ἄναϊαν τόπον ἵνα εἰσέρχωνται καὶ ἐξέρχωνται ἐν αὐτῷ» (αὐτόθι, σ. 585). Ἀμφοτέρων δὲ ἡ παρουσία ἐνταῦθα κατέστησε τὰ Ἄνεα ὀρμητήριον ἐλλήνων καὶ φράγκων πειρατῶν. Ὁ Heyd, Hist. du commerce du Levant (Leipzig, 1885, τόμ. Ι, σ. 429) ὑποτίθῃσιν ὅτι πρὸ τοῦ 1300 ἔτους ὑπέκυψεν ἡ πόλις τοῖς Τούρκοις. — Ἐπὶ Ἀέοντος τοῦ Σοφοῦ τὰ Ἄνεα ἔσαν ἔδρα ἐπισκοπῆς, τελούσης ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Ἐφέσου, κατὰ τὰ τακτικὰ τὰ δημοσιευθέντα ὑπὸ Parthey (Hieroclis Syneed., not. 1, 115: 3, 38: 8, 122: 9, 24: 10, 168: 13, 31). Μετὰ δὲ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν ἡ ἐπισκοπὴ Ἀνέων συνηνώθη τῇ τῆς Κρήνης (Τσεσμέ), ἄχρις οὗ (ἀξιώσει τοῦ νῦν μητροπολίτου Ἐφέσου κύρ Ἀγαθαγγέλου) ἀπεχωρίσθη καὶ ἀπετέλεσε πάλιν ἰδίαν ἐπισκοπὴν (1883), ὁρισθείσης τῆς ἔδρας αὐτῆς ἐν τῇ πολίχνῃ Σώκια. Ὁρα Ε. Δράκου, Καταστατ. πληροφορία περὶ τῆς ἐπισκοπῆς Ἀνέων κατὰ τὸ ἔτος 1884, ἐν τῇ ἐφημερίδι «Νεολόγος», ἔτος 1886, ἀριθ. 5141.

1) Περὶ τοῦ χωρίου τούτου ὄρα Α. Μηλιάρακη, Ἰπομν. περιγραφ. τῶν Κυκλάδων νήσων κατὰ μέρος. Ἄνδρος, Κέως. Ἐν Ἀθήν. 1880, σ. 74.

2) Ἐτερον αὐτόγραφον κώδικα τοῦ Ἰωάννου Ζαγορινοῦ εἶρον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Χαλκῇ μονῆς τῆς Θεοτόκου (ὑπ' ἀριθ. 135)· ἐν τέλει δ' αὐτοῦ ἀναγινώσκεται τὸδε τὸ σημείωμα: «†'Ετελειώθη τὸ παρὸν Ψαλτήριον διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ Ἱεροθέου ἱερομονάχου, τοῦ καὶ Κουκουζέλου, τοῦ Κυπρίου. ἐν τῇ θεοσώστῳ πόλει Μοσχοβία, ἐν ἡμέραις τοῦ θεοσεβεστάτου καὶ εὐσεβοῦς βασιλέως Θεοδώρου Ἰωάννου, ἔτους ζ'ρε' (=1597), μηνὶ ἀπριλίῳ ς'».

Λεοντίῳ Καίσαρα· σχήματος Γαβαλάδος καὶ κλήσεως, τῆς γε χαριτωνόμου· ἄλλ' ὡς γὰρ ἀμήχανόν ἐστιν, ὡς λέγεις.

Ἐτεροι στίχοι τοῦ βιβλιογράφου ἔχουσιν οὕτως:

Ἄλλοι μὲν τινὲς ἐκοπίασαν πλεῖον τοῦ ζῦσαι ὄλωσιν καὶ πληρῶσαι ὡς θέμις, τὴν βίβλον ταύτην μοναχῶν τὴν κρηπίδα· ἐγὼ δὲ μόνος ἀπέτυχον τοῦ κόπου, ὡς ἀσύνητος ἀμαθὴς καλλιγράφος· πλὴν κάμου δέχοιο τὸν βραχύτατον κόπον, Καῖσαρ Γαβαλᾶ, εὐεργέτα τῆς Ρόδου, ὡς ἄλλης χήρας τοὺς ὀβολοὺς τοὺς δύο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ. —'Αριθ. 1. Νομοκάνων, 1686. 'Εν φ. φμζ'. «†'Αρτεγγραφή τὸ παρὸν, ἀπὸ παλαιοῦ νομίμου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας· προστεθέντων αὐτῷ καὶ τῶν βασιλικῶν νεαρῶν· ἐπιταγῆ, καὶ δαπάνῃ τοῦ παραγιωτάτου, καὶ λογιωτάτου ἡμῶν ἀυθέντου, καὶ δεσπότη, τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, κυρίου, κυρίου Διονυσίου, τοῦ Βυζαντινοῦ, διαφερόντως ἀγαλλομένου νεουργήμασι, καλλιέργειαις τε, καὶ ἀνακαινίσμασι, τῶν ἀμαυρωθέντων πραγμάτων. συναπαρτιωθέν ἐξ ὀλοκλήρου, διαχειρὸς ἐμοῦ Ἰωάννου ἱερέως. καὶ μεγάλου σακελλαρίου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τοῦ Βυζαντινοῦ, ἐν ἔτει φχπς', μηνὸς ὀκτωμβρίου κς', ἰνδικτ. ι'».

ΙΩΑΣΑΦ ἱεροδιάκονος.—'Αριθ. 249. Πνευματικαὶ πλάκες Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, 1366. 'Εν τέλει τοῦ τεύχους: «'Εγγραφή τὸ παρὸν βιβλίον ἐν ἔτει ς'ω'ο'δ' ἰνδικτιῶνος δ':—Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ πόρος Ἰωάσαφ ἱεροδιακόνου. Ἀμήν».

ΙΩΑΣΑΦ. —'Αριθ. 312. Εὐχολόγιον γραφέν μὴν ἰανουαρίῳ ε', ἔτους ς'β'κς' (=1418).

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ. —'Αριθ. 250. Ἰσαὰκ ἀσκητικῶν β', 1317. 'Εν τέλει: «Τέλος τῶν λόγων τοῦ δευτέρου βιβλίου τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου.—†'Εγγραφεὶ τὸ παρὸν βιβλίον. διὰ χειρὸς τοῦ ἁμαρτωλοῦ Καλλινίκου ἐν ἔτει ς'ω'πε ἰνδικτιῶνος ιε'. μηνὶ ἰουνίῳ κθ'. ἡμέρα δ' τελεσθέν»¹.

ΚΟΣΜΑΣ ΣΤΟΥΔΙΤΗΣ. —'Αριθ. 27. Κατηχήσεις Θεοδώρου Στουδίτου, 1075. 'Εν φ. 352^z «) ✕ ('Εγγραφή ἡ τοῦ ὁσίου | πατρὸς ἡμῶν

1) Ἴσως ὁ Καλλινίκος οὗτος ταυτίζεται ἐτέρῳ ὁμωνύμῳ, ἀντιγράφαντι ἐπίσης τῷ 1317 τὴν Διόπτραν τοῦ μοναχοῦ Φιλίππου. Ἴδε Montfaucon, Biblioth. Coisl. σ. 455, ἀριθ. CCCXLI.

Θεοδώρου βιβλίου | τῶν κατηχήσεων | Κοσμᾶ τῷ | τιμιωτάτῳ | πατρὶ, συγκέλλω· καὶ τῆς τῶν | Στουδίων μονῆς εἰρηρικοῦ | τῆς καθηγε- τῆς | μηνὶ | ἰουνίῳ κθ'. ἰνδικτιῶνος ιγ' | ἔτους ς'β'πγ'· διὰ | Γερμανοῦ τοῦ ἐν|τε.λοῦς ἁμαρτωλοῦ μοναχοῦ | καὶ καλλιγράφου τῆς αὐτῆς μονῆς·· Ἐὐχεσθέ μοι γράψαντι θερμῶς, ὦ φίλοι».

ΚΟΣΜΑΣ. —'Αριθ. 2. Μαξίμου Πελοποννησίου διδασκαί, 1667. 'Εν φ. 385⁵ «Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ Κοσμᾶ Ἀλετροπολίτου πόρος· κατὰ ἔτος 1667, ἰανουαρίου δ', τέλος».

ΚΟΣΙΝΗΤΖΙΟΤΗΣ. —'Αριθ. 93. Μηναιὸν Σεπτεμβρίου, 1441. 'Εν τέλει: «'Ετελειώθη τὸ παρὸν μηναιὸν, διὰ χειρὸς ἐμοῦ ἁμαρτωλοῦ Κοσινητζίστη· τάχα καὶ πρωτονοταρί(ου) Ἐλευθερουπόλεως· αὐγοῦς α' καὶ ἐπεδόθη ἐν τῇ σε(βασμίᾳ) βασιλικῇ μονῇ τῆς Ἀχειροποιήτου τῆς Κοσινητζί(ης) καὶ ἡ ἐγχειριζόμενη τοῦτο εὐχεσθαι μοι διὰ τὸν Κύριον· ἀπειρος γὰρ εἰμι τῆς τῶν γραμμάτων λέξεως καὶ ὀρθώτιτος. ἔτους ς'β'μθ' ἰνδικτιῶνος δ'⁵».—'Αριθ. 147. Μηναιὸν αὐγούστου, 1443. 'Εν τέλει: «†'Ετελοῖσθε τὸ παρὸν μῆρον· δηὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ Κοσινητζίστη· τάχα καὶ πρωτονοταρί(ου) Ἐλευθερουπόλεως· υἱοῦ τοῦ οἰκονόμου τοῦ κυροῦ Χωριάτου· καὶ ἐπεδόθη πρὸς τὴν σεβασμίαν καὶ βασιλικὴν μονὴν τῆς Ἀχειροποιήτου· οἴκουμενέοντος τοῦ παρεβλαβεστάτου ἐν ἱερομονάχοις κυροῦ Δαβίδ· τοῦ κατακόσμου Δροσινοῦ· καὶ ἡ ἐγχειριζόμενοι τοῦτο· εὐχεσθαι μοι διὰ τὸν Κύριον· ὅτι πᾶς ὁ γράφων κἂν μοι θέλων παραγράφη.—† ἔτους ς'β'να', ἰνδικτ. ς', μηνὶ ἰουνίῳ η'».

ΚΥΡΙΑΛΟΣ. —'Αριθ. 225. Ψαλτήριον, 1525. 'Εν τέλει: «Θεῷ παμμεδέοντι σὺν Ὑῖῃ Πρεβ- ματι δόξα. δόξα σοι ἁγία Τριάς ἕνεκα πάντων. Ἐτελειώθη τὸ παρὸν Ψαλτήριον ἐν ἔτει ζ'λη'· ὁ δὲ ἐκγράψας Κύριλλος· ὦ ῥακενδύτης».

ΚΥΡΙΑΛΟΣ. —'Αριθ. 179. Ὀκτώηχος, 1605. 'Εν τέλει: «'Εγγραφή, χειρὶ Κυρίλλου μοναχοῦ. ἐν ἔτει, ζ'ρηγ'».—'Αριθ. 185. Ὀκτώηχος, 1608. 'Εν τέλει σημειώσις δηλοῦσα ὅτι ἐγγράφη ἐν ἔτει ζ'ρις', μηνὶ ἰουνίου, ὑπὸ Κυρίλλου μοναχοῦ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ἱερεὺς.—'Αριθ. 113. Συν- ξαριστής, 1320. 'Εν τέλει: «Τέλος σὺν Θεῷ τὸ ἑξαμηναιὸν συναξάριον. ἔτος ς'ωλ, ἰνδικτ. ε'. —† Δίδου μοι Χριστὲ ῥώμην ἐνταῦθα τῷ γεγραφώτι δοῦλ(ω) σου Μιὰρ ἁμαρτωλῷ καὶ ἀναξίῳ Κω(ροστατίῳ) σὺν μοι τούνομα, ἐπι- κλη(σις) δὲ τάχα καὶ ἱερεῖ. φώτισον λόγ(ε)

SISMANOGLIO MEGALIO

κόρου ή μαυρομένη επίνοιάν τε την έκεί(ου) συναισθήσει. λυταίς τής τεκούσης. λυταίς ποιη- τε προφήται απόστολοι. και μάρτυρες οί ώδε οί επιγεγραμμένοι, υπέρ έμου άναξιου και τλήμονος, και τοϋ οικονομήσαντος τὸ παρόν δελτιον 'Ιω(άννου) και λάτριον Θεου ένεκα ψυχής και σωτηρίας την έωσιν· όπως εύριμεν έλεος εν ήμέρα τής δίκης και στήσει ήμιν με- τὰ τῶν μοραζόντων και δικαίων. τῶν εύρε- στηάντων τῷ Θεῷ αιωνίως, και αγαλλιάσο- μαι εν χαρᾷ τῶ(ν) δικαίων».

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ζητουניώτης, περί τὰ τέ- λη του 15' αιώνος, γράψας εύαγγελιστάριον· ύπ' άριθ. 210.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ μοναχός. —'Αριθ. 240. Βίοι άγιών, 14' αιώνος. 'Εν τέλει· «'Ετελειώθη ή παρούσα βιβλος παρ' έμου μοναχοϋ Λαυρεν- τίου του Τζουρουλοϋ και άρετέθη εν τῇ μονῇ τῆς» (sic).

ΛΩΤ.—'Αριθ. 166. Μηναιον μαΐου, 1586. 'Εν τέλει· «'Αώτε μοι συγχώρησιν, ως έθες φίλοι, οί αναγινώσκοντες τῷ έγραφῶτι, ότι άμαθείς. ύπαρχω την έαντοϋ τέχνη· ότι τὸ γράψιμον εις μοραξίαν θέλει ὁ νοϋς γεννα, και ή χειρ τρέχει· -δῶξα σοι, άγία Τριάς ήμῶν δόξα σοι· ὁ διδοϋς άρχήν και τέλος· — Θεοϋ τὸ δῶρον και πῶνος λότ· —'Επί έτους ζ'ω'δ' εν μηνί άπριλλίῳ ιζ'. ήμέρα κυριακή, ὦρα πρώτη».

ΜΑΘΟΥΣΑΛΑΣ.—'Αριθ. 187. Κανόνες παρα- κλητικοί εις άγίους, 15' αιώνος. 'Εν τέλει· 'Ιαμβοι·
Μαθουσάλας πλήρωμα δῶκα πυξίδος
ὡδ' υπό τέμα τῷ παρόντος κανόνος·
σύ δ' ὡ προόπτα χρυφίων νοημάτων,
πόροις τελευτήν καμμάτοις σοϋ οίκέτου.

C M Θ Λ (=Μαθουσάλας).

ΜΑΚΑΡΙΟΣ ιερεύς. —'Αριθ. 293. Λειτουργία, 1550. 'Εν τέλει· «Θεοϋ τὸ δῶρον, και Μακα- ρίου θύτου πόρος· ὅταν έγινα ιερεϋς, επί έτους ζ'ω'θ' εν μηνί σεπτεβρίῳ ιζ'.· χειροτορία Σερρῶν 'Αρσενίου».

ΜΑΛΑΧΙΑΣ ιερομόναχος. —'Αριθ. 171. 'Αν- θολόγιον μηναιών, 1312. 'Εν τέλει· «... έ- τελειώθη τὸ παρόν βιβλίاریον, δια χειρός έ- μου άμαρτολοϋ Μαλαχίου 'ιερό(μον)άχου κτλ. ... έτελειώθη δε εν έτει ζωκ', ινδικτιῶνος γ' (sic) μηνί μαΐω, ήμέρα τετράδ(ι) ὦρα ε'· χειρὶ Μαλαχίου 'ιερό(μον)άχ(ου)».

ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΚΑΝΑΤΟΣ. —'Αριθ. 347. 'Εκκλ. Μουσική, 1438. 'Εσωθεν τής πρώτης πινακί- δος του τεύχους ύπάρχει δυσζύμβλητος διάμο-

νοκονδυλίας ύπογραφή, μεθ' ήν αναγινώσκειται τὸδε τὸ σημείωμα· «† Μακαρίου του όσιωτά- του εν ιερομονάχοις αιωνία ή μήμη τουτο βιβλίον τουτὶ γράψαντος»· ειτα· «Τοϋ... τάχα και ιερέως Μαρουήλ του 'Ικαράτου ισὶ ταγεγραμένα φύλ(λα) τής παρ(ού)σης πηξήδος εξακόσια ιε' και άγραφα εν τῷ πρώτῳ σερίδι φύ(λλα) δ'· και τέλος σαρίδη τής πηξήδος φύλ- (λα) ε'. ιουλίῳ κ. ενήμέρα κυριακή εις τὸν Φερα(ρ)είαν· τῷ ζ'ω'μ' έτος, ινδικτ. α'· σύνοδος Η· υπέρ γήρος εις τὸν τόπον τής 'Ιτα- λίας δὲ διὰ την ξενίτειαν ήμῶν†».

ΜΑΝΟΥΗΛ.—'Αριθ. 159. Μηναιον ίανουα- ρίου, 1409. 'Εν τέλει· «†'Ετελειώθη τῷ πα- ρόν βιβλίῳν διὰ συνδρομής, εξόδου και δα- πάνης παπᾶ κυροϋ...· έγράφη δε, και διαχειρός έμου Μαρουήλ, αδελφοϋ του Γλαβᾶ· εν μηνί δεκεβρίῳ κ', έρετει ζ'ω'η' η'».

ΜΑΞΙΜΟΣ (ιγ'·ιδ' αιώνος) γράψας Τυπικόν, ύπ' άριθ. 281.

ΜΑΡΚΟΣ (Εϋγενικός). —'Αριθ. 192, ιδιόγρα- φα. 16' αιών.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ιερεύς. —'Αριθ. 54. Πράξεις και έ- πιστολαί των άποστόλων, 1344. 'Εν φ. 98⁶. «'Η βιβλος ήδε συν Θεῷ τέλος έχει· οικτροϋ μονα- στῶν χειρὶ Ματθαίου θύτου· έτους τελοϋντος εξακίς τῶν χιλίων· και τῶν εκατόν ὀκτάκις συντημμένως· και τής δεκάδος πεντάκις συν δυάδι. αυγουστος ήρ δε δωδεκάτης ινδικτου».

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ιερομόναχος. —'Αριθ. 153. Μη- ναιον νοεμβρίου, 1486. 'Εν τέλει· «†'Ετε- λειώθ(η) τὸ παρόν μηναιον διὰ συνδρομής και ὀρίσμοϋ. του όσιωτάτου, εν μοναχοίς κυροϋ Μακαρίου μοναχοϋ. τῷ κατακόσμῳ ενδοξοτά- του. ὑψηλωτάτου κυροϋ Μιχαήλ 'Αγγέλου του Φιλανθρωπινοϋ· έγράφη δε παρ' έμου Ματθαίου ιερομονάχου· και επεδόθη τῇ σεβασμία και ιερά μορη. τής πανύπερ εύλογημένης δεσποίνης ή- μῶν θεοτόκου και άειπαρθένου Μαρίας τής επονομαζομένης Κοσμήτειας· εν μηνί, δεκεμ- βρίῳ γ' έτους ζ'ω'μ'ιε· ινδικτιῶνος ε'⁶».

ΜΑΤΘΑΙΟΣ. —'Αριθ. 285. Μικρόν Εϋχολό- γιον, 1536. 'Εν φ. 23². «Θεοϋ τὸ δῶρον και άμαρτολοϋ χειρ Ματθαίου σφαλιτογράφου. εν έτει ζ'ω'μδ', ινδικτ. θ', μηνί άπριλλίῳ, α', σαββάτῳ τής άκαθίστου».

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΜΥΡΕΩΝ.—'Αριθ. 287. Λειτουρ- γία, 1621. 'Εν τέλει· «Διὰ Ματθαίου άμαρ- τωλοϋ μητροπολίτου Μυρέων, έτει ζ'ρλ^ω, μη- ρί νοεμβρίῳ κ', ινδικτ. ε'¹».

ΜΙΧΑΗΛ ιερεύς. —'Αριθ. 158. Μηναιον δε- κεμβρίου, 1365. 'Εν τέλει· «†'Επληρώθη τὸ παρόν βιβλίον μηνί νοεβρίῳ η', έτους ζωδ', ινδικτ. δ'· —Μιχαήλ 'ιερέως ταχα και σακαλ- λάρίου Λαρίσης· διασυνδρομείς κόπου και μάχθου»· —'Αριθ. 170. Μηναιον άπριλίου, ά- χρονολόγητον.

ΜΙΧΑΗΛ ΦΩΤΕΙΝΟΣ. —'Αριθ. 150. Μηναιον σεπτεμβρίου και ὀκτωβρίου, 14' αιώνος. 'Εν τέλει· «'Εγράφη τὸ παρόν πυξίον παρ' έμου Μιχαήλ ιερέος του Φωτινοϋ».

ΝΕΙΛΟΣ μοναχός. —'Αριθ. 325. 'Ακολουθία, τ. 14' αιώνος. 'Εν τέλει· «'Εγράφη εξ έμου του ταπεινοϋ και άμαρτολοϋ και σκλάβου του παραγιωτάτου μου αθέντου και δεσπότου του θειοτάτου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης άγίῳ μοι αθέντι και δεσπότη κυρίῳ άγίῳ Γρηγορίῳ¹. δια συνδρομής και εξόδου του τα-πεινοϋ κυροϋ Συμεῶν παρ' έμου δε του άμαρ- τωλοϋ και ξένου, Νείλου μοναχοϋ» κτλ.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ιερομόναχος. —'Αριθ. 335. Λει- τουργία 'Ιω. Χρυσοστόμου. 'Εν τέλει· «1679 μηνί αυγουστου ε'. 'Εγράφη ή παρούσα λει- τουργία διαχειρός έμου του έλαχίστου τῶν ιερομονάχων Νεοφίτου τάχα και ιερομονάχου εις την Οδηγήτρια τής Βουρσινας κυρία Σπη- λαιωτίσα· και ή πατρίδα μεν πλησίον τὰ Ιωάννινα υπό χωρίον Σαρτοθήτζα και εύ- χαισθαι» κτλ.

ΝΙΚΗΤΑΣ ΜΑΛΦΗΝΟΣ. —'Αριθ. 139. Διάφο- ρα θεολογικά, 1285. 'Εν φ. 167⁵. «'Επληρώθη ή παρούσα βιβλος· λεγόμενον ὁ ὀδηγός ('Α- ναστασίου Σιναιτίου)· διαχειρός έμου Νικήτα του Μαλφινοϋ διεξόδου δε ενεργίας και συν-δρομής του τιμιοτάτου εν μοναχοίς κυροϋ 'Ιω- αννικίου· και οί αναγινώσκοντες αυτήν εύχε- σθαι ήμιν δια τὸν Κύριον· μην(ρι) αυγ(ούστῳ), έτους ζψλγ' ινδικτ. ιγ'».

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ.—'Αριθ. 32. Χρυσοστόμου εις Ματθαίον, 955. 'Εν φ. 320² κεφαλαίοις γράμ- μασιν· «'Ως περ | ξένοι χαίρουσιν πα | τριδα βλ|πειν· ούτως | και τοίς γράφουσιν βιβλίον τ|λος†». Είτα μικροίς χαρακτήρσιν· «†'Ε- πληρώθ(η) ή ιερα αυτη· βιβλος παρα Νικη-

τόγραφα, εξ ὧν σημειῶ τὸ υπό 'Εμ. 'Ιωαννίδου πε- ριγραφέν εύαγγέλιον εν 'Ελλην. Φιλολογ. Συλλόγ. τ. Β', σ. 64. 'Ο Ματθαῖος έγραψε κανόνα εις την άχειροποίητον εικόνα τής Θεοτόκου την εν τῇ μονῇ Κοσινίτζης. 'Ηλθε δε ένταῦθα ως έξαρχος τῷ 1610. 'Ιδε Περιγρφ. του κατὰ την έπαρχίαν Δράμας και Φιλίππων ιεροϋ μοναστηρίου κτλ. 'Εν Κων, πόλει, 1863, σ. 7.

1) Πιθανῶς Γρηγορίου του Παλαμᾶ.

φο(ρον) τοτ(αρίου) ζ'ω'α'ε'γ'

ὄσοι αυτης εντυγχ[άσται εύχεσθαι υπέρ αυτοϋ | ως διαϋ τὸν κ(ύριον). ήμω(ν) ι̅ ν̅ κ̅.· μην(ρι) (μ)αιω· ινδ(ικτιῶνος) ΠΓ· έτους ζ ν̅ ξ γ' ».

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ. —'Αριθ. 5. Βίοι και μαρτύρια άγιών, Γ-ΙΑ' αιώνος. 'Εν φ. 176² ερυθροίς χα- ρακτήρσιν· «'Ταύτην γέγραφεν την δε βιβλόν | ὡ βιβλος, ὁ του ὀρηγίου, τῶν πρεσβυτέρων | πρώτος, | ὁ καιός γραφεύς Νικηφόρος | τῇ κλήσει· δια συνδρομής· μονῆς | Καλαμιτζιῶν· | του θαυματουργοϋ, μεγίστου Νικολάου | του τότε ταύτης, ως οίμαι προστατοϋντος, | σπου- δην του έργου, άφθόνως δεδωκότος, | εις ά- γάγρωσιν τής αυτης εκκλησίας· μηνός το μεσαιτατον | του δεκεμβρίου· ὁπερ ὁ γ. λυκός, Συμεῶν | μεταφράστης, βίους άρίστους συνέ- | ταξεν άγιων· | 'Αμφῳ δε Θεός, | τὰς ψυχὰς αναπαύσει, | τὸν προτρέψαντα, | και γράψαν- τα συν πόρω·+».

ΝΙΚΟΒΟΥΛΟΣ. —'Αριθ. 135. Μεγαλυνάρια τροπάρια, 16' αιώνος. 'Εν φ. 16· «† Θεοϋ τὸ δῶρον και πόρος Νικοβούλου † † Δόξα σοι τῷ διδοῦντι άρχήν και τέλος Θεῷ†». Τὰ τρο- πάρια ταῦτα εύρίσκονται εις τὸ τέλος Τριφ- δίου του 16'—17' αιώνος, ὁπερ ήν «Βιβ(λιον) Κριτης τής μονῆς 'Ελέους».

ΝΙΚΟΛΑΟΣ. —'Αριθ. 55. Πράξ αποστόλος, 1Α' αιώνος. 'Εν φ. 136⁴. «'Ετελειώθησαν ὄνν Θεῷ, ή τε πράξεις και ή τριακονταοκτώ εβδομάδες του χύματος του αποστόλου τουδε· δια συν-δρομής Νικήτ(α) κληρικῳ και βιβλιοπόλῳ· τὸ δε τοιοϋτον ὄλον ὕφος, έγράφη δια χειρός Νικολάου άμαρτολοϋ· και οί αναγινώσκοντ(ες) εύχεσθ(ε) αυτόν δια τὸν Κ(ύρι)ον· αμήν».

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΑΥΡΟΣ.—'Αριθ. 327. Λειτουρ- γία, 15' αιώνος. 'Εν φ. 15· «'Εγραψευιθήα Λυ- τουργία· δυα χίρος έμου Νικολάου του Γαύρου».

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ιεροδιάκονος. —'Αριθ. 269. Νο- μοκάνων, τέλος του 15' αιώνος. 'Εν φ. 39· «'Ιδοϋ έπληρώσανμεν και εν τῷ τέλει τὰς τῶν έπιστολῶν διαγράφως· και εύχον ὡ θύτα και υπέρ έμου του τάλανος Νικολάου ιεροδια- κόνου· ... μηνί άπριλλίῳ εις τὰς ε'».

ΠΑΪΣΙΟΣ.—'Αριθ. 280. Ανδρέας ὁ Σαλός, 1296. 'Εν τέλει· «Πόνημα χειρός ταπεινοϋ Παϊσίου· έτελειώθη δε άπριλλί(ῳ) τὰς κς', έτους ζωδ'».

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ, μητροπολίτης Φιλίππων. —'Αριθ. 268. Νομοκάνων Μαλαζοϋ, 1600. 'Εν τέλει του τεύχους δηλοί, ότι μετὰ θάνατον αφιεροϋ την

1) Του μητροπολίτου τούτου σώζονται ίκανά άύ-

βιβλίον εἰς τὴν μονήν· «Ἐγγράφη ἐπὶ ἔτους ζη^ο
μηνὶ ἀπριλίῳ, ἰνδικτιῶνος ιγ^ς».

ΠΑΥΛΟΣ ἱερέυς. — Ἀριθ. 376. Εἰρηολόγιον
μεμουσουργημένον (1703) ὑπὸ Μπαλασίου νο-
μοφύλακος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἐν τέλει·
«Ἐτελειώθη σὺν Θεῷ ἀγίῳ τοπαρὸν εἰρηολό-
γιον· ἐνέτει σωτηρίῳ αἰγ^ο ἐν μηνὶ ἀυγουστω
μη' -18 κτήμα κυρίου λογιωτάτου τε καὶ μουσι-
κωτάτου κ^ορ Παραγιώτου καὶ πριμκυρίου τῆς
Μεγάλης Ἐκκλησίας». — «χ' λ υ ε ι ρ λ ω
π θ ξ λ χ ψ λ χ | ε χ ψ ε ο λ χ ω π θ ι θ ε θ -
ρ ψ λ | ο λ χ χ κ ε ρ θ κ θ ρ | ψ θ ω κ θ χ -
ο λ χ ἰ ε ρ ε | σ ω », ἦτοι ἀπὸ χειρὸς κα-
μοῦ τοῦ εὐτελοῦς καὶ αμαρτολοῦ ὑπερ ἅπαντας
Παύλου ἱερέως».

ΠΑΦΝΟΥΤΙΟΣ. — Ἀριθ. 365. Νομοκάνων,
1692. Ἐν τέλει· «Νόμιμον, ἐκ πολλῶν ἐκ-
λελεγμένον, εἰς πεζῶν φράσιν. | κ θ ρ ν λ χ ψ λ ω |
(=Παφνούτιος): † Τὰ νῦν δὲ ἐτελειώθη διὰ χει-
ρὸς Παφνούτιου ἀζήγου. | ἐν ἔτει ζσ̅ ἀπὸ κτί-
σεως κόσμου. ἀπὸ δὲ τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σω-
τήρος ἡ. Ι. Χ. καὶ κατὰ σάρκα γεννησεως αὐτοῦ
αχ' β. | † Τῷ συντελεστῆ τῶν καλῶν Θεῷ χά-
ρις: | καὶ οἱ ἀναγιγνώσκοντες εὐχεσθε. | — —
ⲩ ⲑ ⲟ ⲛ. — ⲟ ⲑ: ».

ΠΑΧΩΜΙΟΣ. — Ἀριθ. 163. Μηνάιον ἰαννουα-
ρίου, 1540. Ἐν τέλει· « † Ἐπιληρώθη τὸ πα-
ρὸν μηνάιον χειρὶ Παχώμιου μοναχοῦ ἐν τῇ
σεβασμῷα μοῆ τῆς Κοσυνίτζης. ἔτους ζ^ςμη^δ».

ΠΟΡΦΥΡΙΟΣ ἱερομόναχος. — Ἀριθ. 359. Κυ-
ριακοδρόμιον Μαξίμου Πελοποννησίου, 1665.
Ἐν τέλει· «Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ πῶτως Πορ-
φύριος ἱερομόναχος ἀχ' ε'. ἔτους ζ^ορ^ο. ἰνδι-
κτιῶν. γ'. μηνὶ ἀπριλίῳ κη'. τὸ ἐγγράψαμεν
διαμηρῶν τεσσαράων».

ΣΑΒΒΑΣ μοναχός. — Ἀριθ. 124. Εὐαγγέλιον,
Πράξεις καὶ Ἐπιστολαί· Γ' αἰῶνος. Ἐν φ. 337^δ
«Ἐγγράφη τοίνυν ἡ παρουσία βιβλίον | τῶν ἀ-
γίων τεσσαράων εὐαγγελίων· τῶν τε πράξεων
καὶ τῶν καθολικῶν ἐπτὰ ἐπιστολῶν μετακαὶ
τῶν δεκατεσσάρων ἐπιστολῶν τοῦ ἀγίου καὶ
παινευμένου καὶ οἰκουμἐνικοῦ διδασκαλοῦ Παύ-
λου. | παρακαλῶ σὺν πάντας τοὺς ἀναγιγνώ-
σκοντας τὴν βίβλον ταύτην τὴν ψυχο φελεῖ
εὐχεσθαι ὑπερμου τοῦ γραψαντος αὐτὴν Σάβα
ταπεινοῦ καὶ ἀναξίου μοναχοῦ· ὅπως εἰχαῖρ
τῶν αγίων εὐαγγελιστῶν· καὶ τοῦ αγίου ἀπο-
στόλου Παύλου. εὐροῖμ ἔλεος | παρακ^οριον ἐν
ἡμερα κρίσεως».

ΣΥΜΕΩΝ ΛΟΥΤΖΕΡΗΣ. — Ἀριθ. 195. Πραξα-
πόστολος, ἔτους 1505. Ἐν τέλει· « † Ἐτελειώ-
θη τὸ παρὸν βιβλίον διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἀ-
μαρτωλοῦ Συμεῶν μοναχοῦ τοῦ Λουτζερί: καὶ
οἱ ἀναγιγνώσκοντες εὐχεσθέ με διὰ τὸν Κ^ο
ριον· ὅτι πᾶς ὁ γράφων παραγράφη: † Ἐτε-
λειώθη ὁ παρῶν ἀπόστολος | ἐν μηνὶ αὐγου-
στω κ' ἐνέτει ζη^ο ἰνδικτ. ἦ».

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ. — Ἀριθ. 279. Ἀν-
δρέας ὁ Σζλός, ἔτους 1627. Ἐν τέλει· «Ὁ
παρῶν βίος Ἀνδρέου τοῦ ὁσίου, τοῦ διὰ Χρι-
στοῦ σαλοῦ γεγεννημένου, οὗτος ἐγγράφη παρ'
ἐμοῦ Σωφρονίου, τοῦ ταπεινοῦ τε καὶ πρώην
Μελενίκου, χρηματίσαντος ἀμαρτωλοῦ τοῦ
πάνυ. ὅτε καὶ λοιπὸν διάδοχος τοῦ θρόνου,
γέγονεν εὐθὺς κ^ορ Γαλακτίων ὅστις ἐχρημά-
τισεν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἡγούμενός τε καὶ
καλῶς ἐπιστήμων· αὐτὸς καὶ πάλιν βουληθεὶς
ἀντιγράψαι τὸν δε τὸν βίον ἐπιμελῶς ἐν πᾶσι·
οὐ καὶ τῷ λόγῳ πεπιθόμενος ἐγὼ τε ὁ ἐλεηρὸς
ἐγραψα τὸ τοιοῦτον· ὅση δύναμις καὶ σῆγγρωτέ
μοι πάντες· δέομαι δ' αὐθις καὶ πάλιν ὡς ἀ-
γνώμων· τὴν ὑπεραγίαν μου Θεοτόκον· τὴν
προστασίαν τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους· τὴν
ἀχειροποίητον ἱστορηθεῖσαν· καὶ δεικνύουσαν
τεράστειαν τοιοῦτον· ταύτην δέομαι ὡς τοῦ
Θεοῦ μητέρα· τοῦ μεσιτεῦσαι ὑπὲρ ἐμοῦ τῇ ὥ-
ρα· ἐν ἣ καὶ μέλλει ὁ κριτής κρῖναι πάντας.
Ἐγγράφη δ' ὅμως ἐν ἐπτὰ χιλιάσι· πρὸς τοῖς
ἐκατὸν, καὶ τριακοταπέντε».

ΦΙΛΙΠΠΟΣ μοναχός. — Ἀριθ. 277. Ἀδήλου
λεξικόν, ΓΓ'—ΙΔ' αἰῶνος. Ἐν τέλει· «Ἐλαβε
τέλος τὸ παρὸν βιβλίον διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ
ἀμαρτωλοῦ Φιλίππου μοναχοῦ· καὶ οἱ ἀναγι-
γνώσκοντες εὐχεσθε ὑπερμου διὰ τὸν Κ^ο
ριον ὅπως ὀνσθῶ τῆς αἰωνίου κολάσεως» κτλ.
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ἀναγνώστης. — Ἀριθ. 327, φ. 49
—71, εὐχὴ Ἀνδρέου Κρήτης, ἔτος 1529. Ἐν
τέλει· « † Ἐπιληρώθη ἡ παροῦσα εὐχὴ τοῦ ἀ-
γίου Ἀνδρέου Κρήτης· ἐκ χειρὸς ἐμοῦ Φιλίππου
ἀναγνώστου ἐκ χώρας τῆς Ρανδολίβ(ον)· ὑπάρ-
χω δὲ ἐκ πατρὸς μοναχοῦ καὶ οἱ ἀναγιγνώ-
σκοντες εὐχεσθαι διὰ τὸν Κ^οριον ὅτι γαῖος
ὑπάρχω καὶ ἀμαθῆς τῆς γραφῆς. † Ἐγγράφη ἐν
τῷ ἔ(τει) ζλ' ἐν μηνὶ ἰαννουαρίῳ εἰς τὰς ιε'».

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ. — Ἀριθ. 320. Τυπικὸν τοῦ
ἀγίου Σάββα, ἔτους 1580. Ἐν τέλει· «Τὸ
παρὸν τυπικὸν ἐγγράφη ὑπ' ἐμοῦ Χριστοφόρου,
καὶ ἡγοράσθη δι' ἄσπρων α παρα τῶν τιμώ-
τάτων μοναχῶν τῶν εὐρισκομέων ἐν τῇ σε-
βασμῷα καὶ μεγάλῃ μοῆ τῆς δ(ε)ραγίας θεο-
τόκου τῆς ἐπικεκλημένης Κοσυνίτζης. Καὶ τὰ
μὲν ἐξακόσια ἄσπρα ἔλαβον, τὰ δὲ τετρακό-
σια εἶσα ἔρεκεν ψυχικῆς μου σωτηρίας· ἰν' ὁ-

ταν ἐρωτισθῶσιν οἱ εὐρισκόμενοι μοναχοί τε
καὶ ἱερεῖς ἐν αὐτῇ τῇ ῥηθείῃ ἀγία μοῆ τὴν
ἐμὴν ἀποβίωσιν, αὐτίκα ποιήσωσιν ἐμοί τε
τῷ Χριστοφόρῳ ἐν σαραντάρῳ μετὰ κολ^ο
βων. Εἰ δὲ τις ἀθαδιάσει καὶ φανῆ ἀμελῆς
καὶ πρόσκομμα τοῖς ἀδελφοῖς εἰς αὐτὸ τοῦτο,
ἐχέτω τὰς ἀρὰς κτλ. . . . † Τὰ ῥηθέντα ἐξα-

κόσια ἄσπρα τοῦ τυπικοῦ, ἔδωκεν ὁ ἐν μονα-
χοῖς τιμώτατος κ^ορ Γερμανός ὁ ῥάπτης εἰς
ψυχικὴν αὐτοῦ σωτηρίαν· καὶ ἐπροσηλώσει αὐ-
τὸ ἐν τῇ διαληθθείῃ μοῆ. Τούτου εἵνεκα ἐ-
γράψαμεν τὸ τίμιον αὐτοῦ ὄνομα ἐν τῇ ἀγία
προθέσει ἰν' ὅσον ὕγιες ἐστὶ τὸ χριστιανικὸν
φύλον, μνημονεῖται ἀδιαλήπτως. ἀμήν».

Δ'.

Κώδικες ἀξιοσημεῖοι. — Ἀπόκρυφα. — Ἀνέκδοτα.

Μετὰ τὴν δήλωσιν τῶν προσημειωθειῶν
νέων παλαιογραφικῶν γνώσεων, εὐκαιρον νομίζω
ἀ ἀμιλήσω ἤδη καὶ περὶ τινῶν τευχῶν ἀξίων
λόγου ὑπὸ διαφόρους ἐπόψεις.

α') Κώδικες Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν τῇ βι-
βλιοθήκῃ ταύτῃ ὑπάρχουσι πολυάριθμα τε-
τραεγγελα, εὐαγγελιστάρια καὶ πραξαπό-
στολοι ὑπ' οὐδενός μέχρι τοῦδε χρησιμοποιοῦ-
θέντα ἐν κριτικαῖς ἐρεῦναις. Ἐξ αὐτῶν δὲ ἀρ-
κοῦμαι νᾶ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῶν θεολό-
γων εἰς τὰ ἐπόμενα, ἅτινα σὺν ἄλλοις νητύχησα
ν' ἀνεύρω ἐνταῦθα. — Ἰπ' ἀριθ. 124 κατέταξα
τεῦχος εἰς μέγα 8^ο (0,278×175) συγκείμε-
νον ἐκ 339 φύλλων καὶ περιλαμβῶνον α') τὰ
τέσσαρα εὐαγγέλια, β') τὰς Πράξεις, γ') τὰς
ἐπτὰ καθολικὰς ἐπιστολάς, δ) τὴν Ἀποκ^ο
λυψιν τοῦ Ἰωάννου καὶ ε') τὰς 14 ἐπιστολάς
τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Τὸν κώδικα τοῦτον ἐξέ-
γραψε Σάββας μοναχός κατὰ τὴν δεκάτην ἐκα-
τονταετηρίδα, ὡς ἐκ τῆς γραφῆς δήλον κα-
θίσταται, οὐσης προσκλινοῦς. Ἡ μελάνη παν-
ταχοῦ σχεδὸν εἶνε ζωηροτάτη, τὸ δὲ χρῶμα
αὐτῆς ῥέπει πρὸς τὸ κοινῶς καλούμενον καφεδί.
Οὐδαμῶς τοῦ κώδικος εὔρον ἐν χρήσει τὴν κιν-
νάρην. Τὰ κράσπεδα εἶνε εὐρύτατα, περιλαμ-
βάνοντα ἐνιαχοῦ μακροστάτας ἀνωνύμους ἐρη-
νείας, γραφείσας ὅμως ὑπὸ χειρὸς τῆς ΙΓ' ἐκα-
τονταετηρίδος. Αἱ ἐπιγραφαὶ εἶνε ἐκ μικρῶν
κεφαλαίων (uncialform) στοιχείων, αἱ δὲ τοῦ
κειμένου λέξεις πολλαχοῦ συνδέονται πρὸς ἀλ-
λήλας, οὕτως ὥστε ἐκάστη σελὶς περιλαμβάνει
30—31 γραμμὰς μικρᾶς διαστάσεως. Ὀλίγι-
στα ἀρχαῖα σχόλια, ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ Σάββα
γραφέντα, ἀναγιγνώσκονται ἐν ταῖς ὡαῖς τῆς
τοῦ Ἰούδα ἐπιστολῆς. Ἐξ αὐτῶν δὲ ἐν ἐπι-
γράφεται ὧδε· «Ἐ Μωϋσεως ἀποκρυφ^ο». Αἱ
πράξεις τῶν ἀποστόλων ἐπιγράφονται οὕτω
(φ. 166^α)· «Περὶ τῆς ἐξαναστάσεως διδασκα-
λείας Χ^ο καὶ ὀπτασίας πρὸς τοὺς μαθητάς:

καὶ περὶ ἐπαγγελίας τῆς τοῦ ἀγίου π^ορ δα-
ρεᾶς τε καὶ τρόπου τῆς ἀναλήψεως τοῦ Χ^ο
καὶ περὶ τῆς ἐνδόξου δευτέρας αὐτοῦ παρου-
σίας. Λουκᾶ εὐαγγελιστοῦ πράξεις ἀποστό-
λων». Ἡ δὲ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴ ἐπιγρά-
φεται· «Εὐαγγελικὴ διδασκαλική, περὶ τε τῆς
ἐξ ὧ χάριτος Χ^ο καὶ τῶν ἐν χάριτι καὶ περὶ
ἐλπίδος καὶ πολιτείας πνευματικῆς. — Πρὸς
Ῥωμαίους». Προτάσσονται αὐτῆς· «Πρόλογος
Παύλου τοῦ ἀποστόλου προτασόμενος τῆς
βίβλου» (οὔ ἡ ἀρχή· «Τὸ φιλομαθὲς καὶ σπου-
δαῖον ἀγάμενος») καὶ «Μαρτύριον Παύλου
τοῦ ἀποστόλου. — Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ Καίσα-
ρος» κτλ.

Δεύτερον ἀξιοσημεῖον κώδικα κρίνω, ὃν
ὑπ' ἀριθ. 375 κατέταξα, σχήματος 12^ο ὄντα
(0,18×0,13), συγκείμενον δὲ ἐκ φ. 301 λεπτής
μεμβράνης καὶ γεγραμμένον ὅλον μικροῖς κεφα-
λαίοις στοιχείοις τοῦ Θ'—Ι' αἰῶνος (uncial-
codex), κανονικῶς τετονισμένοις, πνεύματα
δὲ ἔχουσι γωνιώδη. Τὰ ἐν ἀρχῇ δύο πρῶ-
τα τετράδια ἔχουσι καταφαγῶθι τοσοῦτον
ὑπὸ μυῶν, ὥστε ἀπέμειναν ἐπὶ τῶν ῥαμμάτων
στενώταται μόνον λωρίδες 11 φύλλων. Τὸ
τεῦχος τοῦτο λήγει ἀκριβῶς εἰς τὸ τέλος τοῦ
κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου. Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν
κεφαλαίων, αἱ ἀναγιγνωσκόμεναι ἐπὶ τῶν ἄνω
κρασπέδων, μεγάλοις κεφαλαίοις στοιχείοις,
ἐγράφησαν διὰ κινναβάρως, ὁμοίως δὲ, ἀλλὰ
μικροῖς κεφαλαίοις στοιχείοις, καὶ αἱ ἐν ταῖς
λοιπαῖς ὡαῖς παρασημειωθεῖσαι ἀναγνωστι-
καὶ ὀδηγίαί, αἱ δηλοῦσαι τὰ καθ' ἡμερομην-
νίας, σάββατα καὶ κυριακὰς ἀναγιγνωσκόμενα ἐν
τῇ ἐκκλησιᾷ μέρη. Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν εὐαγγε-
λίων περικλείονται ἐν κοσμήμασιν ἐρυθροῦ καὶ
χρυσῶ χρώματος. Καὶ ἡ μὲν τοῦ κατὰ Μάρκον
εἶνε ἐντὸς τετραγώνου, παριστῶντος οἰονεὶ πυ-
λίδα ἐκ δύο παραστάδων μετὰ λεπτής βέ-
σεως· ἡ δὲ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἐντὸς μακροῦ κο-

σημήματος, συνιστάμενου ἐκ λεπτής βάσεως, δύο βραχυτάτων στηλῶν ἐκατέρωθεν καὶ ἐνὸς παχέος ὑπερθύρου. Ἐτὸς παρεμφερούς σχήματος εὔρηται καὶ ἡ τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου ἐπιγραφή, πλὴν τὸ ὑπερθύρον στηρίζεται ὑπὸ δύο καμπύλων παραστάδων. Ἡ διάθεσις ἀμφοτέρων τῶν κοσμημάτων τούτων ἀναμιμνήσκει τὸ σχῆμα τάφων· ἡ δὲ τοῦ κειμένου γραφή δὲν εἶνε πανταχοῦ ὁμοία, ποῦ μὲν στενὴ οὖσα, ποῦ δὲ ἀραιά, ποῦ δὲ ἀραιότερα καὶ μεγαλειότερα· διὸ αἱ σελίδες ὅτε μὲν περιλαμβάνουσι 16 γραμμὰς, ὅτε δὲ 19, ὅτε δὲ 21. Τὸ πρῶτον εὐαγγέλιον ἀναγινώσκεται ταῦν ἐκ τοῦ κεφ. 9, 1 «*Τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. | ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ἡμῶν· ὁ δὲ ἰσακούσας, | εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρειαίται ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦν*» κτλ. Σημειώματα δὲ ἀναγινώσκονται τὰ ἐπόμενα (φ. 75⁵) «*Ἰστέον ὅτι τὸ καταμάρκον εὐαγγέλιον ὑπηρευέθη ὑπὸ Πέτρου ἐν Ρώμῃ. ἐποίησατο δὲ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ λόγου, τοῦ ἐξύφους ἐπιόντος. τοῦ Ἡσαίου τὴν πτερωτικὴν εἰκόνα, τοῦ εὐαγγελίου δεικνύς*» (φ. 131²) «*Ἰστέον ὅτι τὸ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγέλιον ὑπηρευέθη ὑπὸ Παύλου ἐν Ρώμῃ. ἄτε δι' ἱερατικοῦ χαρακτῆρος ὑπάρχον ἀπὸ Ζαχαρίου τοῦ ἱερέως θυμῶντος ἤρξατο*» (φ. 234²) «*Ἰστέον ὅτι τὸ κατὰ Ἰω(άννην) εὐαγγέλιον, ἐν τοῖς χρόνοις Τραϊανοῦ ὑπηρευέθη ὑπὸ Ἰω(άννου) ἐν Πάτω τῇ νήσῳ· διηγείται δὲ τὴν ἐπὶ τοῦ πρῶτου ἡγεμονικῆν καὶ πρακτικῆν καὶ ἐνδοξον τοῦ Χ(ριστοῦ) γέννησιν*».

Τρίτον λίαν ἀξιοσημείωτον τετραεὐαγγέλιον εἶνε τὸ ὑπ' ἀριθ. 58, σχήματος 4^ο (0,305 × 0,202), συγκείμενον ἐκ φύλ. 288 ἐκλεκτικῆς μεμβράνης μετὰ εὐρέων κρασπέδων, ἐν οἷς ἀναγινώσκονται μικροὶ κεφαλαῖοι στοιχείοι σχόλια διαφόρων ἐρμηνευτῶν¹. Αἱ ἐπιγραφαὶ ἐρυθραὶ, λέξεις ἐν τῷ κειμένῳ συνηνωμέναι, πνευματισμὸς διττός. Ἡ γραφή τοῦ κειμένου εἶνε πάντως τοῦ Θ'—I' αἰῶνος, ἀναγομένη εἰς τὸ καλούμενον εἶδος alte Minuskel. Ὁ κῶδιξ διετηρήθη κάλλιστα, ὑποστὰς μικρὰν τινα μόνον βλάβην ἐν σχολίοις ἀπαλειφθεῖσιν ἐξ ὕδατος. Τινὰ τῶν τετραδίων εἶνε ἐξάφυλλα, ἅπαντα δὲ ἠριθμημένα ὄντα φέρουσι τοὺς ἀριθμοὺς αὐτῶν κεφαλαῖοι στοιχείοι ἐν τῇ ἄνω ἄκρῃ ἐκάστης σελίδος². Ἐν ἰδίῳ πινάξῳ παριστῶνται μετὰ

χάριτος οἱ τέσσαρες εὐαγγελισταί. Ἐκάστου εὐαγγελίου προτάσσεται καὶ ὁ πίναξ τῶν κεφαλαίων, ὡς καὶ πρόλογοι ἀσυνήθεις ἐν πολλοῖς ὁμοίοις τεύχεσι. Τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου προηγούνται τὰ ἐπόμενα· α') «*Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου προοίμιον εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον*»· β') «*Ἰππολύτου Θηβαίου, ἐκ τοῦ χρονικοῦ συγγράμματος*»· γ') «*Εὐσεβίου ὑπόθεσις· εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον*»· δ') δύο ἐπιγράμματα, ὧν τὸ δεύτερον «*Νικήτα*». Τοῦ κατὰ Μάρκον προηγούνται α') «*Κοσμᾶ Ἰνδικοπλεύστου προοίμιον*», β') «*Εὐσεβίου ὑπόθεσις*», γ') δύο ἐπιγράμματα, ἀνώνυμον τὸ μὲν, «*Νικήτα*» δὲ τὸ ἕτερον. Τοῦ κατὰ Λουκᾶν προτάσσονται α') ἀνώνυμου «*προοίμιον*», οὗ ἡ ἀρχὴ «*Χρὴ τὸν ἐντυγχάνοντα τῇ δε τῇ βίβλῳ*» κτλ. β') «*Τίτου ἐπισκόπου Βόστρις*», γ') «*Κοσμᾶ Ἰνδικοπλεύστου*», δ') «*Εὐσεβίου ὑπόθεσις*» καὶ ε') ἐπιγράμματα δύο, τὸ δεύτερον «*Νικήτα*». Τοῦ δὲ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου προηγούνται α') «*προοίμιον . . . ἐξ ἀνεπιγράφου*», οὗ ἡ ἀρχὴ «*Τὴν ἄπασαν ἱστορίαν τῆς Χριστοῦ παρουσίας*» κτλ., β') «*Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου προοίμιον*» κτλ., γ') ἕτερον τοῦ αὐτοῦ, δ') Θεοδώρου Μοψουεστίας, ε') Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ς') «*Εὐσεβίου ὑπόθεσις*» καὶ ζ') ἐπιγράμματα δύο, τὸ δεύτερον Νικήτα.— Σημειώματα δὲ ἐν τέλει τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ἀναγινώσκονται τὰ ἀκόλουθα· α') «*Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον, ἐγγράφη καὶ ἀντεβλήθη. ἐκ τῶν Ἱεροσολύμοις παλαιῶν ἀντιγράφων. τῶν ἐν τῷ ἀγίῳ ὄρει ἀποκειμένων ἐν στίχοις Β Γ Δ. κεφαλαῖοι Τ Ν Ζ*». β') «*Εὐαγγέλιον κατὰ Μάρκον. ἐγγράφη καὶ ἀντεβλήθη ὁμοίως ἐκ τῶν ἐσπουδασμένων ἐν στίχοις Α Φ Ν κεφαλαῖοις Σ Λ Δ*». γ') «*Εὐαγγέλιον κατὰ Λουκᾶν¹. Ἐγγράφη καὶ ἀντεβλήθη ὁμοίως ἐκ τῶν αὐτῶν ἀντιγράφων. ἐν στίχοις β ψ ξ. κεφαλαῖοις Τ Μ Β*». δ') «*Εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάννην ἐγγράφη καὶ ἀντεβλήθη ὁμοίως ἐκ τῶν αὐτῶν ἀντιγράφων. ἐν στίχοις Α Π Λ. κεφαλαῖοις Σ Λ Β*». — Σχολιασται τοῦ κατὰ Ματθαῖον: Χρυσόστομος, Σευῆρος Ἀντιοχείας, Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, Ἀπολλινάριος καὶ Θεόδωρος Ἡρακλείας. Τοῦ κατὰ Μάρκον: Ἀνωνύμου. Τοῦ κατὰ Λουκᾶν: Χρυσόστομος, Ὁριγένης, Ἰσίδωρος, Σευῆρος,

1) Σχόλιον ἐν τῇ ὡφ. «*Λουκᾶς ἐν Θίβαις ταῖς Βιωτικαῖς (sic) ἐκοιμήθη, ὧν (sic) ἐτῶν πδ'*».

Βίκτωρ πρεσβύτερος, Εὐσέβιος, Τίτος Βόστρις, Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, Γρηγόριος Νύσσης, Θεόδωρος, Ἀκύλας, Βασίλειος, Εἰρηναῖος, Ἀπολλινάριος. Τοῦ κατὰ Ἰωάννην: Χρυσόστομος, Βασίλειος, Ἀμμώνιος, Κύριλλος, Θεόδωρος, Σευῆρος, Ἀπολλινάριος, Ὁριγένης, Ἀθανάσιος. — Ἐν τέλει τοῦ τεύχους τούτου ὑπάρχουσι μετὰ διαφόρων ἐν ταῖς ὡαῖς ἀναγνώσεων α') Ἀνωνύμου διατριβὴ ἐπιγραφομένη «*Ὅτι τῇ τρισκαίδεκάτῃ τῆς σελήνης, προμῖας τοῦ νομικοῦ πάσχα. τὸ μυστικὸν τοῦ πν γέγονε δειπνον. καὶ ὡς οὐ τὸν ἀμνὸν τότε μετὰ τῶν μαθητῶν, ἔφαγεν ὁ ΧΧ*». β') τεμάχιον «*Μαξίμου μοναχοῦ περὶ τοῦ χιτωνίου τοῦ Σωτήρος*». γ') «*Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, πρὸς Ἀπολλοφάνην, περὶ τῆς ἐν τῷ σωτηρίῳ σταυρῷ γεγονυίας ἐκλείψεως*». δ') «*Ἡσυχίου πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον, περὶ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς*».

2. Κώδικες βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἐξ αὐτῶν μνημονεύω τὸ 22 τεύχος, ὅπερ, συγκείμενον ἐκ 237 φύλλων λευκοκίττης καὶ λεπτῆς μεμβράνης, περιλαμβάνει ἐν μικρᾷ ἐπικλινεῖ γραφῇ τῆς I' ἑκατονταετηρίδος σειρὰν ἐρμηνευτῶν εἰς τὸν Ἰώβ, ὡς τοῦ Ὀλυμπιόδωρου, Χρυσοστόμου, Ἰουλιανοῦ, Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Βασιλείου, Διονυσίου, Πολυχρονίου ἐπισκόπου Ἀπαμείας, Διδύμου, Ὁριγένους, Ἀπολλιναρίου, Κλήμεντος, Εὐαγρίου, Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας, Σευῆρου Ἀντιοχείας, Θεοδοτίωνος, Μεθοδίου Σίδης καὶ Συμμάχου. Ἐν ταῖς ὡαῖς τῆς σειρᾶς ταύτης σημειοῦνται διάφοροι ἀναγνώσεις τοῦ κειμένου, παρατηρήσεις κριτικαί, ἐρμηνευτικαὶ καὶ γραμματικαί, ὀφειλόμεναι εἰς οὐχὶ μεταγενεστέραν χεῖρα, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ ἀντιγραφέως. Τὸ ὅλον κείμενον τοῦ Ἰώβ διαιρεῖται εἰς 33 κεφάλαια, προηγούνται δὲ ὑποθέσεις δύο Ὀλυμπιόδωρου καὶ Πολυχρονίου καὶ πάλιν Ἀλυμπιόδωρου διακόνου προθεωρία κεφαλαίου πρώτου. — Ἄλλος ἀξιοσημείωτος κῶδιξ εἶνε ὁ 125, περιλαμβάνων τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ μετὰ μακρᾶς ἐρμηνευτικῆς σειρᾶς ἐν ταῖς ὡαῖς, ἐν αἷς οὐδαμοῦ διεκρινὰ τὸ ὄνομα οἰουδήτινος ἐρμηνευτοῦ. Κατὰ τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα ἀναφέρεται καὶ οὗτος εἰς τὸν I' αἰῶνα, συγκείμενος δὲ ἐκ 274 φύλλων 4^ο σχήματος (0,245 × 0,19) ἐνέχει προσέτι τὴν ὠδὴν Μωϋσέως ἐν τῇ ἐξόδῳ, τὰς προσευχὰς Ἰωνᾶ, τῶν τριῶν Παίδων, Ζαχαρίου, Συμεῶν, Ἐζεκίου, Μανασσῆ καὶ τὸν Ἑωθινὸν ὕμνον. Ἐν τέλει δὲ προσετέθησαν «*τυπικὰ τῆς ἀγιωτάτης καθολικῆς Ἐκκλησίας*» τὰ κα-

τασυνήθειαν ἠκροβόμενα¹, τὸ «*σύμβολον πίστεως*» κτλ.

3. Ἀπόκρυφα. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Κοσινιτζῆς εὔρον προσέτι καὶ τινὰ ἀποκρύφων βιβλίων ἀντίγραφα, ὧν ἡ ἀρχαιότης θέλει πάντως παρακινήσει εἰδικὸν τινα θεολόγον ἵνα μεταβῆ ἐκείσε καὶ παραβάλλῃ ταῦτα πρὸς τὰς ἐκδόσεις. Ἐν τῷ 28 κώδικι, IB' αἰῶνος, ἀναγινώσκεται ἀπὸ τοῦ 15^ο φύλλου τὸ παρ' Εὐσεβίῳ ἀναφερόμενον γνωστὸν μαρτύριον τοῦ ἀγίου Πολυκάρπου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «*Ἐξήγησις τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Πολυκάρπου Σμύρνης*». Ἀρχ. «*Ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἡ παροικοῦσα Σμύρναν*». Ἀπὸ φ. 101⁶ ἄρχονται «*Πράξεις τῶν ἀγίων καὶ κορυφαίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, καὶ πῶς ἐν Ρώμῃ ἐμαρτύρησαν ἐπὶ Νέρωνος τοῦ βασιλέως*». Ἀρχ. «*Ἐγένετο μετὰ τὸ ἐξελεθεῖν τὸν ἅγιον Παῦλον*» κτλ. Μετὰ δύο ἕτερα κείμενα ὑπάρχει ἐν φ. 112⁶—116² «*Τὸ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας*». Ἀρχ. «*Τῆς ἀγίας ἐνδόξου Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας κατὰ τὸ εἶωθός ἐν τῷ ἀγίῳ μνηματι*» κτλ. Σημαντικώτερον δὲ ἀντίγραφον, διὰ κριτικούς κυρίως λόγους, θεωρητέον τὸ ἐπόμενον «*Πράξις· περίοδοι μερικῆ θανάτων διήγησις καὶ μαρτύριον τοῦ ἀγίου καὶ παρενθήμου ἀποστόλου Θωμᾶ*». Ἀρχ. «*Κατεκείνον τὸν καιρὸν, ἦμεν πάντες οἱ ἀπόστολοι ἐν Ἱεροσολύμοις συνθηροισμένοι καὶ διελλόμεν τὰ κλήματα τῆς οἰκουμένης*» κτλ. Τὸ ἀπόκρυφον τοῦτο βιβλίον εὔρον πλήρες ἐν λευκῶν κώδικος τοῦ I' αἰῶνος (φ. 15²—43²), ὅπερ κατέταξα ὑπ' ἀριθ. 368, μέρος ἀποτελοῦντος, ὡς προσσημείωσα, καταστραφέντος ὑπὸ βιβλιοδέτου τεύχους Ἰγνωστὸν δὲ, ὅτι τῶν πράξεων τούτων τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ ἀποσπάσματα ἐξέδωκε πρῶτος ὁ C. Tischendorf (Apocryphae. Lips. 1866, σ. 156 κέ.) καὶ ὅτι πλήρη ἐκδοσιν τῆ βοήθεια ἐνὸς καὶ μόνου μεταγενεστέρου κώδικος παρέσχεν ὁ κ. Max Bonnet (Suppl. cod. apocryphi. I, Acta Thomae etc. Lips., 1883).

4. Διάφορα. Κώδικας περιέχοντας συγγράμματα διαφόρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας δύναμαι νὰ σημειώσω ἐνταῦθα οὐκ ὀλίγους. Παρα-

1) Ταῦτα ἀναγινώσκονται καὶ ἐν ἑτέρῳ ἀγιορειτικῷ κώδικι τοῦ 984 ἔτους, περιγραφέντι ὑπὸ τοῦ ἐλλογίμου μοναχοῦ E. A. Λαυριώτου, ἐν Ἐκκλησ. Ἀληθ., 1886, τ. Α', σ. 453 κέ.

λείπω ὅμως αὐτοὺς διὰ τὸν ἐν καιρῷ ἐκδοθη-
σόμενον κατάλογον καὶ περιορίζομαι νὰ δηλώ-
σω ὀλίγα τινὰ κείμενα, ἢ σπανίως ἀπαντώμενα
ἐν ἐτέραις βιβλιοθήκαις ἢ ὅλως ἀνέκδοτα. —
Τὸ 33 χαρτῶν τεύχος (1Ε' αἰῶνος) ἐκ φ. 255
δευτέρου σχήματος συγκείμενον, περιλαμβάνει
ἐπιμελὲς ἀντίγραφον πλουσίας συλλογῆς ἐπι-
στολῶν Ἰσιδώρου τοῦ Μηλονσιώτου. — Ἐπιμε-
λέστατος καὶ λαμπρότατος δίστηλος κώδιξ τοῦ
1Α' αἰῶνος, δευτέρου ἐπίσης σχήματος (ἀριθ.
34), ἐνέχει συλλογὴν ὑπερτριακοσίων ἐπιστο-
λῶν Βασιλείου Καισαρείας καὶ Λαοτιίου σχο-
λαστικοῦ Βυζαντίου σχόλια, ἀπὸ φωνῆς Θεο-
δώρου ἀββᾶ κτλ. — Τὸ 66 τεύχος περιλαμβά-
νει καλὸν δίστηλον ἀντίγραφον (1Β' αἰῶνος) τῆς
ἐξ 130 ὁμιλιῶν ἀποτελουμένης Πανδέκτης τοῦ
Ἀντιόχου, ἣν ἐξέδοτο ἐσχάτως καὶ ὁ σοφὸς
βῶσσοις ἀρχιμικρότης Ἀμφιλόχιος, προσθεὶς δύο
ἀρχαίας σλαβικῆς μεταφράσεις καὶ ἀξιοση-
μειώτους κριτικὰς παρατηρήσεις (изслѣдованіе
о пандектѣ Амтіоха хітѣпка, нахотѣиъемѣ
вв воскресенскоу новоіерусалимскоу вѣвлю-
тектѣ. Москва, 1880, εἰς 4^{ον}).

Ἐν τῷ 255 κώδικι (1Α' αἰῶνος), φ. 137^β
κ.ε., εὔρον ἀγνωστὸν μοι ἀλλαχθὲν «Τοῦ ἀ-
γιωτάτου Ἀραστασίου πατριάρχου Ἀρτιο-
χείας, ἀπόδειξις, ὅτι μέγα καὶ ἀγγελικὸν τὸ
τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξίωμα· καὶ ὅτι οὐ δυνατὸν
ἀνακρίνεσθαι ἱερέα ὑπὸ λαϊκοῦ· ἀλλ' ὑπὸ με-
ζονος ἀρχιερέως καθὼς καὶ οἱ καρόνες φασι». —
Τὸ τέλος ἐλλείπει, διασωθεισῶν τεσσάρων μόν-
ων σελίδων. Ἡ ἀρχὴ ἔχει ὧδε· «Ἐν ταῖς
ἐκκλησιαστικαῖς ἱστορίαις» κτλ. — Ὁμοίως ἀ-
νέκδοτον εἶνε (ἐν κώδ. 73, φ. 283^β—290^β) καὶ
τὸ τοῦ Ἀϊωάννου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονί-
κης, ὅτι οὐδὲ μία διαφωνία, οὐδὲ ἐναντιώσεις
τοῖς ἐναγγελισταῖς περὶ τὴν ἀνάστασιν», οὗ
ἢ ἀρχὴ· «Καθὼς ἐνεχώραει διεσαφήσαμεν»,
κτλ. — Ἀξιόσυστατον τυγχάνει καὶ ἐν ἀντί-
γραφον τοῦ 1Ζ' αἰῶνος (ἐν κώδ. 244 κώδ., φ.
163^α—200) τῶν Ἐπιφανίου Κύπρου «Ἰστο-
ριῶν ἐκ τῶν φυσιολογικῶν περὶ ζώων». — Τοῖς
ἀσχολουμένοις δὲ περὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ μεταξὺ
τῶν δύο Ἐκκλησιῶν (ὀρθοδόξου καὶ λατινικῆς)
σχίσματος συνιστῶ τὴν μελέτην τοῦ 80 κώ-
δικος, ὅστις περὶ τὰ τέλη τοῦ 1Α' αἰῶνος γρα-
φεὶς περιλαμβάνει ἐν 430 φύλλοις τετάρτου
σχήματος (0,295×0,205) ὀρθότατον καὶ ἐπι-
μελέστατον ἀντίγραφον τῶν συγγραφῶν Νεῖλου
ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τοῦ Καβάσιλα,
ἐτέρων τινῶν Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Βαβλαμῆ
τοῦ Κκαλάρου καὶ κείμενον μακρὸν περὶ τῆς

τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου Βέκκου καθαιρέσεως,
ὑπερ πάντῃ διάφορον εἶνε τοῦ ἐκδεδομένου. Ἐν
τῷ αὐτῷ δὲ κώδικι ὑπάρχει καὶ ἀξιόλογος ἀ-
νώνυμος πραγματεία (φύλ. 222). «Περὶ τῆς
ἀγίας καὶ οἰκουμεικῆς συνόδου, ἣτις ἀποκατέ-
στησεν Φώτιον τὸν ἀγιώτατον πατριάρχην εἰς
τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, καὶ διέλυσε
καὶ τὰ σκάνδαλα τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, τῆς
τε παλαιᾶς καὶ νέας Ρώμης». Ἐν τῇ πραγ-
ματείᾳ ταύτῃ ὑπάρχουσιν ἀποσπάσματα δια-
φόρων συγγραμμάτων καὶ δὴ πρακτικῶν τῆς
εἰρημένης συνόδου, συλλεγέντων ἐκ τευχῶν τῆς
τοῦ Βατοπεδίου βιβλιοθήκης. Ἐπίσης, ἐν τῷ
αὐτῷ τεύχει εὔρηται τὸ πληρέστερον κείμενον
τῆς καθαιρέσεως τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου Βέ-
κκου. Ἡ συνοδικὴ αὕτη πράξις (μακρὰ οὔσα
καὶ φέρουσα ἐν τέλει τὰς ὑπογραφὰς πολλῶν
κληρικῶν προσώπων) εἶνε λίαν διάφορος τῆς
ὑπὸ Banduri γνωσθείσης

5. Λεξικά καὶ γραμματικά. Ὑπ' ἀριθ. 277
κατέταξα βομβύκινον μικρὸν τεύχος ἀρχῶν τοῦ
1Α' αἰῶνος, γραφὴν ὑπὸ Φιλίππου μοναχοῦ, πε-
ριλαμβάνον δὲ ἀκέφαλον λεξικὸν ἀρχόμενον ἀπὸ
τῆς λέξεως ἀγιόφανον. Ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ
στοιχείου Μ ἀποσπῶ τὰ ἐπόμενα· «Μαγὰς,
σανὶς τετράγωνος ὑπόκυφος, δεχομένη τὰς τῆς
κιθάρας νευράς, καὶ ἀποτελοῦσα τὸν φθόγγον.
— Μαγιστῶρος, ἐπιστάτας, διδασκάλους. —
Μάγνηρον, παρὰδόξον τι· λέγεται δὲ καὶ ἡ
γοητεία μαγνητεία». — Τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ἀ-
πλούστερον λεξικὸν κατέταξα ὑπ' ἀριθ. 278,
ἀκέφαλον ἐπίσης ὄν καὶ ἀνορθόγραφον. Ἀπό-
σπασμα αὐτοῦ· «Ἀρχὴ τοῦ Ο στοιχείου. Ὁμοί-
σμος, διζλόγος. Ὁμοῶν, γυναικῶν. Ὁμοῖοι,
εἶδος νομίσματος. Ὁμοῖος, ἄρτος ὀπτημένος.
Ὁ βακχίς, ὁ μανεῖς. Ὁ βελλαρ, ὁ διάβολος»
κτλ. Ἐπιμερισμοὺς δὲ εἰς ἐκκλησιαστικούς κα-
νόνας καὶ τεμάχια παραφράσεως τῆς Ἰλιάδος
ἀπαντῶμεν ἐν τεύχεσι τοῦ 1Α' ἐπίσης αἰῶνος,
καταπαχθεῖσιν ὑπ' ἀριθ. 329 καὶ 330.

6. Κώδιξ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου μετὰ
σχολίων. — Τεύχος 8^{ον} σχήματος, ἀκέφαλον
καὶ ἄνευ τέλους, συγκείμενον ἐκ φ. 245. Φαί-
νεται δὲ γραφὴν ὑπερμεσοῦσης τῆς 1Α' ἑκατον-
ταετηρίδος. — Ἀπὸ τοῦ φ. 1^{ον} ἀρχεῖται συνέχεια
τῆς Εὐριπίδου Ἐκάβης, ἐκ τοῦ στίχ. 741 (ἐκδ.
N. Δούκα), ἧς τὸ τέλος ἐν φ. 16^{ον}. Ἐπεταί ὁ
Ὁρέστης μετὰ τῶν δύο γνωστῶν ὑποθέσεων,
λήγων ἐν φ. 58· παρέπονται δὲ αἱ Φοίνισσαι.
Σχόλια ἐν ταῖς ὥαις δὲν ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ με-
ταξὺ τῶν στίχων ἀναγινώσκονται ἱκαναὶ ἥρ-
μηνευμέναι λέξεις.

Ἀπὸ τοῦ φ. 104 ἀρχεῖται ὁ Σοφοκλῆς· καὶ ἐν
ἀρχῇ μὲν ἀναγινώσκειται ὁ γνωστὸς βίος αὐτοῦ
(ἴδε Scholia in Soph. II, ed. Dind., σ. 1—8),
εἶτα τὸ δράμα Αἴας (φ. 106), μετέπειτα δὲ ἡ
Ἡλέκτρα (φ. 146^α), ὁ Οιδίπους τύραννος (φ.
187^α) καὶ ἡ Ἀρτιγόνη (φ. 226^α) μέχρι τοῦ
752 στίχου. Ἄπαντα τὰ δράματα ταῦτα εἶνε
ἐσχολιασμένα, ἔχοντα ἐρυθροὺς γράμμασι διά-
στιχα (interlin.) ἢ ψυχρωγικὰ καλούμενα
ἐρμηνεύματα καὶ διεξοδικὰ ἐν ταῖς ὥαις σχό-
λια. Ὁ κώδιξ οὗτος δέον πάντως παρὰ τι-
νος εἰδικοῦ ἀνδρὸς νὰ ἐξετασθῇ καὶ ἀντιπαρα-
βληθῇ ἐπὶ τόπου πρὸς τὰς ἐκδόσεις, διότι πλὴν
διαφόρων τινῶν γραφῶν αὐτοῦ τοῦ κειμένου,
γνωρίζονται ἐκ τοῦ κώδικος τούτου καὶ τινὰ
ἀνέκδοτα σχόλια συντελοῦντα πιθανῶς εἰς τι-
νας ἀπορίας. Τὰ εἰς τὸν Οιδίπου τύραννον
σχόλια εἶνε τὰ τοῦ Τρικλινίου. Ἐν τοῖς λοιποῖς
δράμασι, πλὴν τῶν μεταγενεστέρων καλουμέ-
νων, εὔρηται καὶ τινὰ ἀρχαία σχόλια. Ἐν τῷ
θα δείγματος χάριν σημειῶ διαφερούσας γραφὰς
ἐνίων σχολίων, ἐπὶ σκοπῷ νὰ καταδειχθῇ ἐν ὀλί-
γοις ἡ κριτικὴ τοῦ κώδικος ἀξία. ΗΛΕΚΤΡΑΣ
6, Dind. σ. 359, 15 τόπος ἦν οὖν. — στίχ. 52,
σ. 360, 11—12 ἔθος ἦν... ἐπιτ. τοῦ τάφου.
— στίχ. 62, Elmsley I, σ. 310, ὡς τεθνηκῶς
εἶη κατὰ τὴν ed. Rom. . . οἷς ἐν Αἰδοῦ συντε-
τυχῆκει· καὶ πολλάκις τοῦτο ποιήσας, ἐαντῷ
δόξαν περιέθηκε ταβτην· ὧν πρό μὲν τῶν Τρω-
κῶν Θαλίης (sic) ἦν ὁ Ἐρμῆς· εἶτα Εὐφορβος·
εἶτα Ἐρμότιμος ὁ Σάμιος, εἶτα Πύθιος ὁ Δήλιος,
εἶτ' ἐπὶ πᾶσι Πυθαγόρας». — στίχ. 110, Dind.
II, σ. 360, 29—36 «Διὰ τοῦτο κτλ. . . πρὸς
τοὺς θεοὺς ἐποιεῖτο. . . τὰς γε μὴν Ἐρινύας·
ἀρ' οὐκ ἔν εἶποις ὡς διὰ τοῦτο ἐπιβοᾶται ὡς
φορεῖς κακοῦργους τιμωρομένους». — στίχ.
149, Dind. II, σ. 361, 31—34 «Διὸς ἀγγελος
ἀηδῶν, διὰ τὸ . . . καὶ μαρτυρεῖν . . . ἢ ὡς
δι' αὐτῆς ὁ Ζεὺς τὸ ἔαρ μνηστεῖ . . . τὰ Διόσια
ἐγίνοντο» κτλ. — στίχ. 424, Dind. II, σ.
367, 9—11 «Ἐθος ἦν παλαιό· . . ἐθέλατο . .
πρὸς ἡλιον» κτλ. — στίχ. 445, Dind. II, σ.
367, 16—22 «Ἐθος ἦν . . . ὑπὸ τὴν μασχά-
λην . . . ἐργάζονται κτλ. — στίχ. 492, Dind.
II, σ. 368, 18—24 «Ὁ τοῦ Αἰγίσθου . . . τῷ
Ἀγαμ. γάμοι μιναιφόνοι κακόλεκτροι . . . ὁ δὲ
ἄλεκτρα ἀνυμνα . . . φορευθεῖς». — στίχ.
707, Dind. 370, 4—6 τοῦτο σεμνύνων τὰς Ἀ-
θήνας ὡς Ἀθην. — στίχ. 730, Dind. 370, 14
—16 «(Κ)ρίσσα πόλις Φωκίδος ἐν ἡ Φωκίδι
τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον ἐστίν· ἐστὶ δὲ τὸ νουα-
γίων ἱππικῶν τὸ ρέκταρ οἰνοχοεῖν». — στίχ.

838, Dind. II, σ. 371, 10—16 «(τ)οῖς πε-
ριδ . . . ἂ Ἀδραστος τῇ σφετ. ἀδελφῇ . . .
ἐλθεῖν εἰς Θήβας . . . ἤθελε συστρατεῦσαι
. . . . Φασι δὲ ὡς ἐν ὧ τόπω τῶν Θηβῶν
κατεχώσθη Ἀμφιάρους . . . αὐτῷ τὸ λοιπόν».
— στίχ. 881 «Ἐστία ὄνομα θεῆς ἣτις ἦν θυ-
γάτηρ Κρόνου· ἐγράφετο δὲ ἐντὸς τῶν οἰ-
κων, διὰ τὸ πρῶτην αὐτῆν τοῖς τοῖς κροτο-
μῆσαι· ἐγράφετο δὲ εἰς συνοχὴν αὐτῶν· ἀρ' ἦς
καὶ τὸν οἶκον ἐστίαρ λέγομεν. Ὀμνύει οὖν
αὐτῆν, πατρώων δὲ λέγει ὡς ἐκ προγότων ἐρ-
τετυπωμένην τοῖς οἰκοῖς· οἱ δὲ λέγοντες τὸν
οἶκον τὴν Χρυσόθεμιν ὀμνύειν, εἰκότα καὶ οὐ-
τοι δοκοῦσι λέγειν». — στίχ. 957, Dind. II,
σ. 373, 13—18 «οἱ ἀγνωστῶντες . . . καὶ διὰ
τοῦτο ἐναλλαγὰς . . . ἐνταῦθα» κτλ. — στίχ.
977, Dind. II, σ. 373—374 «εἰώθασιν . . .
καὶ παρ' Ἰσοκράτει . . . ἡ τοιαύτη καινοτο-
μία» κτλ. Ἐν τῷ στίχῳ 370 Ἐκάβης τοῦ Εὐ-
ριπίδου: «οὔτε γὰρ ἐλπίδος κτλ. φησί δὲ που
καὶ οὗτος «οὔτε του σάλπιγγος κλυῶν» κτλ.
— στίχ. 1395, Dind. II, σ. 381, 3—12 «διὰ
τοῦτο . . . τῷ τοῦ Πέλοπος γένει . . . λέγε
δὲ οὕτω . . . οὕτω ἄγει καὶ οὐκέτ' ἀμμένει
ἀναβάλλεται· οἱ δὲ» κτλ. — στίχ. 1481, Dind.
II, σ. 382, 17—21 «τινὲς φασι . . . πάλαι
πρὸς γὰρ τὸ ὦν συνάπτεται». — ANTIΓONΗΣ
255 «Ἰστέον ὅτι οἱ ἐμβεβλημένοι νεκροὶ καὶ
μὴ τάφου τετυχηκότες, δοκοῦσι τοῖς ὄρωσιν ὡς
ἐναγεῖς μὴ ταφῆς ἠξιώσθαι. Καλυφθεῖς οὖν
Πολυεΐκης τῇ κόρῃ τὸ δοκεῖν ἐναγῆς εἶναι
ἐξέφυγεν». — στίχ. 629 «ταλις (sic) κατ'
Αἰοι· τῆς ἢ ἐγκνηθεῖσα πρὸς γάμον τιτὶ, ὡς περ
καὶ Καλλιμαχος λέγει· αὐτίκα τὴν τάλην (sic)
παυδὶ οὖν ἀμφιθαλεῖ». Πρὸς Elmsley, I, σ.
123. — Ἐν φύλλῳ 186^α ἀναγινώσκειται ἡ εἰς
τὸν Οιδίπου τύραννον ἀνώνυμος δευτέρα ὑπό-
θεσις (Dind. Scholia, σ. 12), ἣτις, κατὰ τὸν
ἡμέτερον κώδικα, γνωρίζει τὰς ἐπομένους δια-
φορὰς ἀναγνώσεις. Αἱ ἐκδόσεις ἔχουσιν· «εἰσὶ
δὲ καὶ οἱ ΠΡΟΤΕΡΟΝ, οὐ ΤΥΡΑΝΝΟΝ, αὐτὸν
ἐπιγράφοντες»· ὁ κώδιξ ἔχει ὧδε· «εἰσὶ δὲ
καὶ οἱ πρότερον αὐτὸν τύραννον ἐπιγράφον-
τες» κτλ. Κατωτέρω ὁ κώδιξ ἔχει· «Ὀμη-
ρος οὖν τῶν πάντων παρανομώτατον ἔχετον
βασίλῃα φησί καὶ οὐ τύραννον· εἰς ἔχετον
βασίλῃα βροτῶν δηλήμονα πάντων· προσαγο-
ρεῖσθαι δὲ τὸν τύραννον ἀπὸ Τυρσηῶν· χα-
λεπὸν γὰρ τὰ περὶ Ἰηστεῖαν τοῦτους γενέσθαι
. . . . τοὺς τυράννους φησί πρότερον αἰσινῆ-
τους (sic) . . . ἐκεῖνο τὸ ὄνομα».

7. Κώδικες νεοελληνικῶν συγγραμμάτων

Ἐν ἀρχῇ ἀξιοσημείωτον θεωρῶ τὴν ἐν τῇ μονῇ Κοσινίτζης ἀνεύρεσιν τοῦ πρωτοτύπου κώδικος τῆς πασιγνώστου καὶ πολυθρῦλῆτου Ἀμαρτωλῶν σωτηρίας τοῦ Ἀγαπίου Λάνδου¹ τοῦ Κρητός, ἥτις ἀπὸ δύο καὶ ἡμισείας ἡδὴ ἑκατονταετηρίδων, πλειστάκις ἐκδοθεῖσα, ἀναγιώσκεται ἀπλήστως ὑπὸ τε τοῦ λαοῦ, τῶν μοναχῶν καὶ τῶν ἱερέων. Ὁ κώδιξ οὗτος 8^ο ὢν σχήματος, (0,193x0,132) σύγκειται ἐκ υἱ' (=417) ἠριθμημένων φύλλων, εἶνε δὲ συμπεπηγμένους διὰ ἰσχυρῶν πινακίδων καὶ ἐπιγράφεται ὡδε: «Βιβλίον ὀνομαζόμενον Ἀμαρτωλῶν σωτηρία ἐκ διαφόρων βιβλίων συναθροισθέν καὶ ἀντιγραφὴν παρεμῶν ἐν μοναχοῖς ἐλαχίστου Ἀγαπίου». Ἐσώθη δὲ τῆς δευτέρας πινακίδος ἀναγιώσκεται ἐρυθροῖς γράμμασι σημεῖωμα ἀμαρτωλοῦς τινος μοναχοῦ Συμεῶνος, δηλοῦντος, ὅτι ἐν ἔτει ζρμ' (=1632) ἠγόρασε τὸ παρὸν τεύχος «ἐκ τοῦ σοφοῦ Ἀγαπίου», τοῦθ' ὅπερ συντελεῖ καὶ εἰς τὴν χρονολογίαν τοῦ συγγραφῆως, ὡς μόνως ἴσως τῆς ἐν τῷ σημειώματι τούτῳ ἀρχαιότερας οὔσης πασῶν τῶν ἡδὴ ἐγνωσμένων ἐκ τῶν ἐκδόσεων τῶν τοῦ Ἀγαπίου συγγραφῶν. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων δὲ Δωροθέου τοῦ Πρωίου, τοῦ ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος προστάκτος τῆς ἐν Κ/πόλει πατριαρχικῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς, εὑρον τὰ ἐπόμενα ὠραία ἀντίγραφα: α') «Στοιχεῖα Ἀλγέβρας ἐκ νεωτέρων συνεργασθέντα ὑπὸ τοῦ κυροῦ Δωροθέου πρεσβυτέρου Πρωίου τοῦ Χίου», ἀριθ. κώδ. 140. β') «Θεωρήματα ἐκ τῶν τοῦ Ἀρχιμῆδους, ἐκ τῆς λατινίδος φωνῆς μεταφρασθέντα ὑπὸ Δωροθέου Γρωίου τοῦ Χίου», ἀριθ. κώδ. 141. γ') «Γεωμετρικῆς καὶ φυσικῆς ἀστρονομίας μαθήματα στοιχειώδη συγγραφήντα παρὰ τοῦ σοφωτάτου ἀββᾶ Καλλίου», ἀριθ. κώδ. 142. δ') «Ἀριθμητικῆ καὶ Γεωμετρίας», ἀριθ. κώδ. 241.—Ἐν τῷ 253 κώδικι 15^ο αἰῶνος, φ. 126^ο, ὑπάρχει παρὰ φρασις Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου εἰς «Λόγον τοῦ ἀββᾶ Ἰσαὰκ πρὸς μοναχοὺς ἀρχαίους», ἦν ἐποίησεν ἱερομόναχος ὢν καὶ τῷ ὀνόματι Διονύσιος διακρινόμενος ἔτι. Τοῦ αὐτοῦ παραφράσεις ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι σώζονται αἱ ἐπόμεναι: «Βίος καὶ πολιτεία Ξενοφῶντος τοῦ συγγραφέως καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Μαρίας καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν Ἰωάννου καὶ Ἀρχαδίου»· «Λόγος εἰς πατέρας τελειωθέντας Ἐφραίμ τοῦ Σύρου»· «περὶ ὠφελείας ψυχῆς» τοῦ αὐ-

1) Fabricii, Bibl. Graeca ed. Harless, τ. XI, σ. 369.—Γ. Ζαβίρα, Νέα Ἑλλάς, σ. 160.

τοῦ, καὶ Μαξίμου «περὶ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης». — Τοῦ δὲ Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου, περὶ οὗ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ Α' κεφαλαίου σημειώτινα, εἶδον ἐπίσης ἐνταῦθα λαμπρότατον καὶ μέγαν τό τε σχῆμα καὶ τὸν ὄγκον κώδικα (ἀρ. 2), ἐνέχοντα τὰς ἔτι ἀνεκδότους ὀμιλίας αὐτοῦ· τὰς αὐτὰς δὲ ὀμιλίας περιλαμβάνει καὶ ὁ 359 κώδιξ, γραφῆς τῷ 1665 ὑπὸ Πορφυρίου ἱερομονάχου. Ὁ προηγούμενος κώδιξ εἶνε ἀξιοσημείωτος διὰ τὸ ἐπόμενον ἀγνωστόν τε καὶ ἀξιόλογον τοῦ Μαξίμου ἔργον (φύλ. 351—361): «Τοῦ σοφωτάτου Μαξίμου ἱερομονάχου, τοῦ Πελοποννησίου, λόγος στηλιτευτικός κατὰ Διονυσίου καὶ τῶν συναποστατησάντων αὐτῷ». Ὁ λόγος οὗτος ἀφορᾷ εἰς τὴν περιεργον ἱστορίαν τῆς γνωστῆς ἀποστασίας τοῦ μητροπολίτου Τρίκκης Διονυσίου, ὅστις ἐν ἔτει 1600—1601 ἀνέλαβε παραδοξῶς τὴν ἀρχιερίαν ἀσυνέτου τινός ἐπαναστάσεως ἐν Ἰωαννίνοις καὶ τοῖς πέριξ. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν πρᾶξεων αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὀδυνηρότατον, διὸ καὶ ὁ ἠπειρωτικός λαὸς πᾶν δικαίως ἠναγκάσθη νὰ διαιωνίσῃ τὴν μνήμην του διὰ τοῦ ὀνόματος «σκυλόσοφος». Τὰ κατὰ τὸν Διονύσιον τοῦτον γινώσκονται μέχρι σήμερον ἐξ ἠπειρωτικῆς ἀνωνύμου χρονολογίας, ἐκδοθείσης τὸ πρῶτον ὑπὸ Rouquerville¹, ἐκ τῆς βιογραφίας τοῦ νεομάρτυρος Σεραφείμ, ἀρχιεπισκόπου Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου, γραφείσης ὑπὸ Ἀναστασίου Γορδίου², καὶ ἐξ ἐπισήμου πρᾶξεως τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ματθαίου, γραφείσης τῷ 1603*. Ἐκ ταύτης δὲ πληροφοροῦμεθα ὅτι ὁ Λαρίσσης Διονύσιος «πρᾶγμα ἐτόλμησεν ἐπιβλαβὲς καὶ ἐπόλεθρον κατὰ τε τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ταύτης καὶ παντός τοῦ γένους τῶν εὐσεβῶν· καὶ γὰρ τολμηρῶς τε καὶ ἀλογίστεως ἀποστασίαν μελετήσας κατὰ τῆς βασιλείας τοῦ πολυχρονίου βασιλέως Μεχμέτ καὶ πολλὰ τῶν ἀτόπων διανοηθεὶς καὶ σκεψόμενος, πᾶν ὄντα μεστὰ ἐπιβουλῆς καὶ κινδύνων θανατηφόρων, πολλοὺς μὲν τῶν ἐκεῖσε ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀρχιερέων αἰσχίστῳ θανάτῳ

1) Rouquerville, Voyage dans la Grèce, τ. V. — Μετετυπώθη ὑπὸ τοῦ κ. Σάθρα ἐν Τουρκ. Ἑλλ. σ. 211—214, καὶ ὑπὸ Bekker, cisiv. Epirotica. Bonnae, 1849, σ. 247—253.

2) Ἴδε Νέον Μαρτυρολόγιον (ἐν Βενετίᾳ, 1799) Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Σεραφείμ (ἐν Γιατίῳ, 1817) καὶ Κ. Σάθρα, Τουρκ. Ἑλλ., σ. 215—221.

*) Ἑκκληστ. Ἀληθ. τ. Β', σ. 780.

ὑποπεσεῖν παρεσκεύασεν, ἔπειτα δὲ ἀναπολόγητον ἑαυτὸν γινώσκων, ἀπέδρα εἰς τόπους ἀλλοτρίους τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, καὶ ἀδυνάτως ἔχει ἐπανελθεῖν εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτήν ὡς ἀναφανείς τῆς βασιλείας ἐπίβουλος». Διὰ ταῦτα δὲ καὶ ἕτερα αἴτια, ὡς ὅτι «πρότερον πολλὰκις παρηνεθείς καὶ ἐπιτιμηθείς, παρὰ τε τοῦ ἐπιτροπεύοντος τὸν πατριαρχικὸν θρόνον μακαριωτάτου Ἀλεξανδρείας κύρ Μελετίου ἀποδοῦναι τε καὶ ἀποτίσαι τὴν πατριαρχικὴν ζητείαν τε καὶ βοήθειαν, καὶ ἔτι πρὸς τούτοις τὰ τῆς βασιλείας χαράτσια ἐφάνη ἐν πᾶσιν ἀπειθῆς καὶ καταφρονητῆς τῶν τότε καὶ τῶν μετὰ ταῦτα δοθέντων πατριαρχικῶν συνοδικῶν γραμμᾶτων, καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἀποτίσαι οὐδὲν, παριδὼν καὶ τοὺς κατὰ καιρὸν ἀποσταλέντας περὶ τούτου ἐξάρχους, καὶ τὸ δὴ χεῖριστον, ὅτι μηδὲν παρέχων ἐκ τῶν ἰδίων ἐλάμβανε καὶ τὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ ἰδιοποιεῖτο αὐτὰ, ζημίαν προξενῶν τῇ τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ πάσῃ τῇ ἡμῶν ἀδελφότητι καὶ ὑπόδικον ἑαυτὸν ποιῶν καθαιρέσει τελείᾳ κατὰ τὴν συνοδικὴν ἀπόφασιν, ἃ δὴ καὶ ἕτερα πεπύονθαι παραπλήσια αὐτοῦ μὴ ὑποταγέντες» — ἐνέκριναν καὶ καθήρσαν ὅ τε πατριάρχης Ματθαῖος καὶ ἡ περὶ αὐτὸν ἱερὰ σύνοδος τὸν Διονύσιον τελείως τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξίας (15 Μαΐου 1601), ὑποκαταστήσαντες αὐτὸν ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Λαρίσσης διὰ τοῦ Θεωνᾶ, τέως ἱερομονάχου πνευματικοῦ καὶ πρωτοσυγκέλλου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Τὸ πατριαρχικὸν τοῦτο ἔγγραφο, ὅπερ ὁμολογουμένως ὑποκρύπτει μεγάλην ἱστορίαν, παρέχει ἀφορμὴν τοῦ νὰ διορθωθῇ καὶ ἡ χρονολογία τῆς τοῦ Διονυσίου ἀποστασίας, ἦν τὸ μαρτύριον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σεραφείμ τίθησι τῷ 1601. Ὁ κ. Σάθρας ἀναδημοσιεύσας τὸ μαρτύριον τοῦτο¹ ἐνέκρινε νὰ διορθωθῇ εἰς 1611, ἀποφυγῶν νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι ὁ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Διονυσίου μαρτυρήσας Σεραφείμ ἐτελεύτησε τὸν βίον τῷ 1601, ὡς μαρτυρεῖ αὐτὸ τὸ Νέον μαρτυρολόγιον. Καὶ ὄντως, τὴν διορθώσιν αὐτοῦ ἀνάτρεπαι ἐπίσημον ὑπόμνημα, ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ματθαίου Β' συνταγὴν καὶ μαρτυροῦν, ὅτι ἡδὴ τῇ 2 Δεκεμβρίου τοῦ 1601 ἔτους ὑποκατέστησε τὸν «ἀποθανόντα» ἀρχιεπίσκοπον Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου Σεραφείμ ἕτερος ἀρχιερεὺς, ὁ Ἰωάσαφ². Τὸ εἰρημένον μαρτύριον λέγει, ὅτι ὁ Διονύσιος μετὰ τὴν ἐν

1) Κ. Σάθρα, Τουρκ. Ἑλλ., σ. 215.

2) Κ. Σάθρα, Μεσ. Βιβλιοθ. τ. Γ', σ. 550.

τοῖς χρόνοις τοῦ Σεραφείμ ἀποστασίαν τοῦ «εἰς ὀλίγον καιρὸν πιασθεὶς ἔδωκε τὴν πρέπουσαν δίκην». Ὁ ὀλίγος δὲ οὗτος καιρὸς εἶνε δεκαετής, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ στηλιτευτικοῦ λόγου τοῦ Μαξίμου, μαρτυροῦντος περὶ δύο (διαφόρων ἐποχῶν) ἀποστασιῶν τοῦ Διονυσίου, τῆς μὲν μαρτυρουμένης ὑπὸ τε τῆς προμνησθείσης πατριαρχικῆς καθαιρετικῆς πρᾶξεως καὶ τοῦ μάρτυριου τοῦ Σεραφείμ, τῆς δὲ ὑπὸ τε τῆς ἠπειρωτικῆς χρονολογίας καὶ τοῦ στηλιτευτικοῦ λόγου τοῦ Μαξίμου, ἐν ᾧ βεβαιούται ὅτι ἡ δευτέρα ἀποστασία ἤρξατο ἀπὸ τοῦ μηνὸς νοεμβρίου τοῦ 1611 ἔτους. Ὁ κ. Σάθρας ἔτι πιθανολογεῖ, ὅτι ἡ τοῦ Διονυσίου ἀποστασία ὑπεκινήθη ἀπὸ τῶν Νεαπολιτανῶν καὶ τῶν ἱπποτῶν τοῦ ἱεροσολυμικοῦ τάγματος¹, βασιζόμενος εἰς ἐνετικὴν ἐκθεσιν περὶ ἀποστασίας ἐν Ἠπείρῳ τῷ 1616 ἔτει, καθ' ἣν εἰς ἱερεὺς οἰκτρῶς ἀπέβιω. Βεβαίως ἡ ἀναλογία τοῦ γεγονότος τούτου πρὸς τὴν τοῦ Διονυσίου πρᾶξιν εἶνε ἀναμφισβήτητος, ἀλλὰ πάντως ἡ χρονολογία αὐτοῦ τυγχάνει ἐσφαλμένη. Ὁ Διονύσιος ὑπῆρξε μητροπολίτης Τυρνόβου καὶ Λαρίσσης (καὶ Τρίκκης) ἀπὸ τοῦ ἔτους 1592, καθ' ὃ εὐρίσκομεν αὐτὸν ἐν Μόσχῃ ἐπισήμως ἀποσταλέντα ὑπὸ τῆς ἐν Κων/πόλει Συνόδου. Ἐνταῦθα δὲ διατρέθων ἔγραψεν ὅτι κατήγετο «ἐκ Κατακουζηνῶν καὶ Παλαιολόγων»². Ὁ κ. Σάθρας ἀπέδωκε τῷ Διονυσίῳ ἀξίαν συγγραφῆως, κατατάξας αὐτὸν ἐν τοῖς λογίοις ἀνδράσι τοῦ 16^ο αἰῶνος, καίτοι οὐδὲν σύγγραμμα αὐτοῦ γινώσκεται³. Σώζονται δύο γραμμᾶτια πρὸς τὸν δούκα de Nevers, τὸ μὲν λατινιστί, τὸ δὲ ἰταλιστί, ἐξ ὧν ἀποδείκνυται, ὅτι εἰς ἀνορθόγραφος «Διονύσιος Πάλης Παλειολόγος, ἀρχιεπίσκοπος Τερνόβου καὶ πάσης Βουλγαρίας», ἡ «Διονύσιος ἀρχιεπίσκοπος Τέρρου», διατρέθων ἐν Βιέννῃ, κατὰ τὰ ἔτη 1618—19 συνεννοεῖτο μετὰ τοῦ φιλοδόξου δουκὸς de Nevers, ὑπὲρ ἐπιτυχίας τῶν σχεδίων αὐτοῦ⁴. Ὁ ἡμέτερος Μαξίμος χαρακτηρίζει ἐπίσης τὸν Διονύσιον (Τυρνόβου, Λαρίσσης καὶ) Τρίκκης ὡς ἀμαθῆ καὶ ἀπαιδευτόν. Ὁ κ. Σάθρας τὸν ἐν Βιέννῃ Διονύσιον ταυτίζει πρὸς τὸν εἰς Ρωσσίαν ἀποσταλέντα τῷ 1592 καὶ τιτλοφορούμενον

1) Κ. Σάθρα, Τουρκ. Ἑλλ. σ. 210.

2) Ἱστορία τῆς ῥωσικῆς ἐκκλησίας. Μετάφρ. Θ. Βαλλιάνου. Ἐν Ἀθήναις, 1851, σ. 359.

3) Κ. Σάθρα, Νεοελ. Φιλολογ. σ. 304—305.

4) Buchon, Nouvelles recherches historiques. Paris, 1843, vol. I, σ. 291—292.

«Τυρνόβου καὶ Λαρίσσης», ὅστις ἂν πράγματι λίαν βραδύτερον διέτριβεν ἐν Βιέννῃ, δὲν ἡδύνατο πάντως νὰ τιτλοφορῆται «ἀρχιεπίσκοπος Τυρνόβου καὶ πάσης Βουλγαρίας», ἅτε καθήρμημένος ἦδη, ξένος παντελῶς τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ μητροπόλεως Τυρνόβου (Λαρίσσης καὶ Τρίκκης), καὶ τὸ κυριώτερον ὡς πεφονευμένος, ἦδη, κατὰ τὴν ἡπειρωτικὴν χρονολογίαν. Δυσὶν θάτερον, ἢ ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ, διαφυγόντος, ἀπεβίω ἐν καιρῷ τῆς ἀποστασίας, ἢ διαφυγὼν ἦδη ὁ Διονύσιος ἔζη ἐν ξένῃ χώρῃ ὡς ἀληθῆς τυχοδιώκτης καὶ πλάνης. — Ἰδοῦ νῦν καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ στηλιτευτικοῦ λόγου τοῦ Διονυσίου, ὅστις δέον ἡμέραν τινὰ νὰ ἐκδοθῆ ἐντελής, ἐπειδὴ ἐν ταῖς πολλαῖς στηλιτευτικαῖς φράσεσιν ὑπάρχουσι καὶ λεπτομέρειαί τινες περὶ τῆς ῥηθείσης ἀποστασίας, ὑπὸ πολλαῖς ἐπόψεϊς προβληματικῆς εἰσέτι οὔσης.

«Τοῦ σοφωτάτου Μαζίμου τοῦ Πελοποννησίου λόγος στηλιτευτικός κατὰ Διονυσίου καὶ τῶν συναποστατησάντων αὐτῶ.

«Ὡσπερ αἱ τῶν σπουδαίων πράξεις μεγάλαι τῶντι τὸς τῶν καλῶν ἐρχστας ὠφελειν δύνανται γραφῆ παραδιδόμεναι, οὕτω δῆπου καὶ αἱ τῶν φαύλων τόλμαι οὐδὲν ἦττον τοῦς τὰ φαῦλ' ἀποστυγούντας τε καὶ ἀποδιοπομπουμένους ὠφελήσαιεν ἂν ὡς γὰρ ἐκεῖναι ταῖς τῶν σπουδαίων διανοαῖς θέληγητρόν τι ἐνιέναι πεφυκάσι τῶν καλῶν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ αὐταὶ εἰς τὸ αὐτὰς ἀποδιοπομπεῖσθαι τοῦς σπουδαίους πάση μηχανῇ. Ὁ γὰρ σπουδαῖος ἀνὴρ, οὐ μόνον οὐκ ἂν πάθοι τι τῶν ἀπεικταίων τὰς τῶν φαύλων πράξεις διεξιῶν, ἀλλὰ καὶ ἐς τὰ μάλιστα ὠφελῆθῆ ἂν, τρόπον μελίσης ταυτασὶ διεξεργόμενος· κἀκεῖνη γὰρ ἀκάνθαις ἐφίζάνουσα, οὐ μόνον οὐδὲν βλάπτει, ὅτι καὶ μέλι αὐτῶν ἀπανθίζεται. διὸ δῆ καὶ τὰ τῶ ἐξαγίστω ἐκεῖνῳ Διονυσίῳ ἐναγχος ἐνταυθοῖ πεπραγμένα κακὰ καὶ πέρα κακῶν, γραπτέον δεῖν μοι κατεφάνη, ὡς ἔχοιεν δῆπουθεν οἱ τῶν φαύλων πράξεων ἀπέχουσαι βουλόμενοι οἷόν τι ἐναργῆς σημεῖον εἰς τὸ τὰ φαῦλα δύνασθαι μισεῖν καὶ ὅσον οἷόν τε μὴ ἐγχειρεῖν ἐθέλειν τούτοις πώποτε. Διονύσιος οὖν οὗτοςιν ἀρχιερατικοῦ ἡζιώθη ποτὲ τάγματος (οὐ γὰρ ἀνέχομαι γένος αὐτοῦ καὶ πατρίδα καὶ τ' ἄλλα εἰπεῖν πολλῶν ἐνεκα), καὶ τῆς κατὰ Τρίκκην ἐπέδῃ μητροπόλεως. Ἐπανάστασιν δὲ κἀκεῖσε πεποιηκῆναι βουληθεῖς, ἐφωράθη, οὐκ ὀλίγων καὶ τότε φονευθέντων ἐκ ταυτησὶ τῆς αἰτίας, ἐκεῖθεν δ' ὁ-

μως τέως ἀποδράς, ὡς οὐκ ὠφελειν, εἰς ἴταλίαν ἀπέπλει· πλὴν ἀλλὰ κἀκεῖθεν μετ' αἰσχύνης ὅτι πλείστος ἐκδιωχθεῖς, ὡς οὐκ ἐφησυχάζων ἦν, ἐν τοῖς μέρεσι τούτοις ἀφίκετο κακῇ τύχῃ ἡμῖν φυλαττόμενος, κακὰ ἐπὶ κακοῖς ἡμῖν τοῖς ἀσμένως αὐτὸν ὑποδεξαμένους ἐπινοῶν. Οὐ γὰρ ἤθελεν ὅλως ἐφυσυχάζειν ὁ τῶν κακῶν σπαρεύς τε καὶ τῶν ὀλεθρίων ἐφευρετής, ἀλλ' ἔργον αὐτῷ ἦν αἰεὶ ἀποστασίαν αὔθις ποιήσασθαι, ὡς δῆπου καὶ πεποίηκε κατὰ τὸ ἀχια" ἔτος σωτήριον πρῶτῃ ἐπὶ δεκάτῃ μαιμακτηριῶνος. Ἠνυσέ γ' ὁμως οὐδὲν, κακοῖς καὶ ἀνόητοις χρῆσάμενος συμβούλοις ὁ ἀνόητός τε καὶ φρενὸληπτός· οὐ γὰρ ὅσα τῷ ἐπέρχεται νοεῖν ἢ ποιεῖν, καὶ τέλους δῆπου τοῦ προσήκοντος τυγχάνει, μὴ πρότερον ὡς κἀλλιστα βουλευσάμενῳ αὐτὸς δ' ἄλλ' ἀνοίας ἠττηθεῖς, ἅτε κακεντρεχῆς τε καὶ θρασύτητι ἐντεθραμμένος, καὶ ποτ' οἶθηεις τὰ κατὰ τὸν ἀέρα ἰπτάμενα, κατὰ γε καὶ τὴν δημῶδη παροιμίαν, συλλαμβάνεσθαι τε καὶ ἀγρεύεσθαι, ἐφαντάσθη δῆπου ὡς δυνατόν αὐτῷ καὶ τουτὶ τοῦργον ἐπιτελέσαι. Πλὴν ἀλλὰ διὰ θαύματος ἐμοὶ ἦχθη τίσι λόγοις ἰσχυροῖς πεισθέντες οἱ ἀκολουθήσαντες αὐτῷ, τοιαύτη ὑποθέσει λίαν ἐπικινδύνῳ καὶ ὀλεθριωτάτῃ ῥήθησαν δεῖν ἐγχειρῆσαι οὕτως ἀλόγιστα· ἐχρῆν γὰρ ἐκεῖνον γοῦν σοφόν, ὡς ἐκεῖνος φέτο, οὐ καὶ οἱ συνόντες αὐτῷ ὑπελάμβανον, καὶ ἰατρόν, ἐπηγγέλλετο γὰρ καὶ τοῦτο, οὐδ' ὄναρ οἶμαι τὴν ἰατρικὴν φαντασθεῖς ποτε, καὶ δῆ καὶ μὴντιν ὄντα, μὴ ἄσοφα τῆς τοιαύτης ἀψασθαι ὑποθέσεως, πολλῆς χρηζούσης καὶ συνέσεως καὶ ἰσχύος καὶ δαπάνης καὶ τῆς ἄλλης προπαρασκευῆς. Πρῶτον μὲν γὰρ συμβούλοις χρῆσασθαι προσῆκε σὺν λόγῳ τὰ πράγματα κρίνειν ἐπισταμένους, καὶ πείραν ὡς πλείστων ἔχουσιν ἐκ τε τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἄλλης παιδείας, ἀλλὰ μὴ νέους τισίν, ὧν αἱ φρένες, κατὰ τὸν ποιητὴν, ἠερέθονται, καὶ ἀμαθέσι, καὶ δῆ καὶ κακοδαίμοσιν· οἱ οὔτε τὰ σφίσιν αὐτοῖς, οὔτε τὰ τῷ κοινῷ συνοῖσοντα γνοῖεν ἂν συμβουλεύσασθαι. Τί γὰρ ἂν συμβουλεύσαιτ' ἀνήρ ἀμαθῆς καὶ ἀπαιδευσιὰ συζήσας, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ μεθύειν εἰδώς; ἢ τί εἴποι καιρίον νέος ὁμοῦ καὶ ἀμαθῆς, καὶ μηδ' αὐτὸ τοῦτ' εἰδώς, ὃ τί ποτὲ ἐστι βουλή, καὶ πόσα δύναται ἢ βλάψει, εὐ τε καὶ ὡς ἐτέρως ἔχουσα; Οὕτω δῆ οὖν ἐχρῆν αὐτὸν ποιῆσαι ὡς ἂν ὅτι μάλιστα τῆς καλῆς ἀπόναίτο βουλῆς τε καὶ συμβουλῆς· ἀνὴρ γὰρ ἀβούλος, ἢ καὶ τοῖς τὰς γνώμας συνθεθεικόσιν εἴρηται, εἰς κενὸν μοχθεῖ τρέχων, ὡς δῆπου καὶ οὗτος εἰς κενὸν τῶντι ἔδραμε,

κακοῖς κακῶς συμβούλοις χρῆσάμενος, οἱ κακοὶ κακῷ ὀδηγῷ χρῆσάμενοι καὶ ἀκολουθήσαντες, τοῦς τούτοις χρωμένους κατὰγοσιν. Ἐπειτα δὲ καὶ τὸ τέλος τῆς τοιαύτης ἐγχειρίσεως οὐκ ἀμελήσαι ὑμῖν προσῆκε· δεῖ γὰρ καὶ τὸ τέλος ἐφ' ἐκάστῳ πράγματι οὐκ ἀμελῶς ἔχειν, τοῦς μὴ ῥᾶστα τοῦ ὀρθροῦ ἀποπλανᾶσθαι βουλομένους, καὶ πόρρω θέειν τοῦ προσήκοντος· ὑμεῖς δ' ἄλλὰ οὐδενὶ τούτων ἐπιστραφέντες, ἅτε τυφλῷ δαίμονι χρῆσάμενοι ὀδηγῷ, ἐς τοῦτο κακῶν κατηνέχθητε. Ἀγαπητὸν δ' ἂν ἦν, εἰ γ' ὑμῖν μόνος ταυτὶ τὰ κακὰ ἦν· νυνὶ δὲ οὐδὲν εἶπον καὶ ἡμῖν τοῖς ἐναντίοις, τῶν ὧν ὑμεῖς μόνους ἀπολαύειν ἐχρῆν, αἰτίους ὄντας, μετεδώκατε κακῶν, ὧν πάντων αἴτιον καὶ οἷον ἀρχιτέκτονα τὸν Διονύσιον εἶναι φημί, ὃν δῆ καὶ ἀντι πάντων πάνθ' ὑφίστασθαι τὰ δεινὰ δέον ἦν. Ἔδει σε, ταλαίπωρε, μοναχικὴν μετιόντα πολιτείαν, μὴ τὰ ἀνοικεῖα καὶ ἀκατάλληλα τῷ μοναχικῷ ἐπαγγέλματι ζητεῖν τε καὶ πράττειν· τί γὰρ τῶν πάλαι ἢ τῶν νῦν, τῶν ταύτην ἐπανηρημένων τὴν πολιτείαν, βασιλείας ἐπιγεῖου ἢ τῶν τῆς βασιλείας ἐμέλησεν ὄλως; Ἀλλὰ καὶ τοῦς ταῦτα βουλομένους, εἴγε τινές ἦσαν, οὐχ ὑπὸ σοῦ ἀναπεισθέντας καὶ τὸν πλάνον αὐτῆ γε τρυγί ἐκπεπωκότας, ἀνακόπτειν τε καὶ τῆς τοιαύτης βουλῆς τε καὶ ἐφέσεως ἀπάγειν, ὡς ἄλυσιτελοῦς καὶ ἀνοικεῖου μοναχοῖς, ἀλλὰ μὴ συναπωθεῖν τε καὶ ἐποτρύνειν εἰς τὸ τῆς ἀπωλείας δεινὸν βράκθρον, εἰς ὃ φέρων κατεκρήμνισας σαυτὸν ἀκείνους, ἀλόγιστως ἀναπεισθέντας σοι συνέπεσθαι. Τί ἔδει σοι βασιλείας ἐπιγεῖου, κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου ἀπαξ ἀρνησαμένους, καὶ μακρὰν χαίρειν φράσαντι τούτοις, ὅτε τὴν κόμην ἐκείρου, ὡς ὠφελος ἦδη τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰς συνθήκας ἐκεῖνας τὰς φοβερὰς τῆς εἰκόνης ἐμπροσθεν τοῦ Χριστοῦ ἀοράτως μετὰ τῶν ἀγίων ἀγγέλων ἐποίηεις; ἢ ἐπελάθου τούτων πάντων; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν τοῦτο. Οὐ γὰρ πάνυ νέος ἐτύγγανες ὢν». Ἐν τῷ αὐτῷ τοῦ Μαζίμου τεύχει ὑπάρχουσι καὶ τὰ ἐπόμενα ἀγνωστά μοι ἀλλαχόθεν πονήματα τοῦ Νεοφύτου Ροδινοῦ· α') φ. 373^α «*Νεοφύτου Ροδινοῦ ὁμιλία εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Παναγίας, εἰς τὴν ὁποίαρ ἐξηγεῖται τὸ εὐαγγέλιον ὁποῦ περιέχει τὴν ἱστορίαν τῆς Μάρθας καὶ τῆς Μαρίας, τῶν δύο ἀδελφῶν*»· β') φ. 380^β «*Μαρτίριον τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μάρτυρος Νεοφύτου, γραμμένον ἐλλήνικα ἀπὸ τὸν Συμεῶν τὸν Μεταφραστήν, καὶ γερσιμένον εἰς τὴν ἀπλήν γλώσσαν παρὰ Νεοφύτου ἱερομονάχου Ροδινοῦ Κυπρίου τοῦ Σωαίτου*».

8. Συγγραφαὶ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ. Τοῦ σοφοῦ τούτου ἱερέχου ἀνεῦρον καὶ κατέταξα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Κοσινίτζης (ἀριθ. 192) αὐτόγραφόν τινα πιθανῶς κώδικα 8^ο σχήματος (0,215x0,14), ὃν ἕτεροι ἐγχώριοι καταλογοποιοὶ εἶχον χαρακτηρίσει ὡς κυρίως λειτουργικόν, παραλιπόντες βεβαίως τὴν καθ' ἕκαστα ἀναδίφησιν τοῦ περιεχομένου. Σύγκριται δ' ἐκ φ. 273, ὧν τινὰ ἐν τέλει δυσανάγνωστα, βλαβέντα ἐξ ὕδατος. Πολλὰ σελίδες ἀφέθησαν ἀρχῆθεν ἄγραφοι ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, ἕτερος δὲ ἀνεπλήρωσε βραδύτερον διὰ συγγραφῶν τοῦ αὐτοῦ, μάλιστα δὲ ἐμμέτρων. Τὰ πρόσθετα συγγραμμάτια ἀναγνωρίζονται ἐκ τῆς προφανοῦς διαφορᾶς τοῦ γραφικοῦ χαρακτήρος αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἐπιθέτων «ἁγίου» καὶ «ἁγιωτάτου». Ὅτι δὲ ὁ κώδιξ εἶνε αὐτόγραφος, μαρτυροῦσι, νομίζω, α') τὸ ὕψος τῆς γραφῆς, ἐπιμελετημένης οὔσης, λόγιον γραφέα ὑπομαρτυροῦσης καὶ παλαιογραφικῶς ἀναγομένης εἰς τὴν τετάρτην δεκαετηρίδα τοῦ 11^{ου} αἰῶνος, καθ' ἕτερα σύγχρονα μετὰ χρονολογιῶν τεύχη· β) ἡ ὑπογραφή τοῦ καλλιγράφου «*Μέμνησο π(ἀ-τ)ερ τοῦ γεγραφότος Μάρκου*», ἐν τέλει τοῦ 230^ο φ. ἀναγνωσκομένη, ὑπὸ τὴν πέζαν δηλαδὴ τοῦ εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον Μιχαήλ κανόνης, ὅστις εἶνε τὸ τελευταῖον τοῦ πρώτου γραφέως κείμενον. Ἐν τῷ κώδικι τούτῳ (σὺν ἑτέροις ἐξ ἄλλων μεταγενεστέρων ἀντιγράφων γνωστοῖς κειμένοις) ὑπάρχουσι πολυκρίθμα ἀνεκδοτὰ συγγραμμάτια τοῦ Μάρκου Εὐγενικοῦ, ἐξ ὧν, τὸ γε νῦν, δηλῶ κατ' ἐκλογὴν τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ἐπομένων, σκοπῶν βραδύτερον νὰ ἐκτυπώσω πλήρη περιγραφὴν τοῦ κώδικος μετὰ πολλῶν ἀνεκδότων κειμένων τοῦ Εὐγενικοῦ, τοπογραφικὸν δὲ καὶ ἱστορικὸν χαρακτῆρα ἐχόντων¹.

1) «Στίχοι ἡρωϊκοὶ εἰς τὰς ἐν τῇ μονῇ τῶν Μαγγάνων ἀψίδας».

2) «Ἰαμβοὶ εἰς τὸν τάφον τοῦ μακαρίτου κυροῦ Μακκαρίου τοῦ Κορώνου»².

1) Τὸ τεύχος τοῦτο ὑποτίθημι ὅτι ἀνῆκε πρότερον εἰς τὸν πατριάρχην Διονύσιον Α', πνευματικὸν τέκνον χρηματισάντα, ὡς γνωστὸν, τοῦ ἱεροῦ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ. («Ὁρα Turcograec. σ. 127»). Καὶ αὐτὸς ὁ Διονύσιος μαρτυρεῖ ἑαυτὸν δούλον τοῦ Εὐγενικοῦ ἐν τῇ ἐπομένῃ αὐτογράφῳ ἀλλ' ἀνορθογράφῳ ὑπογραφῇ του, τῇ ἀναγνωσκομένῃ ἐν τέλει τοῦ 18 κώδικος τῆς μονῆς Κοσινίτζης· «† Διόνυσίου ἱερομονάχου, καὶ δούλου τοῦ μακαρίτου Ἐφέσου, κυροῦ Μάρκου».

2) Σώζεται καὶ ἐπικήδειος εἰς τὸν αὐτὸν ὁμιλία. Hartless ἐν Fabric. Biblioth. Gr. τ. XI, σ. 647.

3) "Ετεροι «εις τὸν ὄσιον Μάρκον τὸν ἀσκητὴν».

4) "Ετεροι «εις εἰκόνα τῶν ἁγίων τριῶν παίδων τῶν ἐν Ἐφέσῳ».

5) "Ετεροι «εις εἰκόνα τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Ἰακώβου τοῦ Πέρσου».

6) «Στίχοι εἰς τάφον τοῦ κυροῦ Μακαρίου μοναχοῦ, ἐν τῇ μονῇ τῶν Ξανθοπούλων».

7) «Εἰς τάφον τῶν τέκνων κυροῦ Δημητρίου τοῦ Τζαμπλάκωνος, ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ».

8) «Εἰς τάφον τοῦ Ἀσάνη κυροῦ Ἰσαακίου καὶ τῆς αὐτοῦ ἐγγόνης, ἐν τῇ μονῇ τοῦ Φιλανθρώπου».

9) «Στίχοι εἰς τάφον τοῦ κυροῦ Δημητρίου τοῦ Λεοντάρη¹, ἐν τῇ μονῇ τῆς Πέτρας».

10) «Στίχοι εἰς εἰκόνα ἔχουσιν τὴν ἁγίαν Θεοδοσίαν καὶ τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην κυρὸν Ἰωσήφ, θεραπευόμενον ὑπ' αὐτῆς τοὺς πόδας, ἐπιφανείσης σὺν ἀγγέλῳ καθ' ὕπνου».

11) «Ἡρωϊκοὶ εἰς τάφον κυροῦ Ἐλευθερίου Ἀμοιρούτζη, ἐν Τραπεζοῦντι».

12) «Ἡρωϊκοὶ εἰς τάφον τοῦ κυροῦ Μακαρίου μοναχοῦ, ἐν τῇ νήσῳ Χάλκη».

13) «Κανὼν παρακλητικὸς τε καὶ εὐχαριστήριος εἰς τὴν ἁγίαν ὀσιομάρτυρα καὶ θαυματουργὸν Θεοδοσίαν, ἐπὶ τῇ τῶν ποδῶν ἀναρρώσει τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ Ἰωσήφ, μετρίως μὲν παρ' αὐτῆς δεδομένην, μείζονι δὲ καὶ τελείᾳ προσδοκωμένην

οὔ ἡ ἀκροστιχίς: Θεοδοσίην ἰάτειραν λυσιμελέων ἀναμέλψω· Μάρκος».

14) «Ἀκολουθία εὐχαριστήριος εἰς τὴν ἁγίαν ὀσιομάρτυρα καὶ θαυματουργὸν Θεοδοσίαν, ἐπὶ τῇ παρ' αὐτῆς θαυματουργηθείσῃ τῶν ποδῶν ἀναρρώσει τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Ἰωσήφ».

15) «Ἀκολουθία εὐχαριστήριος εἰς τὸν κ. ἡ. ἴ. Χ. τὸν ἰώμενον πᾶσαν νόσον, ὑπὲρ τοῦ εὐλαβεστάτου βασιλέως ἡμῶν, ἱαθέντος παρ' ἐλπίδα πᾶσαν τὴν τοῦ σώματος ὅλου τῶν ποδῶν πύρωσιν· οὔ ἡ ἀκροστιχίς: Παντοδύναμον ἱετήρα Χριστὸν μεγαλύνω ὁ Μάρκος».

16) «Μονωδία ἐπὶ τῇ ἀλώσει Θεσσαλονίκης».

17) «Ἰσιδωρος, ἡ περὶ ὑπακοῆς, διάλογος».

18) «Στιχηρὰ εἰς τὸν ἅγιον Γρηγόριον ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης τὸν Παλαμᾶν».

19) «Διατί ἡ θεότης μονᾶς καὶ τριάξ ἐστι, καὶ πρόεισι μὲν τῆς τριάδος, οὐ μὴν δὲ περαιτέρω· καὶ διατί μὴ ἐστι δυάς».

20) «Ἀντίρρησις πρὸς τὰ τοῦ σοφιστοῦ Ἀργυροπούλου τοῦ λατινόφρονος ληρήματα, ὅτι οὐ παρὰ τὸ μὴ αἰτήσασθαι τὸν θεὸθεν φωτισμὸν ἢ τοῦ ἐξ ἀρχῆς Ἐωσφόρου σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀπόπτωσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀπροσεξίαν καὶ ῥαθυμίαν τῆς οἰκείας προαιρέσεως· ἐπεὶ τὸν φωτισμὸν τὸν ἐκ τῆς θείας ἐλλάμψεως πάντες ἄγγελοι ἐξ ἀρχῆς ἐπίσης ἐδέξαντο»¹.

Ε'

Ἀρέκδοτα κείμενα περὶ Κύπρου καὶ Θεσσαλονίκης.

§ 1. Ἰωσήφ Βρυεννίου, πρακτικὰ συνόδου ἐν Κύπρῳ.— Ἐν τοῖς σπουδαίοις θεολόγοις τῆς δεκάτης πέμπτῃς ἑκατονταετηρίδος, πρώτην ὀμολογουμένως τάξιν κατέχει σὺν ἄλλοις καὶ ὁ μοναχὸς Ἰωσήφ Βρυέννιος², οὗ τὰ συγγράμματα ἀνευρῶν Εὐγένιος ὁ Βουλγαρὶς ἐξέδωκεν ἐν τρισὶ τόμοις τυπωθεῖσιν ἐν Λειψίᾳ (1768—1784). Ταῦτα δὲ πλὴν τῆς κυρίως θεολογικῆς ἀξίας κέκτηνται καὶ σημασίαν ἱστορικὴν καὶ τοπογραφικὴν. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἅπαντα δὲν ἐξεδόθησαν εισέτι, ἐπειδὴ ὁ

μὲν σοφὸς Κερκύρας ἱεράρχης Εὐστάθιος ὁ Βουλισμᾶς ἀνήγγειλε πρὸ ἐτῶν τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἀνακάλυψιν διδασκαλίας τινὸς καὶ ἐπιστολῶν πέντε τοῦ Βρυεννίου², ἐγὼ δὲ γνωρίζω νῦν ἐνταῦθα τὴν ἀνεύρεσιν πρακτικῶν συνόδου ἐν Κύπρῳ γενομένης ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ (τῷ 1406) καὶ κατ' ἐντολήν τῆς ἐν Βυζαντίῳ αὐλῆς καὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἧς συνόδου τὸ ἀποτέλεσμα ἐξέθηκε πάλιν αὐτὸς ὁ Βρυέννιος, ἐπανελθὼν εἰς Βυζάντιον, ὑπὸ τὴν

1) Ἡ ἀντίρρησις αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὸ περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως ἀντορθόδοξον πόνημα τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου. *Migne, Patr.* τ. 158, σ. 992 κέ.

2) Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον, 1882, τ. 15', σ. 354—357.

1) Ἀπεδίω τῷ 1431, κατὰ τὸ προεκδοθὲν ἐν σ. 30 σημείωμα.

2) *Fabricii, Biblioth. Gr.* τ. XI, σ. 659.— *Δημητρακοπούλου, Ὁρθ. Ἑλλ.* σ. 90.

ἐπιγραφὴν ταύτην· «Μελέτη περὶ τῆς τῶν Κυπρίων πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν μελετηθείσης ἐνώσεως. Εἴρηται δὲ ἐν τῷ πανσέπτῳ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ναῶ, συνοδικῶς πρὸς τὴν Σύνοδον»¹.

Τὰ εἰρημένα πρακτικὰ ὑπὸ ἐπιγραφὴν λίαν δυσδιάκριτον ἀναγιγνωσκόμενα ἐν τῷ 247 κώδικι τῆς μονῆς Κοσινίτζης (φ. 265^a—279) θέλουσιν ἐκδοθῆ ἐν ἑτέρῳ βιβλίῳ². Χάριν ὅμως τῶν φιλιστόρων παρατίθημι ὧδε τὸ ἐπόμενον ἀπόσπασμα, δι' οὗ καὶ οἱ περὶ γλωσσικὰς ἐρεύνας ἀσχολούμενοι θέλουσι βεβαίως ὀμολογήσει τὴν σπουδαιότητα τῶν πρακτικῶν τούτων.

«Ἦλθον ποτὲ εἰς συνκίσθισιν τῆς ἰδίας πλάνης οἱ τῆς τῶν Κυπρίων ἐκκλησίας ἐπίσκοποι· διὸ καὶ ἐμήνησαν λόγους πρὸς τὸν οἰκουμενικόν, πρὸς τοῦτο αἰτοῦντες βοήθειαν, λέγοντες, ὡς ἀπάρτι βούλονται ὑποκύψαι τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ὀρθοδόξων, καὶ ὡς ὅσα ἐκείνη προστάξει ὑπείκεν αὐτῇ πάντοτε· ὁ δὲ τῆδε ἐπαγγελίᾳ παρασυρεῖς, μετὰ τινος μοναχοῦ Θεοδοῦλου, ἱερωσύνης ἀξίᾳ τετιμημένου καὶ ἔχοντος χρεῖαν ἰδίαν ἐν Κύπρῳ, ἀντεμήνησεν αὐτοῖς, ὡς εἶπερ βούλεσθε προσδεχθῆναι ἡμᾶς, ὡς αἰτεῖτε, γράψατε τὰς ὀμολογίας ἡμῶν, ὡς ἔθος τοῖς εἰς ἀρχιερωσύνην ἀνγχομένοις καὶ ὑποψηφίοις τελοῦσιν ἐνταῦθα ποιεῖν, καὶ ὑπογράψαντες οἰκειοχείρως αὐτάς, ἀποστείλατε ἡμῖν μετὰ τοῦ παρόντος γραμμακτοφόρου, καὶ τότε σκεψόμεθα ἀκριβέστερον περὶ τούτου. Ἐγραψαν γοῦν, κατὰ τὸν ὅρισμὸν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀπέστειλαν ἐγγράφως τὰς ὀμολογίας αὐτῶν. Ἀνέγνω ταύτας ἡ σύνοδος, εἶδεν αὐτάς ὁ ἅγιος βασιλεὺς, ἤκουσε περὶ τούτων ἡ Κωνσταντίνου, καὶ ἔκριναν πάντες, κοινῇ γνώμῃ, ὁ οἰκουμενικός, οἱ ἀρχιερεῖς, ὁ ἅγιος ἡμῶν αυτοκράτωρ, ἡ σύγκλητος, ἡ πόλις, καὶ ἐξελέξαντο

1) Ἰωσήφ Βρυεννίου, τ. Β', σ. 1—25.

2) Ὁ κώδιξ οὗτος βλαβείς ἐξ ὕδατος κατέστη ἐνιαχοῦ δυσανάγνωστος, ἰδίᾳ δὲ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς. Ἐν ἀρχῇ (φ. 1—238) ὑπάρχουσι τὰ τοῦ Βρυεννίου κεφάλαια ἐπτὰ ἐπτά (ἴδε ἕκδ. Βουλγάρους τόμ. Γ', σ. 48), ἑτερὰ τινὰ θεολογικὰ συγγράμματα καὶ ἑπτακαίδεκα τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολαί, αἱ ἀπὸ σελ. 127—170 τόμ. Γ'. Ἄλλοι δὲ κώδιξ τῆς αὐτῆς μονῆς. ὁ ὑπ' ἀριθ. 246, συγχεόμενος ἐκ 482 φύλλων, ἐπιγράφεται ὧδε: «Ἰωσήφ μοναχοῦ, ὁ Βρυέννιος τὸ ἐπώνυμον, ὁμιλίαι διάφοροι ῥηθεῖσαι ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ τῆς βασιλείας Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου, καὶ σωφωτάτου, καὶ τῆς πατριαρχείας Ἰωσήφ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριαρχοῦ».

πρὸς τοῦτο ἄνδρας λογίους, τὸν καθηγούμενον τῆς σεβασμίας βασιλικῆς καὶ πατριαρχικῆς μονῆς τοῦ Κοσμηδίου, ἀρχιμανδρίτην καὶ πρωτοσύγκελλον, ἱερομόναχον κύρ' Ἀντώνιον, καὶ τὸν τιμιώτατον τῆς ἀγιωτάτης Μεγάλης Ἐκκλησίας διάκονον κύρ' Κωνσταντῖνον Τιμόθεον τὸν ἐπὶ τῶν κρίσεων, καὶ τούτους ἀπέστειλαν εἰς τὴν Κύπρον, τάχα δὲ καὶ σὺν αὐτοῖς, χειροτονήσαντες με καὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ τοποτηρητῆν· ὁ μὲγα μὲν δοκεῖ ἀξίωμα καὶ ἐστίν, ὑπερβαίνον τε τὴν εὐτέλειαν τὴν ἐμήν, ὅμως δὲ οὕτω τοῖς κυρίοις μου δοῖξαν ἐγένετο. Ἀνήχθημεν οὖν τῆς πόλεως τῇ τοῦ μαίου ἐβδόμη, καὶ πολλὰ κατὰ τὸν πλοῦν ὑπομείναντες δυσχερῆ, μόγις ποτὲ κατὰ τὴν τοῦ ἰουνίου ἐβδόμην καὶ εἰκοστὴν κατήχημεν εἰς τὴν Κύπρον. Εὗρομεν δὲ τὰ πράγματα οὕτως ἔχοντα· ὅτι θέλουσι μὲν ἐνωθῆναι τῇ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ οἱ Κύπριοι, ἀλλὰ μενόντων τῶν συνήθων, ὧν ποιεῖν πρὸς τοὺς Λατίνους ὀφείλουσι, πάντων ἀπαρκαβάτων, ἤγουν ἐκείνοις μὲν ὑπείκεν ἔργῳ εἰς τὸν αἰῶνα δουλεύουσιν, ἡμῖν δὲ λόγῳ φιλιῶ καὶ μέλανι μόνῳ δοῖξαν ὑποταγήναι· καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο λαθάνειν αἰεὶ ὅσον οἶόν τε, καὶ μηδέποτε γνωρισθῆναι σαφῶς, ὡς μὴ κατὰ τι τοῖς κυρίοις αὐτῶν, τοῖς Λατίνοις, προσκρούσωσι. Λοιπὸν ἵνα τὰ διὰ μέσου συμβῆντα, μυρία ὄντα, ἔασω, ἐν ἡμέρᾳ τετραδὶ τῆς ἐβδομάδος, ὁγδοῆ καὶ εἰκοστῇ τοῦ μηνὸς ἰουλίου, τῆς ἐνισταμένης τεσσαρασκαιδεκάτης ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἐννακωσιστοῦ τεσσαρεσκαυδεκάτου ἔτους, συνήλθομεν μετὰ τῶν Κυπρίων ἰδίᾳ, ἐν ὄρει τῆς Κύπρου, εἰς ναὸν τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ οὕτω λεγόμενον τῶν Ἀσωμάτων, ἐπὶ σκοπῇ τῆς ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν, τῆς τε τῶν Κυπρίων αὐτῶν καὶ ἡμῶν τῶν ὀρθοδόξων. Καὶ ἀπὸ ὥρας τῆς ἡμέρας ταύτης πρώτης, ἕως ὅλης τῆς πέμπτῃς ἑρρέθη πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, καὶ γράμμασιν ἐτυπώθη εἰς μνήμην τῶν ταῦτα θελόντων ἀκούειν μετέπειτα, τὰ δὲ γε μάλιστα καίρια, παρ' ἑκατέρων γραφέντα τῶν μερῶν, εἰσὶ τὰδε. Πρῶτον ἀτενίσαντες εἰς τὸν οὐρανόν, ἐπικαλεσάμενοι τε τὸν Θεὸν καὶ ἐπειπόντες «τὸ θέλημά σου, Κύριε, γενέσθω καὶ μὴ τὸ ἡμέτερον» ἔκλιθαμεν. Ἐπειτα ἐπεὶ πάντες προὔτρεψαν καὶ ἤξιώσαν ἐμὲ πρῶτον λέγειν, ἀπὸ Θεοῦ ἀρξάμενος καὶ αὐτὸν προστησάμενος ἐπόπτην τοῦ λόγου, δεικνὺς ὅτι φύσει εἰς καὶ ἓνα κόσμον ἐδημιούργησε, μίαν συνεστήσατο κατ' ἀρχὰς ἐκκλησίαν ἀγγέλων ἐν οὐρανοῖς, ἓνα παρὰ δέισον ἐφύτευσε, καὶ ἓνα ἀνθρώπων ἐπλασε,

καὶ ὡς τοσοῦτον τὴν ἔνωσιν τῶν καλῶν ὑπερ-αγαπᾷ, ὅτι τοῦ ἀποστατήσαντος ἀγγέλου καὶ ἐπὶ γῆς τεκταινομένου διαίρεσιν, αὐτὸς ὁ εἰς τῆς Τριάδος ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως ἐνηνθρόπησε, καὶ μίαν συστησάμενος πρωτοτόκων ἐκκλησίαν ἐν οὐρανοῖς, ἐκεῖ μὲν αὐτὸς σύνοστι τοῖς ἀγίοις, ἅτε πάντων ἔνωσις ἀκροτάτη, κατέλιπε δὲ καὶ ταῖς ἐν γῆ ἐκκλησίαις τὸν τόπον αὐτοῦ τηρούντας καὶ πληροῦντας τὸ θέλημα, τοὺς τῶν ὀρθοδόξων ἀρχιερεῖς, ὧν πρῶτος ἐν τοῖς ζῶσιν ὁ νῦν οἰκουμενικός ὡς μιμούμενος τοῦτον τὸν φύσει Κύριον καὶ Διδάσκαλον, καὶ εἰς ἐνόητα τῆς πίστεως συνάγων ἀπαντας ὅσον αὐτῷ δυνατόν, κατανεύσας καὶ ταῖς ὑμῶν ἀξιώσεις, ἀπέστειλεν ἡμᾶς οὗς ἤδη ὄρατε, τὴν τῆς ἐκκλησίας ἐνωσιν πάνυ διψῶν οὐκ αὐτὸς δὲ μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ κράτιστος καὶ ἀγιώτατος ἡμῶν βασιλεὺς σὺν αὐτῷ· οἱ καὶ λόγοις προσαγορεύουσι διὰ τῆς ἡμετέρας φωνῆς τὴν ὑμῶν ἰερότητα σήμερον, ὡς ἄρα καὶ γράμμασι πρότερον, καὶ ὡς ἀνδράσι συνετοῖς καὶ ἐξόχοις ταῦτα δηλοῦσιν ὑμῖν, καὶ προσέχετε ὅτι πέρ φασιν· πᾶσα συμφωνία καὶ ἐνωσις ἀνθρώπων διηρημένων, εἰ μέλλοι χρόνους μακροὺς διαμένειν, πρῶτον λέγεται πρὸς τῶν συμφωνούντων αὕτη καὶ δοκιμάζεται λόγοις, εἶτα σημειοῦται διὰ γράμματων, ἔπειτα στέργεται καὶ ἐνεργεῖται τὸν μέλλοντα χρόνον, καὶ βεβαίῳ τοὺς μὲν λόγους τὰ γράμματα, ταῦτα δὲ πάλιν τὰ πράγματα. Ἐπεὶ οὖν ὑμεῖς καὶ λόγοις ἠγάσασθε, καὶ γράμματιν ἐδηλώσατε, ὅτε θέλετε καὶ ζητεῖτε τὴν τῆς ἐκκλησίας ὑμῶν ἐνωσιν, ἰδοὺ τὰ ἀντὶ τῶν προσώπων ἡμῶν πεμφθέντα πρόσωπα πρὸς ὑμᾶς· καὶ τὸ ἐν πάσαις ταῖς συμβιβάσει γινόμενον ἔθος, πράξατε καὶ αὐτοί· τὰ συμφωνηθέντα διὰ τῶν λόγων βεβαιώσασθε γράμμασι, καὶ τὰ σημειωθέντα τοῖς γράμμασι διὰ τῶν ἔργων στηρίξατε, εἴπερ ἄρα καὶ συμφωνήσητε. Οὕτως εἰπόντος μου, κλίναντες ἅμα τὰς κεφαλὰς, τὰ τοῦτο μὲνύσαντα πρόσωπα προσεκύνησαν, καὶ τὸ ῥηθὲν ἐπαινέσαντες, οὕτω καλὸν γενέσθαι πάντες συνέθεντο. Εἶτα πάλιν προλέγειν με ἀξιώσαντες, ὡς εἶδον ἀπαντας αἰρουμένους προθύμως ἀκούειν, ἔφην αὐτοῖς· ἐγὼ μὲν ἐτοίμως ἔρω, καὶ ὑμεῖς, οἶμαι, προσεχόντως ἀκούσεσθε· σὺ δὲ τοῦ μεγάλου μοναστηρίου ἡγούμενε, χάριν καὶ μέλαν λαβὼν μετὰ χειρᾶς, σημειοῦ κεφαλαιωδῶς τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα ἀπαντα, μηδὲν κωλύων κατὰ τὰς λέξεις, ἀλλ' ἕκαστον γράφων ἀπαρλλάκτως ὡς λέγεται· οὕτω γὰρ ἐστὶ συνήθεια ἐν πάσαις ταῖς τοιαύταις

συνελεύσει γίνεσθαι· καὶ εἰκότως, ὡς ἂν μὴ ἄλλ' ἄντ' ἄλλων ἴσως καὶ λέγηται ὕστερον καὶ πιστεύηται.

— *ἡγούμενος*. Οὕτω ποιῶ, ἰδοὺ, ὡς προσέταξας.

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Ἄρξαι γράφειν ἀπὸ Θεοῦ, καθὰ τὸ προοίμιον εἰρηται· ἀλλὰ τίς ἐστὶν ὁ τοῦ τῆς Πάφου τὸν τόπον τηρῶν;

— *Ὁ Λευκασίας*. Ἐγὼ αὐτός, πατέρᾳ μου, καὶ πρὸς πίστωσιν τοῦ λόγου μου, ἰδοὺ τὸ πιττῆκιν μου.

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Δεχόμεθά σε, ἀρκεῖ· τοῦ δὲ τῆς Λεμισοῦ;

— *Οἱ πάντες*. Ἐκεῖνος οὐ κοινωνεῖ ἐν τοῦτοις, οὔτε ἐν ἄλλοις ἡμῖν.

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Ὁμολογουμένως;

— *Οἱ Κύπριοι*. Ναί, ἀλήθεια.

— *Οἱ πρέσβεις*. Ἐστὼ γοῦν ἀπόβλητος ἅμα τοῖς ὑπ' αὐτόν, ἡμῖν δὲ ἤδη καιρὸς τῆς ἀγωνιστικῆς διαλέξεως ἄρξασθαι σὺν Θεῷ.

— *Πάντες*. Ὅρισαι.

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Ὑμεῖς εἶπατε πρῶτον, τί συνέλθόντες βούλεσθε; τίνι θέλετε ἐνωθῆναι; τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ὀρθοδόξων;

— *Οἱ Κύπριοι*. Ναί, καὶ τί γὰρ ἄλλο;

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Ὡστε διηρημένοι ἐστέ.

— *Τινὲς*. Πάντως.

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Τίς ὁ τὴν διαίρεσιν ταύτην ἐργασάμενος πρῶτος, ὁ Γερμανός;

— *Οἱ ὄλοι*. Ἀληθῶς.

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Ἐκεῖνου δὲ διάδοχοι πάντες ὑμεῖς, ἢ οὐχ οὕτως;

— *Ὁ Ἀμμοχώστου*. Ἀλλὰ ναί.

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Ἐκτοτε μέχρι τῆς δεῦρο πόσα ἔτη παρήλθον;

— *Ὁ Λευκασίας*. Ἐγγίστα τῶν δικοσίων.

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Ἐζητήθη ποτέ πρὸς τινων τὸ πρᾶγμα τοῦτο διορθωθῆναι;

— *Τινὲς*. Οὐκ ἔχομεν σαφῶς παραστῆσαι.

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Λοιπὸν πρῶτον δεῖ ἐξετάσαντας ἀκριβῶς καὶ ζητήσαντας σήμερον τίνα ἦν τὰ τὴν ἀκρι διακοσίων ἐτῶν παρεκτεινομένην ποιούντα διαίρεσιν, καὶ ταῦτα ἐκ μέσου ποιησαμένους, οὕτω τὴν ἐνωσιν ἀπεργάσασθαι, ὡς ἕως ἂν ἐκεῖνα συνίσταται, ταύτην προβῆναι ἀδύνατον· πῶς γὰρ μυρίων μεσεμβολούντων αὐτῇ, πρὸς τὴ καθ' ἡμᾶς, ἀληθῶς καὶ μὴ δοκουσα γενήσεται ἢ συνάφεια· ἢ πῶς οὐκ ἐστὶ καὶ τὸν τυχόντα λογίσασθαι, ὅτι τὸ τοῖς παρελθούσι διὰ μέσου τῶν τοσοῦτων ἐτῶν πατριάρχαις καὶ ἀρχιερεῦσι παροραθέν, ὡς ἀδυνάτως ἔχον πρὸς διορθωσιν παρωράθη καλῶς;

— *Ἐξαρχος*. Πῶς τοῦτο λέγεις; οὐκ ἴσμεν σαφέστερον φράσον ἡμῖν.

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Φημί, ὡσπερ ἐπὶ τῶν ἐμῶν ὦν ὄρατε δακτύλων, τοῦ λιχανοῦ καὶ τοῦ μέσου, καὶ ἀπλῶς ἐπὶ πάντων τῶν συναφθῆναι ἢ ἐν σπευδόντων γενέσθαι, ἕως ἄλλο τι τούτων μεταξύ παρεμπίπτει, τοῦτο συμβῆναι ἀμήχανον, οὕτω καὶ ἐφ' ἡμῶν καὶ ὑμῶν, ἂν μὴ τὰ τὴν συναψὴν ἐμποδίζοντα ἐκβληθῇ, ἀληθεῖα ἡμᾶς ἐνωθῆναι ἀδύνατον.

— *Ὁ Λευκασίας*. Καὶ τίνα εἰσὶ τὰ τὴν ἐνωσιν ταύτην γενέσθαι κωλύοντα;

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Ὑμεῖς, οἱ καὶ πράττοντες ἀκριβέστερον μᾶλλον ἡμῶν γινώσκετε, εἶπατε.

— *Ὁ Ἀμμοχώστου*. Ἐγὼ οὐδὲν οἶδα τοιοῦτον.

— *Ὁ Λευκασίας*. Ἄλλ' οὐδ' ἐγώ.

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Καὶ λοιπὸν ὄντος οὐδενὸς τοῦ κωλύοντος, ἐν ἐσμεν.

— *Ὁ πρῶτος πάπᾶς*. Μαθόν, ἀμὴ τί ἐνι;

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Θέλετε ἵνα μετὰ ἀγάπης δέξω ὑμῖν τὰ μεσεμβόλα, ἢ καὶ μέρος αὐτῶν;

— *Πάντες*. Παρκαλοῦμεν εἰπέ.

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Τὰ τὴν διαίρεσιν ταύτην ποιήσαντα καὶ ποιούντα, εἰσὶ μὲν καὶ ἄλλα μυρία, ἐξ ἐκείνων δὲ καὶ ταῦτα· ἀλλὰ μὴ δυσχεράνητε διεξιόντος μου τάλληθῃ.

— *Οἱ ὄλοι*. Κέλευσον, κύρι.

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Ὅτι ὑμεῖς οἱ κατὰ καιρὸν διαδοχῆς τὰς ἐπισκοπὰς τῆς Κύπρου διαδεχόμενοι, τὸν Ρώμης ἅγιον ὀμολογεῖτε καὶ τοῦ μακαρίου Πέτρου διάδοχον ἀληθῆ.

— *Ὁ ἡγούμενος*. Ὅχι.

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Ἀλλὰ ναί.

— *Ὁ Ἀμμοχώστου*. Ναί, κύρι, ἀλλὰ λέγομεν «σωζόμενης τῆς πίστεώς μου».

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Τοῦτο οὐδὲν ὑμᾶς ὠφελεῖ· ὁμοιον γὰρ ἐστὶν, ὡς εἴ τις ἐρωτώμενος ὀρθοδόξων, ὀμολογεῖς ἀληθεῖς θεοὺς εἶναι τὰ εἰδωλα; ἢ τό γε μετριώτερον, στέργεις τὴν τῶν Ἀρμενίων δοξάν; ὁ δὲ ἀποκρίνοιτο, ναί, σωζόμενης τῆς πίστεώς μου, θαρρῶν, ὅτι ἢ προσθήκη αὕτη βοηθεῖ τούτῳ δῆθεν καὶ ἀναίρει τὴν ἐπάρατον ταύτην ὀμολογίαν· ἢ δὲ ἐστὶν ἀπάτη σαφής· διὸ καὶ οὐδεὶς τῶν ἀγίων πατέ τοιαύτην ἐφεῦρεν ὀμολογίαν.

— *Ὁ Μυσίας*. Ἄλλ' ἐγὼ ἐπτακόσια ὀλοκότενα ξένια δοῦς οὐχ ὀμολόγησα, ὡς οἱ ἄλλοι, ἐν τῷ χειροτονεῖσθαι με.

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Καὶ τί τοῦτο; ἀλλ' οἱ συλλειτουργοί σου καὶ συνεπίσκοποι συνωμολόγησαν, καὶ αὐτὸς αὐτοῖς συνυπέκεισαι.

— *Ὁ Ἀμμοχώστου*. Καὶ ἀληθῶς, πλὴν οὐκ ὀρθόδοξον αὐτὸν λέγομεν, ἀλλὰ μηδέποτε ἀντιστῆναι τῇ τῆς Ρώμης Ἐκκλησίᾳ προφανῶς διαβεβαίουμεθα καὶ ὑποτάσσασθαι ταύτῃ, καὶ γενομένης συνόδου τῶν δυτικῶν, χρεωστὴν ἀπαντῆσαι καὶ συμπράττειν αὐτῇ τὰ δυνατὰ, καθ' ὧν ἂν καὶ γενήται, καὶ τὰ πιστὰ τηρεῖν πρὸς τὸν Πάπαν ὀμολογοῦμεν· ὅμως πάντα κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον· ἡμεῖς δ' αὐτοὶ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν καὶ ταῖς ἐκκλησίαις ὡς θέλομεν οὕτω καὶ πιστεύομεν καὶ διδάσκομεν.

— *Ὁ Ἰωσήφ*. Ἐτι τοῦτο χεῖριστον τοῦ προτέρου, ὅτι ὑποτακτικοὶ καὶ δοῦλοι αἰώνιοι ἐγγράφως ὀμολογοῦντες καὶ διὰ στόματος διαρρηθὴν, κατὰ τὸ λαθάνον τοὺς πάντας, θαρρεῖτε πιστεύειν ὀρθῶς καὶ σωτηρίαν ἐκδέχεσθε. Ὁ νεύματι μόνον τὸν Θεὸν ἀρνησάμενος ἀπωλεῖ· ὑπέκειται· καὶ λόγοις καὶ ἤθεσι καὶ τρόποις καὶ γράμμασι κινδυνεύων περὶ τὴν πίστιν, πόθεν σχῆ παρησιάν;» κτλ.

§ 2. *Ἰγνατίου μοναχοῦ περὶ τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ μονῆς τῶν Λατόμων*.— Προσημειώθη ἐν σελ. 32, ὅτι ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς Κοσινίτζης σώζεται αὐτόγραφον τοῦ γνωστοῦ καλλιγράφου Θεοδώρου Ἀγιοπετρίτου, περιλαμβάνον περικοπὰς ἀποστολ. πράξεων καὶ ἐπιστολῶν. Τοῦτο, γραφὲν ἐν ἔτει 1307, εἶνε σχήματος δευτέρου καὶ σύγκειται ἐκ φύλ. 236 διςτῆλων. Ἀπὸ τοῦ φ. 230⁵—236⁷ ἀναγινώσκεται τὸ ἐπόμενον τέως ἀγνωστον συγγραμμάτιον «Διήγησις ἐπισημῆς περὶ τῆς θεαυραϊκῆς εἰκότος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς φανερωθείσης ἐν τῇ κατὰ Θεσσαλονίκηρ μονῇ τῶν Λατόμων· συγγραφείσα παρὰ Ἰγνατίου μοναχοῦ καὶ καθηγουμένου τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ μονῆς τοῦ Ἀκαπίου». Τὴν διήγησιν ταύτην, ἐκδοθησομένην προσεχῶς ἐν ἐτέρῳ τεύχει, θεωρῶ ἀξίαν λόγου, ὡς συντελοῦσαν ἐπαρκῶς εἰς τὴν διασάφισιν τοπογραφικῶν καὶ ιστορικῶν περὶ τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης ζητημάτων, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν τοπογραφίαν καὶ γένεσιν τῆς «ἐντὸς τῆς μεγαλοπόλεως Θεσσαλονίκης σεβασμίας μονῆς τοῦ σωτήρος μου Χριστοῦ τῆς τοῦ Λατόμου», ἦτις, κατὰ σωζόμενον χρυσόβουλλον λόγον τοῦ αυτοκράτορος Μιχαὴλ Παλαιολόγου (1275—1282), εἶχε παρ' αὐτοῦ δωρηθῆ τῷ Κομνηνοφει μοναχῷ Ἰωάννῃ τῷ Μακλιασηνῷ (ὄρα Zachariae v. Lingenthal, Novellae constit. imperatorum post Justinianum, σ. 601—604). Ἐν τῇ διηγῆσει ταύτῃ ὁρίζεται καὶ ἡ τῆς μονῆς τοποθεσία, τοῦ συγγραφέως ὀμιλοῦντος περὶ Θεοδώρου, θυγατρὸς

τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιανου, ἀσπασθείσης τὸν χριστιανισμὸν ὅποτε ὁ πατήρ αὐτῆς «πρὸς τὸν ἐπὶ Σαυρομάτας πόλεμον παρασκευαζόμενος, τῆ Θεσσαλονικέων τρηκὰτα περιωρῆν ἠύμω πόλει σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἐπεχωρίαζεν» (φύλ. κωδ. 231^α). Ἡ Θεοδώρα κρυφίως βαπτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Θεσσαλονίκης Ἀλεξάνδρου «αὐτεῖται τὸν πατέρα δομηθῆναι αὐτῆ περὶ τὰ βορειότερά που καὶ ἀνωφερέστερα μέρη τῆς πόλεως, ἃ δὴ Λαύμα ἐγχωρίως ὀνομάζονται, διὰ τὸ τοὺς λίθους ἐκεῖθεν οἶμαι λατομεῖσθαι τοὺς χρησίμους εἰς οἰκοδομίας, οἶκον καὶ βαλανεῖον», (φ. 231^α — 232^β). Ὁ τόπος οὗτος ἦν προσέτι ἄνυδρος «διὰ τὸ τραχὺ καὶ ἀνικμον» αὐτοῦ. Ἐνταῦθα ἂ ἤγειρε προφασίζομένη καὶ βαλανεῖον, ὅπερ, ἀπελθόντος τοῦ πατρὸς κατὰ τῶν Σαυροματῶν, «διὰ τάχους τέλος ἐπιθεῖσα χρηστὸν ναόν εὐθύς ἀνείπε τοῦτο Χριστοῦ καὶ ἱερὸν πνεύματος Θεοῦ καταγώγιον. Ὅθεν καὶ τὸν ἱερὸν προσκαλεσαμένη Ἀλεξάνδρον καθιερωσαί τοῦτο κατεδυσώπησε, καὶ σταυρὸν ἰδίαις χερσὶ πρὸς τὴν βῆσιν τοῦ θυσιαστηρίου εὐσεβοφρόνως ἐγκαταπέθεσσα· οὐ γινόμενου, ζωγράφον αὐτῆ αὐτίκα ἀψιθῆναι προστάττει καὶ ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὰς ἀψιδί γραφῆναι τὴν ἀγίαν θεομήτορα, τὴν τοῦ γένους ἡμῶν δηλονότι μεσίτιν καὶ σώτειραν. Γραφομένης οὖν τῆς εἰκότος καὶ ἤδη πρὸς πέρας τοῦ ἔργου βλέποντος, ὡς τῇ ὑστεραίᾳ ὁ γράφων παρεγένετο, ἦ καὶ πέρας ἐπιθήσειν τῇ γραφῇ ἐβουλεύετο. Ἀλλὰ προσέχειν ὑμᾶς ἀξιώ (λέγει ὁ συγγραφεὺς Ἰγνάτιος μοναχός)· ἀπὸ τῶν ὧδε γὰρ τὸ τοῦ πράγματος ἀνακύπτειν φρικτὸν τεράστιον ἀρχεται. Ὅρθ γραφὴν ἐτέραν καὶ οὐ τὴν αὐτὴν πολὺ τὸ διάφορον ἔχουσαν καὶ παρελλομένην ἀπὸ τῆς ὁμοιότητος, ἐν εἵδει ἀνδρὶ καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐπὶ νεφέλης φωτεινῆς καὶ ἐπὶ πτερυγῶν ἀνέμων ὀχούμενον καὶ περιπατοῦντα, ὡς ὁ θεὸς ψάλλει Δαβὶδ· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν τεσσάρων ἄκρων ταυτησὶ τῆς νεφέλης, τέσσαρες μορφαὶ ξέναι τῆς καθ' ἡμᾶς παντάπασιν ἀνεφάνησαν φύσεως, πτερυγᾶς περιεκείμεναι καὶ βιβλία ταῖς χερσὶν ἐπιφερόμεναι, ἀνωθεν μὲν ὡς ἐν εἵδει ἀνθρώπου καὶ ἀετοῦ, κἄτωθεν δὲ λέοντός τε καὶ βοός· ἄς δυνάμει θεαίαις ὁ προαιρούμενος εἰκάζειν, εἰκότως οὐκ ἂν ἀπορήσειεν ὡς τῷ τὰ θεῖα σοφῶ Διονυσίῳ δηλοῦνται σαφέστερον· ἀλλὰ καὶ γράμματα πρὸ τῶν ποδῶν τῆς ἱερᾶς ταύτης μορφῆς, ἔτι γε μὴν καὶ τῷ βιβλίῳ, ὃ τῇ λαίᾳ χειρὶ ἐπεφέρετο—τὴν γὰρ δεξιάν ἀνατεταμένην εἶχεν ὡς εἰς τὸν οὐρανόν—εὐρέθησαν, ἔχοντα

ἐπὶ λέξεως οὕτως: «Τὰ μὲν πρὸ τῶν ποδῶν πηγὴ ζωτικῆ, δεκτικῆ, θρεπτικῆ ψυχῶν πιστῶν ὁ πανέντιμος οἶκος οὗτος εὐξαμένη ἐπέτυχον· ἐπιτυχοῦσα ἐπλήρωσα ὑπὲρ εὐχῆς, ἧς ὁ Θεὸς τὸ ὄνομα». Τὰ δὲ τοῦ βιβλίου· «Ἰδοὺ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐφ' ὃν ἠλπίζομεν καὶ ἠγαλλιώμεθα ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ ἡμῶν, αὐτὸς δώσει ἀνάπαυσιν τῷ οἴκῳ τούτῳ». Πρὸς ἐπὶ τούτοις καὶ δύο τῶν προφητῶν, Ἰεζεκιὴλ αὐτοῖς καὶ Ἀββακούμ τὰ ὀνόματα, ὡς ὑπὸ τῆς ἐκπλήξεως τῶν ὀρωμένων θαμβούμενοι, ἔξω τῆς νεφέλης ἐξ ἑκατέρου μέρους εἰστήκεισαν. Καὶ οὐδὲν ἕτερον τὰ τότε ὀρώμενα ἦν ἡ ἐκπλήξις καὶ δέος καὶ ἀπορία θάμβους μεστή. Ταῦτ' ἰδὼν ὁ γραφεὺς καὶ ἀφασίᾳ συσχεθεῖς, διὰ τινος τοῦτο τῇ Θεοδώρα δηλοῖ· ἡ δὲ δρομαίως ὡς εἶχεν εὐθύς παραγενομένη, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν καὶ αὐτῆ ὡς εἰκότως ἀπορήσασα ἐνετείλατο τῷ γραφεὶ μηδὲν αὐτῆ ἔτι τὴν χεῖρα ἐπενεργεῖν, μηδὲ τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου ἐκτυπώματος τὸ σύνολον ἀψαθῆναι. Καὶ ἦν οὕτως ἔκτοτε τὸ θεῖον ἐκτύπωμα τοῦτο θεραπεύουσα καὶ τιμῶσα καὶ διὰ παντός πρὸς ἐκεῖνο τὸν νοῦν ἀνατείνουσα» (φ. κωδ. 232^α — 233). Ἀλλὰ βραδύτερον, γνωσθείσης τῆς ἐκ χριστιανισμοῦ τῆς Θεοδώρας, αὕτη μὲν, διαταγῇ τοῦ πατρὸς, ἀπετελειώθη ἐν φυλακῇ, τὸ δὲ ἱερὸν βαλανεῖον παρεδόθη τῷ πυρί, μόνου τοῦ τοῦ Σωτῆρος ἐκτυπώματος οὐδὲν παθόντος, «ὡς ἀπηλέγχθη ἐς ὕστερον»· διότι ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ εἰκονομάχου Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου—«ἠνίκα καὶ τοῦτο δὴ τὸ πολυθρύλητον ἱερὸν τὸ εἰς τύπον δῆθεν βλακνεῖου οἰκοδομηθὲν... εἰς ὄνομα τοῦ προφήτου Ζαχαρίου μετωνομάσθη καὶ εἰς μοναστήριον ἀποκατέστη» (φ. 234) — μοναχός τις Σενούφης ὀνομαζόμενος ἀφίκετο ἐξ Αἰγύπτου εἰς Θεσσαλονίκη, καὶ δι' ὀπτασίας ἀνακαλύπτει τὸ προπεριγραφέν τοῦ Σωτῆρος ἐκτύπωμα, κεκαλυμμένον ἐπὶ αἰῶνας διατελέσαν ὑπὸ τιτάνου καὶ ὀπτῆς πλινθεύσεως» (φ. 235).

§ 3. Μάρκου Εὐγενικοῦ μονωδία ἐπὶ τῇ ἀλώσει Θεσσαλονίκης ἐν ἔτει 1430.—Τὴν τέως ἀγνωστον ταύτην μονωδίαν ἀνέγνω ἐν τῷ προπεριγραφέντι αὐτογράφῳ τεύχει Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ (σ. 36), ἐν φ. 82^α — 91^β. Ὁ συγγραφεὺς θρηνηδῶν γερωῶς, ἐκτραγωδεῖ μετὰ χάριτος ἄμα καὶ ζωηρότητος τὰ ἐπελθόντα τῇ πόλει δεινῇ, ἧς καὶ τὴν ἄλωσιν ὧδέ πως ἱστορεῖ. «Ἀλλ' ἐπανακτέον τὸν λόγον ἐπὶ τὰ πρότερα καὶ τὸν θρηνον ἐξεργαστέον, εἰ συγχωρήσοι τὸ πάθος καὶ μὴ διακόψοι τοῦ πρόσω τῆς καρδίας τὸ ἄλγημα. Ἐκκρινεν ἡ βελτίστη πάλαι (=ἡ

Θεσσαλονίκη), καὶ, καθάπερ θῆρ εὐγενῆς ἐν ζωγράφῳ κατακεκλεισμένος, ἐδυσθανάτει καὶ οὐκ ἔφερε τὴν ἐπήρειαν. Ἠνάγκαστο τὴν ἐλευθερίαν οὐκ ἀποδόσθαι μὲν εἰς τὸ παντελές, ἀλλ' οὐδ' ἔχειν, ὑπὸ δεσπόταις γενομένη μὴ ὁμοφύλοις. Ἐώρα τὰ ἐαυτῆς τέκνα τῶν ἀγκαλῶν διίστάμενα καὶ ἄλλους ἀλλαχοῦ σκιδναμένους ὡς ἕκαστον ἔτυχεν, ἀλλ' οὐδέπω τὸ μέλλον κακὸν συμβαλεῖν εἶχεν, οὐδὲ συνεῖναι τελείως, ὡς προοίμια ταῦτα θυμοῦ καὶ τὸ τῆς ὀργῆς τρυγίαν ὄλον ἐκπίεται· τάχα γὰρ ἂν τι πρὸς σωτηρίαν ἐπενόησε πλέον. Ἀφηρεῖται ποιμένος ἀγαθοῦ καὶ προστάτου, τὸ βιοῦν μεταλλάξεντος, οὐδ' ἐντεῦθεν συνῆκεν. Οὕτως ἀμεριμνοῦση καὶ τῶν μελλόντων οὐδὲν διορώση, προσέβαλεν ὁ πόλεμος ἐξαπίνης οὕτως ὀξὺς τε καὶ χαλεπός, ὡς αὐτίκα πᾶσαν ἐκκόψει σωτηρίας ἐλπίδα· καὶ εἰ μὴ τὸ ἔνδον οὐ συνεχώρει κακόν, τάχα ἂν τὸ ἐξὼ κουφότερον ἐγεγόνει· καὶ τοὺς πολεμίους ἐπὶ συμβάσειν ὑποδεξαμένη, μετριωτέρων αὐτῶν ἔτυχεν. Ἀλλὰ γὰρ ὁμοῖόν τι πέπονθεν ἐλευθέρα γυναικὶ καὶ ἐντίμῳ, χαλεποῖς ἀντερασταῖς ἐκδοθείση καὶ ἀλλήλοις ἀπεχθεστάτοις, ὧν ἑκατέρου ταύτης ἀντεχομένου, διεσπάσθη πρότερον ὑπ' αὐτῶν ἢ θατέρου τούτων ἐγένετο. Πάντα μὲν ἐκκεκάλυπτο τὰ πρὸ ἄστεος ἀνδράσι καὶ ἵπποις καὶ βέλεσιν, ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν κατὰ τὸ συνεχές ἐπικεχυμένοις. Ἐσφάδαζον δὲ οἱ βέρβεροι τοῖς θυμοῖς, καὶ μόνον οὐ τῶν σαρκῶν αὐτῶν ἀπογεύσεσθαι διηπέλιον· οὐ γὰρ ὀλίγους αὐτῶν, οὐδ' οὗς ἔτυχεν ἀπεβόλοντο τοῖς προτέροις πολέμοις, ἀσπίς μὲν ἀσπίδ' ἔρειδε καὶ κόρυς κόρυ, ἔφριντε δὲ γῆ θυμειαῖς ἐγγείησι. Βέλη δὲ ἀφιέμενα νέφος ἐποίει καὶ καινὴν τινα σκιάν τοῖς μαχομένοις παρεῖχεν. Ἐμάχοντο δὲ οἱ ἐπὶ τοῦ τείχους, προθυμίας μὲν οὐδὲν ὑφιέντες—οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐν τοσοῦτοις δεινοῖς τοῦ θυμοειδοῦς ἐξελάθοντο καὶ εὐγενοῦς καὶ γενναίου—πλήθει δὲ τοσοῦτον ἐλασσόμενοι τοῦ εἰκότος, ὡς μὴδ' ἐπαρκεῖν ταῖς ἐπὶ λέξεσι πάσαις ἕνα κατὰ μίαν ἴστασθαι. Οὕτως ἦσαν ὀλίγοι καὶ τοσοῦτω νέφει πολέμου τὸ παρῆπαν οὐκ ἀξιομάχοι· τῶν γὰρ Λατίνων οἱ πλείστοι πρὸς ταῖς ναυσὶν ἦσαν ὑπ' ἀδελίας καὶ φόβου τοῦ μέλλοντος, καὶ ἐσάλειον ἐπὶ μετεώρου, τὰ πρὸς φυγὴν ἔτοιμοι. Τοιούτων ἄρα προμάχων ἡ θυμωσὶ τὴ πόλιν ἔτυχε. Τί δει τὰ πολλὰ λέγειν; οὐ γὰρ ἦσαν ἄτροτοι καὶ ἀνούτατοι βέλεσιν, οὐδ' ἐκ χαλκοῦ καὶ σιδήρου συνεπεπήγει τού-

τοις τὰ σώματα, κατατοξευθέντες, οἱ πλείους, ὡς ἀπομάχοι γεγονέναι τοῖς τραύμασιν, οἱ δὲ καὶ θανάτῳ προαρπασθέντες ἐνέδωκαν τοῖς βερβέροις εἰσχυθῆναι μέσης ἡμέρας κατὰ πολλὰ μέρη, διὰ κλιμάκων προσναβῆσι· τὰ δὲ ἐξῆς ἔρρευσαν μὲν ἐκεῖ ποταμοὶ μορμύροντες ἐξ αἰμάτων, ρείψωσαν δὲ ἐνταῦθα πηγαὶ δακρύων, καὶ ἐξ ἀμφοῖν ὁ κάλαμος βέψας τὰ τῶν κηκῶν ἐξάσσια χαραττέτω. Οἶμαι δέ, εἰ καὶ τὸ μέλαν ἐν χρήσει πρότερον ἦν, νῦν ἂν εἰκότως ἐξευρεθῆναι προσήκον, χροῖμα συμφορῶν τοιούτων ἀπαγγελία. Τίποτε ἀνέσχεας, ἦλιε, μέλλων ὄψεσθαι τοσαῦτα κακά; τί μὴ ἔστης, οὐρανέ, τῆς ἀκαμίας κατὰ κύκλον φορᾶς, ἦν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ παντός ἀεὶ ποιοῦμενος, ἐπ' ἀπωλείᾳ Θεσσαλονίκης οἶμοι τότε περιελήλυθας; τί μὴ σκότος ἐγένετο μεσοῦσης ἡμέρας, οἶον δὴ πρότερον τοῦ ἐμοῦ σταυρουμένου Δεσπότη καὶ τοῦ παντός συγκίνησις καὶ σεισμός; Ὡς ἀπόλοιτο ἡ ἡμέρα ἐκείνη, δικαιοτέρον ἢ Ἰώβ κατηράσατο! μὴ λογισθεῖν ἐν ἡμέραις αἰῶνος! εἴη δὲ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις ἐπικατάρατος! Οἱ μὲν ἀντιστάντες αὐτοῖς ἐντός γενομένοις—ἦσαν δὲ οὐκ ὀλίγοι τῶν πολιτῶν, οἷς ὁ θάνατος ὑπὸ μεγαλοψυχίας ἔρμαιον ἐνμίση, καὶ τῶν ἐκ Κρήτης συμμάχων ἔνιοι—κατεκόπησαν ὑπ' αὐτῶν, ἐντάφιον οὕτω καλὸν ἐπαγόμενοι τὴν ἀνδρίαν· οὐ γὰρ ἀσπυδεῖ γε καὶ ἀκλεῶς ἀπώλοντο, καὶ τὸ διαφυγεῖν τὰ ἐξῆς τῶν δεινῶν· οἱ δὲ τῶν πραγμάτων κύριοι ταῖς ναυσὶν ἀίσχρως ἀνεχώρουν, ὡς ὄφελόν γε κάκεινοι τὴν ἐς Ἄδου φέρουσαν πρότερον· τοῦ δὲ λοιποῦ πλήθους, οἱ μὲν πρὸς ἱεροῖς ἦσαν, οἱ δ' ὑπ' ἀπορίας ὅποι τύχοι καταληφθεῖς ἕκαστος, ἕτεροι πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ τὰς ναῦς ἠπειγόντο μὲν, ἐπιείχοντο δὲ καταλαβοῦσι τοῖς παλαμναίοις· οἱ δὲ πολλοὶ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις οἴκοι καθῆντο συσπειραθέντες, ὡς ἄμα δουλεύσοντες ἢ τεθνηζόμενοι» κτλ.

Τὸ μικρὸν τοῦτο ἀπόσπασμα τίθεται ἐνταῦθα πρὸς κατάδειξιν τῆς χρησιμότητος τῆς τοῦ Εὐγενικοῦ μονωδίας, ἣν ἐπιφυλάττομαί να ἐκδώσω ἐν καιρῷ μετὰ διασαφητικῶν σημειώσεων!

1) Κατωτέρω ὁ Μάρκος Εὐγενικός θρηνεῖ τὴν βεβήλωσιν τοῦ ναοῦ τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου καὶ τὸν ἐξανδραποδισμὸν τῶν κατοίκων—ἐν τῇ δὲ ἀναζητεῖ τὴν ἐξίγησιν τοῦ ἐπελθόντος τῆ Θεσσαλονικῆ κακοῦ.

Περὶ Δανιὴλ μητροπολίτου Σμύρνης καὶ εἴτα Ἐφέσου.

Αἱ ἐν τῇ μονῇ Κοσινίτζης ἐρευνητικῆς μου συντελοῦσι καὶ εἰς ἐπαρκῆ λύσιν σπουδαίου χρονολογικοῦ ζητήματος, περὶ τῆς ἐποχῆς δηλονότι καθ' ἣν ἤκμασεν ὁ μητροπολίτης οὗτος¹. Πρὸ διετίας περίπου ἢ ἐν Πετροπόλει Παλαιστινιακῆ ἑταιρία κατεχώρισεν ἐν τῷ Γ' τόμῳ τῶν δημοσιεύσεων αὐτῆς *Περίοδον τῶν ἁγίων Τόπων* ὑπὸ Δανιὴλ μητροπολίτου Ἐφέσου². Ἡ ἐκδοσις αὕτη, ἐπιμελῶς γενομένη καὶ σχολιασθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Γαβριὴλ Δεστούνη, εἶε ἀξιοσύστατος πᾶσι τοῖς ἀσχολουμένοις περὶ τὴν τοπογραφίαν καὶ ἱστορίαν τῶν Ἱεροσολύμων. Γνωστὸν δὲ ὅτι ἡ πρώτη τῆς *Περίοδου* ἐκδοσις ὀφείλεται τῷ Mingarelli³, δευτέρῃν συντετμημένην ἐκδοσιν φιλοπονήσας ὁ Ἀνδρέας Μουστοζύδης κατεχώρισεν ἐν τῷ *Ἐλληνομνημοῖ* (Ἀθῆν., 1843, σ. 181—193). Ἐτέρα δὲ πάλιν πλήρης ἐκδοσις διαλαθοῦσα, φαίνεται, τὸν κ. Δεστούνην, ἐγένετο ὑπὸ Ἰ. Βελλοῦδου, ἐφόρου τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης⁴. Τὸν χρόνον ὅμως τῆς συγγραφῆς τῆς *Περίοδου* οὐδεὶς τῶν προειρημένων ἐκδοτῶν ἠδυνήθη μέχρι σήμερον νὰ καθορίσῃ.

Ἐν τῇ 1 καὶ 2 § ὁ Δανιὴλ ἀναφέρει, ὅτι, μητροπολίτης ὦν τῆς Σμύρνης, ἐπεχείρησε ταξιδίδιον προτροπῆ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Μαξίμου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ λοιπὰ τρία ἐν Ἀνατολῇ ἡμέτερα πατριαρχεῖα, χάριν συνοδικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν τιμῶν ὑποθέσεων. Ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος, ἐκδούς πρὸ 33 ἐτῶν ἀξιόλογον βιβλίον περὶ Ἱεροσολύμων, ὑποτίθει, ὅτι ὁ παρὰ Δανιὴλ ἀναφερόμενος Μαξίμος ἦτο ὁ πατριάρχης Μαξίμος Α', κατ' ἀκολουθίαν δὲ χρονολογεῖ καὶ τὸν Δανιὴλ τῷ 1221 ἔτει⁵, καίτοι ἠδύνατο νὰ συγκρατή-

σῃ αὐτὸν ἢ προμηθεύσεια ἐκδοσις τοῦ Μουστοζύδου, ὅστις ἰκανὰ ἔτη πρότερον ὀρθῶς εἶχε διατυπώσει ὑπόθεσιν, ὅτι ὁ Δανιὴλ ἔζη κατὰ τὴν ΙΕ' ἑκατονταετηρίδα¹. Τὴν ὑπόθεσιν δὲ αὐτοῦ παρεδέχθησαν ὁ Βελλοῦδος καὶ ὁ Δεστούνης, τοῦ μὲν προσδιορίσαντος ὡς χρονολογίαν τῆς *Περίοδου* τὸν Μαξίμον Β', τοῦ δὲ τὸν Μαξίμον Γ' (1493—1499). Ὁ κ. Δεστούνης ὅμως, καίτοι ἀγνοῶν τὴν τοῦ Βελλοῦδου ἐκδοσιν, ὀρθῶς ὑπετύπωσεν, ὅτι τὸ περὶ τῆς χρονολογίας ζήτημα τοῦ Δανιὴλ δὲν θεωρεῖ λελυμένον (ἐν σ. V τοῦ προλόγου).

Δύο μικρὰ εὐρήματα ἐπιτρέπουσί μοι σήμερον νὰ δώσω ἐπαρκῆ τοῦ ζητήματος τούτου λύσιν. Ἐν πρώτοις ὀφείλω νὰ παρατηρήσω, ὅτι ἐνῶ ὁ συγγραφεὺς λέγει ῥητῶς ὅτι ἦτο μητροπολίτης Σμύρνης, ὁ τίτλος τῆς *Περίοδου* ὀνομάζει αὐτὸν μητροπολίτην Ἐφέσου. Ὁ Μουστοζύδης φρονεῖ, ὅτι ἡ φαινόμενη ἐν ταῦθα διαφορὰ πηγάζει «εἴτε ἐξ ἀβλεψίας τοῦ ἀντιγραφέως, εἴτε διότι (ὁ Δανιὴλ) μετετέθη εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν». Κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ὁ κύριος Κ. Σάθας παραδέχεται αὐτὸν πρῶτον μὲν ὡς μητροπολίτην Ἐφέσου, εἴτα δὲ ὡς Σμύρνης². Ἀλλὰ τοῦτο δὲν φαίνεται ὀρθόν, διότι σπανίως καὶ μάλιστα ὑπὸ εἰδικούς κανονικούς ὅρους μετατίθεται μητροπολίτης ἀνωτέρως ἀριθμητικῆς τάξεως εἰς κατωτέραν. Κατὰ τὰ *Notit. episcopatum* (ἐκδ. Parthey) καὶ τὴν ἔτι καὶ νῦν ἰσχύουσαν τῆξιν, ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου εἶνε δευτεροθρόνος, ἐνῶ ὁ τῆς Σμύρνης εἶνε 53^{ος} τῆ τῆξιν. Ὡστε εἶνε λίαν πιθανὸν ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς τῆς *Περίοδου* ἐσημείωσεν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τὸ ἀνώτερον ἀξίωμα, εἰς ὃ ἄλλως βραδύτερον προσεβιάσθη ὁ Δανιὴλ.

Ταξινομῶν τοὺς ἐν τῇ μονῇ Κοσινίτζης σωζομένους κώδικας κατέταξα ὑπ' ἀριθ. 223 χαρτῶν τεύχος 16^{ος} σχήματος, συγκείμενον ἐκ 216 φύλλων καὶ περιλαμβανόν ὠραῖον ἀντίγραφον τετραευαγγέλου, ὀφειλόμενον τῇ γραφίδι τοῦ ἡμετέρου Δανιὴλ, μητροπολίτου ὄντος Σμύρνης, ὡς δείκνυσιν ἡ προσημειωθεῖσα (σ.

1) Ἐλληνομν. σ. 181.

2) Κ. Σάθας, Νεοελλ. Φιλολογία, σ. 103.

32) ἐν τέλει τοῦ τεύχους ἰδιόχειρος σημειώσεις: «Θεοῦ τὸ δῶρον, καὶ τοῦ Σμύρνης Δανιὴλ πόρος.· ἐν ἔτει 5^{ος} (120^{ος}) ἰρ(δικτιῶν)ος 8^{ος}». Ὁ γραφικὸς χαρακτήρ τοῦ χειρογράφου τούτου ὑπέμνησέ με τὸν χαρακτήρα περιγραμμένου ἐγγράφου τοῦ 1486 ἔτους, διατηρουμένου ἐν τῷ ἀρχεῖφ τῆς ἐν Λέσβῳ σεβασμίας μονῆς τοῦ Λειμῶνος καὶ γεγραμμένου ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Δανιὴλ, μητροπολίτου ἤδη ὄντος Ἐφέσου καὶ ἐξάρχου καθολικοῦ «πάσης γῆσου Μιτυλήνης». Ἀμφότεραι λοιπὸν αἱ χρονολογίαι, 1471 καὶ 1486, συντελοῦσι νῦν ἐπαρκῶς καὶ εἰς τὸν ὀρισμὸν τοῦ ἔτους, καθ' ὃν ἐγράφη ἡ *Περίοδος* τῶν ἁγίων Τόπων.

Μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν ἐτῶν τούτων τὸν πατριαρχικὸν οἰκουμενικὸν θρόνον εἶχε κοσμήσας καὶ ὁ Μαξίμος Β', ὅστις, κατὰ τὴν πατριαρχικὴν ἱστορίαν τοῦ Θεοδοσίου Ζυγομαλά, τὴν ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ Κρουσίου, διώκησε τὴν ἐκκλησίαν ἐπὶ ἑξ ἔτη, ἅτινα ὅμως ἀγνοοῦνται ἄχρι τοῦδε· διότι ὁ μὲν Μελέτιος ὁ Ἀθηναῖος, ἐκκλησιαστικὸς ἱστορικὸς συγγραφεὺς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ὀρίζει ὡς πρῶτον ἔτος τῆς τοῦ Μαξίμου Β' πατριαρχίας τὸ 1481, ὁ δὲ Κομνηνὸς Ὑψηλάντης τὸ 1488, ὁ δὲ Ζαχαρίας Μαθᾶς τὸ 1482, ὁ δὲ Κύριλλος Λαυριώτης τὸ 1485. Ἄλλοι δὲ, ὁ Μανουὴλ Γεδεών, ἀξιολογεῖ ὅτι ὁ Μαξίμος Β' ἀνῆλθε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῷ 1479 ἔτει. Ταῦτα πάντα ἀκούσι ν' ἀποδείξωσιν, ὅτι καὶ ἡ τοῦ Μαξίμου Β' χρονολογία εἶνε ἀσαφής. Προαπεδείχθη ὅμως (σ. 18), ὅτι διαλευκαίνει αὐτὴν τὸ ἀνευρεθὲν πρωτότυπον σιγίλλιον τοῦ Μαξίμου Β', ὅπερ χρονολογεῖται τῷ 1477 ἔτει δίδωσιν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ θεωρηθῇ ἀξιόπιστος συγγραφεὺς ἀνεκδότου χρονολογικοῦ πίνακος τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως ὁ Παγκράτιος Δημᾶρης, ὅστις τὴν τοῦ Μαξίμου Β' πατριαρχίαν ὀρίζει ἀπὸ τοῦ 1476 ἔτους. Ἡ δὲ χρονολογία αὕτη ἐπιτρέπει πάλιν νὰ ἐπαληθεύσῃ ἡ τοῦ συγγραφέως τῆς παρὰ Κρουσίφ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας περὶ ἐξαετοῦς πατριαρχίας πληροφορία· διότι ὁ Δημᾶρης παρατείνει ταύτην μέχρι τοῦ 1482 ἔτους, ἦτοι μέχρι τῆς εἰς τὸν ὀσμάνικόν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ σουλτάνου Βαγιαζήτ, ὅτε καὶ ἡ τοῦ Ζυγομαλά ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὀρίζει τὸ τέλος τῆς τοῦ Μαξίμου Β' πατριαρχίας¹.

Ἐκ τῶν προσημειωθέντων ἀποδεικνύεται

σαφῶς, ὅτι ἡ *Περίοδος* δὲν ἐγράφη ἐπὶ Μαξίμου Γ', ὡς ὑποτίθειν ὁ κ. Δεστούνης, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Μαξίμου Β'. Ἄνευ δὲ φόβου ἀντιρρήσεως τινος δύναται νὰ διατυπωθῇ

1^{ος} ὅτι ὁ Δανιὴλ ὑπῆρξε μητροπολίτης Σμύρνης ἐπὶ ἰκανὰ ἔτη, ὀριστικῶς δὲ ἀπὸ τοῦ 1471 μέχρι τοῦ 1476 ἔτους, καθ' ὃ ἀνῆλθε τὸν θρόνον ὁ Μαξίμος Β', ἀνὴρ προρατικός, βέκτης καὶ πεπαιδευμένος, ὅστις διὰ τὴν τότε ἀνώμαλον τῆς καθόλου Ἐκκλησίας κατὰστασιν ἐπέκρινε, πιθανῶς εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς πατριαρχίας του (1476—77), νὰ προτρέψῃ τὸν Δανιὴλ ἵνα ἐπισκεφθῇ τὰ τρία πατριαρχεῖα, καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς νὰ ἐξετάσῃ τὴν κατάστασιν αὐτῶν, συνεννοούμενος μετὰ τῶν οἰκείων πατριαρχῶν, «τοῦ καιροῦ τοῦτο ἀπαιτοῦντος», ὡς ὀρθῶς λέγει καὶ αὐτὸς ὁ Δανιὴλ εἴκοσι καὶ τέσσαρα μετὰ τὴν ἄλωσιν ἔτη.

2^{ος} ὅτι ὁ Δανιὴλ ἐπανελθὼν εἰς Κ/πολιν καὶ δοῦς λόγον τῶν πράξεών του, ἡμείφθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς εἰς τὸν θρόνον Ἐφέσου προαγωγῆς του. Ὅτι δὲ τοιαύτη ἀμοιβὴ ἦτο δικαία οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ, ἐπειδὴ χάριν τῆς Ἐκκλησίας ἐπιχειρήσας κατὰ τὴν ἀνώμαλον ἐκείνην ἐποχὴν περιοδεῖαν ἀνὰ μέσον χωρῶν βαρβάρων ὑπέστη ὁ Δανιὴλ κινδύνους καὶ ἀγῶνας, οὓς δύσκολον ἦτο ν' ἀναλάβῃ πλὴν αὐτοῦ ἕτερος.

Ὁ Δανιὴλ ὑπηρέτησε τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ὡς μητροπολίτης Ἐφέσου ἐπὶ ἰκανὰ ἔτη. Ὁ συγγραφεὺς τῆς παρὰ Κρουσίφ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας πληροφορεῖ ἡμᾶς, ὅτι, θανόντος τοῦ Μαξίμου Β' (1482), ὁ Δανιὴλ ἀφίκετο εἰς Κ/πολιν ἵνα συμμετάσχῃ τῶν ἐργασιῶν ἐκτάκτου συνόδου περὶ ἐκλογῆς διαδόχου πατριάρχου¹. Παρουσίασεν ἔτι εἰς τὴν ἐν ἔτει 1484 μεγάλην τοπικὴν σύνοδον (συστάσαν, ὡς γνωστὸν, ἐπὶ ἀνατροπῇ τῆς Φλωρεντινῆς συνόδου)², ἥς τὸν τόμον ὑπέγραψε καὶ ὡς καθολικὸς τοποτηρητῆς τοῦ ἀγιωτάτου πάπα καὶ πατριάρχου Ἀλεξάνδρειας καὶ Γρηγορίου³.

Ἄνευρίσκειται ὁ Δανιὴλ ὡς μητροπολίτης

1) Turcograeciae σ. 138. «Ἦτον δὲ τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ ἀρχιερεὺς χρησιμώτατος ὁ Ἐφέσου, κύριος Δανιὴλ· ὁ ὁποῖος ἦτον πολλὰ λογιώτατος».

2) Α. Δημητρακοπούλου, Ὁρθόδοξος Ἑλλάς σ. 121.

3) Α. Δημητρακοπούλου, Ἐγχειρίδιον περὶ τοῦ πρωτείου τοῦ πάπα Νθαναὴλ τοῦ Χύχα. Ἐν Λεψία, 1869, σ. θ'—ιγ'.

1) Turcograeciae σ. 138.

1) Ὁρα Ρ. Bézobrazow ἐν Revue Archéologique, 1886, τ. V I. σ. 310.

2) Православнии Палестинскии сворники. Томъ III, выпускъ второй. С. Петербургъ, 1884.

3) J. A. Mingarelli, Graeci cod. mss. apud Nalianos asservati. Bologna, 1784, σ. 282 κέ.

4) Δανιὴλ μητροπολίτου Ἐφέσου διήγησις καὶ περίοδος τῶν ἁγίων Τόπων. Ἐπιμελεία Ἰ. Βελλοῦδου. Ἐνετίαι, 1875.

5) Κωνσταντῖνου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Σιωνίτης Προσκυνητῆς. Ἀθῆν., 1850, σ. 109—110.

Ἐφέσου καὶ τῷ 1486, κατὰ τὸ ἐπόμενον αὐτόγραφον ἔγγραφο· ὥστε ὁ Δανιὴλ ἐχρημάτισε καὶ τῆς Ἐφέσου μητροπολίτης, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1476 ἔτους, τοῦλάχιστον ἀπὸ τοῦ 1477 μέχρι τοῦ 1486 ἔτους, καθ' ὃ βλέπομεν αὐτὸν ὠνομασμένον καὶ ἔξαρχον πάσης νήσου Μιτυλήνης τῷ αὐτῷ Δανιὴλ ἀναφέρεται ἀναμφιβόλως καὶ ἡ ὑπ' ἐμοῦ ἐκδοθεῖσα δευτέρα τοῦ Θεοφάνους Μηδείας ἐπιστολή¹, ἣς ἡ χρονολογία, κατὰ τὰ προλεχθέντα, δέον πιθανῶς νὰ ὀρισθῆ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1477—1486 ἢ καὶ μικρὸν βραδύτερον².

Τὸ προμνησθέν αὐτόγραφον ἔγγραφο τοῦ Δανιὴλ γέγραπται ἐπὶ φύλλου λεπτῆς μεμβράνης (0,214 ὄψ., 0,204 πλάτ.), περιλαμβάνον 14 γραμμὰς· μεταγράφεται δὲ ὡδε ἀπαρ- λάκτως³.

«† Ἐπειδὴ πατριαρχικῶ τιμίῳ γράμματι³ τοῦ ἀγιωτάτου κυροῦ Συμεὼν ἐκείνου ἔλαβε πᾶσαν ἀδειαν ἢ τοῦ πρώην οἰκονόμου Μιθύμνης παπᾶ κῆρ Ξενητοῦ γυνὴ ἵνα εἰσάγῃ ἱερέα ἕντινα βούλεται εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν ἕντινα ἡγέρατε παρὰ τῆς ἐξουσίας τῶν νῦν κατακυριευόντων τῆς νήσου Μιτυλήνης μὴ ἔχοντος ἀδειαν τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Μιθύμνης ἐξουσιάζειν τοῦ τοιοῦτου ναοῦ, ἢ τί τῶν αὐτῆς προσόντων λαμβάνειν ἐξουσιαστικῶς, εἰ μὴ μόνον ἔχειν τὸ ἑαυτοῦ μνημόσυον ἐν τῷ τοιοῦτω ναῷ, καὶ τὸ σύνθησι κανονικὸν δέχεσθαι παρὰ τοῦ τοιοῦτου ἱερέως. ταῦτα ἐπεὶ οὔτω καὶ δίκαιον ἐστὶ

1) Ἰδε Α. Π. Κεραμεῶς, Ἑλλην. ἀνεκδότα. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1884, σ. 29—30.

2) Κατὰ τὰ προειρημένα καὶ ἡ χρονολογία τοῦ Θεοφάνους Μηδείας καθίσταται σαφεστέρως, κατ' ἀκολουσίαν δὲ καὶ τὰ ἐν σ. 22 τῶν ἐμῶν ἀνεκδότων σημειωθέντα ἔτη 1461—1470 δύνανται νὰ παραταθῶσι μέχρι τοῦ 1486 ἔτους ἢ καὶ μικρὸν βραδύτερον.

3) Ἐάνθεν παντὸς σχεδὸν ἢ ὑπάρχουσιν ἀνά μίαν ἢ δύο στιγμὰς.

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Σελ. 9, στήλη β' γραμ. 5. Μιχαὴλ τοῦ Φωτεινοῦ ἕτερον νομολογικὸν σύγγραμμα ἐγνώθη ἐσχάτως ὑπὸ Κωνσταντίνου Erbiceanu. Ἐῖρηται ἐν τῇ πανεπιστημιακῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἰατίου καὶ ἐπιγράφεται ὡδε: «Νομικὸν πρόχειρον, ἐξενηθέν ἀπὸ πάντων τῶν καθολικῶν νομίμων ἐκκλησιαστικῶν τε

καὶ πατριαρχικῆ ὡς εἶρηται τιμεία γραφῇ διεκρίθη, καὶ ἡμεῖς ἐπιταγῇ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐνταῦθα παραγενοῦντες εἰς πολλῶν τοιοῦτων ἀναθεώρησιν, ἤδη διὰ τῆς παρουσίας ἡμῶν τῆς δε βεβαιωτικῆς γραφῆς ἀποραινόμεθα ἵνα τὸ εἰρημένον τίμιον πατριαρχικὸν γράμμα τὸ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ τοιοῦτου ναοῦ προδὸν προκαίροῦ ἱκανοῦ ἔχη τὸ στέργον, τὸ βέβαιόν τε καὶ ἀκατάλυτον καὶ δεσπόζει μὲν τὸν τοιοῦτον ἱερὸν ναὸν ἢ εἰρημένη γυνή, ὡς κτητορικὸν ἢ μᾶλλον ἀγορασίας ἔχουσα δίκαιον ἢν τινα δὲ τῶν ἱερέων ἐθελήσει, ἵνα εἰσάγῃ πρὸς τελεῖν ἐν τούτῳ τὴν θεῖαν μυσταγωγίαν, μὴ ἔχοντος ἀδειαν τοῦ κατὰ καιροῦ τῆς Μιθύμνης ἀρχιερατεύοντος διενόχλησιν τινα ποιῆσαι ἔνε(sic) τοῦ τοιοῦτου ναοῦ, μήτε πρὸς τὴν εἰρημένην σύμβιον τοῦ ἱερέως κυροῦ Ξενητοῦ, μήτε πρὸς τὸν μέλλοντα ἐκεῖτε ἱερούργειν, εἰ μὴ μόνον ὡς εἶρηται λαμβάνῃ ἐκεῖθεν τὸ σύνθησι ἱερεῦσι κανονικὸν καὶ τὸ ἑαυτοῦ μνημόσυον· ἐπὶ τούτῳ γὰρ ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν βεβαιωτικὸν γράμμα καὶ ἐπεδόθη τῇ εἰρημένη χρησιμωτάτῃ γυναικί, ἐν ἔτει 5790⁴· ὁκτωβρίου 10⁷.

† ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Ἐφέσου καὶ πάσης Ἀσίας, καὶ ἔξαρχος καθολικὸς πάτης νήσου Μιτυλήνης, Δανιὴλ».

Ἡ ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ ἀναφερομένη ἐκκλησία εἶνε ἢ τῆς ἔτι καὶ νῦν ὑφισταμένης γυναικειᾶς μονῆς «Παραγίας Μυρσινωτίσης», ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μεθύμνης. Ἐν πατριαρχικῷ ἐγγράφῳ τοῦ 1331 ἔτους (Miklosich et Müller, Acta et diplom. I, σ. 164) ἀναφέρεται μοναστήριον τοῦ Μυρσίτης. Διὰ πλείονας λεπτομερείας παραπέμπεται ὁ ἀναγνώστης εἰς ὅσα ἔγραφα ἐν τῇ Μαυρογ. Βιβλιοθήκῃ, τόμ. Α', σ. 16', 6, 7, 8, 9, 11 καὶ 12.

Πέρην, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1886.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ.

καὶ πολιτικῶν παρὰ τοῦ τιμωτάτου καὶ λογιωτάτου Ἀρχων, ὑπάτου τῶν φιλοσόφων τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ πρώην μεγάλου παρχαρκίου Μιχαὴλ Φωτεινοπούλου Χίου, ὅπερ καὶ μεταφρασθὲν παρὰ τοῦ αὐτοῦ εἰς ἑλληνικὴν ἀπλῆν διάλεκτον, διηρέθη εἰς τρία βιβλία, Ἀνθολογία βα-

σιλικῆ νόμων καὶ ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ὀνομασθέν, καὶ ἐξεδόθη εἰς κοινὴν χρῆσιν παντὸς τοῦ εὐσεβοῦς συστήματος ἐν ἔτει 4555⁵. Ὅρα τὴν περιγραφὴν τοῦ νομικοῦ τούτου προχείρου ἐν Revista Teologica (Jassi, 1885), ἔτους III, ἀρ. 30, σ. 240.

Σελ. 14, στήλη β', γραμ. 29. Κατὰ τὴν γνώμην φίλων σλαυολόγων, ἀμφισβητήσιμος εἶνε ἡ ἐνταῦθα χαραχθεῖσα μεταφορικῆ σημασία τῆς λέξεως Κόσνιτζα (кошница), σημαινούσης ἀπλῶς κάλαθον, σπυρίδα, σαργάνην, κάνιστρον καὶ εἴτι τοιοῦτον. Ἀρκοῦμαι λοιπόν, τό γε νῦν, εἰς τὴν ἐν τῇ μονῇ σωζομένην παράδοσιν. «Καὶ ἄλλοι μὲν ἔλεγον, ὅτι ἐδόθη τὸ ὄνομα ἀπὸ τὸν κόσιφον, τὸ πουλίον, τὸ ὁποιον, ἐκ παραδόσεως λέγουσιν, ἔδειξε τὸ νερόν τοῦ μοναστηρίου εἰς τὸν αἰδιμον κτίτορα ἅγιον Γερμανὸν καὶ ἐκ τούτου τάχα ὠνομάσθη Κοσφοίνισσα· ἄλλοι πάλιν ἔλεγον, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι πατέρες πεφοβισμένοι ὄντες ἀπὸ τοὺς περιφερομένους κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη κλέπτας καὶ κακοποιούς ἀνθρώπους εἶχον σχεδὸν ἀείποτε κεκλεισμένην τὴν θύραν τοῦ μοναστηρίου καὶ ἐβιάζοντο νὰ καταβιάζωσιν ἀπὸ τοῦ τείχους εἰς τοὺς διαβάτας τὰς ἀναγκαίαις ζωοτροφίας μὲ κάλαθον, καὶ ἐπειδὴ τὸ κάλαθον κατὰ τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν λέγεται κόσνιτζα, διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο μοναστήριον ἔλαβεν ἀπὸ τούτου τὴν ὀνομασίαν· καὶ τοιαῦτα ἔλεγον ἐξ ἀμαθείας οἱ ἐρωτώμενοι μοναχοὶ εἰς τοὺς ἐρωτῶντας χριστιανούς». Ἰδε «Περιγραφ. τοῦ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Δράμας καὶ Φιλίππων ἱεροῦ μοναστηρίου τῆς

δ. δ. ἡ. Θεοτόκου τῆς ἐπονομαζομένης Εἰκοσιφοίνισσης» κτλ. Ἐν Κων/πόλει, 1863, σ. 13. Ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ διόρθου τὴν λέξιν ἐκδοχικῶς εἰς συνεχοχικῶς.

Σελ. 15, στήλη β'. γραμ. 12. Γράφε 1492 ἀντὶ 1493.

Σελ. 26—27. Περὶ τῶν ἐν τῇ γ' § ἀναφερομένων κοσμημάτων καὶ λειογραφιῶν, δέον ὁ ἀναγνώστης νὰ συμβουλευθῇ τὰ ἐπόμενα δύο σπουδαιότατα βιβλία: Henri Bordier, Description des peintures et autres ornements contenus dans les manuscrits grecs de la bibliothèque nationale. Paris, 1885. — Ν. Kondacoff, история византийскаго искусства и иконографии по миниатюрамъ грецескихъ рукописей. Ἐν Ὀδησσῷ, 1876.

Σελ. 31, στήλη β', γραμ. 51. ἀπάλειπον τὰ «καὶ Δράμας». Ὁ Γεννάδιος ὑπῆρξε μητροπολίτης μόνον τῶν Φιλίππων. Ἡ ἔνωσις δὲ αὐτῶν μετὰ τῆς Δράμας ἐγένετο ἐν ἔτει 1619, κατὰ τὸ ἐν σ. 30 σχετικὸν σημείωμα.

Ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ γίνεταί συνοπτικῶς λόγος περὶ πολλῶν πραγμάτων καὶ ὀνομάτων, ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ προστεθῇ ὁ ἐπόμενος πίναξ, δι' οὗ ἕκαστος δύναται ἐν ῥίπτῃ ὀφθαλμοῦ νὰ ζητήσῃ πᾶν τὸ ἐνδιαφερόμενον αὐτῷ πρᾶγμα ἢ ὄνομα. Ὡς ἐκ περισσοῦ δὲ προσετέθησαν ἑνιαχοῦ καὶ αἱ ἐν τῇ ἐκθέσει σχετικαὶ χρονολογίαι. Τὰ λατινικὰ στοιχεῖα ὀηλοῦσι τὸν αἰῶνα.

Π Ι Ν Α Ξ

α') παλαιογραφικός.

- ἄγραφα (φύλλα), 1438, σ. 36.
- ἀναγνωστικὸν βιβλίον, 1533, σ. 29.
- ἀντεδλήθη, IX—X, σ. 40.
- ἀντίγραφα, IX—X, σ. 40.
- ἀποξύσαντες τῆς λεβηρίδος, XIII, σ. 34.
- αὐτόγραφα, σ. 9. 36. 47. 51. 52. 55. 56.
- βαμπύκηνος, 1429, σ. 29.
- βανπύκηνος, 1429, σ. 29.
- βεβράκιον, 1429, σ. 29.
- βιβλιάριον, 1312, σ. 36.
- βιβλιοδέται, σ. 27.
- Βιβλιοθήκαι: Σηλυβρίας 4, Ραιδεστοῦ 5, Γρ. Φωτεινοῦ 5, Ἡρακλείτσας 6, Καλλιπόλεως 6—12, Ἀχριδῶν 7, Ἰωαννίνων (σχολῆς?) 7, Σταυροδρομίου 12, Κοσινίτζης 25 κέ., Ἰωάν-

- νο Ἀναστασιάδου 12, Θεοτόκου μονῆς ἐν Χάλκῃ 8, 34, 48, Βατοπεδίου 42.
- βιβλίον, σ. 32. 35. 36. 37.
- βιβλιοπώλης, XI, σ. 37.
- βιβλίων ἀγοραί, σ. 29. 30. 38.
- βεβεῖον (chartulaire), σ. 14.
- γραμματικὴ ἐπιστήμη, 1550, σ. 32.
- γράφμον, 1586, σ. 36.
- δεκαρίου τὸ ἡμισυ, 1429, σ. 29.
- δελτίον, 1320, σ. 36.
- εἰκόνος περιγραφὴ ἀρχαία, σ. 52.
- ἐτόνισε καὶ ἔξυσε, 1274, σ. 6.
- ἱσταχόματος, 1561, σ. 7.
- ἱστοριστής, XVI, σ. 32.
- καλλιγράφοι 76, σ. 31—39. (Πλὴν τούτων ἀναγράφονται καὶ ἕτεροι ἑνδεκά, σποράδην ἀναφερόμενοι ἐν τῇ ἐκθέσει).

καλλιγράφος, 1307, 1334, σ. 32. έτ. 1075, σ. 35.
 καλλιγράφου εικόν, σ. 27.
 καλλογράφος, X-XI, σ. 32.
 καλός γραφεύς, X-XI, σ. 37.
 κατάλογος έρχαίος, έτ. 1429, σ. 29.
 κατάστιχον (=chartulaire), σ. 14.
 κεφαλαία στοιχεία, σ. 6, 7. 25. 26. 27.
 κεφαλαιωδώς (σημειού), 1406, σ. 50.
 κοσμήματα, λειογραφία, εικόν, σ. 7. 26-27. 39. 40. 52.
 κρυπτογραφικά, σ. 33. 36. 38.
 κώδικες Βησσαρίωνος Μακρή, σ. 7.
 κώδικες μετά χρονολογιών, σ. 31.
 κωδίκων ιστορία, σ. 29-30.
 κωδίκων λείψανα, σ. 27-29. 41.
 κώδικες Καινής Διαθήκης, σ. 40.
 κώδικες Παλαιάς Διαθήκης, σ. 41.
 κώδικες άποκρύφων, σ. 41.
 κώδικες διάφοροι, σ. 41.
 κώδικες λεξικόν, σ. 42.
 κώδικες νεοελληνικοί, σ. 43-47.
 κώδιξ Σοφοκλέους και Εύριπίδου, σ. 42-43.
 κώδιξ Μάρκου Εύγενικού, σ. 47-48.
 λειογραφία, σ. 26-27. 39. 40.
 λατινικά σημειώσεις, σ. 5.
 Minuskel (alte), σ. 27. 40.
 ζύσαι (=γράψαι), XIII, σ. 35.
 (παλαιά) αντίγραφα, IX-X, σ. 40.
 παλαιογραφικά σημειώσεις, σ. 25 κέ.
 παλίμψηστα, σ. 25-29.
 πικτύον, XIII, σ. 32.
 πιττάκιν, 1406, σ. 50.
 πυξίον, XIV, σ. 37.
 σανίδι τής πυξίδος, 1438, σ. 36.
 σενίδι, 1438, σ. 36.
 σλαυικοί κώδικες, σ. 25.
 σφαλτογράφος, 1536, σ. 36.
 τετονισμένα τεύχη, σ. 6. 25. 28.
 τετράδια ήρθημένα, σ. 40.
 » άτάκτως συνδεδεμένα, σ. 9.
 τομάριν μαύρον, 1429, σ. 29.
 Uncial, σ. 25. 27.
 Uncialcodex, σ. 39.
 Uncialform, σ. 27. 39.
 φύλλα (γεγραμμένα και άγραφα), 1438, σ. 36.
 χάρτης και μέλαν, 1406, σ. 50.

β') άνώνημα, Γραφικά, τελετουργικά κτλ.
 άκολουθία, σ. 28. 37. 48.
 άνεπίγραφον, σ. 40.
 άνθολόγια μηναιών, σ. 32. 36.

άνωνύμου περι τοῦ γνῶναι βουλὴν γυναικός, σ. 8.
 » διάκρισις σφυγμῶν, σ. 8.
 » στιχηρά ιατρική, σ. 8.
 » έρμηνεία τῶν βοτανῶν, σ. 8.
 » διάφορα ιατρικά ζητήματα, σ. 8.
 » κατά τῆς άρχῆς τοῦ Πάπα, σ. 31.
 » περι Φωτίου πατριάρχου, σ. 42.
 » περι τοῦ Πάσχα, σ. 41.
 » βίος Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, σ. 28.
 » βίος οσίου Ξενοφῶντος, σ. 44.
 [»] βίος Ἀνδρέου Σαλοῦ, σ. 37. 38.
 Ἀποκάλυψις (Ἰωάννου), σ. 39.
 άπόκρυφα, σ. 41.
 άπόκρυφον Μωυσέως, σ. 39.
 Ἀπόστολος, σ. 32. 38.
 βίοι άγιών, σ. 5. 36. 37.
 Γεροντικόν, σ. 25.
 γραμματικά, σ. 42.
 Είρημολόγια, σ. 31. 38.
 έπιμερισμοί, σ. 42.
 Ἐπιστολαί Παύλου, σ. 29.
 Εύαγγελιστήρια (=περικοπαί εύαγγελίων), σ. 6. 25. 26. 36.
 Εύαγγελίων λείψανα, σ. 5. 6.
 Εύχολόγια, σ. 30. 31. 32. 35. 36.
 Θεοτοκάρια, σ. 31. 32.
 θεοτοκία τετονισμένα, σ. 28.
 Κανόνες παρακλητικοί, σ. 36. 48.
 κανόνων (πατρικών και συνοδικών) συλλογή, σ. 9.
 Κλημέντια, σ. 29.
 Λαυσαϊκού λείψανον, σ. 28.
 Λειτουργία, σ. 31. 33. 34. 36. 37.
 Λεξικά, σ. 9, 38. 42.
 λόγων λείψανα, σ. 6.
 Μακαρισμῶν έρμηνείας λείψανον, σ. 28.
 Μαρτύριον Παύλου, σ. 39.
 » Πολυκάρπου, σ. 41.
 Μαρτυρολόγιον, σ. 31.
 Μεγαλυνάρια, σ. 37.
 Μηναία σ. 6. 25. 36. 37. 38. 29. 31. 32. 33. 34. 35.
 Μηναιον έκλογῆς, σ. 32.
 Μηνολόγιον, σ. 6. 7.
 Μουσική έκκλησιαστική, σ. 36.
 Νόμιμον, σ. 38.
 Νομοκάνων, σ. 6. 31. 32, 35. 37. 38.
 Ὁκτώηχος, σ. 32. 35.
 Ὁράσεις Δανιήλ, σ. 28.
 Παλαιάς Διαθήκης κώδικες, σ. 41.
 Πανδέκτη (λειτουργική), σ. 32.
 Παπαδική, σ. 6. 30. 31.

Παροιμία Σολομῶντος, σ. 29. 38. 39.
 Περίοδοι Θωμᾶ, σ. 41.
 Περίοδος Ἰωάννου, σ. 34.
 Πρακτικά Α' και Δ' συνόδου, σ. 29.
 Πραξαπόστολοι, σ. 31. 32. 34. 37. 38.
 Πράξεις και έπιστολαί, σ. 26. 36. 38. 39.
 Πράξεις Πέτρου και Παύλου, σ. 41.
 Στεφανίτης και Ἰγνηλάτης, σ. 11.
 Στιχηράριον, σ. 31.
 Σύμβολον τῆς πίστεως, σ. 41.
 Συναξάριον έξαμηναιον, σ. 35.
 Συναξαριστής, σ. 35.
 σχολία εις εύαγγέλια, σ. 40.
 σχολίων σειρά εις Ἰώβ, σ. 41.
 σχολία εις τοῦς Ψαλμούς, σ. 40.
 σχολία εις τὴν Καινὴν Διαθήκην, σ. 39. 40.
 Τετραευάγγελα, σ. 5. 30. 31. 38. 39. 40.
 Τριώδια, σ. 29. 31. 37.
 τροπάρια, σ. 5. 25.
 Τυπικά τῆς καθολικῆς έκκλησίας, σ. 41.
 Τυπικόν, σ. 36. 38.
 Φυσιολογικά, σ. 8.
 Ψαλμοί Δαβίδ, σ. 7. 41.
 Ψαλτήρια, σ. 29. 34. 35.
 Ὀρολόγιον, σ. 31.

γ') παλαιοί συγγραφείς.

Ἀγαθάγγελος, σ. 28.
 Ἀέτιος, σ. 8. 9.
 Ἀθανάσιος, σ. 41.
 Ἀκύλας, σ. 41.
 Ἀλκίνοος, σ. 8.
 Ἀμμώνιος, σ. 41.
 Ἀναστάσιος Ἀντιοχείας, σ. 42.
 Ἀναστάσιος Σιναίτης, σ. 37.
 Ἀνδρέας Κρήτης, σ. 38.
 Ἀντίσχος μοναχός, σ. 42.
 Ἀπολλινάριος, σ. 6. 40. 41.
 Ἀριστοτέλης, σ. 10.
 Ἀρμενόπουλος· ίδε Κωνσταντίνος.
 Βαρλάμ Καλαβρός, σ. 42.
 Βασίλειος Καισαρείας, σ. 29. 32. 41. 42.
 Βίκτωρ, σ. 41.
 Βλεμμίδης· ίδε Νικηφόρος.
 Βρυννίος· ίδε Ἰωσήφ.
 Γαληνός, σ. 8.
 Γρηγόριος Ναζιανζηνός, σ. 7. 25. 26. 41.
 (Θεολόγος) σ. 29.
 Γρηγόριος Νύσσης, σ. 41.
 Γρηγόριος Παλαμᾶς, σ. 42.
 Δίδυμος, σ. 41.
 Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης, σ. 28. 29. 41. 52.

Είρηναίος, σ. 41.
 Ἐπιφάνιος Κύπρου, σ. 8. 42.
 Εύάγγριος, σ. 41.
 Εύγενικός· ίδε Μάρκος.
 Εύκλειδης, σ. 7.
 Εύριπίδης, σ. 42.
 Εύσέβιος, σ. 26. 40. 41,
 Εύστάθιος, σ. 4.
 Ἐφραίμ Σύρος, σ. 44.
 Ζωναράς, σ. 29.
 Ἡσύχιος Ἱεροσολύμων, σ. 41.
 Θεοδοτίων, σ. 41.
 Θεόδωρος άββάς, σ. 42.
 Θεόδωρος Ἡρακλείας, σ. 40. 41.
 Θεόδωρος Μοψουεστίας, σ. 40.
 Θεόδωρος Στουδίτης, σ. 33. 35.
 Θεόφιλος Ἀλεξανδρείας, σ. 41.
 Θεόφιλος (πρωτοσπαθάριος), σ. 8.
 Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, σ. 32.
 Ἰγνάτιος μοναχός, σ. 51-52.
 Ἰουλιανός, σ. 41.
 Ἰπποκράτης, σ. 8. 9.
 Ἰππόλυτος Θηβαίος, σ. 40.
 Ἰσαάκ Σύρος, σ. 25. 35. 44.
 Ἰσίδωρος Πηλουσιώτης, σ. 40. 41. 42.
 Ἰωάννης Βέκκος, σ. 42.
 Ἰωάννης Θεσσαλονίκης, σ. 42.
 Ἰωάννης Σχολαστικός, σ. 26. 27. 28. 31. 34. 35.
 Ἰωάννης Χρυσόστομος, σ. 26. 29. 31. 34. 37. 40. 41.
 Ἰωσήφ Βρυννίος, σ. 48-51.
 Καβάσιλας· ίδε Νείλος.
 Κλεομήδης, σ. 8.
 Κλήμης, σ. 41. Κλημέντια, σ. 29.
 Κοσμάς Ἰνδικοπλεύστης, σ. 40.
 Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, σ. 40. 41.
 Κωνσταντίνου και Λέοντος συλλογή νόμων, σ. 9.
 Λεόντιος Βυζάντιος, σ. 42.
 Μάγνος Ἐμεσηνός, σ. 8.
 (Μακάριος) Ἀγκύρας, σ. 29.
 Μάξιμος, σ. 28.
 Μάξιμος μοναχός, σ. 41.
 Μάρκος Εύγενικός, σ. 36. 47-48. 52-53.
 Μεθόδιος Σίδης, σ. 41.
 Μιχαήλ Ψελλός, σ. 7. 8.
 (Μιχαήλ) Ἀτταλειάτης?, σ. 29.
 Νείλος Καβάσιλας, σ. 42.
 Νικήτας, σ. 40.
 Νικηφόρος Βλεμμίδης, σ. 6. 9.
 (Νικηφόρος πρεσβύτερος), συγγραφεύς τοῦ βίου Ἀνδρέου Σαλοῦ, σ. 37. 38.

Νικόμαχος Γερασινός, σ. 7.
 Νόννος, σ. 7. 26.
 Όλυμπιόδωρος δίκωνος, σ. 41.
 (Όμήρου) Όλιάδος παράφρασις, σ. 42.
 Πολυχρόνιος, σ. 41.
 Πρόκλος διάδοχος, σ. 8.
 Πρόκλος Λαοδικεύς, σ. 7.
 Πρόχωρος, σ. 34.
 Σάββας Ίεροσολυμίτης, σ. 31. 38.
 Σευήρος Άντιοχείας, σ. 40. 41.
 Σήθ (=Θήβ sic) Ίδε Συμεών.
 Σοφοκλής, 42-43.
 Συμεών Μεταφράστης, σ. 29. 34. 47.
 Συμεών ο νέος θεολόγος, σ. 32. 33.
 Συμεών Σήθ, σ. 11.
 Σύμμαχος, σ. 41.
 Στέφανος, σ. 9.
 Τίτος Βόστρις, σ. 40. 41.
 Τρικλίνιος, σ. 43.
 Ψέλλος Ίδε Μιχαήλ.
 Ωριγένης, σ. 40. 41.
 δ') συγγραφείς μεταγενέστεροι.
 Άγάπιος Λάνδος, σ. 44.
 Άλέξανδρος Γιαγκουλέου, σ. 12.
 Άλέξανδρος Μαυροκορδάτος, σ. 10.
 Άντώνιος Παλλαδοκλέους, σ. 6.
 Βησσαρίων Μακρής, σ. 7. 8. 10.
 Γεώργιος Άδριανουπολίτης, σ. 5.
 Γεώργιος Σουγδουρής, σ. 7.
 Γεώργιος Σχολάριος, σ. 9.
 Γεωργούλης Νοταρής, σ. 12.
 Δαμασκηνός Στουδίτης, σ. 44.
 Δανιήλ Σμύρνης, σ. 54-56.
 (Διονύσιος Παλαιολόγος), σ. 44-47.
 Δοσίθεος (Ίεροσολύμων), σ. 4. 8. 20.
 Δούκας Καταβολάνος, σ. 18. 19.
 Δωρόθεος Πρώτος, σ. 44.
 Θεοδόσιος Ζυγομαλάς, σ. 11.
 Θεοφάνης Μηδείας, σ. 56.
 Θεόφιλος Κορυδαλλεύς, σ. 9.
 Ίερεμίας Β' ο Τρανός, σ. 16. 22.
 (Ίωάννης) Άργυρόπουλος, σ. 48.
 Ίωάννης Κορέσσης, σ. 21. 22.
 Καισάριος Δαπόντες, 11-12.
 Καλλίνικος Β' ο Άκαρνάν, σ. 4. 16.
 Κύριλλος Α' ο Λούκαρις, σ. 13. 16.
 Κωνσταντίνος Φίτζιος, σ. 12.
 Μακάριος ιεροδιάκονος, σ. 4.
 Μάξιμος Β', σ. 16. 18-20.
 Μάξιμος Πελοποννήσιος, σ. 4. 35. 38. 44-46.
 Ματθαίος Μυρέων, σ. 15. 36.

Μιχαήλ Φωτεινός, σ. 9. 56.
 (Μπαλάσιος), σ. 37.
 Νεόφυτος Μαυρομμάτης, σ. 30.
 Νεόφυτος Ροδινός, σ. 47.
 Νικόλαος Δούσης, σ. 5.
 Νκόλαος Κεραμεύς, σ. 9.
 Νικόλαος Κούρσουλας, σ. 10.
 Νικόλαος Μαυροκορδάτος, σ. 4.
 Παγκράτιος Δημάρης, σ. 16. 55.
 Παρθένιος Άθηναίος, σ. 10-11.
 Σαμουήλ Χαντζερής, σ. 5. 16.
 Σεβαστός Κυμινήτης, σ. 4.
 Σίλβεστρος Συρόπουλος, σ. 9.
 Στρατής, σ. 6.
 Χρυσανθος Νοταρής, σ. 11.
 Χρυσανθος πρωτοσύγκελλος, σ. 14-15.
 ε') πατριάρχαι Κ/πόλεως.
 Άθανάσιος Ε', 1709, σ. 16.
 Γαβριήλ Α', σ. 6.
 Γαβριήλ Γ', 1707, σ. 16. 23-24.
 Γρηγόριος Ε', 1819, σ. 14.
 (Διονύσιος ιεροδιάκονος, τοποτηρητής), σ. 6.
 Διονύσιος Α', σ. 14. 15. 18. 19. 20. 47.
 Διονύσιος Δ' τὸ δ', 1686, σ. 35.
 Θεόκλητος Β', σ. 6.
 Θεοφάνης Καρύκης, σ. 6.
 Ίερεμίας Α', σ. 20.
 Ίερεμίας Β', σ. 5. 16. 22. 23. 24.
 Ίωσήφ Β', 1406, σ. 48. 49.
 Καλλίνικος Β' ο Άκαρνάν, σ. 4. 16.
 Κύριλλος Α' ο Λούκαρις, 1628, σ. 13. 16.
 Κύριλλος Ε', σ. 12.
 Μάξιμος Β', 1477, σ. 16. 18-20. 54. 55.
 Ματθαίος Α' (†1410), σ. 30.
 Ματθαίος Β' τὸ α' καὶ β', σ. 6. 44. 45.
 Μελέτιος ο Πηγᾶς (τοποτηρητής), σ. 6. 45.
 Μητροφάνης Γ', 1567-1570, σ. 16. 20-22.
 Νεόφυτος Β', σ. 6.
 (Νικηφόρος ιεροδιάκονος, τοποτηρητής), σ. 6.
 Παΐσιος Β' τὸ γ', σ. 30.
 Παρθένιος Δ' ο Μογιλάκος, 1661, σ. 16.
 Ραφαήλ Α', ἐπιδάτης, σ. 18. 19.
 Ραφαήλ Β', σ. 6.
 Σαμουήλ Α' Χαντζερής, 1763, σ. 16.
 Συμεών Α' τὸ β', 1472-1474, σ. 16-18. 56.
 Τιμόθεος Α', 1619, σ. 30.
 ζ') ἀρχιερείς.
 Άνθιμος, μρ. Φιλίππων καὶ Δράμας, 1707, σ. 23. 24.
 Άρσένιος, μρ. Σερρών, 1550, σ. 36.

Γαλακτίων, μρ. Μελενίκου (πρὸ τοῦ 1627), σ. 38.
 Γεδεών, ἐπ. Σερβίων, 1376, σ. 32.
 Γεννάδιος, μρ. Σερρών, XVI, σ. 29 (ὁ αὐτὸς ὡς μοναχὸς) σ. 30.
 Γεννάδιος, μρ. Φιλίππων, 1541, 1550, σ. 32.
 Γρηγόριος, ἐπ. Καλλιπόλεως, 1776, σ. 6.
 Γρηγόριος Παλαμάς, μρ. Θεσσαλονίκης, σ. 37. 48.
 Δαβίδ, μρ. Γοθθίας, 1652-1673, σ. 4.
 Δανιήλ, μρ. Ήφῆσου } σ. 32. 54-56.
 Δανιήλ, μρ. Σμύρνης }
 Διονύσιος Τρίκκης, σ. 44. 45. 46. 47.
 Δωρόθεος, μρ. Ναυπάκτου, 1477, σ. 20.
 Ζαχαρίας, ἐπ. Ήρυθρῶν, 1830, σ. 4.
 Θεόγνωστος, ἐπ. Θερμοπυλῶν καὶ πρόεδρος Διαυλείας, 1422, σ. 32.
 Θεόκλητος Προικονήσου, 1707, σ. 24.
 Θεωνᾶς Λαρίσσης, σ. 1601, σ. 45.
 Ίάκωβος, μρ. Ίερισσοῦ καὶ ἁγίου Όρου, XV-XVI, σ. 29.
 Ίγνάτιος, μρ. Άγχιάλου, 1477, σ. 20.
 Ίγνάτιος, μρ. Σηλυβρίας, 1431, σ. 4.
 Ίωακείμ, μρ. Κορίνθου, 1477, σ. 20.
 Ίωσήφ, μρ. Περιθεωρίου, 1477, σ. 20.
 Ίωσήφ, μρ. Χαλκηδόνος, 1477, σ. 20.
 Καλλίνικος, μρ. Μέγα Τουρνόβου, 1783-1791, σ. 15. (Ύψηλάντου, σ. 631. 637. Μακρᾶτος παρὰ Σάθα, Μ. Β., τ. γ', σ. 377).
 Καλλίνικος, μρ. Πρεσπῶν, 1801-1813, σ. 7.
 Κλήμης, ἐπ. Σάρδεων, 1286, σ. 25. 33.
 Κλήμης, μρ. Φιλίππων, 1619, σ. 30. (ἐξελέγη τῷ 1607. Σάθα Μ. Β. τ. γ', σ. 554).
 Ματθαίος, μρ. Μυρέων, 1610-21, σ. 15. 36. 37.
 Μεθόδιος ὁ ἐκ Πάτμου, μρ. Λιτίτζης, 1730, σ. 30.
 Ναθαναήλ, μρ. Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου, τ. XVIII αἰῶνος, σ. 15.
 Νεόφυτος Μαυρομμάτης, πρῶην Ναυπάκτου καὶ Άρτης, 1726, σ. 30.
 Νεόφυτος, μρ. Ήφῆσου, 1477, σ. 20.
 Νεόφυτος, μρ. Μηδείας, 1477, σ. 20.
 Νεόφυτος, μρ. Προύσης, 1477, σ. 20.
 Παγκράτιος, μρ. Τραπεζοῦντος, 1472, σ. 17.
 Παρθένιος, μρ. Φιλίππων, 1600, σ. 37.
 Παρθένιος, μρ. Λήμνου, 1743-1746, σ. 30. (Ύψηλάντου, σ. 611).
 Παρθένιος, μρ. Νικομηδείας, 1707, σ. 24. (Ύψηλάντου σ. 206. Σάθα Μ. Β., τ. γ', σ. 408. 531).
 Παρθένιος, μρ. Σμύρνης, 1707, σ. 24. (Σάθα

Μ. Β. τ. γ', σ. 531. Άνατολή περιόδ. Σμύρνης, σ. 149-150).
 Παχώμιος, μρ. Μεσημβρίας, 1477, σ. 20.
 Σεραφείμ Νεοχωρίου κτλ. σ. 44. 45.
 Σωφρόνιος, μρ. Μελενίκου (πρὸ τοῦ ἔτους 1627) σ. 38.

ζ') ὀφφικιάλοι καὶ κληρικοί.

Άβέρκιος, πρωτοσύγκ. Μελενίκου, 1696, σ. 31.
 Άνδρόνικος, γιάγαρης, ἀποκρισάριος, 1449, σ. 31.
 Άντώνιος, καθηγούμ. Κοσμηδίου, 1406, σ. 49.
 Γεώργιος, νοτάρ. τῆς Μγ. Έκκλ. 1544, σ. 29.
 Δαβίδ, ἡγούμενος Κοσινίτζης, 1443, σ. 35.
 Θεοδόσιος, νοτάρ. τῆς Μγ. Έκκλ. 1563, σ. 4.
 Θεοφάνης, ἡγούμενος ἁγίου Νικολάου ἐν Σκαμνελίφ, σ. 10.
 Ίωάννης, ἔξαρχος Καφᾶ, XVI, σ. 5.
 Ίωάννης, σακκελ. τῆς Μγ. Έκκλ. 1686, σ. 35.
 Ίωάννης, πρωταποστολ. τῆς Μ. Έκ. 1731, σ. 4.
 Κοσινιτζιώτης, πρωτονοτάρης Ήλευθερουπόλεως, 1441-43, σ. 55.
 Κοσμάς, σύγκελλος Στουδίων, 1075, σ. 35.
 Κυριακός, χαρτοφύλ. Καλλιπόλεως, 1561, σ. 7.
 Κωνσταντίνος, ἐκκλησιάρχης ἐν Καλλιπόλει, 1561, σ. 7.
 Κωνσταντίνος Τιμόθεος ὁ ἐπὶ τῶν κρίσεων, δίκωνος τῆς Μ. Έκκλησίας, 1406, σ. 49.
 Λέων, νοτάρης τοῦ Σεμίνης, 1274, σ. 5. 6.
 Μανουήλ, νοτάρης Σερρών, 1544, σ. 29.
 Ματθαίος., δικαιοτάτος Καλαβρίας, 1274, σ. 6.
 Μιχαήλ, σακελλάριος Λαρίσσης, 1365, σ. 37.
 Μιχαήλ Φωτεινός, ὕπατος τῶν φιλοσόφων τῆς Μ. Έκκλησίας, 1778, σ. 9. 56.
 Μπαλάσιος, νομοφύλαξ τῆς Μ. Έκ. 1703, σ. 38.
 Νεόφυτος, καθηγμ. Κουτλουμουσίου, XVI, σ. 29.
 Νικήτας, πρωτοσύγκ. πατριαρχικός, 1513, σ. 30.
 Νικηφόρος, νοτάρης..., 955, σ. 37.
 Παναγιώτης πριμικήριος τῆς Μ. Έκ. 1703, σ. 38.
 Χωνιάτης οἰκονόμος Ήλευθερουπόλεως, 1443, σ. 35.

η') διάφορα ὀνόματα.

Άγγελος Ίδε Φιλανθρωπηνός.
 Άμυρούτζης Ίδε Ήλευθέριος.
 Άντώνιος διδάσκων ἐν Καλλιπόλει, 1779, σ. 6.
 Άσάνης Ίδε Ίσαάκιος.
 Γαβαλδός σχῆμα, σ. 35.
 Γαβριήλ Βατοπεδινός, XVIII, σ. 12.
 Γαλακτίων ιερομόναχος, 1620, σ. 30.
 Γεδεών ιερομόναχος, 1337, σ. 32.
 Γεννάδιος μοναχὸς Σερραϊός, XVI, σ. 30.
 Γεννάδιος ιερομόναχος, 1447, σ. 34.

Γερμανός (ἅγιος), ἰδρυτὴς τῆς μονῆς Κοσινί-
τζης, σ. 13. 15.
Γερμανός ῥάπτης, 1580, σ. 39.
Γερμανός, σ. 50.
Γεώργιος Λογοθέτης Σερραῖος, σ. 29.
Γεώργιος ὁ Ἀμαστρενός, XVI, σ. 5.
Γεώργιος Σοσάμα, σ. 5.
Γλαβᾶς, 1409, σ. 36.
Γρηγόριος ἱερομόναχος διδάσκων ἐν Καλλιπό-
λει, 1779, σ. 6.
Γρηγόριος, πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, σ. 55.
Γρηγόριος ὁ Φωτιστής, σ. 28.
Δημήτριος, ἀδελφὸς νοτ. τῆς Μ. Ἐκκλ., σ. 29.
Δημήτριος, ἀνεψιὸς τοῦ Φιλίππων Γενναδίου,
1541, σ. 32.
Δημήτριος Λεοντάρης, † 1431, σ. 30. 48.
Δημήτριος Τζαμπλάκωνος, XV, σ. 48.
Δροσινός (= Δαβίδ), 1443, σ. 35.
Ἐλευθέριος μάρτυς, σ. 29.
Ἐλευθέριος Ἀμοιρούτζης, XV, σ. 48.
Εὐγένιος Εὐθυμίου, 1598, σ. 8.
Θεοδοσία ἀγία, σ. 48.
Θεόδουλος μοναχός, 1406, σ. 49.
Θεοδώρα (ἀγία ἐν Θεσσαλονίκῃ), θυγάτηρ τοῦ
αὐτοκρ. Μαξιμιανού, σ. 51. 52.
Θεοδώρητος, ἀγοραστὴς βιβλίου, XIII-XIV, σ. 30.
Θεόδωρος Ἰωάννου, βασιλεὺς Ρωσσίας, 1597,
σ. 34.
Θεόκλητος, προηγούμενος Κοσινίτζης, σ. 15.
16.
Ἰάκωβος ὁ Πέρσης (ἅγιος), σ. 48.
Ἰλαρίων Συναίτης, σ. 13. 14. 15.
Ἰσαάκιος Ἀσάνης, XV, σ. 48.
Ἰωάννης Γαβαλάδος, XIII, σ. 34.
Ἰωάννης ἱερεὺς τῆς Λαουλέττας, 1274, σ. 6.
Ἰωάννης Σουτζός, 1579-80, σ. 9.
Ἰωάννης Ε' Παλαιολόγος, σ. 9.
Ἰωάννης Λεοντάρης, † 1437, σ. 30.
Κατακουζηνοὶ καὶ Παλαιολόγοι, 1592, σ. 45.
Κομνηνὴ Σερραῖα, σ. 29.
Κωνσταντῖνος Γ. Π. Μπασαδάκης Κρής, σ. 12.
Λεοντάρης· ἴδε Δημήτριος, Ἰωάννης.
Λέων Ε' ὁ Ἀρμένιος, σ. 52.
Μακάριος τοῦ Κορώνα, XV, σ. 47.
Μακάριος ἱερομόναχος, 1411, σ. 33.
Μακάριος ἱεροδίακονος λόγιος, XVIII, σ. 5.
Μακάριος μοναχός, XV, σ. 48.
Μανασσῆς διδάσκων ἐν Καλλιπόλει, 1801, σ. 5.
Μανδακῆς, διορθωτὴς τοῦ Δαπόντε, σ. 12.
Μάρκος ἀσκητής, XV, σ. 48.
Μαρονίτησας κώδιξ, 1429, σ. 48.
Μελέτιος Αἰνίος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων, σ. 11.

Μελέτιος Βατοπεδινός, XVIII, σ. 12.
Μισιριμάν, 1410, σ. 30.
Μιχαήλ Ἀγγελοσ· ἴδε Φιλανθρωπηνός.
Μορατπέις (Amurat. Muralt, Chronol. II, σ.
804, 870), σ. 30.
Μωῦσῆς (Mousa. Muralt. II, σ. 782, 795), σ. 30.
Νεκτάριος πνευματικός, 1672, σ. 33.
Νεόφυτος, ἱεροδιδάσκ. ἐν Μαδύτῳ, 1776, σ. 6.
Νικόλαος κληρικός καὶ βιβλιοπώλης, XI, σ. 37.
Ξενητὸς ἱερεὺς Λέσβιος, 1486, σ. 56.
Παλαιολόγοι: Μανουήλ, σ. 49. Ἰωάννης Ε', σ. 9.
Κωνσταντῖνος Γ', σ. 30. Θωμάς καὶ Δημή-
τριος ἀδελφοὶ αὐτοῦ, σ. 30-31. Κατακου-
ζηνοὶ καὶ Παλαιολόγοι, 1592, σ. 45.
Πάνος Πετριοτήτης, τ. XVII, σ. 10.
Περζωὲ ἢ Περζοὺς ἰατρός, σ. 11.
Ρουστικός μάρτυς, σ. 29.
Σενούφιος μοναχός, σ. 52.
Σουλεημάνης Α' (σουλτάν), σ. 29.
Συμεών, ὑπηρέτης Γρηγ. Παλαμᾶ, σ. 37.
Συμεών ὁ Στυλίτης, σ. 26.
Συμεών μοναχός, 1632, σ. 44.
Τζαμπλάκων· ἴδε Δημήτριος.
Φιλανθρωπηνός (Μιχ. Ἀγγελοσ), 1486, σ. 36.
Χωνιάτης, 1443, σ. 35.

θ') χῶραι, πόλεις καὶ θέσεις.

Ἄγιον Ὄρος, σ. 11, 29, 34.
Ἀγχιάλος, σ. 20.
Αἴγυπτος, σ. 52.
Ἀθήναι, σ. 32.
Ἀλεκτρούπολις (τανὺν Ἀληστράτη) σ. 35.
Ἀμμόχωστος, σ. 50.
Ἄνδρος, σ. 34.
Ἀνεουκώμη, σ. 25. 33.
Ἀρμενία, σ. 28.
Ἀρμένιοι, σ. 11. 51.
Ἄρτα, σ. 30.
Ἀσία, σ. 36.
Ἀχειροποίητος, σ. 13. 14. 15. 29. 32.
Ἀχρίς, σ. 7.
Βατοπέδιον, σ. 12. 34.
Βασιλεία, σ. 9.
Βένουσα, σ. 5.
Vérano-kastro, σ. 19.
Βίγλα, σ. 13.
Βιέννη, σ. 46.
Βιτάστα-καρانی, σ. 13.
Βόρισκον, σ. 16. 24.
Βουλγαρία, σ. 46.
Βουνὸν Λεοῦ, σ. 5.
Βουρσίνα, σ. 37.

Βρανόκαστρον, σ. 19. 20. 21.
Γαλατάς, σ. 9.
Γαλλίων κλίμα, σ. 28-29.
Γκιουμουρτζίνα, σ. 30.
Γοθθία, σ. 4.
Διαυλεία, σ. 32.
Διασωρίτης (ἅγιος Γεώργιος), σ. 17.
Δράμα, σ. 13. 14. 17. 23. 24. 30. 31. 32.
57. Δράμων, σ. 31.
Δύσειος ὁδὸς (ἐν Μακεδονίᾳ), σ. 22.
Δοξάτον, σ. 31.
Ἑλλάς, σ. 31.
(Εἰκοσιφοινίσσουσα), σ. 14.
Ἑγγλέζοι, σ. 10.
Ἐρυθραί, σ. 4.
Ἐφεσος, σ. 20. 48. 54-56.
Ἐλευθερούπολις, σ. 35.
Ζαγόριον, σ. 12. Ζαγορινός, σ. 34.
Ζητούνιον (Ζητουνιώτης), σ. 36.
Ἡράκλεια, σ. 20.
Ἡρακλείτζα, σ. 6.
Θερμοπύλαι, σ. 32.
Θεσσαλονίκη, σ. 37. 48. 51-52. 52-53.
Ἱερισσός, σ. 29.
Ἱεροσόλυμα, σ. 4.
Ἰνδία, σ. 11.
Ἰταλία, σ. 11. 36.
Ἰωάννινα, σ. 4. 7. 10. 37. 44.
Καβάλλα, σ. 13.
Καισάρεια Παλαιστίνης, σ. 10.
Καλαβρία, σ. 6. 11.
Καλλιπόλις, σ. 6. 7. 10. 11. 12. 20.
Καραμανία (συνοικία Κ/πόλεως) σ. 20.
Καφᾶς, σ. 20.
Κεντρίτζα, σ. 13.
Κόρινθος, σ. 20.
Κορυτζά, σ. 5.
Κοσινίτζα (διᾶφοροι γραφαὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ-
του) σ. 13. 14. 15. 17. 18. 19. 20. 21.
22. 24. 29. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 38.
49. 51. 54. 57.
Κουρμίστα καὶ Κορομίστα, σ. 21. Ἴδε καὶ ἐν
τῷ στοιχείῳ Χ.
Κρήτη, σ. 37.
Κύπρος, σ. 6. 15. 48. 49. 50. 51.
Κωνσταντινούπολις, σ. 10. 30. 49. 55,
Λαουλέττα, σ. 6.
Λάρισσα, σ. 37. 44. 45. 46.
Λατίνοι, σ. 29. 49. 53.
Λεμισσός, σ. 50.
Λέσβος, σ. 55.
Λευκωσία, σ. 50. 51.

Λῆμνος, σ. 30.
Λιασκοθέτζι, σ. 12.
Λίτιτζα, σ. 30.
Ματίκιον, σ. 13.
Μελένικον, σ. 31.
Μεσαρία, σ. 34.
Μεσημβρία, σ. 20.
Μήδεια, σ. 20.
Μίθυμνα, σ. 56.
Μυτιλήνη, σ. 55. 56.
Μοσχοβία, σ. 34.
Μπεσίκτασι, σ. 31.
Μπουναρ-δάγ, σ. 13.
Μυριόφυτον, σ. 5.
Μυσία, σ. 51.
Νάουσα, σ. 34.
Ναύπακτος, σ. 20. 30.
Νικήσιανη, Νικισιανή, Νικησιγιανή, σ. 21.
Νικομήδεια, σ. 24.
Νύσσα, σ. 20.
Οὐζουντζόβα, σ. 13.
Πάγγαιον, σ. 13. 14.
Παλαιοχώρι, σ. 19.
Πάρος, σ. 34.
Παρησία (Paris), σ. 28.
Πάτμος, σ. 30.
Πάτραι, σ. 24.
Πάφος, σ. 50.
Περιθεώριον, σ. 15. 20.
Πιλάφ-τεπέ, σ. 13.
Ποσιανά, σ. 20.
Πουναρ-δάγ, σ. 13.
Πρέσπαι, σ. 7.
Πρινάρης, σ. 13.
Προικόννησος, σ. 24.
Προύσα, σ. 20.
Ραδολίβος, σ. 23.
Ραιδεστός, σ. 5.
Ραυδολίβος, σ. 23.
(Ροδολεῖβος), σ. 23.
Ρόδος, σ. 35.
Ρώμη, σ. 51.
Σαντοβήτζα, σ. 37.
Σάρδεις, σ. 25. 29. 33.
Σαυρομάται, σ. 52.
Σέρβια, σ. 32.
Σέρραι, σ. 13. 20. 21. 29. 30.
Σηλυβρία, σ. 4. 30.
Σικελία, σ. 5. 11.
Σκαμνέλι, σ. 10.
Σμύρνη, σ. 24. 54-56.
Σουγδαία, σ. 20.

ιδ') γλωσσικά.

Τέρνοβον Βουλγαρίας, σ. 45.
 Τέρνου (sic), σ. 45.
 Τζατλάτζα, σ. 12.
 Τζουρουλού, σ. 36.
 Τούρνοβον (Μέγα), σ. 15.
 Τραπεζούς, σ. 16. 48.
 Τρίκκη, σ. 44. 45. 46.
 Φανάριον (συνοικία Κ/πόλεως), σ. 5.
 Φεράχεια, σ. 36.
 Φίλιπποι, σ. 13. 14. 17. 23. 30. 31. 57.
 Φοῦλλαι, σ. 20.
 Χάλκη, σ. 8. 48.
 Χαλκηδών, σ. 20.
 Χιονίστρα, σ. 13.
 Χίος, σ. 9. 57.
 Χουρμίστα, σ. 21.
 Χωρεμίστα, σ. 21.
 Χωρομίστα, σ. 21.

ι') ἐκκλησῖαι καὶ μοναστήρια.

Ἐκκλησῖαι: Παναγίας ἐν γένει, σ. 12.—Ἀγ. Γεωργίου Φαναριώτου, σ. 5. — Ἀγ. Δημητρίου ἐν Καλλιπόλει, σ. 6. 7. 20.—Ἀγ. Νικολάου ἐν Καλλιπόλει, σ. 6. 7.
Μοναστήρια: Θεοτόκου ἐν γένει, σ. 12.—Βαζελῶνος περὶ τὴν Τραπεζοῦντα, σ. 9.—Ἀγ. Νικολάου ἐν χωρίῳ Σκαμνέλι (Ἡπείρου) σ. 10.—Ἐηροποτάμου ἐν Ἀγίῳ Ὄρει, σ. 11.—Βατοπεδίου, αὐτόθι, σ. 15. 34.—Ἀγ. Γεωργίου Διασωρίτου, σ. 17.—Ἀγ. Γεωργίου ἐν Βρανοκάστρῳ, σ. 19. 20. 21.—Θεοτόκου τῆς Ἡλιοκάλου ἐν Σέρραις, σ. 19. 20. 21. 29.—Ἀγ. Νικολάου Καλαμιτζίων ἐν Κ/πόλει, σ. 26. 37.—Ἀγίου Ὄρους, σ. 29. 34.—Κουτλουμουσίου, σ. 29.—Ἀγ. Ἰω. τοῦ Προδρόμου ἐν Σέρραις, σ. 30.—Ἀγίου Ἰωάννου Προδρόμου ἐν Σηλυβρίας, σ. 30.—Θεοτόκου τῆς τῶν Ἄνδρῶν, σ. 31.—Ἀγίου Ἰωήλ, σ. 33.—Στουδίων ἐν Κ/πόλει, σ. 35.—Ὁδηγητρίας τῆς Βουρσινᾶς κυρίας Σπηλαιωτίσσης, σ. 37.—Ἐλέους (Ἐλεούσης?) ἐν Κρήτῃ, σ. 37.—Μαγγάνων ἐν Κ/πόλει, σ. 47.—Ξανθοπούλων ἐν Κ/πόλει, σ. 48.—Φιλανθρώπου ἐν Κ/πόλει, σ. 48.—Πέτρας ἐν Κ/πόλει, σ. 48.—Κοσμηδίου ἐν Κ/πόλει, σ. 49.—Λατόμων ἐν Θεσσαλονίκῃ, σ. 51.—Μυρσίνης ἐν Λέσβῳ, σ. 56.—Ἀγ. Μιχαήλ τῶν Ἀσωμάτων ἐν ὄρει τῆς Κύπρου, σ. 49.

ἀδελφούτζικος, 1431, σ. 38.
 ἀναθραμῆσεως (sic), σ. 18.
 ἀνακαινίσθην (=ἀνεκαινίσθη), 1561, σ. 7.
 ἀπουστόλου, 1429, σ. 29.
 δεφένδεις, 1707, σ. 24.
 δι' ὄχλου, 1477, σ. 17.
 ἐγίνηκεν, 1784, σ. 30.
 ἐθεράπευσον, xviii, σ. 9.
 ἐκούρσευσαν, 1567, σ. 14.
 ἐκοιμήθην (=ἐκοιμήθη), 1431, σ. 30.
 ἐναντιηθῆναι (sic), 1570, σ. 21.
 ἐπιστολαίς, 1429, σ. 29.
 ἐπληρώθη, 1503, σ. 34.
 ἐσεύε, 1274, σ. 5.
 ἐτελιόθην (=ἐτελειώθη), 1503, σ. 31.
 ἐτελειώθηκαν, 1537, σ. 31.
 εὔχεται (=εὔχεται), 1274, σ. 6.
 ἡ παρούσαις, 1537, σ. 31.
 ἡ τε πράξεις καὶ ἡ... ἐβδομάδες, xi, σ. 37.
 ἡγοράσθην (=ἡγοράσθη), 1561, σ. 7.
 καλήφωνον καλίφωνον, 1274, σ. 6.
 καλλιφωνήσαντες, 1274, σ. 6.
 κῦρι, 1406, σ. 51.
 κώρτη, 1274, σ. 6.
 μαγαζία, 1620, σ. 30.
 μαθόν, ἀμὴ τί ἐνι, 1406, σ. 51.
 μεγαλωτάτη βροχή, 1784, σ. 30.
 ξενιτεία, 1438, σ. 36.
 ὀλοκότινα ξένια, 1406, σ. 51.
 ὀμαδικόν, 1274, σ. 6.
 ὀρκωμοτικῶν βιβλίων, 1449, σ. 30.
 οσπιτηα, 1620, σ. 30.
 οὐδένων, 1474, σ. 17.
 ὀφελόντων, 1573, σ. 22.
 οχτακόσιαι, 1620, σ. 30.
 πατέρα μου, 1406, σ. 50.
 πεκούλια, 1573, σ. 23.
 πέπτι, 1541, σ. 32.
 ράπττης, ράπτων, σ. 7. 39.
 σανίδι, 1438, σ. 36.
 σενίδι, 1438, σ. 36.
 σπήτια, 1784, σ. 30.
 συμφορὰ (ἄωρος), 1507, σ. 14.
 συναρεσθέντων, 1707, σ. 24.

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

συλλεγεῖσθαι κατὰ τὸ ἔτος 1885· προσετέθησαν καὶ τινες ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας.

(Ἀνεγνώσθησαν ἐν τῇ ΩΓ' καὶ ΩΙ' συνεδριάσει τοῦ Συλλόγου).

Ἐν τῇ παρουσίᾳ συλλογῇ κατέταξα πολυριθμον ἀρχαιολογικὸν ὑλικόν, σημειωθὲν κατὰ τὴν ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ περιοδείαν μου, διαρκέσασαν ἀπὸ τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου μέχρι τοῦ μηνὸς δεκεμβρίου 1885. Τὸ μείζον αὐτῆς μέρος περιλαμβάνει τὴν περιγραφὴν θρακικῶν ἀρχαιοτήτων, διότι ἐν Θράκῃ διέμεινα πλείονα χρόνον, σκοπῶν τὸ μὲν νὰ μελετήσω τὴν τοπογραφίαν τῆς ἀπὸ Σηλυβρίας μέχρι Καλλιπόλεως ἐκτεινομένης παραλίας, τὸ δὲ ν' ἀναζητήσω γραπτὰ ἑλληνικὰ μνημεῖα, καὶ μάλιστα ἐπιγραφὰς ἐσφαλμένως προεγνωσμένας, ἀνεκδότους, ὡς καὶ τὰ πρωτότυπα διαφόρων ἐπιγραφῶν, ὧν ἀτελεῖ ἀντίγραφα ἐγίνωσκεν ἡ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπή. Ἀφορμὴν δὲ εἰς τὴν ἐν Θράκῃ περιοδείαν ἔδωκεν ἀξιώπαινος ἐπιστολὴ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Σηλυβρίας κύριου Γερμανοῦ, δι' ἧς παρεκαλεῖτο ὁ Σύλλογος ἵνα ἐν τῶν μελῶν αὐτοῦ μεταβῆ εἰς τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σηλυβρίας χριστιανικὸν χωρίον Καδήκιοι, πρὸς ἐξέτασιν τινῶν νεωστὶ ἀνακαλυφθεισῶν ἀρχαιοτήτων. Ἐπειδὴ δὲ τότε, χάριν τοῦ σκοποῦ τῆς ὑπ' ἐμοῦ συντασσομένης *Μαυρογορδατείου Βιβλιοθήκης*, προυτιθέμην νὰ μεταβῶ εἰς Μακεδονίαν, ὁ Σύλλογος, προτάσει τοῦ σεβαστοῦ καὶ σοφοῦ προέδρου αὐτοῦ κυρίου Ἡροκλέους Βασιάδου, εὔηρεστήθη νὰ μοι ἀναθήσῃ συγχρόνως καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς τοῦ ἀγίου Σηλυβρίας αἰτήσεως, ἧς τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἐπιστημονικῶς καρποφόρον εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον· διότι, ὡς θὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ Α' κεφαλαίῳ, καὶ θέσεις ἀξιόλογοι ὑπὸ τοπογραφικὴν καὶ ἀρχαιολογικὴν ἔποψιν ἐσημειώθησαν καὶ ἐπιγραφαὶ τέως ἀγνωστοὶ ἀνευρέθησαν. Μετὰ δὲ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐντολῆς ταύτης ἐνέκρινα νὰ μὴ μεταβῶ ἀπ' εὐθείας εἰς Μακεδονίαν, διὰ Κωνσταν-

τινουπόλεως εἰς Καβάλλαν ἢ Ὀρφανον, ἀλλὰ διὰ ξηρᾶς μέχρι Καλλιπόλεως, παρακολουθῶν οὕτω τὴν ἀπὸ Ραιδεστοῦ παραθαλάσσιον ὁδόν, καὶ περιγράφων, εἴπου ὑπῆρχον, χειρόγραφα τεύχη καὶ ἀρχαιολογικὰς θέσεις, ἢ ἀντιγράφων καὶ ἐκτυπῶν ὅσα καθ' ὁδὸν ἀνεύρισκον ἀρχαῖα μνημεῖα. Ἡ ἐκλογή τῆς ὁδοῦ ταύτης δὲν ἦτο ἀνεπιτυχῆς. Ὁ διπλοῦς τῆς περιοδείας μου σκοπὸς προσήνεγκεν οὐ σμικρὸν κέρδος· διότι ἐν μὲν τῇ προταχθείσῃ ἐκθέσει *παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν* (σελ. 4—12) παρετήρησε, νομίζω, ἤδη ὁ ἀναγνώστης, ὅτι ἀνευρέθησαν πολυάριθμα γραπτὰ μνημεῖα τῶν παρωχημένων χρόνων, συντελοῦντα ὅπωςδῆποτε εἰς τὸν πλουτισμὸν τῆς ἱστορίας τῆς ἡμετέρας φιλολογίας· ἐνταῦθα δὲ (κεφ. Β', Γ' καὶ Δ') θέλει σημειώσῃ ἱκανὰ ἀγνωστα πλαστικὰ τε καὶ ἐνεπίγραφα μνημεῖα, ἀφορῶντα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τῶν ἀρχαίων θρακῶν καὶ ἐλλήνων πλαστικῆς, εἰς τὴν θρησκείαν καὶ τὸν ἰδιωτικὸν βίον αὐτῶν, ὡς καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐν Θράκῃ χριστιανισμοῦ—ἐπειδὴ καὶ μνημεῖα χριστιανικὰ ἀνεζητούν κατὰ τὴν περιοδείαν ταύτην, σκεπτόμενος ὅτι καὶ ταῦτα συντελοῦσιν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς καθόλου ἱστορίας τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Αἱ ἐν Θράκῃ ἐπιστημονικαὶ περιοδεῖαι εἶνε σπάνιαι. Πρῶτος ὁ ἀείμνηστος φίλος μου καὶ διευθυντῆς τῆς ἀθηναίας ἀρχαιολογικῆς σχολῆς Albert Dumont¹ ἠρεύνησεν ἰδιαζόντως διάφορα τῆς Θράκης διαμερίσματα, κατ' ἐντολήν

1) Le Balkan et l'Adriatique. Paris, 1874, 2e édition.—Rapport sur un voyage archéologique en Thrace ἐν Archives des Missions scientifiques. Paris, 1871, σ. 447-506. Τοῦτο κατὰ μετάφρασιν τοῦ κυρίου Α. Ζωηροῦ ἐξέδωκε καὶ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἐν τόμ. ζ', σ. 359-385.

της γαλλικής κυβερνήσεως. Το αποτέλεσμα της περιουσίας αυτού εξέθηκεν εν τρισί βιβλίοις, μάλιστα δὲ ἐν τῷ Rapport και ἐν τοῖς Monuments figurés et inscriptions de la Thrace (Paris, 1877). Εἶδε τὴν Ραιδεστόν ἐν ἔτει 1868, ἤτοι ἐν χρόνῳ καθ' ὃν τὸ αὐτό-θι σχετικῶς πλούσιον μουσεῖον δὲν ἦτο καθιδρυμένον διὸ ἐσημείωσε μίαν καὶ μόνην προεκδεδομένην λατινικὴν ἐπιγραφὴν. Μετέβη εἰς Πάνιον, ὅθεν ἐγνώρισεν ἐννέα ἐπιγραφὰς καὶ δύο ἀξιολογὰ μετρολογικὰ μνημεῖα, σηκώματα λεγόμενα¹. Ἐντεῦθεν δι' Ἀβδὶν μετέβη εἰς Γάνον καὶ Χώραν, ὅπουθεν ἐπανῆλθεν εἰς Ραιδεστόν, συγκομίσας σχετικῶς ἐλάχιστον ἀρχαιολογικὸν ὕλικόν². Ἐκ τῶν αὐτῶν ὁμως μερῶν ἢ συλλογὴ μου περιλαμβάνει πολυαριθμούς ἐπιγραφὰς καὶ διάφορα πλαστικὰ μνημεῖα. Ὁ μακαρίτης Dumont προτιθέμενος νὰ ἐπισκεφθῆ εὐρύτερα διαμερίσματα τῆς Θράκης καὶ πρὸς τοῦτο σπεύδων, δὲν ἠυκαίρει βεβαίως νὰ ἐρευνησῆ μυχούς, δύσβατα μέρη ἢ ἀσυνήθεις ὁδοὺς, ὡς τὴν περιλαμβανομένην

μεταξὺ τῆς ἀπὸ Κούμπαγ, Γάνου, Χώρας, Μυριοφύτου καὶ Ἐξαμιλίου παραλίας, ἣν ἐγὼ κατέστησα ἀντικείμενον μείζονος προσοχῆς (ὄρα τὸ Δ' κεφάλαιον), μάλιστα δὲ τὴν τοῦ φοβεροῦ καὶ λίαν δυσβάτου Ἰεροῦ ὄρους (ἔνθα ἡ ριψοκίνδυνος ὁδὸς Τσελεβι-γιολοῦ), ἐξ ἧς κολακεύομαι νὰ φρονῶ ὅτι προσεκόμισα λεπτομερείας περὶ ἀρχαίων χριστιανικῶν θέσεων, ὀρθότερὰ τινα προεγνωσμένα κείμενα καὶ ἀκριβεστέρως περὶ αὐτῶν πληροφορίας, νέας ἐπιγραφὰς, καὶ ἰδίᾳ ἐπιγραφὴν, δι' ἧς πιθανωτάτῃ καθίσταται ἢ ἐν Χώρῃ ἢ Μυριοφύτῳ ἀνεύρεσις τῆς θέσεως τοῦ Μυρτηνοῦ, ἀρχαίας πόλεως μνημονευομένης παρ' Ἀττικοῖς ῥήτορσι μεταξὺ τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Φιλίππου κυριευθεισῶν θρακικῶν θέσεων. Τὸ τελευταῖον δὲ τῆς συλλογῆς ταύτης κεφάλαιον περιλαμβάνει ἐπιγραφὰς τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ κήμ-που τῶν Φιλίππων καὶ τινὰς διορθώσεις εἰς ἐτέρας προγνωσθείσας καὶ μετὰ πολλῶν μόχθων τὸ πρῶτον συλλεγείσας ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Léon Heuzey, συγγραφέως τῆς πλουσιωτάτης Mission archéologique en Macédoine.

A'.

Ἀρχαιολογικαὶ σημειώσεις ἐκ Καδήκιοι, Δελιῶνας, Ἐπιβατῶν καὶ Σηλυβρίας.

Προτραπείς δι' ἐπιστολῆς τοῦ Συλλόγου μετέβην εἰς Σηλυβρίαν (18 Σεπτεμβρίου 1885) πρὸς ἐξέτασιν ἀρχαιοτήτων τινῶν, περὶ ὧν ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Σηλυβρίας κύριος Γερμανὸς εἶχεν εὐαρεστηθῆ νὰ εἰδοποιήσῃ ἐγκαίρως τὸν ἡμέτερον Σύλλογον, ἐξαιτούμενος ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ.

Αἱ ἐν λόγῳ ἀρχαιοτάτες ὑπῆρχον ἐν Καδήκιοι, ἐνθα ἐξήτασα κυρίως δύο ἀγίσματα.

Τῶν ἀγισματῶν τούτων τὸ ἕτερον εἶχεν ἀρκούντως ἀνασκαφῆ ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ κώμῃ ἱερέως, καὶ ἐπειδὴ μεταξὺ λίθων ἀνευρέθησαν καὶ θεμέλια καὶ κέραμοι, διαταγῇ τοῦ ἀρχιερέως ἡ μὲν ἀνασκαφὴ ἔπαυσε, ὁ δὲ τόπος ἐκαλύφθη καὶ πάλιν ὑπὸ χωμάτων, μέχρις οὗ ἀντιπρόσωπος τοῦ Συλλόγου μεταβῆ ἐκεῖσε καὶ ποιήσῃται συστηματικὰς ἐρεῦνας.

1) Ὁρα A. Dumont, Σήκωμα découvert à Panidon en Thrace. ἐν Mélanges Archéologiques. Paris, 1872, σ. 25-27.

2) Ἐν Γάνῳ ἀνεκάλυφεν ὁ μακαρίτης σπουδαῖον σήκωμα, περὶ οὗ πραγματεύεται ἐν τῷ Rapport, σ. 21, καὶ ἐν τοῖς Monuments, σ. 47-48.

Τὸ χωρίον Καδήκιοι ἀπέχει 2 ὥρας τῆς Σηλυβρίας, ³/₄ ὥρας τῆς κωμοπόλεως Δελιῶνας καὶ 1¹/₂ ὥραν τῶν Ἐπιβατῶν. ἀπὸ Μετρῶν δὲ ἀπέχει 2 ὥρας· κεῖται οὕτω ΒΑ ἐπὶ ὑψηλῆς γεωρησίμου γῆς. Σύγκειται ἐξ 100 οἰκογενειῶν, τὸ ὀρθόδοξον δόγμα πρεσβευουσῶν καὶ ἐκκλησιαζομένων ἐν νεοδημίτῳ ναφ τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος. Διατηροῦσι δὲ καὶ δημοτικὸν σχολεῖον, ἐν ᾧ φοιτῶσι περὶ τὰ 40 παιδία. Αἱ πλείους τῶν οἰκογενειῶν συνδιαλέγονται βουλγαριστί. Τὸ Καδήκιοι, κατὰ τὰς ἐπιτοπίους παραδόσεις, ἦν πρότερον τουρκικόν. Καλλιεργείται δ' ἐνταῦθα ἡ ἄμπελος, ὁ σίτος, ἡ κριθή, ἡ βρώμη καὶ τὸ λίνον.

Τὴν ἀρχαιολογικὴν ἀξίαν τοῦ χωρίου τούτου ὑπέδειξε πρῶτος ὁ ἡμέτερος συνάδελφος κ. J. Mordtmann, δημοσιεύσας ἐξ ἐντεῦθεν προερχόμενα ἐνεπιγράφα μαρμαρα, ἅτινα εἶδε παρὰ τῷ ἐν Σηλυβρίᾳ φιλαρχαίῳ κυρίῳ Ἀναστασίῳ Σταμούλῃ. Ἰδε Archaeologisch-Epigraph. Mitth. aus Oester. VIII, σ. 207-208.

Ὅτι ὁ περὶ τὸ χωρίον τόπος κατεῖχτο ἐν ἀρχαίῳ χρόνῳ ὑπὸ μιᾶς κοινότητος, εἶνε

τανῶν ἀναμφισβήτητον· κατὰ τὴν ἐμὴν ἐκεῖ διατριβὴν διέκρινα εἰς πολλὰ μέρη, ὑπὸ τὴν γῆν, ἵχνη ἀξιοσημείωτα· τοῦτ' αὐτὸ ἐπιβεβαιούσι τεμάχια μαρμαρίνων στηλῶν, χρησιμοποιηθέντα ὑπὸ τῶν κατοίκων ὡς οἰκιακὰ καὶ γεωργικὰ σκεύη. Τὰ δὲ παρὰ τῷ κ. Σταμούλῃ νεκρικὰ ἀνάγλυφα παρέχουσιν ἡμῖν τὸ ἐνδύσιμον νὰ φρονῶμεν, ὅτι ἐνταῦθα θρακικὸς πληθυσμὸς ἦν τὸ πάλαι συμπεπυκνωμένος. Ὁ Dumont ἀγνοεῖ τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην φρονῶ, ὅτι ἡ τοῦ Συλλόγου ἀποστολὴ συντελεῖ εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ προσεκτικῶς τοὺς ἀρχαιολόγους ὅπως μὴ λησμονῶσι κατὰ τὰς ἐν Θράκῃ περιηγήσεις των καὶ τὸ Καδή-κιοῖ.

Ἐνταῦθα ὤφειλον, ὡς προείπον, νὰ ἐξετάσω τὰ δύο ἀγίσματα. Τὸ μὲν κεῖται εἰς εἰκοσάλεπτον ἀπὸ τοῦ χωρίου ἀπόστασιν, ἐν τόπῳ χαμηλοτέρῳ τοῦ ὠκισμένου λόφου τοῦ Καδήκιοι. Καλεῖται δὲ Κιλισὲ-μπουνάρ. Ἡ ἀνασκαφὴ εἶχε γείνει ἀμελῶς, πᾶν δὲ εὐρεθὲν πρᾶγμα (τουτέστι κεράμια καὶ χάλκινα ἀντικείμενα) θρασθὲν ὑπὸ τῶν ἐργατῶν διεσκορπίσθη ἢ ἐκαλύφθη ὑπὸ τὰ χώματα. Ἐν τῷ ἀνασκαφέντι μέρει παρετήρησα τοῖχον εἰσχωροῦντα ὑπὸ τὴν γῆν εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν. Ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν ἕτερον ἀνευρέθη ἢ τετράγωνος δεξαμενὴ πλήρης ὕδατος, ἔχουσα μῆκος μὲν 2^μ, 55, πλάτος δὲ 2 μέτρων. Ἡ δεξαμενὴ αὕτη κεῖται εἰς βῆθος 1¹/₂ μ. μέχρι 2 μέτρων ἀπὸ τῆς ὑπερκειμένης κατωφεροῦς γῆς. Ἐντεῦθεν δυνατὸν νὰ ὑποτεθῆ, ὅτι τὰ ὑπερκείμενα χώματα εἶνε ἀποτέλεσμα πολλῶν αἰῶνων, παρασυρέντα, φαίνεται, ἐκ τῶν περὶ τὸν τόπον τοῦτον πᾶντῃ γαιωδῶν ὑψωμάτων. Ὁ προμνησθεὶς τοῖχος εἶνε στενός, κατεσκευασμένος δὲ ἐκ ποικίλου μεγέθους λίθων. Πάντως εἶνε μεσαιωνικῆς ἐργασίας, καὶ, κατὰ συνέπειαν, πρὸς τὸ παρὸν, οὐδὲν τὸ κυρίως ἀρχαιολογικὸν ἐνδιαφέρον ὑπάρχει ἐνταῦθα. Ἐξήτασα ἐπ' ὀλίγον τὰ ἐκχωσθέντα χώματα, καὶ ἐν αὐτοῖς οὐδὲν ἕτερον εὔρον ἢ κεράμους καὶ τεμάχια δοχείων, ὧν ἡ σκευασία μαρτυρεῖ ὅτι ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα τὰ ἐρείπια κτιρίου τῆς τελευταίας βυζαντινῆς περιόδου. Προέτρεψα θερμῶς τὸν ἱερέα ἵνα ἐν ταῖς κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους ἀνασκαφαῖς περισυλλέξῃ πᾶν εὐρεθισόμενον ἀντικείμενον, μικρὸν ἢ μέγα, προσθεὶς αὐτῷ ὅτι διὰ τῆς ἐξετάσεως τούτων καὶ μόνον θὰ καταστῇ δυνατὸν ν' ἀποφανθῶμεν ὀριστικῶς περὶ τῆς ἀρχαίας τοῦ κτιρίου χρησιμότητος καὶ περὶ τῆς χρονολογίας αὐτοῦ.

Τὸ δ' ἕτερον ἀγίσμα κεῖται εἰς μικρὰν ἀπὸ τοῦ χωρίου ἀπόστασιν, ΝΔ. Ἐνταῦθα, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἀναγκαιῶν ἀνασκαφῶν, ἐγένετο ξύλινον παράπηγμα, χρησιμεῖον τανῶν ὡς εὐκτῆριος οἶκος. Ὁ τόπος αὐτοῦ ἐκαλεῖτο πρότερον Καπακ.λη-ἀγίσμα, κεῖται δὲ ἐπὶ κατωφεροῦς γῆς. Εὐρέθησαν αὐτόθι τὰ θεμέλια τετραγώνου παραλληλογράμμου κτιρίου καὶ τὸ ἀρχικὸν ἔδαφος αὐτοῦ. Ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς αὐτοῦ μέχρις ἀποστάσεως ὀκτῶ περίπου μέτρων εὐρέθη ἐκ μικρῶν μαρμαρίνων πλακῶν στρώσις δωματίου, ἧς διεφυλάχθη ὑπὸ τῶν ἐργατῶν τὸ κέντρον, ὡς ἄξιον μαρτύριον ἱερᾶς ἐνταῦθα ἀρχαιότητος. Τὸ κέντρον τῆς στρώσεως ταύτης συνίσταται εἰς μωσαϊκὸν τετραγώνου σχήματος, ἔχοντος ἐμβαδὸν 2^μ, 60. Εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας αὐτοῦ ὑπάρχει ἀνὰ μίαν μικρὰ κυκλικὴ πλάξ πορφυρίτου λίθου, μονοειδοῦς χρώματος· αἱ μὲν δύο εἰσι ῥοδίνου χρώματος, αἱ δὲ ἕτεραι δύο κηρωτοῦ. Τὸ μεταξὺ δὲ τῶν τεσσάρων τούτων μικρῶν κύκλων ἐμβαδὸν κατέχεται ὑπὸ κύκλου μετὰ μελαίνης περιφερείας, ἔχοντος διάμετρον 1^μ, 81 καὶ διαχωρίζοντος τὸ ἐκ λευκῶν μικρῶν πλακῶν ψηφιδώμα. Τὸ κέντρον δὲ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ὅλου τετραγώνου τούτου μωσαϊκοῦ κατέχει μικρότερος ἐκ μέλανος ψηφιδώματος κύκλος, περιλαμβανῶν ἐν τῷ μέσῳ τετράγωνον λευκὴν μαρμαρίνην πλάκα, ῥομβοειδῶς θεθειμένην.

Καὶ οὕτω μὲν ἔχει τὸ ἀπλοῦν τοῦτο ψηφιδώμα, ὅπερ, αὐτὸ καθ' ἑαυτοῦ ἐξεταζόμενον, οὐδὲν τὸ τεχνικὸν διαφέρειν παρέχει· φαίνεται δὲ μόνον ἐκ τοῦ σχήματος αὐτοῦ ὅτι ὑπάρχει ἐνταῦθα κτίριον τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς.

Τὸ εἰρημένον τετράγωνον ψηφιδωτὸν εὐρίσκειται ἀκριβῶς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ξυλίνου παράπηγματος· πρὸς δεξιὰν δὲ τοῦ εἰσερχομένου καὶ εἰς μικρὰν τοῦ ψηφιδωτοῦ τούτου ἀπόστασιν ὑπάρχουσι δύο παράλληλα χωρίσματα ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῶν θεμελίων. Ἐκότερον αὐτῶν ἔχει μῆκος 2^μ, 40· τὸ μὲν πρὸς ἀριστερὰν περιβάλλεται πανταχόθεν ὑπὸ ζώνης ἐκ λεπτοῦ μαρμαρίου, μικρὸν ἐξεχούσης τοῦ ἐμβαδοῦ· αὐτὸ δὲ τὸ ἐμβαδόν, πλάτος ἔχον ἐνός μέτρου, εἶνε ἐστρωμένον ἐκ δέκα λεπτῶν πλακῶν, ὧν τινὲς εἰσι πορφυρίτου λίθου, καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ χρῶμα αὐτῶν εἶνε διάφορον. Τοιαῦται δὲ πλάκες ὁμολογουμένως εἶνε πάντοτε σπάνια. Εἰς μίαν δὲ γωνίαν ὑπάρχει μικρὰ ὀπὴ προωρισμένη εἰς τὴν ἐκροὴν ὕδατος. Ἡ χρησιμότης τοῦ χωρίσματος τούτου ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ παραλλήλου, ὅπερ διαχωρίζεται ὑπὸ

στερεού επιπέδου τοίχου και μιᾶς παραλλήλου βαθμίδος. Τὸ χάρισμα τοῦτο ἔχει πλάτος 1^α, 35 και περιβάλλεται ὑπὸ τοίχου ἐκ κεραμίνων πλακῶν· ἔχει ὀλίγον βάθος, ἐστρωμένον δὲ καὶ τοῦτο ἐκ κεραμίνων πλακῶν, εἶνε πεπληρωμένον διαυγούς ὕδατος, ἀναβρύνοντος ἐνταῦθα. Τὸ ὕδωρ τοῦτο φαίνεται ὅτι ὀλιγόστευε καθ' οὓς χρόνους ἐγένετο ἡ δεξαμενή, καὶ ὅτι ἐν ἀνάγκῃ εἰσέρρεεν ἀλλαχόθεν ἕτερον ὕδωρ. Τὴν γνώμην δὲ ταύτην βασιζώ ἐπὶ μολυβδίνου σωλήνος ἐξερχομένου τῆς δεξαμενῆς διὰ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῶν θεμελίων και εἰσχωροῦντος, ὡς μὲ διεβεβαίωσαν, πλαγίως πρὸς τὰ ἄνω ὑπὸ τὴν γῆν εἰς ἰκανὴν ἀπόστασιν. Πολλὰ και μεγάλια τεμάχια τοῦ σωλήνος τούτου εὗρον διεσκορπισμένα ἔξωθεν τῶν θεμελίων.

Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης ἐξάγεται, νομίζω, ὅτι ἐν τῇ θέσει *Καπακλή-ἀνάγραμμα* ὑπῆρχε τὸ πάλαι κτίριον μετὰ περιοχῆς ἔμπροσθεν, ἔχον ἐν δωμάτιον μετὰ μαρμαρίνων πλακῶν και μωσαϊκοῦ ἐστρωμένον, παραπλεύρως δὲ αὐτοῦ λουτήρα και μικρὰν ἀβαθὴ δεξαμενὴν. Ἐξωθεν τῆς περιοχῆς τοῦ δωματίου, πρὸς τὴν γωνίαν τὴν σχηματιζομένην ὑπὸ τῆς ἀρκτικῆς και ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῶν θεμελίων, εὐρέθη μαρμαρίνη στήλις (ὑψ. 0,40), ἧς τὸ μὲν ἄνω μέρος, ὕψους 0,25 και πλ. 0,15, εἶνε κυβικοῦ σχήματος, τὸ δὲ λοιπὸν λεπτότερον και σχήματος ὀκταγώνου. Ἐπὶ μιᾶς δὲ πλευρᾶς τοῦ ἄνω μέρους ἀναγλύπτται σταυρὸς καθ' ὃ σχῆμα ἀπαντᾷ ἐπὶ χριστιανικῶν μνημείων τοῦ ε' και ς' αἰῶνος.

Ἐντεῦθεν ἕκαστος ἄγεται νὰ παραδεχθῆ ὅτι τὸ ὄλον κτίριον εἶνε λείψανον ἀρχαίας ἐκκλησίας. Παραδέχομαι μὲν τοῦτο καὶ γὰρ κατὰ συνθήκην, ἀλλ' ἡ ἀνεύρεσις ἐτέρων ἀντικειμένων μὴ χριστιανικῶν ὁδηγεῖ με νὰ φρονῶ, ὅτι τὰ προσημειωθέντα εἰσὶ λείψανα παλαιᾶς οἰκοδομῆς, μεταβληθείσης βραδυτέρον εἰς εὐκτήριον χριστιανικὸν οἶκον, διατηρήσαντα τὴν τε δεξαμενὴν και τὸν λουτήρα· γνωστὸν δὲ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοὶ κατεσκεύαζον τοὺς εὐκτήριους αὐτῶν οἶκους μετὰ δεξαμενῆς και νιπτήρος· και σήμερον ἔτι ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν καλουμένοις ἀγιάσμασιν ὑπάρχει παρὰ τὴν δεξαμενὴν και λουτήρ ἢ νιπτήρ. Οὕτω δὲ ἐχρησιμοποίησαν τὰ τοῦ κτιρίου τούτου χωρίσματα και οἱ κάτοικοι τοῦ Καδήκιοι. Τὸν λουτήρα μάλιστα περιέβαλον διὰ ξυλίνου περιφράγματος, ἐν ᾧ πίπτουσι τὰ ὕδατα τῶν ὑδροποτούντων ἢ νιπτομένων προσκυνητῶν.

Μετὰ τὴν μικρὰν ταύτην διασάφησιν ση-

μειῶ νῦν, ὅτι ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τοῦ κτιρίου εὐρέθη μικροτάτη μαρμαρίνη πλάξ μετὰ ἀετώματος ἀνευ ἀκρωτηρίων (ὑψ. 0,155, πλ. 0,15), παριστώσα λίαν ἀτέχνως ἀνάγλυφον ἵππον μετὰ ἐφίππου νεανίου, κρατοῦντος τὸν χαλινὸν και τρέχοντος πρὸς δεξιάν, ἐνθα κατὰ τὴν κάτω γωνίαν ὑπάρχει βωμὸς. Τὸ μνημεῖον τοῦτο εὐρίσκειται νῦν ἐν τῷ ξυλίνῳ εὐκτηρίῳ οἴκῳ, ἐκλαμβανόμενον παρὰ τῶν προσκυνητῶν ὡς εἰκὼν τοῦ μεγαλομάρτυρος ἁγίου Γεωργίου. Παρόμοια ἀνάγλυφα τὴν σήμερον και ἐν ἄλλοις τόποις τῆς Θράκης τιμῶνται ὡς παραστάσεις τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ὁ Dumont (Rapport σ.377) ἐσημείωσε τὴν τοιαύτην τοῦ εἰρημένου ἵππέως χρῆσιν ἐν Φιλιππουπόλει και Περιστασίαι· προστίθημι δ' ὅτι ἀπήντησα ταύτην και ἐν ἐκκλησίᾳ τῆς Χώρας, ἐνθα φυλάττεται τεμάχιον πλακὸς παριστῶν τὸν αὐτὸν ἵππέα.

Πρῶτος ὁ Dumont, κατὰ τὴν εἰδικὴν αὐτοῦ ἐν Θράκῃ ἀρχαιολογικὴν περιουσίαν, ὑπέδειξε τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ ὀφείλομεν, ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῆς λατρείας τῶν ἀρχαίων Θρακῶν, νὰ δείξωμεν εἰς τὴν ἐρευνᾶν τῆς τοῦ ἵππέως παραστάσεως. Ἐν τε τῇ ἐκθέσει και τῇ θρακικῇ ἐπιγραφικῇ συλλογῇ αὐτοῦ περιέγραψε πολυάριθμους πλάκας παριστώσας τὸν ἵππέα, ὃν ὠνόμασε γενικῶς Cavalier Thrace· ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο και ἕτεροι μέχρι σήμερον ἀρχαιολόγοι δεικνύουσιν ὁμοίας παραστάσεις. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπὸ Σηλυβρίας μέχρι Δράμας περιήγησίν μου περιέγραψα καὶ γὰρ παρόμοια ἀνάγλυφα· τοιαῦτα διατηροῦνται ἐν τῷ Συλλόγῳ τῆς Ραιδεστοῦ, πολυάριθμα δὲ συλλεγέντα ἐκ διαφόρων μερῶν περιουσιῶσι σήμερον τὸ ἐνταῦθα αὐτοκρατορικὸν Μουσεῖον¹. Ἡ παράστασις τοῦ θρακῆ (οὕτως εἰπεῖν) ἵππέως εἶναι ποικίλη· τὴν ἐντελεστέραν δὲ παρίστησι τὸ ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς τὸ ἐνταῦθα αὐτοκρατορικὸν Μουσεῖον φυλαττόμενον μέγιστον ἀνάγλυφον, ἐν ᾧ ἐπὶ τριῶν προσαρμοζομένων μαρμάρων παρατηροῦμεν ἵππέα παρακολουθούμενον μὲν ὑπὸ δύο ὀπλοφόρων και ὑπὸ κυνός, ἐπιπίπτοντα δὲ κατὰ κάρου ἐτοιμῶς ἔχοντος πρὸς τὴν ἐπίθεσιν παρὰ τὴν ρίζαν δένδρου, ὅπερ περιελίσσει ὄφιν (Reinach σ. 19—20).

Ὁ Dumont ζητήσας νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν συχνοτάτην ἐν Θράκῃ παράστασιν τοῦ ἵππέως κατέληξε δι' ἐπιγραφικοὺς λόγους εἰς συμπε-

1) Ἴδε S. Reinach, Catalogue κτλ. ἀριθ. 122, 230 κέ.

ράσματα ἐμπνέοντα ἀμφιβολίας περὶ τοῦ χαρακτήρος τῆς τοῦ ἵππέως παραστάσεως. Ἐπὶ τῶν πλακῶν, λέγει, εἰκόνιζον ὑπὸ τὸ σχῆμα θρακῆς ἵππέως τεθηνηκότα ἀφηρωϊσμένον, μεταμορφούμενον εἰς ἀκρίον και «ἦρωα» (κατὰ τὰς ἐπιγραφάς), ἔτι δὲ τῷ ἦρωϊ τούτῳ ἀνετίθεντο ἀναθήματα. Ἄρα ὁ ἀκρίος ἦρωας ἐπεκαλεῖτο ὡς θεός, ὃν προσηταιρίζον ταῖς μεγάλαις θεότησιν, οἶον τῇ Ἡρᾷ (ὡς, κατὰ τὸν Dumont δείκνυσιν ἢ ἐκ Φιλιππουπόλεως 32 ἐπιγραφῆ τῆς συλλογῆς του). Οὐχ ἀρμόζει λοιπὸν λέγειν ὅτι ἦρωας θρακῆς ἀλλ' οἱ ἦρωες θρακῆς. Ἡ δὲ ἀφηρωϊσις τῶν θνητῶν και ἡ τῶν ἀποθεθεμένων προγόνων λατρεία εἰσὶν εἰς τῶν μᾶλλον πρωτοτύπων τῆς θρακικῆς θρησκείας τύπων». (Monuments etc. σ. 71). Τὴν γνώμην ταύτην ἀπέδειξε σφαλερὰν ὁ κ. J. Mordtmann (Mel. épigr. I, σ. 6—7), δηλώσας ὅτι ἐν τῇ σημειωθείσῃ ἐπιγραφῇ ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἡρᾶς ἀναγινώσκειται ὄνομα θρακῆς γυναικὸς καλουμένης Ἡραῖς (σ. 5). Δι' ἐτέρων δὲ ἐπιγραφικῶν μαρτυριῶν κατέστησε λίαν πειστικὴν ἰδίαν γνώμην, καθ' ἣν ὁ ἵππεὺς παρίστησιν ἀπλῶς ἰδιαιτέραν θεότητα τοῦ θρακικοῦ πανθέου, ἧς ὁμοίως ὁ κυρίως θρησκευτικὸς χαρακτηρισμὸς τελεῖ ἔτι και νῦν ἄγνωστος. Τὸ ὄνομα τοῦ ἦρωας σημειοῖ ὡς ὑπάρχον συνδεδεμένον (ἐν λατινικῇ ἐπιγραφῇ τῶν Τόμεων) τῷ Jupiter Optimus Maximus. Ἐκ δύο δὲ ἐνεπιγράφων ἀναγλύφων ἐν Ἐπιβάταις εὐρεθέντων και ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ κ. Σταμούλη ὑπαρχόντων τὴν σήμερον, ἀνεῦρε νέον ἐπίθετον τοῦ ἦρωας· τὸ μὲν εἶνε ἀναθεθειμένον «θεῷ ἀρχαγέτα», τὸ δ' ἕτερον «ἦρωϊ ἀρχαγέτα» (Zur Epigr. v. Thracien, σ. 208).

Τὴν παρέκθασιν ταύτην ἐθεώρησα ἀναγκαίαν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐν τῷ κτιρίῳ τούτῳ ἀνευρέσεως μικροῦ μνημείου θρησκευτικῶν χαρακτῆρα ἔχοντος. Ὁ ἀπλοῦς τῆς παραστάσεως τύπος τῆς εἰρημένης θρακικῆς θεότητος δὲν εἶνε μοναδικὸς ἐν Καδήκιοι. Ὁ ἐν Σηλυβρία ἡμέτερος φίλος κ. Σταμούλης ἀπέκτησεν ἐκ τοῦ χωρίου τούτου δύο ἐνεπιγράφα τεμάχια, ἐκδοθέντα ἤδη ὑπὸ τοῦ κ. Mordtmann, διασώζοντα ἐκάτερα μέρη τῆς τοῦ ἵππέως παραστάσεως (Zur Ep. v. Thr. σ. 207, ἀριθ. 19, 20)· ὁ αὐτὸς δὲ φιλόδοξος κύριος κατέχει και ἕτεραν μικροτάτην ἀσημεῖωτον τέως μαρμαρίνην μετ' ἀετώματος ἀνευ ἀκρωτηρίων πλάκα, παριστώσαν μὲν ἐν λεπτοτάτῳ ἀναγλύφῳ ἀπλοῦν ἵππέα, ἀνευρεθείσαν δὲ, ὡς ἐπληροφορήθη ἐν Καδήκιοι, ἐν αὐτῷ τούτῳ

τῷ ἀνασκαφέντι κτιρίῳ. Ὑπὸ τεχνικὴν δὲ ἐποψὴν τὸ μάρμαρον τοῦτο ἔχει τι τὸ ἀξιόπεριεργον. Ἡ ἀναγλυφὴ πάνυ χαλαρά, ἢ ἐργασία ἀτεχνος· ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἵππου εἶνε ἀκανόνιστος· ὁ ἵππεὺς νεανικώτατος ὢν δὲν κρατεῖ χαλινόν, ἐλλείποντα παντελῶς, βλέπει δὲ πλαγίως τοῦ δρόμου του και φορεῖ μικρὸν ἔνδυμα ἀπὸ τοῦ λαίμου μέχρι τῆς κοιλίας ἀφικνούμενον· τὴν χλαμύδα δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου φέρων ἀναπετάννυσι πρὸς τὰ ὀπίσω ὁ ἀήρ. Ἐπὶ τοῦ μάρμαρου οὔτε βωμὸς, οὔτε δένδρον, οὔτε κάρπος εἰκονίζεται. Ἡ παράστασις ἐνταῦθα τῆς θεότητος ταύτης φαίνεται μοι μοναδικὴ μεταξὺ τῶν μέχρι σήμερον γνωσθέντων αὐτῆς τύπων¹.

Ἐν τῷ αὐτῷ κτιρίῳ τοῦ Καδήκιοι ἀνεκαλύφθη και ἐπιτύμβιον ἐνεπιγράφων ἀνάγλυφον ἐκ μαρμάρου, εὐρισκόμενον τανῦν ἐντὸς τῆς τοῦ χωρίου ἐκκλησίας· ἡ ἐργασία αὐτοῦ εἶνε μετρία, ἐκ δὲ τοῦ σχήματος τῶν τῆς ἐπιγραφῆς γραμμῶν φαίνεται ὅτι ἐγένετο περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Α' π. Χρ. αἰῶνος. Ἐχει σχῆμα τετραγώνου παραλληλογράμμου ὑψ. 0,41, πλ. 0,36, πᾶχ. 0,10. Ἡ ἕτερα τῶν κάτω γωνιῶν ἐλλείπει· ἐπὶ κεφαλῆς ὑπάρχουσιν ἐν ἀναγλύφῳ τρία ἀκρωτήρια, ὅφ' ἂ ἀμέσως ἐγχελάραται ἢ ἐπιγραφῆ

ΜΕΝΙΣΚΟΣΔΙΟΔΩΡΟΥ

δηλοῦσα τὸ ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ὁποῖου ἐγένετο τὸ μνημεῖον τοῦτο. Μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν ὑπάρχει πλαίσιον κεκοσμημένον πρὸς τὰς ἄνω γωνίας αὐτοῦ ὑπὸ δύο ῥοδάκων. Ἐν αὐτῷ τὸ μάρμαρον εἶνε λελαξευμένον οὕτως, ὥστε παρίστησι καμάραν στήριζομένην ὑπὸ δύο στηλῶν· τὸ ἥμισυ τοῦ τόξου τῆς καμάρας χωρίζεται ὑπὸ εὐθείας θέσεως, ἧς ἐν τῷ μέσῳ κείται κιβώτιον μετὰ μικρῶν βάσεων, ἢ μᾶλλον σκεῦος παριστῶν ἐν μικρογραφίᾳ σακοφάγον. Ὁ λοιπὸς δὲ χώρος κατέχεται ὑπὸ τοῦ ἀναγλύφου, οὗ ἡ περιγραφή ἔχει οὕτως: Ἄνθρωπος κεκλιμένος ἐπὶ κλίνης, κρατῶν ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ δοχεῖον, τὸ λεγόμενον *κάνθαρος*, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ ὕψουμένην στέφανον, δι' οὗ ἐτοιμάζεται νὰ περιβάλῃ τὴν κεφαλὴν γυναικὸς καθημένης ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Τὰ πρόσωπα ἀμφοτέρων δὲν ὑπάρχουσι, θραυσθέντα ὑπὸ

1) Δύναται ἴσως νὰ ἐκληφθῆ ὡς ἀτελὲς ἔργον. Ἀλλὰ τοιαύτην ἀτέλειαν ἀδυνατῶ νὰ παραδεχθῶ, καθόσον τὸ μνημεῖον δὲν εἶχεν ἀνάγκην πλείονος ἐργασίας. Καὶ ἐν ἄλλοις θρακικοῖς μνημείοις παρατηροῦνται ἀνάλογοι ἐλλείψεις ἐγχωρίων τεχνιτῶν.

της σκαπάνης των εργατών. Ἡ καθήμενη γυνή, περιβεβλημένη ποδήρες ἔνδυμα, κρατεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς της τὸ πρὸς τὴν δεξιάν παρειάν ἄκρον τοῦ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς καλύπτοντος ἐνδύματος· ὅπισθεν αὐτῆς ἴσταται παιδίσκη, κρατοῦσα ἐν χερσίν ἄωτον δοχείον ἢ μᾶλλον κλάθον. Ἐμπροσθεν δὲ τῆς κλίνης ὑπάρχει τρίπους τράπεζα, φέρουσα ἄκρον καὶ δύο μῆλα· παρ' αὐτὴν δὲ ἴσταται παῖς περιβεβλημένος βραχὺν χιτῶνα καὶ ἔχων τοὺς πόδας χιαστί. Τῆς τοῦ νεκρικοῦ τούτου ἀναγλύφου παραστάσεως συνηθεστάτης οὔσης, δὲν θεωρῶ ἀναγκαίαν τὴν ἐνταῦθα ἐπανάληψιν γνωστῆς ἐρμηνείας.

Προσέτι εὑρέθησαν αὐτόθι καὶ τινὰ ἀσημαντὰ ῥωμαϊκὰ τε καὶ βυζαντινὰ νομίσματα φυλαττόμενα παρὰ τῷ ἱερεὶ τοῦ χωρίου· ἐν δὲ μόνον εἶνε ἐλληνικόν, δυστυχῶς ἡμιεφθαρμένον, ἀφ' ἐνὸς μὲν παριστῶν προτομὴν ῥωμαίου αὐτοκράτορος, ἀφ' ἐτέρου δὲ βωμὸν μετὰ πυρᾶς ἐν μέσῳ δύο πυρῶν ὑπὸ ἐνὸς ὄψεως ἐκατέρου περιειλιγμένου· κύκλῳ δὲ αὐτῶν ἀναγινώσκειται ἡ ἐπιγραφή·

ΕΠΙΑΠΟΛΛΩ[νίου Βιζυη?]ΝΩΝ

Καὶ ταῦτα μὲν σχετικῶς πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ τόπου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ εὑρεθέντων πραγμάτων· τὸ δὲ καλυφθέν ἐκ νέου ὑπὸ χωματῶν μέρος τοῦ εἰρημένου κτιρίου περιελάμβανε, κατὰ τὰς ὁμολογίας τοῦ ἱερέως καὶ τῶν εργατῶν, τεμάχια μόνον κεράμων καὶ μαρμαρῶν. Ἐπεθύμουν νὰ ἀνασκάψω τὸ μέρος τοῦτο καὶ νὰ διατρέψω ἐνταῦθα ἡμέρας τινὰς διὰ νὰ ὀδηγηθῶ εἰς ὄρισμόν τινα περὶ τῆς ἀρχικῆς τοῦ κτιρίου χρησιμότητος· ἀλλὰ δυστυχῶς τὴν ἐπιθυμίαν μου ταύτην δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκπληρώσω διὰ πολλοὺς λόγους, κυρίως δὲ διότι ὁ καιρὸς ἦν ὑπερώδης, καθ' ὃν, ὡς γνωστόν, ἀδύνατον νὰ ἐκσκαφῆ βεβρεγμένη καὶ πηλώδης γῆ.

Ἐν τοσοῦτῳ, ἂν μὴ τὸ κτίριον τοῦτο ἦνε λείψανον villae τῶν πρώτων ῥωμαϊκῶν χρόνων, πιθανὸν ἴσως ν' ἀνευρεθῶσιν ἐνταῦθα ερείπια θρακικοῦ ἱεροῦ. Ὁ Dumont λυπεῖται ἐν τῷ περὶ Θράκης συγγράμματί του (Mon. fig. σ. 72) ὅτι δὲν εἶδεν ἐν τῇ χώρῃ ταύτῃ ερείπια ἀρχαίων ναῶν. Τὸ μόνον δὲ ὑπ' αὐτοῦ σημειωθέν ἱερόν εἶνε τὸ τοῦ θεοῦ Μηθυζέως (ἐν τῷ παρὰ τὴν Φιλιππούπολιν χωρίῳ Βελάστιζα), σχήματος ὃν ἐπίσης τετραγώνου παραλληλογράμμου. Δυστυχῶς ὁ Dumont ἠρκέσθη δι' ἀοριστολογίας νὰ ὑποδείξῃ αὐτὸ ὡς τύπον ἀγρο-

τικοῦ ἱεροῦ, χωρὶς νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν λεπτομερῆ αὐτοῦ περιγραφὴν. Ἡ ἐν Θράκῃ λοιπὸν ἔλλειψις ἱερῶν κτιρίων παρακωλύει ἡμᾶς νὰ ποιήσωμεν συγκριτικὰς ἐρεῦνας ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐν Καδῆκιοι ἀνευρεθὲν κτίριον. Ἐκ μόνης δὲ τῆς ἐν αὐτῷ εὑρέσεως τῶν προπεριγραφεισῶν εἰκόνων τοῦ ἱππέως θεοῦ ὑποτοπάζω ὅτι ἐνταῦθα πιθανὸν νὰ ἠγεῖρετο ἱερόν, μεταβληθὲν βραδύτερον εἰς χριστιανικὸν εὐκτήριον οἶκον. Ἄλλ' ἐλπίζωμεν ὅτι μεταγενέστεραι ἀνασκαφαὶ θὰ προσδιορίσωσι τὸν ἀρχικὸν σκοπὸν τῆς χρησιμότητος αὐτοῦ.

Ἀποπερατώσας τὴν ἐνταῦθα ἐντολήν μου, ἐνέκρινά, παρὰ τὴν κακοκαιρίαν, νὰ διατρέψω μερικὰς ἡμέρας ἐν Σηλυβρία πρὸς μελέτην τῶν ἀρχαιοτήτων αὐτῆς.

Διὰ πρώτην δὲ φορὰν ὑποδεικνύω ἐνταῦθα τὴν ἀνακάλυψιν ποικιλοχρόου ἐκλεκτοῦ μωσαϊκοῦ, παριστῶντος ὡραία γεωμετρικὰ σχήματα ἄξια νὰ περικοσμήσωσι μίαν σελίδα ἀρχαιολογικοῦ βιβλίου. Εἶδον τοῦτο ἐπ' ὀλίγα λεπτά κατὰ τὴν ἀπὸ Ἐπιβατῶν εἰς Καδῆκιοι μετάδασίν μου, ἐν συνοδίᾳ τοῦ κ. Φ. Ἀρχιγέ- νους· εὑρέθη ἐν ἀρτίῳ τετραγώνῳ σχήματι εἰς βάθος δύο σπιθαμῶν καὶ λίαν πλησίον ἐνὸς τῶν ἐν Δελιδῶν ἀνεμομύλων. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου ἐσκεπτόμην νὰ τὸ σχεδιάσω, ἀλλ' εὔρον τότε αὐτὸ κεκαλυμμένον ὑπὸ θολωδιστάτων ὑετωδῶν ὑδάτων. Τὰ παιδιά τοῦ χωρίου εἶχον βλάβει μίαν αὐτοῦ ἄκρον καὶ καθήκον μου ἐθεώρησα νὰ συστήσω εἰς τὸν ἰδιοκτήτην μύλωναν νὰ τὸ καλύψῃ ἐκ νέου διὰ χωματῶν, ἵνα ἐν δευτέρῃ ἐκδρομῇ, ἣν ἐλπίζω νὰ ἐκτελέσω προσεχῶς, μελετήσω αὐτὸ λεπτομερῶς. Ἐφάνη δὲ λίαν πρόθυμος. Ὁ αὐτὸς ἀνεῦρεν ἐνταῦθα τεμάχιον ἐπιγραφῆς καὶ τμήματα γλυπτῶν μαρμαρῶν, ἅτινα ἐνωρὶς διεσκορπίσθησαν.

Ἐν Ἐπιβάταις ἐπληροφόρηθην ὅτι ἡ ἐν τῷ συγγράμματι Delhier, Epigraphik von Byzantion, ἀριθ. 48 (σ. 68—69), ἐπιγραφή τοῦ ῥωμαίου στρατιώτου Μάρκου Κιγκίου Νιγρέινου ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἐν τῷ χωρίῳ. Σημειῶ τοῦτο πρὸς γνῶσιν τῆς ἀληθοῦς προελεύσεως τοῦ ἐν τῷ κήπῳ τῆς ἐν Κων/πόλει ἀγγλικῆς πρεσβείας ἀναγλύφου. Ἐν δὲ τῇ σχολῇ τῶν Ἐπιβατῶν ἐφυλάσσετο πρὸ τῆς ἐμῆς ἐλεύσεως ἕτερον μετ' ἐπιγραφῆς ἀνάγλυφον, ὅπερ ἐλλείπει τὴν σήμερον¹. Δύο δὲ ἐν τῷ αὐτῷ χω-

¹ Τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο, κατὰ τὸν κ. J. Mordtmann, φέρει τὴν ἐπιγραφὴν « Διοδωρα Μηνοδωρου » μετηνέχθη δὲ εἰς Εἰάστρον.

ρίῳ εὑρεθέντα ἀναθηματικὰ ἀνάγλυφα κέκτηται τὴν σήμερον ὁ ἐν Σηλυβρία κ. Σταμούλης (ἴδε J. Mordtmann ἐν Archaeologisch=epigr. Mittheil. aus Oesterreich VIII, σ. 208, ἀριθ. 24, 25).

Ἐν τῷ παρθεναγωγείῳ τῶν Ἀρχιγενείων ἐκπαιδευτηρίων ὑπάρχει ἐντετοιχισμένη μικρὰ ἐπιτύμβιος ἀνάγλυφος πλάξ, παριστώσα γυναῖκα ἴσταμένην μετὰ δύο παιδισκῶν· ἀνωθεν ἀναγινώσκειται τὸ ὄνομα αὐτῆς

ΟΖΗΑΜΗΗΝΑΚΩΝ[ος].

Τὸ πρῶτον ὄνομα Ὀζῆα εἶνε βεβαίως θρακικόν. Σημειωτέον ἐτι τὸν σχηματισμὸν τοῦ πατρωνυμικοῦ Μηνάκων.

Ἐν Ἐπιβάταις ὑπάρχει ἐπιθαλάσσιος βυζαντινὸς πύργος κυβικοῦ σχήματος, ὃν ἐμελέτησεν ἡδὴ ὁ κ. Α. Πασπάτης. Τὸν πύργον τοῦτον ἔκτισεν ὁ ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ ἀκμάσας διοικητῆς Ἀπόκαυχος, ὅστις ἐν ἔτει 1341 στασιάζας κατέφυγεν εἰς τὸν πύργον τοῦτον. Ἐν αὐτῷ εἶχε περιορισθῆ τῷ 1358 ὑπὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ ὁ ἐστεμμένος υἱὸς αὐτοῦ Ματθαῖος· ἠλευθερώθη δὲ ὅτε, κατὰ πείσιν τοῦ πατρὸς, παρήτησε τὸν τίτλον αὐτοκράτορος. Ὁ πύργος οὗτος, λέγει ὁ κ. Πασπάτης, εἶνε μελέτης ἄξιος «ὡς ὁ μόνος σωζόμενος ἐν τῇ ἐκτενεῖ ταύτῃ ἐπαρχίᾳ» καὶ ὡς αἰκάνος νὰ μᾶς διδάξῃ τίνες ἦσαν οἱ τοσάκις ἐν τῇ βυζαντινῇ ἱστορίᾳ μνημονεύομενοι πύργοι τῶν ἀτειχίστων κωμοπόλεων». Ταῦτα ἔγραψεν ὁ κ. Πασπάτης ἐν ἔτει 1879, καταχωρίσας ἐν τῷ IB' τόμῳ (σ. 33—42) τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου τὴν περὶ τῶν θρακικῶν προαστείων τοῦ Βυζαντίου ἀξιολογὸν αὐτοῦ μελέτην. Δυστυχῶς ὅμως ὁ πύργος οὗτος δὲν ὑπάρχει πλέον σώος. Οἱ κάτοικοι ἴδρυσαν παραπλεύρως μεγίστην ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγίας Παρασκευῆς τῆς Ἐπιβατηνῆς, εἰς τὴν οἰκοδομήν τῆς ὁποίας, καταστρέψαντες τὸν πύργον, ἐχρησιμοποίησαν τὸ ὑλικὸν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκκλησία δὲν ἐπερατώθη, εἰκάζω ὅτι καὶ τὸ ἐπίλοιπον ὑλικὸν τοῦ πύργου θὰ χρησιμοποιηθῆ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἴσως δὲ μόνον τὰ θεμέλια αὐτοῦ θὰ διατηρηθῶσι πρὸς καταισχύνῃ τῶν καταστροφῶν ἱστορικοῦ μνημείου. Οἱ λιθοξόοι τῆς νεοδημήτου ταύτης ἐκκλησίας κατέστρεψαν ἐπίσης πᾶμπολλα γλυπτὰ καὶ ἐνεπίγραφα μάρμαρα, μετα-

κομισθέντα ἐκ διαφόρων μερῶν, καὶ ἰδίᾳ, ὡς μοι εἶπον, ἐκ Μακρήκιοι¹.

¹ Τοῦ ἐν Ἐπιβάταις πύργου ποιεῖται μνημεῖον ὁ περιηγητῆς E. Clarke, Travels, τ. VIII, σ. 129. «From Selyvria to Buyuk Tchekmadji, the road lies entirely along the shore of the Propontis. We passed through Crevatis (sic), situate upon the beach, with a square tower and a bridge of thirty arches, making a conspicuous figure of the approach to it». —Εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τοπογραφίαν τῶν Ἐπιβατῶν συντελεῖ ὁ βίος τῆς οὐσίας Παρασκευῆς τῆς Ἐπιβατηνῆς, ἧς ἡ Ἀκολουθία ἐξεδόθη τὸ δεύτερον ἐν Ἰασίῳ, 1817. Διὰ δὲ τὸν ναὸν αὐτῆς σώζεται, κατὰ τὴν χειρόγραφον Νομικὴν συναγωγὴν τοῦ Δοσιθέου (φ. 100), τὸ ἐπόμενον ἀνέκδοτον πατριαρχικὸν σιγίλλιον τοῦ 1677 ἔτους.

² Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ πατριαρχικοῦ γράμματος τῶν Ἐπιβατῶν.

«† Διονύσιος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κ/πόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

«Τὰ ἱερὰ τεμένη, θεῖου δικαίου τυγχάνοντα, πάσης ἀνθρωπίνης δουλείας ἀπὸ ἀλλαγμένα διαμένουσιν· ὅθεν ἐκάστῳ καὶ μόνῳ τῷ κατὰ τόπον ἀρχιερατεύοντι προστατεύειν κεκλήρωται τῶν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ναῶν ἱερῶν, καὶ θεῶν ἐκκλησιῶν ἀναφαιρέτως, μηδὲν ἐχόντος ἄδειαν ἀποσπᾶν τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ τὰ τοιαῦτα, καὶ ἐκποιεῖν ὑποσδῆποτε κατ' ἰδίαν θέλησιν, καλῶς τε καὶ ὁσῶς ἀνακαλεῖν δύναται τὰ ὑπὸ τινος κακῶς ἐξ αὐτοῦ ἀφαιρεθέντα. Ἐπειδὴ τοίνυν παραστάς ἦδη ἐπὶ συνόδου καὶ ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σηλυβρίας καὶ ὑπέρτιμος κύρ Ἀνθιμος ὁ ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφός, καὶ συλλειτουργός, ἀγωγὴν ἐκίνησε κατὰ τῶν πατέρων τοῦ ἐν τῇ Χάλκῃ νήσῳ σεβασμίου μοναστηρίου τῆς Παναγίας προσκλαίόμενος, καὶ λέγων, ὅτι κατεπεμβαίνοντες ἀμετόχος ἰδιοποιοῦνται τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἀγίας Παρασκευῆς, ἣν ἔχει ἐν τῇ χώρῃ τῶν Ἐπιβατῶν, μήτε σταυροπήγιόν τι οὔσαν, μήτε ἄλλῳ τινὶ λόγῳ δικαιοσύνης καθυποκειμένην τῷ μοναστηρίῳ αὐτῶν, ἀλλ' ἀνέκαθεν ἐνοριακὴν γνησίαν τῆς μητροπόλεως Σηλυβρίας τυγχάνουσιν, οὓς τινὰς συμπαραστάντας αὐτῷ καὶ κρινόμενους, ἠρωτήσαμεν, ἐὰν ἔχωσι γράμματά τινα δευτερεύσεως, διασαφοῦντα τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐξουσιάζειν ἰσχύει τὸ μοναστήριον, τὴν αὐτὴν αἰτίαν, καὶ ἀπεκρίναντο, ὅτι, τοιαῦτα γράμματα οὐκ ἔχουσιν, ἀλλὰ Διαμαντῆς τις ἀπὸ τῆς χώρας αὐτῆς, ὁ πρὸ ὀλίγου τελευτήσας, συγκρατῆσαι αὐτοῦ παποιήκε ψάλλεσθαι τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ὑφ' ἐνὸς τῶν

Ἐν δὲ Σηλυβρία ἠσυχολήθη περὶ τὴν περιγραφὴν πασῶν τῶν μέχρι σήμερον σωζομένων

πατέρων τοῦ μοναστηρίου, διὰ μικρᾶς τινοῦ δόσεως μόνης πρὸς τὸν ἀρχιερέα, καὶ λογίζεσθαι ταύτην τοῦ μοναστηρίου, ὥστε δέδεικται προφανῶς, ὅτι, ὁ Διαμαντῆς ἐκεῖνος, δυσήνιος τις ὑπάρχων ἀνὴρ, καὶ ἀγέρωχος, καὶ τοὺς πρὸ ὀλίγου φθάσαντας ἀρχιερεῖς τῆς μητροπόλεως ταύτης ὑποκλινεῖς ἔχων, τοῖς αὐτοῦ θελήμασιν ἄκοντας, διὰ τὸ τῆς γνώμης αὐτοῦ θρασύτατον, ἐποίησεν ὡς ἠθέλησεν, ἐξουσιάζων τὰ ἀνεξουσίαστα, καὶ καταδουλώσας ἐαυτῷ τὴν ἀδούλωτον ταύτην ἐκκλησίαν, εἴτε δι' αἰσχροκέρδειαν, εἴτε δι' ἄλλην κακοβουλίαν αὐτοῦ, κἀντεῦθεν ἔδοξεν αὐτῷ παραχωρῆσαι ταύτην τῇ προστασίᾳ τρόπον τινὰ τοῦ μοναστηρίου, καὶ οὕτω μικρὰν τινα δόσιν χορηγούντες τῷ ἀρχιερεῖ ὅτι πατέρες τοῦ μοναστηρίου, κατακρατοῦσι τὴν ἐκκλησίαν ἰδιοδεσπότως, ξένον τὸν ἀρχιερέα λογίζόμενοι, καὶ κατ' οὐδένα τῆς ἐκκλησίας μετέχοντα, ἕπερ' ἀδικόν ἐστι καὶ παράλογον, καὶ ἕξω λόγου-δικαίου παντός, πρὸς σφαλερὰν τε κλίνον ὁδὸν καὶ ἀπόκρημνον· τούτου χάριν τοῖς ἱεροῖς κανόνιν ἐπόμενοι, τὴν ἀταξίαν καὶ ἱεροσυλίαν ταύτην ἐκ μέσου ποιοῦμενοι, ἐνθέσμως καὶ δικαίως ἀποκρούομεν, καὶ γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ἢ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἐπιβατῶν ἐκκλησία αὕτη τῆς ἀγίας Παρασκευῆς, ὡς ἄνωθεν, καὶ ἐξ ἀρχῆς κανονικῶ δικαίῳ τῆς μητροπόλεως Σηλυβρίας ἦν καὶ διεγινώσκετο, καὶ οὕτω ἀπὸ τοῦ νῦν μέχρι παντός, ὑπάρχει τῆς αὐτῆς μητροπόλεως, ἐνοριακῆ, καὶ γνησίᾳ ἀναφαιρέτως, καὶ ἀναποσπάστως, ταύτη μόνῃ καθυποκειμένη, καὶ ὑπὸ τοῦ κατὰ καιροῦ ἀρχιερέως αὐτῆς διεξαγομένη, καὶ ἐξουσιάζομένη· καὶ οἱ μὲν πατέρες τοῦ μοναστηρίου ἀπέχουσι τῆς ἐξουσίας αὐτῆς, ὡς ξένοι, καὶ ἀλλότριοι, καὶ κατ' οὐδένα λόγον μετέχοντες αὐτῆς, ὁ δὲ ἱερώτατος μητροπολίτης Σηλυβρίας οὗτος, καὶ πᾶς ἄλλος, ὁ μετ' αὐτὸν κατὰ καιροῦ ἀρχιερατεύων ἐξουσιάζει τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν, ὡς ἐνοριακὴν αὐτοῦ, καὶ δεσπόζει αὐτῆς, καὶ κυριεύει, καὶ ἀρχιερατικῶς προστατεύει, καὶ εἰσάγει καὶ ἐξάγει, ὃν ἂν ἐθέλησῃ τῶν ἱερέων ἐν αὐτῇ, καρπούμενος καὶ νεμόμενος τὸ ἐξ αὐτῆς ἐκκλησιαστικὸν δικαίωμα, καθὼς καὶ τῶν ἄλλων ἐνοριακῶν αὐτοῦ ἐκκλησιῶν, ἀναντιρρήτως, καὶ ἀνεπιχωλύτως. Ὅς δ' ἂν φανῇ ἐναντίος καὶ ἀπειθής, καὶ παρήκοος τῇ συνοδικῇ ταύτῃ ἀποφάσει, ἀντιλέγων καὶ ἀντιπράττων τῷ ἀρχιερεῖ περὶ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, ἱερεὺς μὲν ὢν ἀργὸς ἔστω πάσης

αὐτῆς ἀρχαιοτήτων. Τὰς πλείονας περισυνέλεξεν ὁ κ. Ἀναστ. Σταμούλης, ὁ δὲ κ. J. Mordtmann, ἐκδοὺς ἐσχάτως ἐνδιαφέρουσαν διατριβὴν, περιέλαβεν ἐν αὐτῇ οὐκ ὀλίγας ἐπιγραφάς¹. Περιορίζομαι λοιπὸν νὰ περιγράψω τὰς μὴ μέχρι σήμερον σημειωθείσας. Πρὸ τούτου ὅμως ὑποδείκνυμι ἐνταῦθα τὸ ἀποτέλεσμα ἐπιθεωρησεὺς τινοῦ τῶν ἤδη ἐκδοθεισῶν ἐπιγραφῶν.

Ἐν Δ' τόμῳ τοῦ Συλλόγου (σ. 10 κέ., καὶ πίν. Β', ἀριθ. 2) πρῶτος ἢ Α. Ε. ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης ἀπεικόνισε καὶ ἠρμήνευσε σπουδαῖον διαλεκτικὸν τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Σηλυβρίας ψήφισμα, οὗ τὸ μάρμαρον ἐσώζετο ἐν ἔτει 1865 παρὰ τῷ Χρῆστῳ Ἀναστασίῳ τῷ Κεφαλαῷ. Τὸ μάρμαρον περιῆλθε βραδύτερον εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ κ. Σταμούλη καὶ ἀντιγραφὴν ἐκ νέου μετετυπώθη ὑπὸ τοῦ κ. J. Mordtmann μετὰ τινων διαφορῶν (σ. 204). Ἡ ἐμὴ δὲ ἀντιγραφή ἐπιβεβαιῶσι τὴν ἐν τῷ 5 στίχῳ προτέρᾳ ἀνάγνωσιν εἰς ἐτέραν. Τὸ δὲ ἐν στίχ. 10 συμπληρωθὲν εἰς [π]ροόδους ἀναγνωστέον [π]ροόδους². Ἡ ἀνάγνωσις αὕτη δὲν ἐπιδέχεται ἀμφιβολίαν. Ἐν τῷ 13 ἀριθμῷ τῆς αὐτῆς συλλογῆς, ἀντὶ Διονύσω Ἡληνεῖτη, ἀναγνωστέον Διονύσω Ἀηρειῖτη. Τὸ πρὸ τοῦ Δ ἦτα χαραχθὲν κατὰ παραδρομὴν ἀπεξέστη ὕστερον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ γλύπτου οὕτως, ὥστε μόλις διακρίνονται τὰ ἔχγη αὐτοῦ. Τὸ Ἀηρειῖτης εἶνε γνωστὸν ἐπιθέτον τοῦ θεοῦ Διονύσου. Ὅμοίως ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἢ γενικὴ πτώσις Περσέως εἶνε γεγραμμένη διὰ τοῦ Ο. Ἀριθ. 16, διακρίνονται τὰ στοιχεῖα **ΥΟΔ . . ΑΣ**· εἴτα ἀναγνωστέον [ε]τη η'. Ἐν ἀριθ. 26 ἢ ἐπὶ τοῦ τείχους μεγάλη βυζαντινὴ ἐπιγραφή ἀντὶ τοῦ δημοτικοῦ **ΒΑΣΙΛΕΥΓΗΝ** ἔχει μᾶλλον **ΒΑΣΙΛΕΥΗΝ**· τὸ τελευταῖον δὲ κῶλον τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς φαίνεται ὃν εἰλημμένον ἐξ ἐκκλησιαστικοῦ βιβλίου. Ἐν ἀριθ. 30 γρ. 6 ἀντὶ **ΓΟ** γραπτέον **ΓΕ**· ὁμοίως ἐν γρ. 9 μετὰ τῶν **ΤΟ**

ἱεροπραξίας, καταφρονῶν δὲ, καὶ ἀφωρισμένος ἀπὸ Θεοῦ καὶ ἔστερημένος παντός ἐκκλησιαστικοῦ εἰσοδήματος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐπεδόθη τῇ αὐτοῦ ἱερότητι καὶ τὸ παρὸν συνοδικὸν γράμμα. Ἐν ἔτει 1875 ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ, ἰνδικτιῶνος 1875.

1) Archaeologisch-Epigraphische Mittheilungen aus Oesterreich, VIII, σ. 203-204.
2) Ἡ λέξις αὕτη ἀναφέρεται καὶ ἐν ἐπιγραφῆς τῆς Χαλκηδόνος, ὡς ἐν τῇ ἐσχάτως ἐκδοθείσῃ ὑπὸ Β. Latychev, ἐπιγραφικέσκιε ἐπιδωμ. Ἐν Πετροπόλει, 1885, σ. 21-22.

οὐδὲν στοιχεῖον ὑπάρχει. Ἐν δὲ τῇ ὑπ' ἀριθ. 50 ἐπιτύμβιῳ ἐπιγραφῇ τῆς Περίνθου γραπτέον ἀντὶ τοῦ κυρίου ὀνόματος **ΜΑΞΙΟΣ** (=Μάξι(μ)ος) τὸ τοπικὸν *Νάξιος*, ὡς ἔχει πραγματικῶς ὁ λίθος.

Ἀνεκδότους δὲ ἐπιγραφὰς εὔρον τὰς ἐπομένας:

1. Ἐπὶ λίθου κατακειμένου παρὰ τὴν θύραν Μεδρεσέ, ἀπέναντι τοῦ λουτρῶνος.

ΑΓΛΘΗΤΥΧΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΣΙΝΚΑΙ

Ἡ ἐπιγραφή εἶνε λείψανον, καὶ ἀρχικῶς φαίνεται ὅτι ἀνεγινώσκετο ἐπὶ βύσειω, ἢν βραδύτερον πελεκήσαντες ἐσχημάτισαν εἰς μεγάλην σφαιραν.

2. Ἐπὶ πλακῶς (ὑψ. 0,35· πλ. 0,28· πᾶχ. 0,09) εὑρισκομένης παρὰ τῷ κ. Σταμούλῃ (ἔκτυπον).

**ΤΑΦΟΝΕΜΟΥ ΕΚΝΟΥ
Σ ΕΙΤΙ ΔΕ ΕΤΡΟΣ ΑΝ
ΤΕΥΝΟΥΜΟΥΘΕΜΣΕ
ΠΙΒΟΥΛΕΣΕΔΩΣΙ
ΤΟΙΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΙΣ
ΠΡΟΤΙΜΟΥΟΝΟΜΑ
ΧΡΥΣΟΥΛΙΤΡΑΝ
ΜΙΑ ΧΕΡΕΣΘΑΙ ΠΑΡΩ
ΔΙΤΟΥ**

«...τάφον ἐμοῦ τέκνον· [δ]ς εἴτις δὲ ἕτερος ἀντ...μου θελήσει ἐπιβουλεύσει δώσει τοῖς κληρονόμοις προτίμου ὄνομα χρυσοῦ λίτραν μία. Χαίρεσθαι παρωδίτου».

3. Ἐν τετραγώνῳ παραλληλογράμμῳ τύπῳ ἐπὶ τεμαχίου κεράμου εὑρισκομένου παρὰ τῷ κ. Σταμούλῃ (ἔκτυπον).

**+ ΕΔΙΤΙ
ΟΝΟΣ Κ**

Τύπος περιέργος τῆς λέξεως *ἰνδικτιῶνος*.

4. Ἐπὶ τεμαχίου μαρμαρίνης πλακῶς, ἐστρωμένης ἐντὸς τῆς ἀρμενικῆς ἐκκλησίας.

**ΜΟΥΤΕΛΕΥΤΑ
ΙΝΔΣ ΙΑ**

5. Ἐπὶ πλακῶς αὐτόθι (ἔκτυπον).

(ΑΡΧΑΙΟΛΟΓ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΜ. ΙΖ').

**ΔΑΙ
ΤΙΣΜΑΚΑ
ΜΗΜΗΣΑΛΕ
ΔΡΟΣΥΕΙΟΣ
ΑΒΟΥΡΙΣΤΕ
ΑΜΙΑΝΣΑ
ΝΔS IB +**

Ἐρθά] δε [κατάκειται] ὁ τῆς μακαρίας μ]νήμης Ἀλέξαν]δρος υἱὸς . . . αβουρίου τελευτ]α μη(ρι) ιαρουαρίω i]rd(ικτιῶνος) ιθ'.

6. Ἐπὶ τεμαχίου πλακῶς, ἐστρωμένου ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως. Ὑψ. 0,31· πλ. 0,29.

**ΙΑΚΙΕΣ
ΜΗΜΙΣΕΙΟ
ΛΕΥΤΑΝ
ΕΞ ΔΙΣ
ΙΝΟΣ Γ**

7. Αὐτόθι ἕτερον τεμαχίον ὑψ. 0,25· πλ. 0,16.

**ΓΕΙΣ
ΙΝΙ
Ε +**

8. Ἐπιτύμβιος πλάξ παριστώσα ἀνθρώπον κεκλιμένον, στεφανοῦντα γυναῖκα ἔμπροσθεν αὐτοῦ καθημένην. Παιδίσκῃ παις· τρίτους. Ἀνωθεν ἐπιγραφή.

ΦΙΛΗΤΑΜΗΝΙΟΥ

Μετὰ τὰ ἐνεπίγραφα ταῦτα μνημεῖα ἐφιστῶ τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχαιολόγων εἰς τὴν ἀξιόλογον καὶ πλούσιαν συλλογὴν τοῦ ἐν Σηλυβρία ὁμογενοῦς φιλαρχαίου κ. Α. Σταμούλη, ὅστις, καλῶς ποιῶν, περισυλλέγει ἀπὸ πολλοῦ

διάφορα τῆς Θράκης μνημεῖα, σώζων αὐτὰ ἐκ βεβαίας καταστροφῆς. Τὸ παράδειγμα τοῦ εἰρημένου ὁμογενοῦς πρόκειται εἰς μίμησιν ἄλλων φιλομούσων ἀνδρῶν. Ἐκ τῆς συλλογῆς δὲ αὐτοῦ περιγράφω τὰ ὑπ' ἀριθ. 2—9, 15 καὶ 16 μνημεῖα, οἷς προσέθηκα ἕτερα, ἀλλαχοῦ, κατὰ τὰ παρασημειωθέντα, σωζόμενα.

1. Ἐν τῇ συλλογῇ τῆς σχολῆς. Τεμάχιον ἀναγλύφου (ὑψ. 0,35· πλ. 0,25· πᾶχ. 0,10) εἰς δύο σειρὰς· νέος ἡμίγυμνος σύρων ἵππων μετὰ ἐφιππίου.

2. Αὐτόθι. Ὑψ. 0,65· πλ. 0,37· πᾶχ. 0,09. Ἐπιτύμβιος στήλη παριστώσα ἀνδρα κεκλιμένον, στεφανοῦντα γυναίκα καθημένην ἔμπροσθεν αὐτοῦ· παιδίσκη, παῖς, τρίπους. Κάτωθεν τοῦ ἀναγλύφου ἐπιγραφή ἀδιάκριτος.

3. Παρὰ τῷ κ. Σταμούλῃ. Ὑψ. 0,37. Ἄετός μαρμαρίνος ἐπιμελετημένης ἐργασίας.

4. Αὐτόθι. Ὑψους μετὰ τῆς βάσεως 0,45. Κεφαλή ταύρου μετὰ τοῦ λαιμοῦ ἐπὶ βάσεως ἐπικάθηται ἀετός πιέζων ἰσχυρῶς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Βεβλαμμένα εἰσὶν ἡ κεφαλὴ καὶ τὰ ἄκρα τῶν πτερῶν.

5. Αὐτόθι. Ὑψ. 0,67. Γυμνὸς κορμὸς μετὰ τῆς κεφαλῆς ἐστραμμένης πρὸς τὴν δεξιὰν χεῖρα, ὑψωμένην οὖσαν. Ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου τὸ ἄκρον δορᾶς· ἑκατέρωθεν πτερὰ. Τὸ πρόσωπον, οἱ πόδες, ὡς καὶ ἡ δεξιὰ κνήμη, ἐλλείπουσιν. Ἔργον μέτριον.

6. Αὐτόθι. Μαρμαρίνος κεφαλή κριοῦ.

7. Αὐτόθι. Ὑψ. 0,31· πλ. 0,21. Πλάξ μετ' ἀετώματος. Ἔργον ἀρχαῖζον, παριστῶν γυναίκα καθημένην (τὴν Κυβέλην) ἐν τῷ μέσῳ καὶ κρατοῦσαν ἐν χερσὶ λεοντιδέα· (ἐκτυπον). Παρόμοιον καὶ σύγχρονον μνημεῖον φυλάττεται καὶ ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Ραιδεστοῦ.

8. Αὐτόθι. Προσωποποίησης ποταμοῦ (μήκου 0,75· ὕψους μετὰ τῆς βάσεως μέχρι τοῦ λαιμοῦ 0,35)· ἀκέφαλον. Νέος κεκλιμένος καὶ περιτετυλιγμένος μανδύαν μέχρις ὀσφύος· τὰ ἄκρα αὐτοῦ, ἐρριμμένα ὀπισθεν τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, φέρονται κατ' ἔμπροσθεν τοῦ ὀρώντος· ἡ ἀριστερὰ χεὶρ ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου κρατεῖ ὑδρίαν· ἡ δὲ δεξιὰ φερομένη, φαίνεται, σχεδὸν εὐθέως ἐρείδεται ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ γόνατος. Τὸ στήθος γυμνόν, ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τῆς κοιλίας· οἱ μαστοὶ ζωηροί. Ἡ ἐργασία τοῦ ἀγάλματος τούτου εἶνε ἐκφραστική. Ἐλλείπουσι δ' ἔτι ὁ λαιμὸς τῆς ὑδρίας καὶ ὁ πῆχυς τῆς δεξιᾶς χειρός.

9. Αὐτόθι. Τεμάχιον ἐπιτύμβιου ἀναγλύφου, ὅπερ παρίστα τὸ λεγόμενον νεκρικὸν δεῖ-

πνον. Διακρίνονται ἔτι ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἄνω μέρος γυναικὸς κεκαλυμμένης καὶ κρατοῦσης τὸ δεξιὸν ἄκρον τῆς καλύπτρας αὐτῆς, ὡς καὶ μέρος τῆς στεφάνης, ἣν ἐκράτει ὁ κεκλιμένος.

10. Ἐν τῇ ἀρμενικῇ ἐκκλησίᾳ. Ὑψ. 0,40· πλ. 0,25· πλάξ ἐντετυλισμένη ἀνωθεν τῆς βρούσεως· ἵππεὺς πρὸς δεξιάν· βωμὸς. Ἄνωθεν ὑπάρχει μονόστιχος ἐπιγραφή λίαν ἐφθαρμένη· ἐποιήσαμην δύο ἐκτυπώματα, καὶ τῇ βοήθειᾳ αὐτῶν καταλήγω εἰς τὴν ἐξῆς ἀνάγνωσιν·

ΑΡΧΗΓΕΤΗΖΗΝΔΗ

Ἡ τοῦ δευτέρου ὀνόματος ἀνάγνωσις εἶνε ἀμφίβολος· οὐχ ἥττον δύναται νὰ σχετισθῇ πρὸς ἕτερον θρακικὸν ὄνομα *Zantiala* (*Dumont*, σ. 78), ἀναφερόμενον εἰς λατινικὴν ἐπιγραφήν τῶν Τόμων. Ἡ ἐπιγραφή δηλοῖ ὅτι τὸ μνημεῖον εἶνε ἀνάθημα εἰς τὸν ἵππεά θράκα θεὸν ὑπὸ πρωτοφανὲς ὄνομα, μετὰ τοῦ ἤδη γνωστοῦ ἐπιθέτου Ἀρχηγέτη (ἴδε *Mordtmann*, σ. 208. *Θεῶ ἀρχαγέτα*, *Ἡρωὶ Ἀρχαγέτα*).

11. Αὐτόθι. Ὑψ. 0,60· πλ. 0,38. Ἐπιτύμβιος πλάξ· δύο ἐνδεδυμένοι γυναῖκες μετὰ παιδίσκης καὶ δούλου.

12. Αὐτόθι. Ἐπιτύμβιος πλάξ· γυνὴ καθημένη βλέπουσα πρὸς δεξιάν τοῦ ὀρώντος· ὀπισθεν δούλη ἰσταμένη.

Βυζαντινὰ δὲ μνημεῖα ἔκρινα σημειώσεως ἄξια τὰ ἐπόμενα :

13. Παρὰ Σταμούλῃ. Τεμάχιον πλευρᾶς στήλης μετὰ ἀναγλύπτων φυλλωμάτων καλῶς εἰργασμένων. (Ὑψ. 0,28· πλ. 0,33). Ἡ ὁμοιότης τοῦ τεμαχίου τούτου πρὸς δύο ἄξιοπεριέργα καὶ μοναδικὰ τεμάχια στηλῶν, φυλαττόμενα ἐν τῷ αὐτοκρατορ. Μουσεῖῳ¹, φαίνεται μοι ἀναμφισβήτητος. Τὰ ἐν τῷ Μουσεῖῳ εἰσὶν ἀμφιβόλου προελεύσεως, ἀποδιδόμενα ἀορίστως εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀγίας Σοφίας. Δὲν εἶνε λοιπὸν ἀπίθανον νὰ εὐρέθησάν ποτε καὶ ταῦτα ἐν Ἡρακλείᾳ-Περίνθῳ, λείψανα ὄντα ἀρχαίας ἐκκλησίας, τῆς ἐ' πιθανῶς ἑκατονταετηρίδος. Ἔτερον τεμάχιον ἀνεῦρον ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ ἐν Ραιδεστῷ Μουσεῖου.

14. Ἐξῶθεν τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ ὑπάρχει ἐντετυλισμένη ἀνωθεν τῆς μεσημβρινῆς πύλης πλάξ μαρμαρίνη, φέρουσα ἐν ἀνα-

1) S. Reinach, Catalogue du Musée Impérial d'Antiquités. Constantinople, 1882, σ. 57, ἀριθ. 555, 556.

γλύφῳ δύο ἐνδεδυμένα σώματα, ἔχοντα ἐκότερον στεφάνην περὶ τὴν κεφαλὴν· τὸ ἐν εἶνε δυσδιάκριτον, τὸ δὲ ἕτερον ἀναμφιβόλως παρίστα τὴν Θεοτόκον. Ἐν μέσῳ αὐτῶν ἀναγινώσκεται στηληδὸν ἐπιγραφή

ΜΡ
Λ
Ε
Η
Μ
Ω
Ν

λέγουσα· «Μήτηρ (Ἐ)λεήμων». Ὁ παλαιογραφικὸς αὐτῆς χαρακτήρ μαρτυρεῖ ὅτι τὸ μνημεῖον τοῦτο δύναται νὰ χρονολογηθῇ μετὰ τὴν Ζ'—Η' αἰῶνος.

15. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ νεκροταφείου, βυζαντινῆς ὄντι ἐποχῆς, εὑρον καὶ μετεκόμενα εἰς τὴν σχολὴν τῆς Σηλυβρίας κυκλικὸν μάρμαρον (διαμ. 0,32), ἔχον ἐπὶ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας

in graffito, τουτέστιν ἐγκεχαρμημένην εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν νεανικῇ ἡλικίᾳ, ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ κρατοῦντος εὐλητόν, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς εὐλογοῦντος. Ἐκατέρωθεν δὲ τῆς κεφαλῆς ἀναγεγλυμμένα εἰς τὰ συνήθως συντετυμημένα IC XC. Ἡ εἰκὼν φαίνεται οὖσα τοῦ Θ'—I' αἰῶνος, τὸ τῆς χαράξεως δὲ αὐτῆς τεχνικὸν σύστημα εἶνε σπανιώτατον ἐν τῇ βυζαντινῇ γλυπτικῇ· (ἐκτυπον).

16. Παρὰ δὲ τῷ κ. Σταμούλῃ ὑπάρχει μολυβδόβουλλον παριστῶν ἔμπροσθεν ἐν ἐκτύπῳ τὴν Θεοτόκον ἰσταμένην καὶ κρατοῦσαν τὸ βρέφος Ἰησοῦν· περίξ ἐπιγραφή

[Θεοτ]ΟΚΕ ΒΟΗΘΗ'

ὀπισθεν μονόγραμμα

Π Τ Ω
| Δ | Ι
Α Κ
ΤΡΙ

ἐν ᾧ ἀναγινώσκεται τὸ ὄνομα Παταπίῳ πατρικίῳ.

B.

Σημειώσεις περὶ τοῦ ἐν Ραιδεστῷ Μουσεῖου.—Ἐπιγραφαὶ τόπων περὶ τὴν Ραιδεστόν.—Ἐγγραφα περὶ τῆς ἐπισκοπῆς Ραιδεστοῦ.

Τῆς Ραιδεστοῦ ποιοῦνται μνημεῖα μεταγενέστεροι συγγραφεῖς. Ὁ Πτολεμαῖος (3, 11, 6) ταυτίζει τὴν θέσιν αὐτῆς πρὸς τὴν τῆς ἀρχαίας πόλεως Βισάντης, τῆς παρ' Ἡροδότῳ (7, 137), Ξενοφῶντι ἐν Ἀναβάσει (7, 2, 32), Πλουτάρχῳ (Ἀλεξ. 36) καὶ ἄλλοις συγγραφεῦσιν ἀναφερομένης. Ὁ δὲ Προκόπιος λέγει περὶ αὐτῆς τάδε· «Ἡρακλείας δὲ ἀποθῆν ἡμέρας ὁδὸν χωρίον ἐπίσημον ἦν, Ραιδεστός ὄνομα, παράπλου μὲν ἐφ' Ἑλλησπόντου καλῶς κείμενον, εὐλίμενον δὲ καὶ τῇ κατὰ θάλασσαν ἐργασίᾳ ἐπιτηδείως ἔχον» (de aedif. IV, 9).

Ἡ Ραιδεστός κατέστη ὀνομαστή ἐν τοῖς τελευταίοις βυζαντινοῖς χρόνοις. Τῇ 22 Σεπτεμβρίου 1063 ὑπέστη πολλὰς καταστροφὰς ἐκ μεγάλου σεισμοῦ. Τῷ 1075 ἵδρυσεν ἐνταῦθα ὁ πατρίκιος Μιχαὴλ Ἀτταλειάτης, «ἐντὸς τοῦ κάστρου», πτωχοτροφεῖον μετὰ μεγάλης καὶ πλουσίας μονῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, οὗ τὴν διάταξιν ἐξέδωκεν ὁ κ. Σάθας (Μεσαιων. Βιβλιοθ. τ. Α', σ. 1—69)· ἐξ

αὐτῆς δὲ μανθάνομεν, ὅτι ἡ Ραιδεστός ἦτο περιτετυλισμένη, ὅτι περιέκλειε πολλὰς ἐκκλησίας, ὀνομαστί ἀναφερομένας, καὶ ὅτι τὸ περιτειχισμα τῆς πόλεως συνεδέετο μετὰ πύργων, ὧν αἱ ὀνομασίαι, ὡς καὶ αἱ τῶν πυλῶν, μαρτυροῦσι τὸ μέγεθος αὐτοῦ. Δυστυχῶς, τὸ τεῖχος τοῦτο δὲν σώζεται πλέον, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ἡ ὀνοματολογία αὐτοῦ οὐδεμίαν τοπογραφικὴν ἄξιαν δύναται νὰ ἔχη τὴν σήμερον. Φρονῶ ὅμως ὅτι τὴν θέσιν τοῦ πτωχοτροφείου καὶ τῆς μονῆς τοῦ Ἀτταλειάτου κατέχει τὸ μέγα τέμενος Πασᾶ-τζαμί μετὰ τῶν παρακειμένων παλαιῶν ἐρειπίων *Imaret* (=πτωχοτροφείου), διότι ἔξῳθεν τούτου ἐκτείνεται εὐδένδρος κήπος, ἐν ᾧ οἱ χριστιανοὶ προσέρχονται ἀγίαζόμενοι εἰς τι περιτετοιχισμένον ἄγίασμα, τοῦ Χριστοῦ καλούμενον.

Ἡ Ραιδεστός, κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ἦν κέντρον σπουδαίου ἐμπορίου, περὶ οὗ γράφει ὁ *W. Heyd* (*Histoire du commerce du Levant*. Leipzig, 1886, τ. I, σ. 243,

257, 270, 285, 431, 512. II, σ. 177): 'Ο έμπορικὸς αὐτῆς χαρακτηρ ἀκμάζει μέχρι σήμερον. Ἡ πόλις περικλείει σὺν ἄλλαις κοινότησι καὶ εὐάνθρωπον ἑλληνικὴν, ἐν ἧ ἑδρεύει ὁ μητροπολίτης Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ, εὐρυτάτην ἐπαρχίαν πνευματικῶς διοικῶν. Ἐν ταῦθα ἱδρύονται ἀκμαῖα σχολεῖα, ὡς δημοτικά, παρθεναγωγεῖον καὶ σχολαρχεῖον· πρὸς δὲ τούτοις καὶ Σύλλογος Φιλεκαπαιδευτικῶς, μέγα οἰκοδόμημα κεκτημένος, μικρὰν συλλογὴν βιβλίων, καὶ Μουσεῖον ἀρχαιολογικὸν οὐκ εὐκαταφρόνητον, ὅπερ, ὁμολογουμένως, τὰ μέγιστα τιμᾷ τὴν ἑλληνικὴν κοινότητα Ραιδεστοῦ, τὸν ἔπαινον τῶν φιλαρχαίων προκαλοῦν. Ὁ Σύλλογος οὗτος, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ, ἐφάνη λίαν εὐεργετικὸς εἰς τὰς περὶ τὴν Ραιδεστον κοινότητας, σχολεῖα δημοτικά ἰδρύσας, διδασκάλους καὶ βιβλία προμηθεύσας, χρήματα ἰκανὰ διανείμας καὶ καταστατικὰς συντάξας. Κυρίως δὲ ἐπεμελήθη τῆς συγκροτήσεως ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν, τσαούτην δὲ φιλαρχαίωτητα ἐπέπνευσε τοῖς τε Ραιδεστηνοῖς καὶ περιόικοις ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ χωρικοὶ ἐσπευδὸν εἰς τὸν Σύλλογον κομίζοντες ἀφιλοκερδῶς ἀρχαῖα μνημεῖα, σχέδια ἀναγλύφων καὶ ἀντίγραφα ἐπιγραφῶν. Διὰ παντὸς δὲ ἀξίεπαινοὶ εἶνε οἱ πρῶτοι τοῦ Μουσεῖου ἱδρυταί, ὧν τὰ ὀνόματα ὑπάρχουσι καταγεγραμμένα ἐν τῇ ἐν ἔτει 1874 ἐκδοθείσῃ τοῦ Συλλόγου ἐκθέσει (σ. 59 κέ.), καὶ μάλιστα οἱ κ. Κ. Γ. Θεοδορίδης, Ἀθηνόδωρος Ν. Δημητρίου καὶ ἀδελφοὶ Λαζίδου. Ὁ κ. Γρηγόριος Λαζίδης, κατ' ἐξαιρέσειν, ἀγαπᾷ καὶ σέβεται τὰς ἀρχαιότητας μετὰ ἰδιάζοντος ζήλου, πλουτῶν μὲν συνεχῶς ἐκ τῶν ἰδίων τὰς τοῦ Συλλόγου συλλογὰς, περισυλλέγων δὲ καὶ ἀντίγραφα διεσκορπισμένων ἐν τοῖς περιχώροις ἐπιγραφῶν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Σύλλογος αὐτὸς ἀγοράζει ἐνίοτε ἀρχαιότητας, καταβάλλων ἐκ τῶν ἐνόμων οὐ σμικρὰ χρηματικὰ ποσά· πρὸς δὲ τούτοις τὸ προεδρεῖον αὐτοῦ ἐφιλοτιμήθη τῶ μὲν 1874 νὰ ἐκτυπώσῃ ἰδιαίτερον φυλλάδιον, ἐν ᾧ κατέγραψε πάντα τὰ μέχρι τοῦ ἔτους ἐκείνου προσκτηθέντα ἀντικείμενα¹, βρα-

δύτερον δὲ ἔπεμψε τῶ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ πολυάριθμα ἀντίγραφα διαφόρων ἐπιγραφῶν, ἅτινα καὶ κατεχωρίσθησαν ἐγκαίρως ἐν τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ χειρογράφῳ τῶν ἐπιγραφῶν κώδικι.

Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται ἔμειναν μέχρι σήμερον ἀνέκδοτοι διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐκτυπωμάτων¹.

Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1885 ἔτους διέτριψα ἐν Ραιδεστῷ ἰκανὰς ἡμέρας, καθ' ἃς ἡσχολήθην ἅπαντα μὲν σχεδὸν τὰ ἐν τῷ Μουσεῖῳ τοῦ Συλλόγου φυλαττόμενα ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα συνοπτικῶς νὰ περιγράψω, τῶν δὲ ἐπιγραφῶν νὰ λάβω καλὰ χαρτῶα ἐκτυπώματα². Τὸν κατάλογον αὐτῶν διαιρῶ εἰς τρία κεφάλαια, μεθ' ἃ προστίθημι δύο πατριαρχικὰ ἔγγραφα, ἀφορῶντα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πάλαι ἐπισκοπῆς Ραιδεστοῦ.

Σημειωτέον ἔτι α'), ὅτι ἐν Ραιδεστῷ σπανιώτατα εὐρίσκονται ἀρχαιότητες, β') ὅτι προεκδομένοι ἐπιγραφαὶ πάνυ ὀλίγαι γινώσκονται (ὅρα *Dumont, Monuments figurés et inscriptions de la Thrace*, σ. 44) καὶ γ') ὅτι αὐταὶ αἱ ἐκδομένοι εἶνε ἀγνώστου προελεύσεως.

Α'. Μάρμαρα ἀνεπίγραφα· τεμάχια· κεφαλαὶ καὶ ἀνάγλυφα.

1. Κορμὸς (ὑψ. 0,58) ἀνδρικοῦ ἀγάλματος φέροντος χιτῶνα· τὸ δεξιὸν ἤμισυ στῆθος γυμνόν. Κεφαλή, πόδες καὶ χεῖρες ἑλλείπουσιν. Εὐρέθη ἐν τουρκικῷ χωρίῳ περὶ τὴν Ραιδεστον.

2. Τεμάχιον γυναικείου κορμοῦ ἀπὸ τοῦ λαίμου μέχρι τῆς κοιλίας· χιτῶν καὶ μανδύας· ὑψ. 0,22. Εὐρέθη ἐν Βιζύῃ.

3. Τεμάχιον κορμοῦ παριστῶν τὰ ὀπίσθια γυμνοῦ ἀγάλματος μέχρι τοῦ λαίμου τετρασμένον εἰς δύο τεμάχια.

4. Κεφαλή γυναικεία (ὑψ. 0,29) μετὰ καλύπτρας καὶ ταινίας περὶ τὴν κόμη· λίαν βεβλαμμένη. Εὐρέθη ἐν Ραιδεστῷ.

5. Δύο κεφαλαὶ προσκεκολλημένα (ὑψ. 0,21), ὧν ἡ ἑτέρα ἐστεφανωμένη.

6. Ποσειδῶν. Στήλη (ὑψ. 0,29· πλ. 0,30·

1877 τὴν ἑαυτοῦ θρακικὴν συλλογὴν, ἠγνῶει τὸ τοῦ Συλλόγου Ραιδεστοῦ φυλλάδιον.

1) Ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου εὐρίσκονται προσέτι ἀντίγραφα τοῦ ἐν Ραιδεστῷ κ. Κ. Γεωργιάδου.

2) Χάριτας ἐκφράζω τῷ ἀξιότιμῳ φίλῳ κ. Λεωνίδα Καλαμίδα μηχανικῷ, ὅστις, ἐπιμελητῆς ὢν τοῦ ἐν Ραιδεστῷ Μουσεῖου, προθύμοποιήθη νὰ με διευκολύνη μεγάλως εἰς τε τὴν μελέτην καὶ τὴν περιγραφήν τῶν ἐμπεπιστευμένων αὐτῷ συλλογῶν τοῦ Ραιδεστηνοῦ Μουσεῖου.

1) Τὸ ἀξιόλογον τοῦτο φυλλάδιον, σπάνιον καταστάς, ἐπιγράφεται ὡδε· «Θρακικὸς Φιλεκαπαιδευτικὸς Σύλλογος ἐν Ραιδεστῷ. Ἐκθεσίς τῶν πεπραγμένων ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ μέχρι τέλους τοῦ Γ' ἔτους (30 Μαΐου 1871—15 Αὐγούστου 1874). Ἐν Κων/πόλει 1874. Τύποις Βουτυρᾶ καὶ Σαῦ», σελίδες 96 εἰς 4^{ον}. Αἱ ἐπιγραφαὶ κατεχωρίσθησαν ἐν σ. 63-69. Ὁ μακαρίτης *Dumont*, ἐκδὸς τῷ

πᾶχι 0,8) παριστῶσα ἐντὸς νύμφης προμέτωπον γυμνὴν γυναῖκα, ἧς ὁ πέπλος ἐρριμμένος πρὸς τὰ ὀπίσω κρατεῖται ἀπὸ τῶν ἀκρῶν διὰ τῆς πρὸς τὰ ἄνω κεκλιμένης ἀριστερᾶς αὐτῆς χειρὸς· ἡ δεξιὰ χεὶρ ἐρείδεται ἐπὶ τῆς ὀσφύος. Παραπλευρῶς δὲ ἵσταται ἀνὴρ γυμνός, κρατῶν ἐν μὲν τῇ πρὸς τὰ κάτω τεταμένη δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ ἰχθύν, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τρίαιναν.

7. Στήλις (ὑψ. 0,23· πλ. 0,19· πᾶχι 0,3) παριστῶσα ἀνδρὰ ἡμίγυμον, κρατοῦντα ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ, γυμνῇ ἐπίσης, χεὶρὶ αὐτοῦ προσωπεῖον (masque), ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ ῥάβδον περιελισσομένην ὑπὸ ὄψεως καὶ στηριζομένην ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Παραπλευρῶς παρίσταται γυνὴ ὀρθία φέρουσα ποδήρη χιτῶνα καὶ ἐσταυρωμένας ἔχουσα τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς ὀσφύος. Τὰ πρόσωπα ἀμφοτέρων δὲν διακρίνονται.

8. Κυβέλη. Μικρὰ πλάξ (ὑψ. 0,26 πλ. 0,21) παριστῶσα γυναῖκα καθημένην μεταξὺ δύο λεόντων. Εὐρέθη ἐν τῷ χωρίῳ Μεσινί.

9. Κυβέλη. Πλάξ (ὑψ. 0,35· πλ. 0,27· πᾶχι 0,10) παριστῶσα γυναῖκα καθημένην μεταξὺ δύο λεόντων καὶ ἔχουσαν τὴν δεξιὰν αὐτῆς χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ πρὸς αὐτὴν λέοντος, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ κεκλιμένη πρὸς τὰ ἄνω κρατεῖ τὴν ἑαυτῆς κεφαλὴν· τῆς ἀριστερᾶς ὁ ἀγκὼν ἐρείδεται ἐπὶ στηλίδος στηριζομένης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἑτέρου λέοντος. Ἡ ἐργασία τοῦ ἀναγλύφου τούτου εἶνε λίαν βάρβαρος.

10. Πλάξ (ὑψ. 0,40· πλ. 0,25· πᾶχι 0,4) παριστῶσα ἀνδρὰ γυμνόν, ἔχοντα τὸν μανδύαν ἐρριμμένον πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ καθήμενον ἐπὶ ἵππου καλπάζοντος, πρὸς δ. Ἐμπροσθεν βωμὸς καὶ δένδρον περιελισσόμενον ὑπὸ ὄψεως. Ὑπὸ τὸ ἀνάγλυφον δύο ζῶα, ἦτοι κάπρος καταδιωκόμενος ὑπὸ κυνός. (Ἐκτυπον). Εὐρέθη ἐν τῷ χωρίῳ Τσιφλή-Δογιοῦ.

11. Μικροτάτη πλάξ (ὑψ. 0,14) παριστῶσα ἵππεα Θρακκα ἐν λίαν βαρβάρῳ τέχνῃ.

12. Τεμάχιον πλακὸς ἀναγλύπτου (ὑψ. 0,26· πλ. 0,34· πᾶχι 0,10) παριστῶν γυναῖκα ἵσταμένην, ποδήρη φέρουσαν ἔνδυμα μετὰ καλύπτρας· ἡ δεξιὰ χεὶρ κεκλιμένη εὐθείως φέρεται ἐπὶ τοῦ στήθους, ἡ δὲ ἀριστερὰ, ἧς ὁ ἀγκὼν ἐρείδεται ἐπὶ τοῦ καρποῦ τῆς δεξιᾶς, φέρεται ἐπὶ τῆς παρεῖας. Ἀπέναντι αὐτῆς παρίσταται γυνὴ ἐνδεδυμένη καὶ καθημένη ἐπὶ ἔδρας, κεκλιμένην δ' ἔχουσα τὴν κεφαλὴν, κεκαλυμμένην ὑπὸ καλύπτρας. Αἱ δὲ χεῖρες συνηρησμέναι ἐν ταῖς παλάμαις εὐρίσκονται ἐπὶ τῶν μηρῶν.

13. Τεμάχιον (ὑψ. 0,19· πλ. 0,25· πᾶχι 0,8) πλακὸς, παριστῶν ἵππεα Θρακκα κρατοῦντα βραχὺ ἀκόντιον, τὴν δὲ οὐρὴν τοῦ ἵππου κρατεῖ ὀπισθεν νεανίας. Ἡ τέχνη λίαν ἀτελής. Εὐρέθη ἐν Μεγάλῳ Τζεκιετζέ.

14. Τεμάχιον (μῆκος 0,44) ἀναγλύφου καλῆς τέχνης, παριστῶν τὸν Θρακκα ἵππεα πρὸς δ. Ἐναντι δούλου ὑψῶν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα καὶ δένδρον περιειλιγμένον ὑπὸ ὄψεως. Εὐρέθη ἐν Πανίῳ.

15. Πλάξ (ὑψ. 0,42· πλ. 0,42· πᾶχι 0,9) ἡμικυκλίου σχήματος, παριστῶσα ἵππεα Θρακκα πρὸς δ. Ἐναντι βωμὸς καὶ δένδρον περιειλιγμένον ὑπὸ ὄψεως. Μετηνέχθη ἐκ τοῦ χωρίου Σεμιτλί.

16. Τεμάχιον μαρμάρου (ὑψ. 0,41· πλ. 0,23 καὶ πᾶχι 0,7) παριστῶν ἐντὸς μικροῦ πίνακος ἵππεα Θρακκα τρέχοντα πρὸς δ. καὶ ἔναντι βωμὸν μετὰ δένδρου περιειλιγμένου ὑπὸ ὄψεως.

17. Πλάξ μετ' ἀετώματος (0,42· πλ. 0,27· πᾶχι 0,9) ἔχουσα ἐντὸς τετραγώνου νύμφης γυναῖκα καθημένην κρατοῦσαν λεοντιδέα, οὗ ἡ ὁμοίότης πρὸς λαγῶν εἶνε ἐναργής. Ἡ ἐργασία τοῦ ἀναγλύφου τούτου, ἀρχαϊκὴ οὖσα, ἔχει πλησιεστάτην σχέσιν πρὸς τὴν ἐργασίαν ἑτέρου παρομοίου ἀναγλύφου, εὐρισκομένου σήμερον ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ ἐν Σηλυβρίας κ. Σταμούλη· (ἴδε σ. 74). Εὐρέθησαν ἐν Περίνθῳ.

18. Τεμάχιον ἀναγλύφου (ὑψ. 0,32· πλ. 0,25· πᾶχι 0,9) παριστῶντος ἀνδρὰ πωγωνοφόρον (Βάκχον) ἐνδεδυμένον οὕτως, ὥστε τὸ ἀριστερὸν στῆθος μένει γυμνόν· κρατεῖ ἐν τῇ δεξιᾷ καθέτως μακρὰν ῥάβδον, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς φαίνεται ὅτι ῥίπτει τι εἰς βωμὸν τρογγύλον.

19. Πλάξ (ὑψ. 0,47· πλ. 0,28· πᾶχι 0,8) παριστῶσα γυναῖκα ἵσταμένην ποδήρη φέρουσαν χιτῶνα καὶ πέπλον καλύπτοντα αὐτὴν ἀπὸ κεφαλῆς· ἔχει γυμνάς ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας· ἡ παλάμη τῆς ἀριστερᾶς ὑπερείδει τὴν ἀριστερὰν παρεῖαν, ἡ δὲ δεξιὰ στηρίζεται ἐπὶ τῆς κοιλίας· ἀπέναντι αὐτῆς, μετὰ μικρὸν κενὸν χώρον, παρίσταται γυνὴ προσβλέπουσα ἐκείνην καὶ ἔχουσα γυμνάς τὰς χεῖρας, ὧν ἡ δεξιὰ ἐστὶ τεταμένη πρὸς τὴν ἀπέναντι, οἶονεὶ παρηγοροῦσα αὐτήν· ἐν τῇ δεξιᾷ δὲ κρατεῖ τὸ ἄκρον τοῦ μανδύου αὐτῆς. Εὐρέθη ἐν τῷ χωρίῳ Ναίπ-κιοῦ.

20. Πλάξ (ὑψ. 1,40· πλ. 0,50· πᾶχι 0,14) μετὰ ἀναγλύφου ἐντὸς νύμφης (ὑψ. 0,67), παριστῶντος ῥωμαῖον στρατιώτην, ἦτοι ἀνδρὰ πωγωνοφόρον φέροντα βραχὺ ἔνδυμα καθικνού-

μενον μέχρι γονάτων και μανδύαν έρριμμένον επί του άριστερου ώμου. Έν τῇ άριστερᾱ κρατει κύλινδρον, έν δέ τῇ δεξιᾷ ράβδον. Εύρέθη έν Περίνθω.

21. Τεμάχιον μικρᾶς γυναικείας κεφαλῆς μετά στεφάνης (ύπ' αριθ. 47).

22. Κεφαλή παιδική μετά ούλοκόμης (ύψ. 0,10), ώραιας έργασίας, εύρεθείσα έν Περίνθω (ύπ' αριθ. 43).

23. Δεξιᾷ χείρ φυσικοῦ μεγέθους, ρωμαϊκῆς έποχῆς (ύπ' αριθ. 44), εύρεθείσα έν Ραιδεστῶ.

24. Κεφαλή ρωμαίου αυτοκράτορος, πωγωνοφόρος, λίαν βεδλαμμένη ύψ. 0,26. Εύρέθη έν Σχολαρίω.

25. Πάνθηρ καθήμενος, έφ' οῦ παις γυμνός (άκέφαλος) ύψων διά τῆς δεξιᾶς χειρός τὸν δεξιὸν πόδα. ύψ. 0,23.

26. Παις γυμνός και πτερωτός, καθήμενος επί δελφίνος και τὴν άριστεράν αὐτου χείρα έχων επί τῆς ρίνος τοῦ ίχθύος. ύψ. 0,45. ρωμαϊκῆς έργασίας (ύπ' αριθ. 42). Έλλείπουσιν ο δεξιὸς βραχίον και ἡ άριστερᾱ πτέρυξ. Εύρέθη δέ έν Περίνθω.

27. Τεμάχιον σαρκοφάγου (?), παριστῶν έν αναγλύφῳ δελφίνα μήκους 0,37.

28. Έτερον τεμάχιον παριστῶν όμοίως τὸ ἡμισυ όπίσθιον δελφίνος. ύψ. 0,20, μήκους 0,53.

29. Μικρᾷ προτομῇ παριστῶσα τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τῇ μέν δεξιᾷ εύλογοῦντα, τῇ δέ άριστερᾱ κρατοῦντα τὸ ιερόν εύαγγέλιον. ύψ. 0,115 (ύπ' αριθ. 48).

30. Τεμάχιον προερχόμενον εκ βυζαντινοῦ κιονοκράνου, φέρον άνάγλυπτα φύλλα δάφνης, έν μέσω των οποίων παρίσταται άνάγλυπτος πτερωτός έρως, έχων επί του άριστερου ώμου έρριμμένον τὸν έαυτου χιτῶνα και όπισθεν ρόπαλον στηριζόμενον καθέτως επ' άμφοτέρων των ώμων. ύψ. 0,50 (ύπ' αριθ. 41). Τὸ μαρμαρον και ἡ έργασία του τεμαχίου τούτου άναμμνήσκει με τὰ έν τῷ αυτοκρατορικῷ Μουσειῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως φυλαττόμενα δύο τεμάχια βυζαντινῶν στηλῶν (βρα S. Reimach, Catalogue αριθ. 555, 556), ως και τὸ παρὰ τῷ κ. Σταμούλῃ τεμάχιον. Εύρέθη έν Ἑρακλείᾳ-Περίνθω.

Β'. Μαρμάρινα άνάγλυφα ένεπίγραφα.

1. Κίων (ύψ. 1,53 και διαμ. 0,37), μετενεχθείς εκ Ἑρακλείας-Περίνθου. έντός τετραγώνου άναγέγλυπται ὁ Ἑρακλῆς ίσταμένος,

γυμνός και κρατῶν έν τῇ δεξιᾷ ρόπαλον έρειδόμενον επί κεφαλῆς ταύρου. επί δέ του άριστερου βραχίονος είνε έρριμμένη δορά λέντος. Ὁ Ἑρακλῆς φέρει γένειον, οί δέ μυς αὐτου προέχουσιν όλίγον ύπερμέτρως. παρ' αὐτῷ ίσταται γυνή, ἡ θεᾷ Τύχη, ποδήρη χιτῶνα φέρουσα περιεζωσμένη και ποιούντα πολλὰς πτυχᾶς. αἱ του χιτῶνος χειρίδες καλύπτουσι τοὺς βραχίονας μέχρις άγκῶνος. ἡ κεφαλή αὐτῆς κοσμεῖται διά δύο βοστρύχων ένθεν και ένθεν κατερχομένων μέχρις όσφύος, καλύπτεται δέ διά κρηδέμου. και τῇ μέν δεξιᾷ κρατει φιλήν (patère), τῇ δέ άριστερᾱ κέρας Ἀμαθείας. Ἀμφοτέρων των εικόνων τὰ πρόσωπά εισι προμέτωπα. άνωθεν αὐτων

ΑΓΛΘΗ
ΤΥΧΗ
ΚΕΡΔΩΝ
ΕΣΩ

κάτωθεν

Ὁ κίων οὔτος ἦν πρότερον κτῆμα του έν Ἑρακλείᾳ Δημητρίου Κυριαζίδου, παρ' ᾧ και εἶδεν ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης τῷ 1859, τῷ δέ 1862 άντιγράψας και άπεικονίσας εξέδωκε μετά μελέτης έν τῷ Δ' τόμῳ του Ἑλληνικοῦ Φιλολογ. Συλλόγου σελ. 1-8 και πίν. 6'.

2. Τεμάχιον (ύψ. 0,40. πλ. 0,36. πάχ. 0,12) μετά πλαισίου και βυθείας νύμφης, έν ἣ ύπάρχει άνάγλυπτος παρὰστασις προς δεξιάν μέν μικροῦ πτερωτου Ἑρωτος, προς άριστεράν δέ γυμνου άνδρος έχοντος χιτῶνα προς τὰ όπισθεν ἠνεωγμένον, οῦ τὰ άκρα εισιν έρριμμένα επί τῆς δεξιᾶς αὐτου χειρός. Ἀμφοτέροι αἱ παραστάσεις κοινωνουσι διά τῆς άριστερᾱς χειρός του Ἑρωτος, όστις, έχων ταύτην τεταμένην επί του ώμου του γυμνου άνδρος, φαίνεται οίονει κρατῶν τὴν κεφαλῆν εκείνου προς τὰ όπίσω. Ἡ δέ έπιγραφή άτελῶς διασωθείσα έχει τὴν ακόλουθον θέσιν

ΟΡΑΤΕ	////
ΤΩΝ	////
	Τ
	Υ
	Χ
	Η
	Ι

3. Τεμάχιον πλακός (ύψ. 0,42. πλ. 0,33. πάχ. 0,13). Έν τῷ μέσω παρίσταται άνήρ φέρων βραχύν χιτῶνα καθικνούμενον μέχρι των γονάτων. προς δεξιάν αὐτου βωμός, εις όν ρίπτει τι διά τῆς δεξιᾶς χειρός. τῇ δέ άριστερᾱ κρατει άκόντιον καθέτως. παρ' αὐτὸ δέ άναγέγλυπται αἰξ. Ὑποκάτω δέ του άναγλύφου ύπάρχει λίαν έφθαρμένη έπιγραφή, ἧς διέκρινα τὰ έπόμενα στοιχεῖα

.... ΑΥΟΥ...Ω...Η...
ΔΙΕ.....Ν

Εύρέθη έν Στέρρα των Γανοχώρων.

4. Πλάξ (ύψ. 0,37. μήκ. 0,54. πάχ. 0,17) παριστῶσα έν αναγλύφῳ τὸ νεκρικὸν λεγόμενον δείπνον, ἦτοι άνδρα κεκλιμένον επί κλίνης, ἧς έμπροσθεν ύπάρχει τρίπους τραπέζα μετά άρτου και τινος όπωρας. άπέναντι του κεκλιμένου παρίσταται γυνή καθήμενη επί έδρας, και παρ' αὐτὴν δούλη κρατοῦσα έν χειρὶ κάλαθον. έτέρα γυνή έπίσης καθήμενη παρίσταται άπέναντι προς τὸ μέρος τῆς του κεκλιμένου κεφαλῆς. Τὸ άνω μέρος του άναγλύφου, ως και αἱ κεφαλαὶ άμφοτέρων των γυναικῶν και του κεκλιμένου, έλλείπουσιν. Ὑπό τὸ άνάγλυφον έπιγραφή, ἧς διέκρινα τὰ έπόμενα στοιχεῖα.

ΟΙ. ΑΠΟΛ
ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ

5. Τεμάχιον μαρμαρου (ύψ. 0,48. πλ. 0,33. πάχ. 0,16) έχον προς δεξιάν εύρὺ πλάσιον μετά έπιγραφῆς. Παριστᾷ άνδρα πορευόμενον προς δεξιάν, φέροντα βραχύν χιτῶνα, έχοντα όπισθεν σάκκον(?) και φέροντα επ' ώμων άκόντιον κρατούμενον υπό τῆς άριστερᾱς χειρός, έν δέ τῇ δεξιᾷ κρατει τόξον. Ἡ έπιγραφή έχει οὔτω (έκτυπον).

|||||ΝΣ| |||||
ΚΑΙΣΑΙ
ΚΑΙΤΙΓΥ
ΝΑΙΚΙ
ΑΥΛΟΥ
ΔΞΑΧΗ
ΡΕΥΣΑ
CH

6. Πλάξ (ύψ. 0,70. πλ. 0,58. πάχ. 0,9) φέρουσα άναγλύπτους παραστάσεις έν δυσι σειραῖς (étages). Ἡ πρώτη σειρᾱ παρίστασι

θρακα ίππέα καλπάζοντα, οῦ όπισθεν ύπάρχει νεανίας μετά βραχέος χιτῶνος, κρατῶν καθέτως έν ταῖς δυσι παλάμαις άκόντιον. Ἡ δευτέρα σειρᾱ παρίστασι τὸν νεκρικὸν λεγόμενον δείπνον, ἦτοι τρεῖς άνδρας κεκλιμένους επί κλίνης και κρατοῦντας έν ταῖς άριστεραῖς αὐτων παλάμαις άνά έν σκύφος. Ἑκατέρωθεν δέ τῆς κλίνης παρίστανται δύο γυναικες μετά παιδικῶν. έμπροσθεν τῆς κλίνης τρίπους μετά άρτου και όπωρων. Τὰς σειράς των άναγλύφων τούτων διαχωρίζει διαζώμα στενόν μετά τῆς έπιγραφῆς ταύτης

**ΑΝΤΙΟΧΕ
Σ ΑΡΑΠΙΩΝΟΣΧΑΙΡΕ**

7. Πλάξ (ύψ. 0,31. πλ. 0,25) παριστῶσα έντός άβαθοῦς νύμφης νεάνιδα μετά βραχείας έσθῆτος περιεζωσμένης, κρατοῦσαν έν άμφοτέραις ταῖς χειρὶ (τεταμέναις προς τὰ κάτω) άνά έν όπωρικόν (μῆλον?). παραπλευρῶς παρίσταται γυνή ποδήρη χιτῶνα φέρουσα μετά βραχέος έπιχιτωνίου. αἱ χεῖρες αὐτῆς εισι γυμναί, και έν μέν τῇ δεξιᾷ, έχόμενη επί του στήθους, κρατει κύλινδρον, έν δέ τῇ άριστερᾱ, τεταμένη προς τὰ κάτω, κρατει κᾶδδον από λαβίδος κινητῆς. Ὑπό τὸ άνάγλυφον τούτο έπιγραφή. (έκτυπον).

ΔΗΜΣΑΣΕΝΡΑ (sic)

Μετηνέθη εκ Κωνσταντινουπόλεως.

8. Πλάξ μετ' άετώματος (ύψ. 0,57. πλ. 0,25. πάχ. 0,10) και νύμφης έν σχήματι πυλῶνος, έν ἣ άναγέγλυπται γυνή ίσταμένη, ποδήρη φέρουσα χιτῶνα και κεκαλυμμένης έχουσα τὰς χείρας υπό τὸ ένδυμα. όπισθεν αὐτῆς γραμμὴ (ράφι, rangée), έφ' ἧς κείται δύο κιβώτια και δύο δοχεῖα. Ὑπό τὸ άνάγλυφον

ΓΛΥΚΕΡΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

9. Πλάξ (ύψ. 0,45, πλ. 0,38, πάχ. 0,9) παριστῶσα έν αναγλύφῳ δύο νεανίας κεκλιμένους επί κλίνης και κρατοῦντας δοχεῖα. άπέναντι γυνή καθήμενη διδοῦσα τὴν δεξιάν αὐτῆς χείρα εις τὴν έπίσης δεξιάν του πρώτου εναντι αὐτῆς νεανίου. Ἡ δέ του έτέρου νεανίου δεξιᾷ έρείδεται επί του άριστερου ώμου του πρώτου. Ἐμπροσθεν τῆς κλίνης τρίπους μετά άρτων και όπωρων. Μέσον δέ του τρίποδος και τῆς γυναικός ύπάρχει μέγα κάνιστρον. Προσέτι μεταξύ των κεφαλῶν των δύο νεανίων παρίσταται ἡ ἡμισέληνος. Ἀνωθεν του άναγλύφου έπιγραφή. (έκτυπον).

ΓΑΓΓΑΣΔΟΡΖΙΝΘΗΔΟΡΖΙΝΘΗΣ ΛΙΝΕΣΙΔΑΜΟΥΑΦΡΟΔΕΣΑΔΟΡΖΙΝΘΗ

Μετηνέχθη εκ Βιζύης. "Ορα Έκθέσεως σ. 65, αριθ. 5. Μ. Χριστοδούλου, Περιγραφή ιστορικο-γεωγραφική τῆς ἐπαρχίας Σαράντζα Ἐκκλησιῶν, Ἐν Ἀθήναις, 1881, σ. 45. Περὶ δὲ τοῦ θρακι-

κοῦ ὀνόματος Δορζίνθης ὄρα J. Mordtmann, Mélanges d'épigraphie. Paris, 1878. σ. 7-8 (extrait de la Rev. Archéol. novembre), ἔνθα ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τὸν τύπον Δορζένθης

10. Ἐπὶ μίᾳς πλευρᾷς σαρκοφάγου (μήκους 2^π 5· πλ. 0,88· ὕψ. 0,79), ἀνακαλυφθέντος ἐν Ραιδεστῷ καὶ εὐρισκομένου τὴν ἡμέραν ἐν τῷ κήπῳ τοῦ ἐκεῖ Συλλόγου. Ἐπιγραφαὶ μετὰ παραστάσεων κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν. (ἔκτυπον).

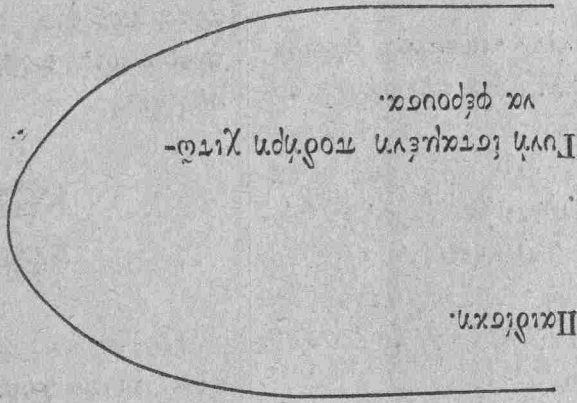
ΓΟΚΩΝΓΟΚΩΝΟΣ ΕΠΙΓΕΝΗΣ ΓΑΓΓΙΑΧΑΙΡΕ ΛΑΛΑΓΓΙΑΕΠΙΓΕΝΗΣ ΓΑΓΓΙΑΓΙΑΣΕΠΙΓΕΝΗ

ΑΝΤΙΔΕΤΑΥΤΗΝ
ΑΝΥΞΗΟΛΗΠΑΝΩ
ΛΙΑΠΟΛΟΙΤΩ

Ἄνῆρ κεκλιμένος ἐπὶ κλίνης καὶ κρατῶν ἐν τῇ ἀριστερᾷ σκύφος, τὴν δὲ δεξιάν ἔχων ὀπισθεν ἐπὶ τῶν ὤμων ἀνδρὸς ἰσταμένου πρὸ τῆς κλίνης, ποδήρη χιτῶνα φέροντος καὶ κρατούντος ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ ἄκρον τοῦ χιτῶνος, ἐν δὲ τῇ πρὸς τὰ κάτω τεταμένην ἀριστερᾷ κύνιδρον εἶτα γυνὴ καθημένη καὶ κεκαλυμμένη, παρ' αὐτὴν δὲ παιδίον ὀρθία, τρίπους τράπεζα καὶ παρ' αὐτὴν παῖς.

Ἰππέυς Θραξὲ πρὸς δ. Ἀπέναντι αὐτοῦ παῖς ὀρθίος.

ΠΥΘΙΣΓΟΚΩΝΟΣ

Ἰσθμὸς ἰσθμικὴν ποδὴρη χιτῶνα φέροντος καὶ κρατῶν

Παρθένου

Γόκων Γόκωνος.

Ἐπιγένης Παπία χαιρε.

Ἀλά Παπία. Ἐπιγένης Παπία.

Παπίας Ἐπιγένης Πυθίς Γόκωνος.

Ἄρ τις δὲ ταύτην ἀνέη ὀλη παρὼλη ἀπώλοιτω.

Γ'. Διάφορα ἀντικείμενα χαλκᾷ, μολύβδινᾳ καὶ πήλινᾳ.

1. Χαλκοῦς Βάγκχος γυμνός (ὕψ. 0,08), πωγωνοφόρος, κρατῶν ἐν τῇ δεξιᾷ θύρσον ἢ ἀριστερὰ χεῖρ αὐτοῦ εἶνε ὑψωμένη· ὁ μανδύας ἐρριμμένος ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου. Ἡ κεφαλὴ, ἔχουσα τὴν κόμην ἐρριμμένην πρὸς τὰ ὀπίσω, εἶνε περιδεδεμένη διὰ ταινίας. Ὡραία ἔργασια (ἀριθ. 11).

2. Χαλκοῦς Βάγκχος πωγωνοφόρος, περιδεδεμένην ἔχων τὴν κεφαλὴν διὰ στεφάνης δάφνης, ἧς τὰ δύο ἄκρα φέρονται ἐπὶ τῶν ὤμων· κόμην ἐρριμμένην ὀπίσω· ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ τεταμένη πρὸς τὰ κάτω φαίνεται ὅτι ἐκράτει θύρσον, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ, λελυγισμένη πρὸς τὸν ὤμον, ἀκόντιον· ὁ χιτῶν εἶνε ἐρριμμένος ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου. Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς ἔργασια βάρβαρος· ὕψ. 0,12· (ἀριθ. 7).

3. Χαλκοῦν ἀγαλμάτιον Ἀπόλλωνος γυμνοῦ, βαρβάρου ἔργασιας. Αἱ χεῖρες σῶζονται μέχρι τοῦ ἀγκῶνος· ὀπισθεν φαρέτρα· οἱ πόδες ἐλλείπουσιν· ὕψ. 0,075· (ἀριθ. 8).

4. Ὀδυσσεὺς καὶ Πρωτεύς. Σύμπλεγμα δύο γυμνῶν ἀγαλματίων πωγωνοφόρων. Ἡ παρᾶστασις αὐτῶν φαίνεται τοιαύτη· ἀνὴρ πωγωνοφόρος ἀρπάσας βιαίως ἕτερον ἐκ τῶν ὀπισθεν περισφιγγεὶ ἰσχυρῶς ταῖς χερσίν, ὧν τὰς παλάμας ἔθετο ἐπὶ τῆς κοιλίας τοῦ ἔχθρου· ὁ περισφιγγθεὶς στρέφει τὸ βλέμμα ὀργίλως πρὸς τὸν συλλαβόντα καὶ ἀγωνίζεται ὅση δύναμει διὰ τῶν δύο αὐτοῦ χειρῶν ν' ἀποσπάσῃ τὰς χεῖρας τοῦ ἔχθρου πρὸς ἀπολύτρωσίν του. Σύμπλεγμα καλλίστης μὲν ἔργασιας καὶ ἐποχῆς, ἀλλὰ δυστυχῶς τετριμμένον. Οἱ πόδες ἐλλείπουσι, πλὴν τοῦ δεξιοῦ ποδὸς τοῦ συλληφθέντος· ὕψ. 0,09.

5. Λυχνία χαλκίνη ἐν σχήματι κοχλίου, καλῆς ἔργασιας, εὑρεθεῖσα ἐν Ἡρακλείᾳ-Περίνθῳ· ὕψ. 0,055· μήκους 0,08.

6. Σφενδόνη μολυβδίνη, μήκους 0,035, φέρουσα ἐν ἐκτύπῳ τὰ στοιχεῖα **ΥΑ**.

7. Σταθμὸς μολυβδίνος τετραγώνου σχήματος καὶ ἐν καλῇ καταστάσει, εὑρεθεὶς ἐν Πανίῳ. Ζυγίζει γραμμάρια 219· ἐπ' αὐτοῦ ἀναγινώσκονται ἐντετυπωμένα ἄνω μὲν τὰ στοιχεῖα **ΠΑΝ** κάτωθεν δὲ ἐν μιᾷ γωνίᾳ ἐντετυπῶνται ἐν **Δ**, ἐν δὲ τῷ μέσῳ ὑπάρχουσι δυσδιάκριτὰ τινὰ σημεῖα, ὧν ἐν παρίστησιν ἴσως βέβαιον. Δυσεξήγητον τὸ στοιχεῖον **Δ**, σημαίνον πιθανῶς **Δ(ημόσιον)**. Σημειωτέον ἔτι, ὅτι νῦν τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα τῆς πό-

λεως **Παρ(ίου)** ἐπὶ μνημείου προχριστιανικοῦ, οὗ ὁ παλαιογραφικὸς χαρακτήρ ἀνέρχεται μέχρις ἀρχῶν τοῦ Α' π. Χρ. αἰῶνος. Κατὰ τὴν ὀλικὴν δὲ ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἡμίμνον ἀττικῆς συστήματος (ἔκτυπον).

8. Σταυρὸς χαλκοῦς—μικρὰ κεφαλὴ ταύρου—μικρὸν πρόσωπον γυναικείου· καὶ ταῦτα χαλκᾷ.

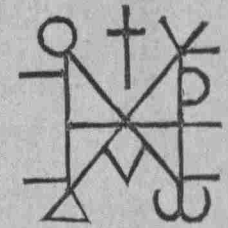
9. Χαλκίνη σφραγὶς βυζαντιακῆ (διαμ. 0,06) μετὰ λαβίδος, ἐν μέσῳ ἔχουσα ἐγγεγλυμμένον πρόσωπον, πιθανῶς Μεδούσης, καὶ περίξ τὰ στοιχεῖα

ΚΕΒΟΙΘΗΣΡΕΠΗΘ

Κ(ύρι)ε βοίθη Σεργίη?

Εὑρέθη ἐν μονυδρίῳ ἀγίου Ἀθανασίου, κειμένῳ ἐν τῷ χωρίῳ Ἀλμαλή· (ἀριθ. 22).

10. Χαλκίνη σφραγὶς μετὰ λαβίδος (διαμ. 0,048), εὑρεθεῖσα ἐν Πανίῳ (ἀριθ. 23) καὶ φέρουσα ὑποκάτω ἐν ἐκτύπῳ τὸ ἐξῆς μονόγραμμα,

ἐν ᾧ ὑποτίθημι ὅτι ἀναγινώσκω ἀπταιστως τὴν ἐπιγραφὴν· **Μιχαήλ** ἀρχιερέως **Παρίδου**. Δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον ὅτι ὁ αὐτὸς συνταυτίζεται ἐτέρῳ ὁμωνύμῳ ἀρχιερεῖ, οὗ τὸ μολυβδόβουλλον ἐξέδωκεν ὁ κ. **A. Mordtmann Jr.**, χρονολογήσας αὐτὸ κατὰ τὸν Γ'-ΙΑ' αἰῶνα¹.

11. Μολυβδόβουλλον, ἔχον ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν προτομὴν τοῦ ἀγίου Δημητρίου καὶ ἐκατέρωθεν σπηληδὸν τὰ στοιχεῖα **ΟΔ|ΗΜΗ|ΤΡ**(ίος), ἐτέρωθεν δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην·

¹ Παράρτημα Π' τόμου Ἑλλην. Φιλολογικοῦ Συλλόγου, σ. 93, ἀριθ. ΛΑ' «Κ(ύρι)ε βο(ή)-θ(ει) Μιχαήλ [ἐ]πίσκο[π]ο Πανίου». Ὁ δὲ κ. **G. Schlumberger**, Sigillographie byzantine (Paris 1884), σ. 160, ἐξέδωκεν ἕτερον μολυβδόβουλλον **Μιχαήλ** τινος, οὗ τὸ ὄφρῆκιον ἀναγινώσκει ὡς· «†Μηχαήλ ἀρχοντ(η) τοῦ Πανίου»· γράφει ἀρχοντος.

+ ΚΕΡΟΙΤΩΣΩΔΘΙΛΩΕΥΣΤΡΑ
ΤΙΩΜΑΓΙ|ΣΤΡΩ=† K(ύρι)ε βο(ήθει) τῶ
σῶ δούλω Ενστρατιῶ μαγίστρω.

12. Μολυβδόβουλον διαμ. 0,025, ἔχον ἀφ' ἐνὸς τὴν προτομὴν τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου Β' τοῦ Φωκᾶ, ἐσταυρωμένας ἔχοντος τὰς χεῖρας καὶ κρατοῦντος ἐν τῇ δεξιᾷ σταυρόν· πρὸς τὸν ἀριστερόν ὦμον σταυρὸς μεμονωμένος· περὶ δὲ διακρίνεται ἐπιγραφῆς μέρος ἔχον οὕτω ΗΙΣΙΦΟ=Νικηφό(ρος)· κάτωθεν δὲ τῆς προτομῆς ἢ χρονολογία ΙΝ|ΚΤΙΟΝΟ|ΝΔΕΚΑΘΗ=ιν[δι]κτιόνος [ε]νδεκάτη(ς)· ἐτέρωθεν ἢ ἐπομένη ἐπιγραφή·

ΤΩΝΒ
ΚΟΜΕΡΚΙ
ΩΝΤΗΣΘ
ΡΑΚΙΣ

Τῶν βασιλικῶν κομερκίων τῆς Θράκης. Ὁ τύπος τοῦ μνημείου τούτου φαίνεται ὡν μοναδικὸς μεταξὺ τῶν γνωσθέντων μέχρι σήμερον μολυβδοβούλων. Ἡ ἐνδεκάτη ἰνδικτιῶν ἀντιστοιχεῖ τῷ ἔτει 967-968. Σημειωτέον, ὅτι νῦν πρῶτον γνωρίζονται καὶ τὰ βασιλικά κομέρκια τῆς Θράκης, τοῦ κ. Schlumberger οὐδενὸς ἀναλόγου μνημείου τὴν ὑπαρξίν δηλώσαντος.

13. Πήλινον ἀγαλμάτιον (ὑψ. 0,115) ὑδροφόρου γυναικὸς μετὰ ποδῆρους χιτῶνος (ὑπ' ἀριθ. 5). Ἡ δεξιὰ αὐτῆς πλευρὰ γυμνὴ ἀπὸ τοῦ ὤμου μέχρι τοῦ μαστοῦ· δύο πλόκαμοι φέρονται ἐπὶ τῶν ὤμων· ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κάδδος κρατούμενος ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν. Οἱ πόδες ἐλλείπουσι.

14. Λαβὴ πίθου παριστώσα ἐντὸς πυλῶνος Σειληνὸν ἱστάμενον.

15. Σωλὴν πήλινος (τὸ κοινῶς τουρκιστὶ κιούγκι) μήκους 0,44, μετὰ τετραγώνου τύπου, ἐνέχοντος τὰ στοιχεῖα

ΙΙΧΝΑ|

Δ'. Ἐνεπίγραφα μάρμαρα.

1. Πλάξ ὑψ. 0,34, πλ. 0,16, πᾶχ. 0,08, μετενεχθεῖσα ἐκ Πανίου. Ἐκθέσεως σ. 63, ἀριθ. 6'. Mommsen, Hermes 1874 σ. 117 (ἐκτυπον).

ΥΠΕΒΑΣΙΛΕ
ΩΣΕΥΜΕΝΟΥ
ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ
ΘΕΟΥΚΑΙΕΥΕΡ
ΓΕΤΟΥΔΗΜΗ
ΤΡΙΟΣΠΟΣΕΙ
ΔΩΝΙΟΥ

2. Πλάξ ὑψ. 0,27, πλ. 0,22, πᾶχ. 0,07, μετενεχθεῖσα ἐκ Πανίου. Ἐκθέσεως σ. 66, ἀριθ. 7'. Mommsen, Hermes 1874, σ. 117 (ἐκτυπον).

ΥΠΕΡΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΑΤΤΑΛΟΥ
ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ
ΚΑΙΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ
ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΗΣ
ΕΣΤΙΑΙΟΣ
ΙΠΙΜΑΡΤΟΥ

3. Πλάξ ὑψ. 0,23, μετενεχθεῖσα ἐκ Πανίου. Ἐκθέσεως σ. 66, ἀριθ. 1'. Mommsen, Hermes 1874, σ. 117 (ἐκτυπον).

ΥΠΕΡΒΑΣΙΛΕ
ΩΣΑΤΤΑΛΟΥ
ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥΚΑΙ
ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ
ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΗΣ
ΙΩΤΑΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

4. Τεμάχιον ὑψ. 1^α, πλ. 0,58, πᾶχ. 0,30, μετενεχθὲν ἐξ Ἡρακλείας-Περίνθου. Ἐντὸς τετραγώνου παραλληλογράμμου χαράγματος δύο ἐπιγραφὰι διαφόρων ἐποχῶν ἀρχικῶς, φαίνεται, ὑπῆρχεν ἐτέρα ἐπιγραφή ἐν ὧν τῷ τετραγώνῳ, ἧς ἀποξέσθεισης διετερήθη τὸ ἄνω μέρος, ὡς καὶ τὸ Α τὸ πρὸ τοῦ ὀνόματος Μητροδώρου (ἐκτυπον).

ΩΝΙΟΞΚ|
ΧΑΙ| ENI
ΑΙ|
ΤΩΝ
ΤΟΥ
ΞΥΤΑ
ΞΥ| Ε
ΑΣ|ΙΚΑΣ

ΑΜΗΤΡΟΔΩΡΟΥ
ΚΑΡΤΕΜΩΝΟΣ
ΤΩΝΣΥΣΤΑΤΩΝ
ΚΔΗΜΟΘΕΝΟΥΣ
ΚΑΡΙΣΤΙΠΠΟΥ
ΑΧΧΩΝΤΟΙ

5. Τὸ ὑπὸ τοῦ κ. J. Mordtmann γνωσθὲν ἐξ Ἡρακλείας-Περίνθου (Archäologisch=epigraphische Mitth. aus Oester. VIII, σ. 220, ἀριθ. 50) μάρμαρον μετὰ δύο ἐπιγραμμάτων μετηνέχθη πρὸ ἐνὸς ἔτους εἰς τὸ ἐν Ραιδεστῷ Μουσεῖον· (δύο ἐκτυπα).

6. Ὁμοίως μετηνέχθη ἐνταῦθα καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐκδοθεῖσα (σ. 223) ἐπιτύμβιος ὑπ' ἀριθ. 57 ἐπιγραφή· (ἐκτυπον).

7. Τεμάχιον πλακὸς εὑρεθὲν ἐν Γανοχώροις (Ἐκθέσεως σ. 64, ἀριθ. 8'). ὑψ. 0,27, πλ. 0,42· (ἐκτυπα δύο).

ΙΟΣΠ|
ΚΙΝ|ΝΓΑ|
ΜΗΔΕΙΣΑΙ|
ΟΠΟΥΚΛ|
ΚΔ ΕΠΙΣΟΙΕΝΧΕΙ|
ΠΑΝΤΑΚΑ|
ΚΕ ΤΑΡΑΧΗΝ|
ΛΥΠΗΝ|
ΚΛΑΙΕΝΤ|
ΜΗ·ΕΙΟΠ|
ΚΣ ΣΠΟΡΟΝΟΛΛ|
ΛΥΘΑΝΕ|
ΚΛΙΠΑ|
ΚΖ Α|

Ἐν τῇ 2 γραμμῇ ΝΓ συννηνωμένα· ἐπίσης ἐν τῇ 8 τὰ στοιχεῖα ΠΗ.

8. Στήλη ὑψ. 0,75, πλ. 0,37, ὑψ. 0,09, εὑρεθεῖσα ἐν Πανίῳ. Ἐκθέσεως σ. 63, ἀριθμ. γ'.

ΜΕΝΕΚΡΑΤΗ
ΜΕΝΕΚΡΑΤΟΥ

9. Τεμάχιον ὑπ' ἀριθ. 31, ὑψ. 0,06, μήκ. 0,11, εὑρεθὲν ἐν Ἡρακλείας-Περίνθῳ.

ΟΥΛΟΓΝΕ|
Ἄπολ]ΛΛΩΝΙΤΟΡΟ|
εὐχ]ΗΝ

10. Τεμάχιον ὑπ' ἀριθ. 33, εὑρεθὲν ἐν Στέρωνι τῶν Γανοχώρων. Ἐκθέσεως σ. 65, ἀριθ. ζ'.

ΟΤΟΡ|
ΙΑΝΟ|

11. Πλάξ ὑψ. 0,50, πλ. 0,35, πᾶχ. 0,19, εὑρεθεῖσα ἐν Τσορλού. (Ἴδε Ἐκθέσεως σ. 63, ἀριθ. α'). Φαίνεται ἀποτελοῦν ἐπιγραφῆς μέρος ἐπὶ δύο πλακῶν κεχαραγμένης· (ἐκτυπον).

ΦΟΖ|
ΣΤΟΥΕΑ|
ΝΟΘΕΤΗΣ
ΣΜΟΠΟΛΙΣ
ΩΜΟΝ

12. Πλάξ ὑψ. 0,49, πλ. 0,335, πᾶχ. 0,055, εὑρεθεῖσα ἐν Πανίῳ. Ἐκθέσεως σ. 65, ἀριθ. ε'.

MAGAVA
HIC
SITVSEST

Ἐν τῇ 1 γρ. τὰ στοιχεῖα VA εἶνε συννηνωμένα.

13. Στήλη τετραπλευρὸς (ὑψ. 0,71, πλ. 0,20, πᾶχ. 0,27) μετενεχθεῖσα ἐκ Πανίου. Ὁ παλαιογραφικὸς αὐτῆς χαρακτήρ εἶνε τοῦ Θ'-Ι' αἰῶνος· (ἐκτυπον).

ΑΝΑΜΕΟ
ΤΕΣΕΠΙ
ΘΕΟΔΩΡ|
ΤΣΘΕΟΤ|
ΤΣΚΑΙΜ|
ΚΑΡΙΟΤΑ
ΤΣΗΜΟΝ
ΕΠΙΣΚΟ
ΠΣ

Ἀναεῶτε <ς> ἐπὶ Θεοδώρου τοῦ θεοτάτου καὶ μακαριοτάτου ἡμ(ῶ)ν ἐπισκόπου +

Δ'. Δύο ἀνέκδοτα ἔγγραφα περὶ τῆς ἐπισκοπῆς Ραιδεστοῦ.

Τὸ πρῶτον ἔγγραφον ἀντεγράφη ἐκ τοῦ 11 κώδικος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἡμετέρου Συλ-

λόγου (φ. 98^α—101^α), ἀπελύθη δὲ τῷ 1694 ἐπὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Καλλινίκου Β' τοῦ Ἀκαρῶνος, καὶ τίθεται ὡς ἀπαρ- λάκτως:

Περὶ τοῦ προβιβασμοῦ τῆς ἐπισκοπῆς Ραι- δεστοῦ εἰς ἀρχιεπισκοπὴν.

† Καλλίνικος ἐλέφ Θεοῦ κτλ.

Τῶν ὑπὸ χρόνον πραγμάτων ὡς μὴ αἰεὶ ὡσαύτως ἐχόντων, οὐδ' ἐπὶ τῆς αὐτῆς κρηπί-δος στηρίζεσθαι πεφυκότων, οὐδ' ἐπὶ τὴν αὐ-τὴν διαμένειν κατάστασιν, ἀλλ' ἐν ῥῶν, καὶ ἀπορορῆ συνεστηκότων, ἄλλως τε ἄλλοτε πολ- λά μεταπίπτει, εἶδος τε πῶς καὶ τρόπον, καὶ τάξιν μεταμειβεῖ, ταῖς τῶν χρόνων ἐναλλα-γαῖς συναλλοιούμενα, τὰ μὲν φύσεως λόγοις ἀφύκτοις ὑπέκοντα, τὰ δὲ τισιν ἀνθρώπων βουλαῖς, ἢ σπουδαρχαῖς ὑποταττόμενα, καὶ διαφόροις αἰτίαις διαφόρως μετασκευάζειν οὐ διαλείπουσιν οἱ τῶν ἐγκοσμίων κηδεμόνες πραγμάτων, καὶ ταγμάτων, καὶ τάξεων ἐπὶ τὸ κρεῖττον, καὶ εὐθετον σπουδαῖς ὄλαις εὐ-καίρως ῥυθμίζειν ἀγωνιζόμενοι. Ταύτη τοι-χρείας κατεπειγούσης πρὸς τι λυσιτελέστερον κἂν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς διατάξεσι πολλά τῶν ἐν σταθμοῖς, καὶ τύποις προϋπαρξάντων ἑτέραν μετελήρασι τάξιν ἐν τοῖς μετέπειτα, καὶ δευτέραις σκέψεσι κατὰ καιρικὰς περιστά-σεις διὰ τῶν συνοδικῶν ἐπικρίσεων πρὸς τὸν κατὰ καιρὸν λυσιτελοῦντα τρόπον μετερρυθμί-στησαν. Καὶ ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ τῆς ἀρχιερατικῆς εὐκοσμίας, καὶ τῆς τῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων εὐρυθμίας οὐ μόνον βασιλικῆ χειρὶ παρὰ ταῦ-τα πολλὰς μετακινήσεις (ἄτε μὴ διαλυμαι-νεσθαι τῶν τοιούτων τῆ εὐσεβείᾳ πεφυκότων), ἀλλὰ τινι λόγῳ γνησιωτέρῳ, καὶ πρὸς τῆς πατριαρχικῆς περιωπῆς καὶ μεγαλειότητος συνοδικαῖς συμπνοαῖς, καὶ συμψηφίσεσι τῆ τε περὶ αὐτὴν ἄνωθεν ἐλλάμψει τοῦ θεοῦ, καὶ πανουργοῦ Πνεύματος συνεξαστραπτούσης ἀρ-χιερατικῆς χορείας, καὶ ὀμηγύρεως πολλὰς τῶν παροικιῶν δι' εὐπροσώπους αἰτίας ἐν διαφό-ροις καιρῶν καταστήμασι διαφόρως διατεθεί-σας, πῆ μὲν ἐξ ἐπισκοπῶν δηλαδή, καὶ τῆς ὑφειμένης μερίδος εἰς ὑπερκειμένους μητροπό-λεις προβιβασθείσας, πῆ δὲ καὶ τοῦμπαλιν, ὡς τὴν βεβαιολογίαν πιστώσασθαι ῥᾶδιον, ἐξ ὧν καὶ αὐτονόμους ἐκκλησίας ὄρωμεν τὰς ἱε-ράς Συνόδους σφίσι ἐκκλησιαστικαῖς θεσπιφ-δαῖς, καὶ κανόνι διαπραξαμένας εὐθέτως. Αὐ-

τίκα γὰρ ἔνεστι πᾶσιν ἀναμανθάνειν, ὅπως τὴν τῶν Ἰβήρων ἐκκλησίαν διέκωνσις συνο-δικῆ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἱεράς Συνόδου τετί-μηκεν εἰς ἀρχιεπισκοπὴν ὑποκειμένην ταύτη τῆ τῶν Ἀντιοχείων ἐκκλησίᾳ προϋπάρχουσαν, καὶ τὴν τῶν Κυπρίων ὡσαύτως ἐκκλησίαν, καθάπερ αἱ συνοδικαὶ πράξεις διδάσκουσιν, ἢ τετάρτη τε, καὶ ἡ ἕκτη τῶν ἱερῶν οἰκουμε-νικῶν Συνόδων τετιμήμασι, καὶ πολλὰς ἄλλας ἐκ τοῦ πάλαι ἀρχαίου κατὰ καιροὺς ἐπαρχίας εἰς προβίβασιν ἤγαγε τὰ τῶν σεβασμιῶν Συνό-δων θεσπιφδῆματα νουνεχῶς, ὡς οἱ τῶν ἱε-ρῶν τῆς ἐκκλησίας πυκτίων καθομολογοῦσιν ἐπιστήμονες, καὶ τοῖς βουλομένοις ἀναμαθεῖν πρόχειρον λίαν αἱ τῶν ἀρχαιολογιῶν βιβλοὶ παραδιδόσασιν τὴν εἶδησιν, ἐὼμεν λέγειν καὶ τὰς μεθῦστερον μετὰ τὴν Ἄλωσιν, καὶ τὸν τοῦ γέ-νους δουλικὸν ζυγόν, ὅσαι τῶν ἐπισκοπῶν εἰς ἀρχιεπισκοπὰς συνοδικῶς προβιβασθήσαν, τὸ φορτικὸν ἀποθέμενοι τοῦ λόγου καὶ προσκορές αὐταὶ γὰρ καθ' ἑαυτὰς ἐξαρκουσι μέχρι τῆς δευρο σωζόμεναι, στήλης τε βοῶσαι τρανότε-ρον ἐξαγγέλλειν τὰ κατ' αὐτάς. Ἐπειδὴ τοι-γαροῦν καὶ τανῶν παραστάντες ἐπὶ συνόδου κληρικοὶ τῆς ἐπισκοπῆς Ραιδεστοῦ, καὶ γερόν-των ἔγκριτοι τῆς αὐτῆς πολιτείας μετὰ τοῦ σφῶν ἐπισκόπου κύρ Παχωμίου¹, καὶ μέγαλα δεινοπαθοῦντες κατὰ τοῦ μητροπολίτου τῆς Ἡρακλείας Νεοφύτου, δυσφόρως ἐξήγγειλαν ὅσα τραγηδίας οὐ πολὺ διαλείπουσι, βαρυνητίας δυσανασχέτους φημί τῆς ἐκείνου σκληροτρο-πίας, καὶ βαρυθυμίας ἀσπέτους, ὅσας ἐκ πρώ-της βαλβίδος, ὡς ἂν τις εἴποι, τῆς ἐπὶ τὴν μητρόπολιν ταύτην ὀπωσδήπως ἐπιβάσεως αὐ-τοῦ, καὶ παρανόμου ἐπεισφρήσεως ὑπέστησαν, οὐκ ἀρχιερατικῶς λέγοντες, ἀλλ' ἔθνικῶς πῶς καὶ τυραννικῶς ὑποχειρίους ἔχειν δουλοπρεπῶς τοὺς ὑπὸ τὴν μητρόπολιν αὐτὴν τελοῦντας ἐπισκόπους βούλεται, καθαρχάζων ληστρικῶς τὰς ἐπιβαλλούσας αὐτοῖς ἐπισκοπικὰς ἐνερ-γείας, καὶ κατεπεμβαίνων αὐτῶν, καὶ διατα-ράκτων, καὶ ἀνακυκῶν τὰς αὐτῶν παροικίας, ὡς ταραξίας, καὶ ἀλαζῶν, καὶ φιλοτάραχος, ἐπιτιμῶν ἱερεῦσι, καὶ λαϊκοὺς ἀφορίζων ἐπ' οὐ-δενὶ τῶν ἐγκλημάτων, εἰ μὴ μόνον ἐπὶ τῷ λαμβάνειν δωροληψίας, καὶ χρήματα, τοὺς δ' ἐπισκόπους μακρόθεν ὡς ξένους ὄραν, καὶ μὴ ὄραν καθιστῶν τὸν τῶν παροικιῶν αὐτῶν λη-

1) Τὸ ὄνομα αὐτοῦ συνυπέγραψεν ἐν σιγιλλίῳ τοῦ ἔτους 1691. Ἄθ. Κ. Ἰ ψ η λ ἄ ν τ ο υ, Τὰ μετὰ τὴν Ἄλωσιν, σ. 208.

λατισμόν, ἐξιδιούμενός τ' ἀντικρυς τὴν Ραιδε-στοῦ ταύτην ἐπισκοπὴν, ἀξέπισκοπεύω σε, βοᾷ πρὸς τοῦτον, ἐπίσκοπε, ἂν γε τὰς ἐμὰς θελήσεις οὐ ποιήσης, καὶ ὅσα θέλω χρήματα μὴ καταβάλῃς μοι· καὶ γὰρ ἐγὼ, φησί, τῆς ἐπισκοπῆς εἰμι κύριος, σὲ δ' ὡς ἐπίτροπον ἐν αὐτῇ καθίδρυσαν. Τοιαύταις δ' ἀπειλαῖς αἰεὶ, καὶ καταποντισμοῦ ῥήμασι χρώμενος, βαρέως κατηνάγκαζε τοῦτον χρημάτων εἴ τι ἂν εἶχεν ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν εισοδημάτων, τούτοις καὶ ἐκ δανείου ἕτερα προστιθέμενος ἄκων, ὅπερ πληροῦν τὴν δεξιάν τοῦ πλεονέκτου, καὶ τὴν τυραννικὴν αὐτοῦ δυναστείαν καταμαλάττειν· ἄπερ ὁμολογουμένως ἔργα παρανομίας εἰσί, τυραννικῆς ὀμότητος γέμοντα, καὶ ξένα, καὶ ἀλλότρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς θεσμοθεσίας· οἱ γὰρ μητροπολίται ἐκτὸς τοῦ κανονικοῦ αὐτῶν μνημοσύνου παρὰ τῶν ὑποκειμένων ταῖς σφῶν μητροπόλεσι ἐπισκόπων οὐδὲν πλέον ἐσχίκα-σι προσπορίζεσθαι· σὺν τούτῳ δ' ὅτε περὶ δογ-μάτων πίστεως κρίσις τις ἀνακύπτει, καὶ κοι-νῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων, ἐθῶν τε καὶ προ-νομίων, τότε τῆς ὑποθέσεως ὡς ἐντελεστέρας δεομένης σκέψεως, καὶ διακρίσεως, ἐπὶ τῶν σφῶν μητροπολίτην ἀνάγειν ταύτην ὀφείλουσι, καὶ συγκροτηθέντας πάντας ὁμοῦ σὺν ἐκείνῳ ποιεῖν τὴν διαίτησιν, καθάπερ οἱ θεοὶ καὶ ἱεροὶ παρεγγυῶνται κανόνες, τὰ δ' ἄλλα πᾶν-τὰ τῆς ἐπαρχίας, καὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν αὐτοῖς μόνοις ἰδίως ὑπόκειται νομίμως, καὶ κανονικῶς διεξάγειν αὐτὰ μετ' ἐλευθερίας, καὶ πάσης καταδυναστείας ἐκτὸς· ἕκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ῥητῶς φασὶν ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας διοικεῖν τε κατὰ τὴν ἐκάστη ἐπιβάλλουσιν εὐλάβειαν, καὶ πρόνοιαν ποιεῖ-σθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν. Ὁ δὲ καλὸς κύρ Νεόφυτος καὶ τὴν ἐξου-σίαν τοῦ ἐπισκόπου ἀφῆρεσε, καὶ τὴν ἐπαρ-χίαν αὐτοῦ ληλατεῖν οὐ διέλιπε· παραιτού-μεθα δὲ λέγειν τὰς πολλὰς ἄλλας μὴχανουρ-γίας αὐτοῦ, δ' ὦν καὶ γράμμα ὑποσχέσεως βίβλ, καὶ ἀπειλῆ ἐξ αὐτοῦ ἀπεσπάσατο, ὑποσχε-θέντος μηδέποτε δύνασθαι ποιεῖν αὐτὸν οὐδέ γὰρ χωρὶς τοῦ θελήματος αὐτοῦ. Ὅποιαν δ' ἐ-πίνοιαν ἔσχηκε τούτο ἐπιβουλῆς, καὶ κακουρ-γίας γέμον, οὐ τοῦ παρόντος λέγειν καιροῦ ταῦ-τα. Καὶ τούτων πλεῖστα κοινῶς ἐκτραγηδή-σαντες οἱ χριστιανοὶ, καὶ ξυναυλίαν θρηνήσαν-τες ἐξήγγειλαν, ἄπερ μηκέτι στέργοντες, μήτε δυνάμενοι ἐνεργεῖν, προσέπεσαν τῷ ἐλέει τῆς Ἐκκλησίας, δεόμενοι θερμῶς ἀπαλλάξαι αὐ-τοὺς τῆς τυραννικῆς ταύτης, καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς

μυρίων ἐξερχομένων σκανδάλων, καὶ ταραχῶν, ἄπερ τοὺς πολλοὺς καὶ εἰς ἀνευλάβειαν πε-σεῖν ἀναγκάζουσι, ψυχικῶς τε, καὶ σωματικῶς κινδυνεύειν τὸ χεῖριστον, πᾶσι δὲ τούτοις ἐπι-θεῖναι πέρας ἐν τῷ προβιβάσαι τὴν αὐτὴν ἐπισκοπὴν εἰς ἀρχιεπισκοπὴν ὑποκειμένην ἀμέ-σως τῷ πατριαρχικῷ μόνῳ θρόνῳ. Καὶ δὴ τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης ἀνηκέστους συμφορὰς ἐνω-τισθέντες, ἄλλως τε καὶ πρὸ τούτων ὅσα δι' αὐτῆς σκάνδαλα, καὶ ζημίαι προέβησαν κατὰ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐκ τῶν διαφερομένων περὶ αὐτῆς ἀνολογισάμενοι, καὶ κοινῆ συνδιασκεψάμενοι, λυσιτελές ἔγνωμεν εἶναι, καὶ οὐκ ἦττον ἀναγκαῖον ἀναλαβεῖν ταύτην ὑπὸ τὴν πατριαρχικὴν προστασίαν, καὶ εἰς ἀρχιεπισκοπὴν εὐλόγως, καὶ δικαίως προ-βιβάσαι, πολλῶν κακῶν αἰτίαν ἐκ μέσου ποιούμενοι, καὶ μὴ παριδεῖν τὴν τῶν χριστια-νῶν δέησιν, καὶ παράκλησιν, μήτε περινοστεῖν αὐτοὺς ἐνθεν, κἀκεῖθεν εἶσαι, καὶ τὰς τῆς ἐξουσίας αὐτῆς θυροκοπεῖν, καθάπερ καὶ ἐξ ἀθυμίας εἰρήκασιν, ἐπὶ τὴν βασιλικὴν προσ-δομαεῖν ἐξουσίαν, καὶ δι' ἐπιταγῆς ἐκείνης αὐ-τὸ τοῦτο συντελέσαι μετ' ευκολίας, ἀλλ' ἀπρο-κομματίστως τὴν ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλη-σίαν ἐν πάσῃ δικαιοπραγίᾳ τὸ πέρας ἐπιθεῖ-ναι τῇ ὑποθέσει—τούτου χάριν γράφομεν τῇ ἐξουσίᾳ, καὶ δυνάμει, καὶ χάριτι τοῦ παναγίου, καὶ πανουργοῦ Πνεύματος, καὶ συνοδικῶς ἀποφαινόμεθα γνώμη κοινῆ, συγκαταθέσει τε, καὶ συναινέσει τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρ-χιερέων, καὶ ὑπερτίμων κτλ. ἵνα ἡ μὲν τῆς ἐπισκοπῆς Ραιδεστοῦ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὑπάρχῃ, καὶ λέγηται, καὶ παρὰ πάντων γινώσκηται ἀρχιεπισκοπὴ τοῦ καθ' ἡμᾶς πα-τριαρχικοῦ, ἀποστολικοῦ τε, καὶ οἰκουμενικοῦ τοῦτου θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀμε-τακλήτως, καὶ ἀμετακινήτως, παραπολαούσα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς προεδρίας, τιμῆς τε, καὶ καταστάσεως· τὸν δὲ πρὶν ἐπίσκοπον αὐ-τῆς θεοφιλέστατον κύρ Παχώμιον, καὶ ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸν ἡμῶν ἀδελφόν, καὶ συλ-λειτουργόν ἀπὸ τοῦ νῦν παρακλειτούμεθα καὶ εἶναι, καὶ ὀνομάζεσθαι, καὶ παρὰ πάντων γι-νώσκεισθαι ἀρχιεπίσκοπον τοῖς λοιποῖς τῶν ἀρχιεπισκόπων συντασσόμενον, καὶ συναριθμού-μενον, καὶ ἀδειαν ἔχειν ἀπολαμβάνειν τῆς τῶν ἀρχιεπισκόπων τιμῆς, καὶ προεδρίας, καὶ στάσεως, μνημονεῖν ὀφείλοντα τοῦ πατριαρ-χικοῦ ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελε-ταῖς, καὶ μόνῳ τῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ γινώ-σκοντα ἑαυτὸν ὑπακείμενον, καὶ πρὸς αὐτὸν

τὴν ἀναφορὰν ἐσχηκότα. Τὸν δ' ὀψέποτε τολμήσοντα τὴν συνοδικὴν ταύτην διάγωνσιν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πεπραγμένα ἀθετῆσαι, καὶ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην διαταράξαι, καὶ τὴν ἀξίαν αὐτῆς καταβιβάσαι, οὐ μόνον ἀφωρισμένον εἶναι ἀπὸ Θεοῦ λέγοντες ἀποφαινόμεθα, ὁποῖου ὄντα βαθμοῦ, καὶ τάξεως, κατηραμένον τε, καὶ ἀσυγχώρητον, καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτον, ἀλλὰ καὶ ταῖς πατριακαῖς ἀραῖς, καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθήματι καθυποβάλλομεν, καὶ ταύτην διαπαντός ἀρχιεπισκοπὴν μένειν ἐντελλόμεθα, καὶ πάντα τοὺς μετὰ τὸν κύρ Παχώμιον ἀρχιερατεύσαντας ὑπὸ τοῦ κατὰ καιροῦς πατριάρχου χειροτονεῖσθαι, καὶ ἀρχιεπισκόπους εἶναι καὶ τὸ ὄνομα, καὶ τὴν ἐνέργειαν, μηδενὸς ἀμφισβητοῦντος, ἢ ἀντιλέγοντος, ἢ ἀντιπράκτοντος ἐν βάρει ἀργίας, καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ τοῦ ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν, καὶ παράστασιν τῆς συντελεσθείσης ταύτης ἀρχιεπισκοπῆς ἐγγράφη καὶ τὸ παρὸν τῆς συνοδικῆς διαγνώσεως γράμμα, ἀν τῷ ἱερῷ τῷ δε κατεστρώθη κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας πρὸς διαμονὴν, καὶ ἀσφάλειαν. αχλιδ^ο, ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ, ἰνδικτιῶνος β^α.

- † Καλλίνικος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.
- † Ὁ Κυζίκου Κύριλλος.
- † Ὁ Νικομηδείας Παρθένιος.
- † Ὁ Προύσης Κύριλλος.
- † Ὁ Ἰκονίου Παρθένιος.
- † Ὁ Μιτυλήνης Δανιήλ.
- † Ὁ Τραπεζοῦντος Νεκτάριος.

Τὸ δεύτερον ἔγγραφο, ἀπολυθὲν τῷ 1702 ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Γαβριήλ Γ', ἀναγινώσκεται ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι (φ. 96^α—97^α) ὡς ἔπεται·

Ἐνωτικὸν τῆς ἐπισκοπῆς Ραιδεστοῦ τῆς μητροπόλεως Ἁρακλείας.

Γαβριήλ ἐλέφ Θεοῦ κτλ.

Ὁ χρόνος ἀδιακόπως φερόμενος συμπεριφέρειν εἴωθεν καὶ συμπεριφέρειν πάντα τὰ ὑπ' αὐτόν, μεταβάλλειν τε καὶ ἐξαλλάσσειν ὅτε μὲν ἀπὸ τοῦ κρείττονος εἰς τὸ χειρόν, ὅτε δὲ τοῦ μωραίου, καὶ πολλὰ μὲν τὰς ἀνθρώπους καὶ πλουτούσας τῶν πόλεων, εἰς δυσπραγίαν καὶ ταπεινότητα κατασύρειν, οὐκ ὀλιγάκις δὲ καὶ

τὸ τούτων ὄνομα καὶ κλήσιν εἰς λήθης καταποντίζειν βυθόν· ἐνίοτε δ' αὖ τὰς πενομένας καὶ σχεδὸν ἀνωύμους εἰς ῥάχονα καὶ κρείττω μελιστάνας φιλεῖ κατάστασιν. Ὅθεν καὶ οἱ κατὰ καιροῦς διιθύνειν τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν θεοθεν εὐλογησὶς, τῇ κατὰ τὰς ἐξάλλαγὰς καὶ φορὰς τοῦ φέροντος χρόνου συμβαίνειν εἰωθίαι ταῖς ἐπαρχίαις καταστάσει ἐφαρμόττουσι τὴν περὶ αὐτὰς διοίκησιν καὶ ἐξοικονομίαν, πάντα μὲν τοι γέ κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ὑποθήκην καὶ παρεγγύησιν, εὐάρεστα καὶ εὐπάρεδρα τῷ Κυρίῳ, καὶ πρὸς οἰκοδομὴν διοικούντες, καὶ διεξάγοντες. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ἡ Ραιδεστὸς πολιτεία τῇ ἐξ ὕψους εὐμενεῖα καὶ τῇ τῶν ἐνοικούντων χριστιανῶν ἐπιμελείᾳ, καὶ σπουδῇ, ὅσον γέ ἐφικτὸν ἐν τῇ ἐνεστώσῃ τοῦ ἡμετέρου Γένους δυστυχίᾳ, μεγάλης πόλεως ἀπειλήφει σχῆμα, τῷ τε πλήθει τῶν ἐν αὐτῇ διατριβόντων χριστιανῶν, καὶ τῷ ἀνθούντι τῆς ἐμπορίας, καὶ ὅλως ἅπασιν τοῖς εἰωθῶσι προσοικειοῦν ταῖς πόλεσι κάλλος τε καὶ εὐπρέπειαν τῶν ὑπὸ τὸν οἰκουμένικόν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον τελουσῶν μητροπόλεων, οὐδεμιᾶς ἀπολείπεται κατόπιν, ἢ δὲ ἀγιοτάτη μητρόπολις Ἁρακλείας, ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου τὴν πρὶν εὐπρέπειαν ἀφαιρεθεῖσα, καὶ μικροῦ δεῖν εἰς ἔδαφος καταβληθεῖσα, οὐκ ἔχει ἀρκούντως ὑποδέξασθαι, καὶ προσηκόντως περιχάψαι τὸν αὐτὴν προστατεύοντα, συνοδικῆς σκέψεως γενομένης, παρόντος τοῦ θεοφιλεστάτου κυρίου Παχωμίου τοῦ ποτὲ μὲν ἐπισκοπεύσαντος τῆς Ραιδεστοῦ, ὕστερον δὲ καὶ διὰ συνοδικῆς ἀδείας εἰς ἀρχιεπίσκοπον τιμηθέντος, καὶ ἰδιοθελῶς συγκαταφάσκοντος, καὶ ὑπεῖξαι προαιρουμένου, δεόν ἐγνώκαμεν ἐνωθῆναι τὴν ἐν Ραιδεστῷ ἐκκλησίαν τῇ ἀγίᾳ μητροπόλει Ἁρακλείας, ἵνα τῇ τοιαύτῃ οἰκονομίᾳ τὴν τε τοῦ τῆς Ἁρακλείας θρόνου ἐνδειαν παραμυθισώμεθα, καὶ τὴν πολιτείαν Ραιδεστοῦ τὴν τό γε νῦν ἔχον ἀνθοῦσαν, καὶ τὴν τῆς ἐπισκοπῆς προσηγορίαν μονονουχὶ δυσχεραίνουσαν, ἀρχιερατικῆς ἐπισκέψεως ἀξιόσωμεν. Γράφομεν τοίνυν καὶ ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς, μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων, καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, καὶ ἐνοῦμεν τῇ μητροπόλει Ἁρακλείας τὴν ἐκκλησίαν Ραιδεστοῦ καὶ ἀμφοτέρως εἰς μίαν καὶ μόνην ἐπαρχίαν καθιστῶμεν, καὶ ἐπιτάττομεν τοῖς ἐν Ραιδεστῷ χριστιανοῖς ὑποκεισθαι τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Ἁρακλείας, προέδρῳ τῶν ὑπερτίμων, καὶ ἐξάρχῳ πάσης Θράκης καὶ Μακεδο-

νίας, τῷ ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῷ ἡμῶν ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρίῳ Νεοφύτῳ, καὶ γινώσκειν αὐτὸν γνήσιον ἀρχιερέα καὶ ποιμένα, καὶ τὴν αὐτόθι ἐκκλησίαν καθέδραν τῆς αὐτοῦ ἱερότητος ἀδιασπάστως, καὶ ἀμετατρέπτως ἐπίστασθαι, ἔχειν τε τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχὺν ταύτην τὴν διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως γενομένην ἔνωσιν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ὥστε ὑπάρχειν εἰς ἄει τὴν Ραιδεστον τῇ μητροπόλει Ἁρακλείας συνηνωμένην τε, καὶ συμμεμιγμένην ἀδιαιρέτως καὶ ἀδιασπαστῶς, τὸν τε τὴν προστασίαν αὐτῶν ἐμπεπιστευμένον, τὴν τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Ἁρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ φέρειν κλήσιν, ἔχειν τε καὶ ταύτην τὴν παροικίαν, ὡς καὶ τὴν ἅπασαν ἐπαρχίαν Ἁρακλείας ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ διοίκησιν αὐτοῦ, ποιμαίνοντα ἀρχιερατικῶς, καὶ πρόνοιαν ποιούμενον πνευματικῶς τῶν ἐν αὐτῇ χριστιανῶν, εὐλογοῦντα καὶ ἀγιάζοντα, καὶ περιέποντα ἅπαντας, καὶ πάντα τὰ τῷ ἀρχιερεὶ ἀνήκοντα ὡς ἐπὶ λεπτοῦ διεξίειν ἢ αὐτοῦ Πραξιῆς ἐνεργοῦντα, μετὰ καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως, δίχα τινὸς ἀμφιβολίας καὶ ἀντιρρήσεως, καὶ ἀπολαύειν τῶν ἐξ αὐτῆς, καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ χωρίων, ἐκκλησιαστικῶν εἰσοδημάτων, κανονικῶν φημι, συνοικεσίων, πανηγύρεων, ζητειῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐθίμων τῷ τόπῳ, μηδενὸς τῶν ἐν τῇ Ραιδεστῷ, καὶ τοῖς ὑποκειμένοις αὐτῇ χωρίοις τελούντων ἱερωμένων, ἢ λαϊκῶν, ἐναντιουμένου τῇ αὐτοῦ ἱερότητι, ἀλλὰ πάντων γινωσκόντων γνήσιον

καὶ νόμιμον, καὶ κανονικὸν ἀρχιερέα, καὶ πνευματικὸν αὐτῶν ποιμένα, πειθομένων τε αὐτῷ, καὶ τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος μνημονευόντων ἀδιαλείπτως, καὶ πληρούντων τὰ δικαιοῦματα αὐτοῦ σῶα καὶ ἀνελλιπῆ, ἐν βάρει ἀργίας, καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ. Ὅφειλούσης τῆς αὐτοῦ ἱερότητος παρέχειν κατ' ἔτος ἀπαρατήτως πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ συνήθη δικαιοῦματα τῆς παροικίας ταύτης Ραιδεστοῦ ἀπραμειώτως, ζητείας φημι, χαράττιον καὶ βοηθείας, ὡς καὶ οἱ πρὸ τῆς ἡδὴ γεγενομένης ἐνώσεως ἐπ' αὐτῆς ἀρχιερατεύσαντες ἐπλήρου, καθάπερ καὶ τὸ ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι καταστρωθὲν παρὰ τῆς αὐτοῦ ἀρχιερωσύνης ἡμῖν δοθὲν συνοδικὸν διαλαμβάνει γράμμα. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν, ἐπικύρωσιν τε, καὶ ἀσφάλειαν τῆς τοιαύτης ἐνώσεως, ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν πατριαρχικόν, συνοδικόν, ἐνωτικόν, καὶ ἐπικυρωτικὸν γράμμα, καὶ κατεστρώθη τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. αψβ^ο.

Ἐν μηνὶ ὀκτωβρίῳ, ἰνδ. ια^α.

- † Ὁ Κυζίκου Κύριλλος.
- † Ὁ Νικομηδείας Παρθένιος.
- † Ὁ Χαλκηδόνος Κωνσταντῖος.
- † Ὁ Θεσσαλονίκης Ἰγνάτιος.
- † Ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἀθανάσιος.
- † Ὁ Σερρών Ἀνθίμος.

Γ'.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΠΑΝΙΟΥ¹

Ἐπιθήσεις περὶ συνταπίσεως τῆς θέσεως τοῦ Παρίου πρὸς τὴν τῆς Βισάρθης.

Περιγραφὴν τινὰ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τοῦ Πανίου, ὡς καὶ ἐνός ἀρχαίου ὑπογείου τάφου ὀφειλομένη τῷ *Albert Dumont*²· ὁ αὐτὸς πραγματεύεται καὶ περὶ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ (*Monuments* σ. 63—64), τῇ βοηθείᾳ

τῆς βυζαντινῆς φιλολογίας καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθεισῶν ἐπιγραφῶν¹. Καὶ ὡς πρὸς τὴν θέσιν μὲν παρατηρεῖ ἐν τῷ βιβλίῳ *Le Balkan* (σ. 26) ὅτι «il y avait évidemment, au temps romain, sur l'emplacement qu'occupe Panion, une

¹) Ὄνομαζέται κοινῇ Πάνιον. Μελετίου Γεωγραφία. Ἐνετίησιν, 1728, σ. 421. «Πάνιον, κοινῶς Πάνιδο, πόλις ποτὲ μεθ' ἑθρονὸν ἐπισκόπου, ὑπὸ τὸν Ἁρακλείας, τανῦν κώμη».

²) *Le Balkan et l'Adriatique*, σ. 25—27. — *Rapport*, § IV.

¹) Ταῖς παρὰ *Dumont* μαρτυρίας προσθετέον ἐπιγραφὴν τοῦ 635 ἔτους μ. Χ., ἐν ἣ ἀναφέρεται ἡ φιλόχριστος (Πα)παντιῶν πόλις (*J. Mordtmann ἐν Mitthl. VI, σ. 258*). Πρβλ. *C. Müller, Fr. hist. Gr. IV, σ. 69*, ἔνθα τὰ ἀποσπάσματα Πρίσκου Πανίου.

ville importante qui a laissé peu nombreuses ruines, mais dont le nom est encore inconnu». Ως πρὸς τὴν ἔκτασιν δὲ τῶν ἑρειπίων σημειοῖ ἐν τοῖς *Monuments* (σ. 64), ὅτι «les fragments antiques en ce lieu sont considérables. On les rencontre sur une colline peu élevée qui domine le village actuel». Ἐν ἀμφοτέραις ταῖς παρατηρήσεσιν ὁ *Dumont* ἔχει δίκαιον, ἀποδίδων εἰς τὸ μέχρῃς αὐτοῦ γνωστὴν ἐπιτοπίως ὑλικόν. Ἐκτοτε ὁμοῦ ἐγένοντο τυχαῖα ἀνασκαφαί, καθ' ἃς εἰς πολλὰ καὶ διάφορα μέρη καὶ ἐπὶ ἰκανὴν ἔκτασιν, ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου καὶ τῶν πέριξ μέχρις αὐτῆς ταύτης τῆς παραλίας, ἀνευρέθησαν διάφορα μνημεῖα, ὧν πολλὰ ἤδη καταστραφέντα, καὶ μάλιστα πολυάριθμοι ἐπιγραφαί. Ἡ ἔκτασις τοῦ χώρου, ἐν ᾧ ἐνίοτε ἀνακαλύπτονται ἑρείπια, εἶνε εὐρυτάτη καὶ τοσοῦτον ἐπιβλητικὴ, ὥστε ἐπιτρέπεται ν' ἀναζητηθῆ ἑνταῦθα ἀρχαῖα μεγάλη πόλις, ἣτις ἐν ἀρχῇ μὲν ὠρίζετο ἐπὶ τοῦ λόφου καὶ περὶ αὐτόν, βραδύτερον δέ, κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν καὶ βυζαντινὴν περίοδον, ἐπὶ τῆς ἐκτενεστάτης νοτίου κλιτύος μέχρι τοῦ ἀπέναντι αὐτῆς ὑψώματος, ὅπερ διαχωρίζει εὐρὺ καὶ βαθὺ ἐνιαχοῦ ποτάμιον, δηλαδὴ ἀναλόγως τοῦ κατὰ καιρὸν ῥέοντος ὕδατος. Ἡ κατάστασις τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ προδίδει ἴχνη προσχώσεων, σχηματισμένων βραδέως τὸ μὲν ἐκ φερομένης κατὰ τὸν χειμῶνα ἰλύος, τὸ δὲ ἐκ παρασυρομένων ἀμφοτέρωθεν τῶν ῥεϊθρῶν χωμάτων. Ἐνταῦθα ἐσχηματιζέτο, φαίνεται, εὐρὺς λιμενίσκος, ὅστις, ἀναμφιβόλως, ἦτο λίαν ἀναγκαῖος εἰς ἀρχαίαν πόλιν τοσαύτης ἐκτάσεως καὶ οὐ τὸ εὐρὸς ὑποθετικῶς δύναται τις νὰ διορίσῃ ἀπὸ τοῦ ἐπιθαλασίου ἀνεμομύλου μέχρι τοῦ κήπου τοῦ ἱεροδιακόνου Ἱεροθέου.

Ὁ *Dumont* δὲν εὗρεν ἐν Πανίῳ ἐπιγραφαὶς ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς τῆς τοῦ Ἀττάλου Φιλαδέλφου καὶ Εὐμένους Φιλαδέλφου, ἣτοι τοῦ Β' π. Χρ. αἰῶνος. Κατὰ τὴν ἐμὴν ἐπίσκεψιν εὐρέθη τεμάχιον ἐπιγράμματος (ἀριθ. 4), οὗ ὁ παλαιογραφικὸς χαρακτήρ ἀνέρχεται μέχρις ἀρχῶν τοῦ Γ' αἰῶνος, ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον καλλιτεχνικώτατον μετ' ἐπιγραφῆς (ἀριθ. 3), οὗ ἡ ἐργασία δύναται νὰ χρονολογηθῆ περὶ τὰ μέσα τοῦ Δ' αἰῶνος, δύο ἔτερα σύγχρονα τεμάχια ἀναγλύφων καὶ τέλος ἀρχαίκοις γράμμασιν ἐπιγραφή (ἀριθ. 1) τῆς Ε' πιθανῶς ἑκατονταετηρίδος. Τὰ μαρτύρια ταῦτα δηλοῦσιν ἀναντιρρητικῶς τὴν ἑνταῦθα ὑπαρξίν ἀρχαιοτάτης πόλεως, ἥς μεταγενέστερα μόνον ἴχνη εἶδεν ὁ *Dumont*.

Πῶς ὠνομάζετο λοιπὸν τὸ πάλαι ἡ πόλις αὕτη; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπαντῶσιν ἐπαρκῶς αἱ ἐπόμενοι παρατηρήσεις.

Τὸ ὄνομα Πάνιον γινώσκειται ἀπὸ τοῦ Ε' μ. Χρ. αἰῶνος, ὅτε ἠκμαζεν ὁ ἱστορικὸς Πρίσκος ὁ Πανίτης καὶ συνεκλήθη ἡ ἐν Ἐφέσῳ οἰκουμένη Σύνοδος (431), ἐν ἣ παρουσίαζε καὶ ἐπίσκοπος Ἡρακλείας καὶ Πανίου. Ἀρχαιότεραν μνεῖαν ἀγνοεῖ, νομίζω, ἡ φιλολογία· νῦν δὲ πρῶτον τὸ ὄνομα Πάνιον ἀνεῦρον ἐπὶ μνημείου τοῦ Α' π. Χρ. αἰῶνος, ἣτοι ἐπὶ σταθμίου φυλαττομένου τὴν σήμερον ἐν τῷ Μουσείῳ Ραιδεστοῦ (ὄρα σελ. 81)· τοῦθ' ὅπερ ἀποδείκνυσι τρηνῶς, ὅτι καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα εἶνε ἰκανῶς ἀρχαῖον. Ἀλλὰ μετὰ τῆς θρακικῆς Χερσονήσου καὶ τῆς Σηλυβρίας ἡ ἀνώνομος, ἡ Σκύμνου Χίου, ὡς φέρεται, περιήγησις (743—745 ἐκδ. *C. Müller*) οὐδεμίαν πόλιν ἀναγράφει. Ὁ δὲ Σκύλαξ ἐν Περίπλῳ (§ 67, σ. 56) ἀναφέρει τάδε: «Μετὰ δὲ τὴν Χερσονήσον ἐστὶ θράκια τεῖχη τάδε πρῶτον Λευκὴ Ἀκτὴ, Τειρίστασις, Ἡράκλεια, Γάνος, Γανίαι, Νέον τεῖχος, Πέρνθος πόλις καὶ λιμὴν, Δαμνῶν τεῖχος, Σηλυβρία πόλις καὶ λιμὴν». Ἡ Τειρίστασις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν νῦν κομώπολιν Περίστασιν (Σάριοι), ἡ Ἡράκλεια εἰς τὴν Ἡρακλειτζαν, ἡ Γάνος εἰς τὴν θέσιν ἡ ὁμώνυμος πόλις, αἱ δὲ Γανίαι ἡ κατ' ἄλλους ἡ Γανίαι¹ ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὴν Χώραν ἡ μᾶλλον πρὸς τὸ Ἄβδιν (ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ τῆς τῶν ὀνομάτων τούτων ἔχει ἀκριβῶς), τὸ δὲ Νέον τεῖχος, ὅπερ μεσολαβεῖ μετὰ τῆς Γάνου καὶ Πανίου, εἶνε δύσκολον ν' ἀποδοθῆ που μετὰ πιθανότητος, ἐκτὸς ἂν ἀποδώσωμεν εἰς αὐτὸ τὴν θέσιν τοῦ Κούμπαγ, οὗ ὑπέρκεινται βουνὰ μετὰ ἑρειπίων καὶ θεμελίων τειχῶν καλουμένων *Χρυσόμυλον*. Τὸ Νέον τεῖχος, πρὸ τῆς Γάνου ὁμοῦς, ἀναφέρει ὁ Ξενοφῶν ἐν Ἀναβάσει VII, 5, 8. Αἱ μαρτυρίαι λοιπὸν τοῦ Σκύμνου καὶ τοῦ Σκύλακος κατ' οὐδὲν συντελοῦσιν εἰς τὸ ἡμέτερον θέμα, διό ὁ Πτολεμαῖος τυγχάνει ἀσφαλέστερος ὁδηγός, ὅστις ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου τίθησι μετὰ τὴν Πέρνθον τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀρζοῦ ποταμοῦ καὶ εἶτα τὴν Βισάνθην, ἥς τὴν θέσιν μετὰ βεβαιότητος ἀναγνωρίζουσιν οἱ νεώτεροι γεωγράφοι ἐν Ραιδεστῷ, ἔλλείψει ἐπιτοπίων παρατηρήσεων πρὸς ἐξέλεξις τῆς παρὰ Πτολεμαίῳ ῥήσεως «Βισάνθη, ἣτοι Ραιδεστόν».

1) Ἀἰσχίνου κατὰ Κτησιφ. 65, 23.

τῇ ῥήσει ταύτῃ ἐναντιοῦνται δύο συλλογισμοί· α') ὅτι ἡ τῆς Ραιδεστοῦ περιοχή δὲν φαίνεται ἐγκρύπτουσα λείψανα ἀρχαιοτάτης οἰκήσεως· διότι μέχρι σήμερον δὲν εὐρέθησαν ἐνταῦθα ἀρχαιότερες παλαιότεραι τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, ὡς μαρτυροῦσιν ἐγχώριοι φιλάρχαιοι ἄνδρες καὶ ὡς ἀποδείκνυσιν ἡ συλλογὴ τοῦ ἐν Ραιδεστῷ Μουσείου, ἐν ᾧ οὐδὲν ἀρχαίων μνημείων εἶνε κυρίως ραιδεστηνόν, τῶν πλειόνων περισυλλεγέντων ἐξ Ἡρακλείας-Περίνθου, ἐκ Πανίου καὶ ἐκ τῶν πλησιοχώρων· β') τῆς Ραιδεστοῦ τὸ ὄνομα εἶνε ἀρκούντως παλαιόν, καὶ ἐπειδὴ ἀναφέρεται μέχρι Πλινίου¹, ἣτοι μέχρις ἐποχῆς, ἥς μνημεῖα σπανιότατα ἀπαντῶσιν ἐν Ραιδεστῷ, νομίζω ὅτι δυνάμεθα νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τοῦτο, ἐκλαμβάνοντες αὐτὴν ὡς πολίχνην, ἐξαρτωμένην παρὰ τῆς πλησιοχώρου τοῦ Πανίου θέσεως, ἀφ' ἧς περὶ μίαν ὥραν ἀπέχει τοῦτο δὲ τοσοῦτον μᾶλλον καθίσταται πιστευτόν, καθόσον δύο μεγάλαι πόλεις πλησιέστατα κείμεναι ἀδύνατον εἶνε νὰ συνακμάζωσιν.

Ὅτι ἡ τῆς Βισάνθης θέσις σπουδαίως ἀδύνατον νὰ ζητηθῆ ἐν Ραιδεστῷ συντελεῖ καὶ ἡ τελευταία λαμπρὰ τοῦ Πτολεμαίου Διδότειος ἔκδοσις (σελ. 476), ἣτις διὰ τῶν κριτικῶν ὑποσημειώσεων τοῦ *C. Müller* ἀποδείκνυσιν, ὅτι μόλις οἱ ἡμίσεις τῶν μέχρι σήμερον γνωσθέντων κωδίκων παρέχουσι τὸ παρὰ Πτολεμαίῳ ἐπεξηγηματικὸν «ἣτοι Ραιδεστόν», τοῦθ' ὅπερ μαρτυρεῖ προφανῆ μεταγενεστέραν παρεμβολὴν ὀφειλομένην εἴτε εἰς βυζαντινοῦ γεωγράφου πολυμάθειαν εἴτε εἰς παράδοσιν, ὅτι ἡ Βισάνθη ἔκειτο παρὰ τὴν Ραιδεστόν². Κατὰ ταῦτα ἡ παρεμβολὴ αὕτη κέκτηται σημαντικὴν ἀξίαν ἐν τῷ ἡμετέρῳ θέματι, περὶ τῆς πιθανῆς ἀνευρέσεως τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος τοῦ Πανίου, ἔνθα, ὡς προελέχθη, ἀνακαλύπτονται ἀρχαιοτάτα μνημεῖα, προκαλοῦντα τὴν ἐπιθυμίαν συστηματικῶν ἀνασκαφῶν. Ἐντεῦθεν δὲ ἐξάγονται καὶ νομίσματα τῆς Βισάνθης, ὧν ἰκανὰ ἀντίτυπα κέκτηνται τὰ εὐρωπαϊκά Μουσεία.

Ἐν δὲ τῷ Μουσείῳ τῆς Ραιδεστοῦ εὐρίσκονται τὰ ἐπόμενα δύο.

1) *Plinii* IV, 48 «Resiston ex adverso Pariansae». 2) Αἱ μαρτυρίαι τοῦ Πλινίου (IV, 43) καὶ Ξενοφῶντος ἐν Ἀναβ. (VII, 402) συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῆς Βισάνθης ἀλλαχοῦ, λίαν μακρὰν. Ὁ Πλίνιος τίθησιν αὐτὴν ὀριστικῶς ἐν Μακρῷ Τείχει. Ἄλλ' αἱ μαρτυρίαι αὗται, κατ' ἐπιτοπίους παρατηρήσεις, δὲν συμβιβάζονται.

1) *Ἐμπροσθεν· κεφαλὴ γυναικεία κεκαλυμμένη, ἐστραμμένη πρὸς δεξιάν. *Ὁπισθεν· στέφανος ἐκ δάφνης φέρων ἐν τῷ μέσῳ τὴν ἐπιγραφὴν

ΒΙΣΑΝ ΘΗΝΩΝ Χαλκοῦν· μεγέθ. 8 (Mionnet).

2) *Ἐμπροσθεν· κεφαλὴ Βάκχου πωγωνοφόρου περιδεδεμένην ἔχοντος κόμην. *Ὁπισθεν·

ἀετὸς πρὸς δεξιάν **ΒΙ ΣΑ**/// Χαλκοῦν· **Η ΝΩΝ** μεγέθ. 7 (Mionnet).

Ἐν Πανίῳ εὐρίσκονται συνεχῶς διάφορα πλαστικὰ μαρμάρινα μνημεῖα, ἐξ ὧν εἶδον τὰ ἐπόμενα·

1) Παρὰ τῷ ψάλτῃ χατζῆ Κωνσταντίνῳ. Ἀνάγλυφον γυναικὸς μετὰ ποδῆρους πολυπτύχου χιτῶνος, ἐχούσης τὴν μὲν δεξιάν ἐπὶ τοῦ στήθους, τῇ δὲ ἀριστερᾷ ὑπερειδούσης τὴν κεφαλὴν. Νεκρικὴ παράστασις κανονικῆς καὶ ὠραίας ἐργασίας, συγχρονιζούσης τῷ 3 ἐνεπιγράφῳ ἀναγλύφῳ.

2) Παρὰ τῷ αὐτῷ. Ἀνάγλυφον νεκρῶν, παριστῶν γυναῖκα ὀρθίαν μετὰ ποδῆρους πολυπτύχου χιτῶνος καὶ κόρην μετὰ ποδῆρους ἐπίσης πολυπτύχου καὶ περιεζωσμένου χιτῶνος, κρατοῦσαν τῇ πρὸς τὰ κάτω τεταμένην δεξιᾷ ἀντικείμενόν τι τετραγώνου παραλληλογράμμου σχήματος, πιθανῶς δὲ τὸ ἐμπροσθεν ἀμφορέως. Ἐργασία ὁμοία τῇ τοῦ ἀριθ. 1.

3) Τεμάχιον ἀρχαίου ἀναγλύφου (ὑψ. 0,36· πλ. 0,21) παριστῶντος ἀριστέρον πόδα μέχρι τοῦ γόνατος καὶ προερχόμενον ἐκ μεγάλου μνημείου, ὅπερ παρίστα γυναῖκα μετὰ ποδῆρους χιτῶνος. Ἡ ἐργασία τοῦ τεμαχίου τούτου κλασικωτάτη οὖσα ἀναμιμνήσκει τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα ἀνάγλυφα, ὧν τὰ σώματα ὀλίγιστον ἐξέχουσιν, αἱ δὲ πτυχαὶ τῶν ἐνδυμάτων αὐτῶν εἰσὶν ἀραιαί. Ἐντετελείχεται δὲ παρὰ τὴν θύραν τοῦ σχολείου.

Ἐν Πανίῳ εὕρηται καὶ διαφόρων ἐποχῶν ἐπιγραφαί, τὰς ὁποίας, εὐκαιρὸν εἰπεῖν, ἀξιεπαίνως περιουλέξεν ὁ ἐγχώριος ἱεροδιάκονος Ἱεροθέος, ἐντειχίσας πολλὰς τούτων εἰς τὴν ἰδίαις δαπάναις ἀνεγερθεῖσαν ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος. Ἐπιγραφαὶ καὶ ἔτερα μνημεῖα τοῦ Πανίου φυλάττονται καὶ ἐν Ραιδεστῷ (ὄρα σ. 81-83). Πολλῶν δὲ τῶν ἔτι καὶ νῦν σωζομένων ἐπιγραφῶν ἀντίγραφα ἔλλιπῆ κέκτηται καὶ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, μένιστα ἀνέκδοτα διὰ τὴν μέχρι τῆς ἐμῆς περιήγησεως ἔλλειψιν ἐκτύπων.

Αί επόμενοι δὲ καταχωρίζονται ἐνταῦθα κατὰ τὰς σημειώσεις μου καὶ τὰ ἐκτυπώματα, ἅτινα ἐπιτοπίως ἔλαβον.

1. Πορώδης λίθος ἐντετοιχισμένος ἔξωθεν τοῦ σχολείου παρὰ τὴν θύραν, καὶ δεξιόθεν τοῦ εἰσιόντος. "Υψ. 0,35· πλ. 0,40. Δύο ἐκτυπα. Ἐπιγραφή ἀρχαίκοις ψηφίοις (ὄρα πίν. Γ' ἀριθ. 1).

**ΚΟΜΨΗ
ΕΠΙΚΡΑΤΕΩΣ**

Κατὰ τὸ λεξικὸν Pape-Benseler, τὸ ὄνομα *Κόμψη* εἶνε γνωστὸν ἐξ ἐπιταφίου τῆς Κέω τοῦ Δ' ἢ Γ' αἰῶνος. (*Ἀρχαιολογ. Ἐφημερίς* 3248. *Kaibel*, *Epigrammata Graeca*, ἀριθ. 210). Ἐτέρα Μιλησία Κόμψη ἐν *Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι* 2152, καὶ *Aelia Compse* παρ' *Orelli* 1502.

2. Ἐπὶ στήλης μετ' ἀετώματος καὶ ἀκρωτηρίων, ἐντετοιχισμένης ἔξωθεν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος, ἐπὶ τοῦ ἀρκτικού τοίχου. "Υψ. 0,67· πλ. 0,30· (ἐκτυπον).

**ΕΛΛΑΣ
ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΥΣ**

3. Νεκρικὸν ἀνάγλυφον ἐπὶ μαρμάρου τοῦ Δ' π. Χρ. αἰῶνος, μετ' ἀετώματος πρὸς ἀριστερὰν καὶ κάτω ἑλλίπες. "Υψ. 0,75· πλ. 0,45· πλάχ. 0,20· (ἐκτυπον). Κτῆμα τοῦ ψάλλου Χατζῆ Κωνσταντίνου.

Ἐπὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἀνάγλυφον παριστῶν ἄνδρα πωγωνοφόρον, ἡμίγυμνον, καθήμενον ἐπὶ σκίμπος· τὸ ἄκρον τοῦ χιτῶνος αὐτοῦ εἶνε ἐρριμμένον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου· καὶ τὴν μὲν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα τείνει εἰς τὴν παλάμην τοῦ ἀπέναντι αὐτοῦ νέου, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κρατεῖ ἀπὸ τοῦ ἄνω αὐτῆς ἄκρου μακρὰν ῥάβδον. Ὁ ἀπέναντι νέος ἰστάμενος καὶ φορῶν βραχὺν χιτῶνα ἄνευ χειρῶν, προσβλέπει τῷ πωγωνοφόρῳ τείνας καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα πρὸς τὴν ἐκείνου ὡσεὶ αἰτῶν θεραπείαν. Ἡ ἐργασία τοῦ ἀναγλύφου τούτου, ὅπερ καὶ ὑπέστη βλάβας διὰ τῆς σκαπάνης, εἶνε κανονικὴ τάτη καὶ ἐν συνόλῳ ὡραία. Δέν εἶνε δὲ ἴσως δύσκολον ν' ἀναγνωρισθῇ ἐν τῷ τοῦ καθημένου προσώπῳ ὁ Ἀσκληπιός.

**ΗΜΟΝΙΔΗΣ
ΙΥΡΙΔΟ**

Τὸ ὄνομα [*Ἀημονιάδης*] δέν σημειοῦται παρὰ P.-Benseler. Ὁ Σουΐδας ἀναφέρει ὄνομα κύ-

ριον ἀνάλογον, τὸ *Ἀημονιάδης*. Τὸ δὲ Ζυρίδο= Ζυρίδου παντελῶς ἀγνοεῖται, δέν φαίνεται δὲ ἀπίθανον ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο εἶνε θρακικόν· γινώσκεται ὁμόρριζον τὸ Ζυράξης, ὄνομα μνημονευόμενον παρὰ Δίωνι τῷ Κασσίῳ 41, 26. Ἔτερα συγγενῆ ἴσως θρακικὰ ὀνόματα εἶνε τὰ Ζυ-βοίτης, Ζυ-ποιτής, Ζυ-γάκτης (ποτάμιον ἐν Θράκῃ, παρὰ τοὺς Φιλίππους), Ζυ-γυαροί (βυθυνιακὸς λαός), Ζυ-κλής (*Mionnet* I, 523) Ζυ-σκος (ποταμὸς ἐν Μακεδονίᾳ) κτλ.

4. Ἐπὶ πλακὸς μετ' ἀετώματος ἐντετοιχισμένης παρὰ τὴν εἰσοδὸν τῆς σχολῆς, δεξιόθεν. "Υψ. 0,25· πλ. 0,19· (ἐκτυπον).

**ΑΕΠΙΓΟΥΝΑΣΙΘΕΣΘΑΙ
ΜΗΤΡΙΤΑΛΑΙΝΗ
ΓΟΦΘΙΜΕΝΩΝ
ΝΜΕΛΕΑ
ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΗΣ**

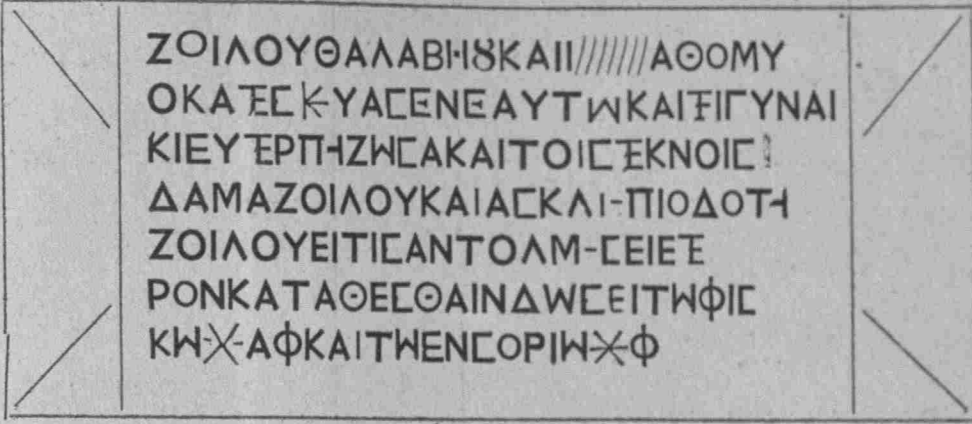
... α ἐπὶ γούνασι θέσθαι
... μητρὶ ταλαίρῃ
... ἄποφθιμένω
... ν μέλεα.
Ἀπολλοδώρης.

5. Ἐπὶ τεμαχίου μαρμάρου εὐρισκομένου ἐν τῷ τοῦ ἱεροῦ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου. "Υψ. 0,15· πλ. 0,17· (ἐκτυπον). Πρβλ. σ. 83.

**ΥΠΕΡΒΑΣΙΛΕΩ
ΕΥΜΕΝΟΥΘΕΟ
ΣΩΤΗΡΟΣΚΑΙ
ΡΓΕΤΟΥΚΑ**

Ἐπὲρ βασιλέω[ς]
Εὐμένου θεο[ῦ]
σωτήρος καὶ
εὐ[εργέτου] κα[ὶ]
.....
.....

6. Ἐπὶ μαρμάρου (ὑψ. 0,34· μήκ. 1,05) ἐντετοιχισμένου ἔξωθεν τοῦ περιτειχίσματος τοῦ ὑπαίθρου ναοῦ τῶν Γενηθλίων τῆς Θεοτόκου. (ἐκτυπον).

ΖΟΙΛΟΥΘΑΛΑΒΗΣΚΑΙΙΙΙΙΙΙΙΙΙΙΙΙΙΙΙΙΙΙΙΙΙ
ΟΚΑΤΕΣΚΥΑΓΕΝΕΑΥΤΩΚΑΙΦΙΓΥΝΑΙ
ΚΙΕΥΕΡΠΗΖΩΣΑΚΑΙΤΟΙΣΤΕΚΝΟΙΣ
ΔΑΜΑΖΟΙΛΟΥΚΑΙΑΣΚΛΙ-ΠΙΟΔΟΤΗ
ΖΟΙΛΟΥΕΙΤΙΓΑΝΤΟΛΜ-ΓΕΙΕΤΕ
ΡΟΝΚΑΤΑΘΕΣΘΑΙΝΔΩΣΕΙΤΩΦΙΣ
ΚΗΧ-ΑΦΚΑΙΤΩΝΕΣΟΡΙΩΧΦ

Ζοῖλον Θαλαβίου καὶ.....
ὃ κατεσκεύασεν ἑαυτῷ καὶ τῇ γυναι-
κὶ Εὐτέρπῃ Ἰῶσα καὶ τοῖς τέκνοις
Δαμᾷ Ζοῖλον καὶ Ἀσκληπιοδότῃ
Ζοῖλον. Εἴτις ἂν τολμήσει ἕτε-
ρον καταθέσθαι δώσει τῷ φίσ-
κῳ δηρ. ἀφ' καὶ τῷ ἐνσορίῳ δηρ. φ'.

Ἡ ἐν τῷ πανομοιότυπῳ πίνακι ἀνάγνω-
σις τῆς πρώτης σειρᾶς εἶνε λίαν ἀμφίβολος,
τοῦ τε ἀντιγράφου καὶ τοῦ ἐκτύπου μὴ ἐπιτυ-
χόντος. Σημειωτέον τὴν ὀνομαστικὴν τῆς με-
τοχῆς Ἰῶσα (γρ. 3), τὴν ἀπαρέμφατον κατα-
θέσθαι (γρ. 6) καὶ τὸν τύπον τοῦ προστίμου,
ἐνθα πρὸς τῷ φίσκῳ σημειοῦται δεῦτερον τα-
μείον, τὸ τοῦ ἐνσορίου.

7. Ἐπὶ μαρμάρου (ὑψ. 0,25· μήκ. 0,58) ἐντετοιχισμένου ἔξωθεν τῆς αὐλῆς τοῦ ναοῦ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου. (ἐκτυπον).

**ΑΥΡ·ΚΥΝΤΙΑΝΟΣ·Β·ΚΑΤΕΣΚ
ΛΙΛΕΜΑΥΤΩ·Κ·Τ·ΣΥΝΒΙΩΜΟΥ
ΣΙΠΙΑΤΑΤΙΑΝ·Ι·Κ·ΕΙΤΙΝΑΕΞΕΡΟ
ΠΑΡΕΝΒΛΗΘΗΜΑΙ·ΤΟΥΣΔΕΛΟΙ**

Αὐρ[ήλιος] Κυντιανὸς β' κατεσ[κεύ-
ασα] ἑμαυτῷ καὶ τῇ συνβίῳ μου
Σιπία? Τατιανῇ καὶ εἴτινα ἕτερον
παρενβληθῆναι, τοὺς δὲ λοι[ποὺς]

Συνηνωμένα στοιχεῖα ἐν τῇ 2 γρ. ΤΩ,
ΤΗ καὶ ΝΒ· ἐπίσης ἐν ταῖς λοιπαῖς γραμ-
μαῖς ΝΗ κτλ., τὸ δὲ Υ τοῦ μου (2 γραμ.) ἐν-
εχαράχθη ἐντὸς τοῦ Ο.

8. Τεμαχίον μαρμάρου ἐντετοιχισμένου ἔξω-
θεν τῆς ἐκκλησίας ἁγ. Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος.
"Υψ. 0,12· πλ. 0,24· (ἐκτυπον).

**ΑΡΧΕΛΑΟΣ
ΜΟΦΙΛΟΥΚ
ΣΤΡΑΤΩΛΑΔΕ**

Ἀρχέλαος [Ἀη-
μοφίλου] καὶ
Στράτω ἀδε[λφῶ]

9. Τεμαχίον (ὑψ. 0,15· μήκ. 0,45) ἐντε-
τοιχισμένου ἔξωθεν τοῦ αὐτοῦ ναοῦ. (ἐκτυπον).

ΚΑΙΟΠΕΡ

10. Ἐπὶ μικρᾷ βάσει εἰς τὴν σώζονται οἱ πόδες ἀνδρὸς καὶ εἰς τοὺς γυναικειοῦ· παρὰ τῷ ἱεροδικακῶν Ἱεροθέῳ. Μήκ. 0,25· ὑψ. 0,05· (ἐκτυπον).

ΜΕΩΝΗΡΑΚΛΕΙ
Μέων Ἡρακλεώ[της]

11. Τεμαχίον μαρμάρου, ἐντετοιχισμένου ἔξωθεν ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ τοίχου τῆς ἐκκλη-
σίας τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος. "Υψ. 0,18· πλ. 0,31· (ἐκτυπον).

**ΑΣΤΡΟΝΠΑΝ
ΑΝΤΙΝΟΣΤΕΦ
ΝΗΦΙΛΟΧΡΙΣΤΩ
ΠΘ·ΟΛΝΚΙ**

Σημειωτέα ἡ πρώτη γραμμὴ, ἐν ἣ ἀναφέ-
ρεται τὸ κάστρον Παρ[ίου]. Παλαιογραφικῶς
δὲ τὸ μνημεῖον τοῦτο δύναται νὰ χρονολογηθῇ
κατὰ τὸν Θ' - I' αἰῶνα· ἐν τῇ 13 ἐπιγραφῇ ἀνα-
φέρεται ἡ ἰδρυσις τοῦ τείχους ἐπὶ Ἀρκαδίου.
Πρβλ. *Souidas* ἐν λ. «Πάνιον, ὄνομα τόπου,
ἐνθα καὶ κάστρον παρὰ αἰγιαλῷ, ὃ λέγεται
Πάνιον, πρὸς τοῖς τῆς Ἡρακλείας μέεσσι».

Κ Ο Μ Ψ Η
Ε Π Ι Κ Ρ Α Τ Ε Ο Σ

† Ε Ν Θ Α Κ Α Τ
Δ Κ Ι Τ Ε Ω Τ Ι Σ Μ
Α Κ Α Ρ Ι Α Σ Μ Η
Μ Η Σ Ι Ω Δ Μ Η Σ
Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ε Υ
Τ Ι Σ Υ Ι Ω Σ Π Ρ Ι Σ
Κ Ξ Κ Ω Μ Ξ Μ Α Γ Ζ Α
Ρ Θ Ω Η Τ Ε Λ Ε Υ Τ
Δ Μ Ι Ο Υ Λ Ι Σ Κ Η Η Η
Δ Ξ Ε †

Ε Ν Θ Α Δ
Η Τ Η Σ Μ
Δ Μ Ξ Γ Ε
Ε Ν Δ Ο Ξ
Α Υ Γ Ο
Τ Ο Υ Λ

Μ Η Ν Ο Ε Ν Β
Υ Π Α Τ Ι Δ Σ Τ Ο Υ Δ Ε Σ
Π Τ Ο Τ Ο Υ Η Μ Ω Ν Φ Λ Σ
Ι Ο Υ Σ Τ Ι Ν Ο Υ Τ Ο Υ Δ Ι Σ
Ω Η Ι Ο Υ Δ Υ Γ Σ Κ Α Υ Τ Ο Κ Ρ
† Δ Κ Φ Λ Σ Ε Υ Θ Δ Ρ Ι Χ Τ Ο Υ
Λ Δ Μ Π Ρ Σ

† Δ Κ Φ Λ Σ Ε Υ Θ Δ Ρ Ι Χ Τ Ο Υ
Λ Δ Μ Π Ρ Σ
Λ Δ Σ Δ Ο Ξ Α Τ Ξ Β
Ε Ο Σ Τ Ξ Μ Η Μ Α Τ Ο
Λ Ε Θ Ρ Η Ο Σ Ε Ο Σ Τ Ξ Τ
† Δ Κ Φ Λ Σ Ε Υ Θ Δ Ρ Ι Χ Τ Ο Υ

Α Π Ο Μ
Δ Ι Ν Δ Σ
Λ Α Μ Π
Τ Ω Ν Μ

Τ Ω Η Ε Ν Η Κ Α Ι Α Κ Α Ι Π Α Ν Τ Ω Ν
Τ Ω Ν Δ Γ Γ Ω Η

Β Α Σ Ι Λ Ι Α Σ
Ε Σ Τ Ο Τ Ω Ν
Ο Υ Α Ρ Κ Α Δ Ι Ο Υ
Τ Ο Τ Ε Ι Χ Ο Σ

Α Π Φ Ι Α Χ Α
Ρ Ι Τ Ι Ο Ξ Χ Ρ Ε Ι
Σ Τ Ι Α Ν Η Μ Ε Ν
Θ Α Δ Ε Κ Ε Ι Μ
Α Ι

† †
Ε Ν Θ Α Κ Α Τ Α Κ Ι
Τ Α Ι Π Ρ Ι Σ Κ Ο Σ
Δ Ε Κ Α Ν Ο Σ
Τ Ω Ν Μ Α Κ Ε
Δ Ο Ν Ι Δ Α Ν Ψ Η
Θ Ν Σ Κ Ι Δ Σ

† Ε Π Η Τ Α
Ο Ε Χ Λ Α Β
Γ Ε Ν Ε Ο Τ
Α Ρ Χ Ι Δ Ι Α
Τ Σ Ι Ε Ι Ν Δ
Β Α Σ Ι Χ Σ
Τ Α Ν Τ Σ †

† Ε Ν Θ Α Δ Ε Κ Α
Τ Α Κ Ι Τ Ε Ο Τ Η Σ Μ Α Κ Α
Ρ Ι Α Θ Μ Η Μ Η Σ Μ Α Ρ Ι
Ν Ο Σ Σ Τ Ρ Α Τ Ι Σ Υ Ι Ο Σ Β
Π Ζ Τ Υ Κ Α Κ Α Ι Τ Α
Γ Ν Ι Σ Ι Α Δ Υ Τ Ο Υ Τ
Ε Κ Ν Α Τ Ε Λ Ε Υ Τ
Δ Μ Σ Ε Π Τ Ε Ν Β Ρ Ι Ξ
Π Ε Μ Π Τ Η Η Ν Δ Σ Α

† Ε Ε Λ Η
Κ Ι Σ Β Ι
Η Τ Ο Σ
Μ Η Ν Η
Ρ Α Σ Ι

Α Ι Τ Ω Τ Η Ν Λ Υ Σ Η Ν Τ Ω Ν

† Ε Π Η Τ Α Ο Ε Χ Λ Α Β Γ Ε Ν Ε Ο Τ Α Ρ Χ Ι Δ Ι Α Τ Σ Ι Ε Ι Ν Δ Β Α Σ Ι Χ Σ Τ Α Ν Τ Σ †

† Ν Η Κ Ο Λ Α Ο Σ Π Δ Ξ Λ Ο Σ Ξ Υ

12. 'Επί πλακός έντετειχισμένης έξωθεν τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας. "Υψ. 0,30· πλ. 0,44· (ἔκτυπον). Πίναξ Γ', ἀριθ. 4.

Μη(νὶ) ροεθ[ρίω ἰν]δ(ικτιῶνος).. [ἐφ' ὑ-
ὑπατίας τοῦ δεσ-
πότου ἡμῶν Φλ(αουίου)
'Ιουστίνου τοῦ αἰ-
ωνίου ἀγγ(ούστου) καὶ αὐτοκρ(άτορος)
τὸ α' καὶ Φλ(αουίου) Εὐθαρίχ τοῦ
λαμπρο(στάτου).

13. 'Επί τεμαχίου πλακός εύρισκομένου ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς ἐκκλησίας τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου· (ἔκτυπον). "Υψ. 0,42· πλ. 0,35· πλάχ. 0,11. Πίναξ Γ', ἀριθ. 10.

///ΒΑΣΙΛΙΑΣ///
///ΕΣΠΟΤΩΝ///
///ΟΥΑΡΚΑΔΙΟΥ///
///ΗΤΟΤΕΙΧΟΣ///

14. 'Επί τεμαχίου πλακός έντετειχισμέ-
νου έξωθεν τῆς ἐκκλησίας ἀγ. Θεοδώρου τοῦ
Τήρωνος· (ἔκτυπον). "Υψ. 0,88· πλ. 0,32.
Πίναξ Γ', ἀριθ. 6.

'Από μη(νός).....
α' ἰνδ(ικτιῶνος).....
λαμπα.....
τῶν μ.....

5 † 'Επητα.....
ὁ εὐλαθ[έστατος καὶ
γενεότ[ατος].....
ἀρχιδιά[κονος].....
τ(ῆ)ς ιε' ἰνδ(ικτιῶνος) [ἐπὶ τῆς

10 βασιλ(εία)ς [Κώνσ-
ταρτ(ο)ς †

'Ο παλαιογραφικὸς χαρακτήρ τῆς ἐπιγρα-
φῆς ταύτης ἀνάγεται εἰς τὸν Ζ' αἰῶνα· διὸ
ὑποτίθημι ὅτι ὁ ἐν γρ. 10—11 ἐγγεγραμμένος
αὐτοκράτωρ εἶνε ὁ ἐν ἔτεσιν 641—668 βασι-
λεύσας Κώνστας ὁ υἱὸς τοῦ Ἡρακλείου Α'.

15. 'Επί πλακός ἐστρωμένης ἐντὸς τῆς
ἐκκλησίας ἀγ. Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος· (ἔκτυ-
πον). "Υψ. 0,42· πλ. 0,25. Πίναξ Γ', ἀριθ. 3.

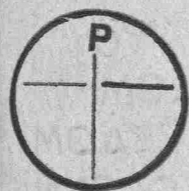
'Ερθάδ[ε κατάκειται
ἢ τῆς μ[ακαρίας μνήμης γεν-
αμέ(νη) Γε.....
ἐνδο[ξοτάτου καὶ λαμπροτάτου
ἀγγο[ούστου].....
του δ[εσπότου ἡμῶν].....
.....

16. Πλάξ ἐστρωμένη ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ
ἀγίου Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος. Υψ. 0,62· πλ.
0,35· (ἔκτυπον).

†ΕΝΘΑΔΕΚ
ΑΤΑΚΙΤΕΠΕ
ΤΡΟΣΟΚΑΙΚΥ
ΖΙΚΗΣ†

†'Ερθάδε κ-
ατάκιτε Πέ-
τρος ὁ καὶ Κν-
ζίκης †.

17. 'Επί πλακός μετ' ἀετώματος (ἔχοντος
ἐντὸς κύκλου σταυρὸν μετὰ τοῦ Ρ), έντετειχι-
σμένης έξωθεν τοῦ ναοῦ τοῦ ἀγίου Θεοδώρου,
ἐπὶ τοῦ βορείου τοίχου αὐτοῦ. "Υψ. 0,34· πλ.
0,20. Dumont, ἀριθ. 86· (ἔκτυπον).

ΕΝΘΑΔΕΚΑΤΑ
ΚΕΙΤΑΙΚΥΡΙΑΛΛΑ
ΓΥΝΗΓΕΝΑΜΕ
ΝΗΕΛΕΥΣΙΟΥ
ΥΠΟΔΙΑΚΟΝ///
ΤΗΣ//////////

'Ερθάδε κατά-
κειται Κυρίλλα,
γυνὴ γεναμέ-
νη 'Ελευσίου
ὑποδιακόν[ου
τῆς [ἀγίας τοῦ Θεοῦ
ἐκκλησίας].

18. 'Επί πλακός μετ' ἀετώματος (ἔχοντος
ἐν τῷ μέσῳ σταυρὸν μετὰ τοῦ Ρ ἐγκεχαραγ-
μένον), έντετειχισμένης έξωθεν τοῦ ναοῦ τοῦ
ἀγίου Θεοδώρου, ἐπὶ τοῦ βορείου αὐτοῦ τοίχου.
"Υψ. 0,30· πλ. 0,18· (ἔκτυπον).

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΟΥΛΠΙΑΣ
ΟΥΑΛΕ ΡΙΗΣ
ΚΕΠΡΙΣΚΑΣ
ΜΕΤΑΠΑΝ
ΤΑΤΟΥΤΟ

'Υπόμνημα
Οὐλπίας
Οὐαλερίης
κὲ Πρίσκας
μετὰ πάν-
τα τοῦτο.

19. Τεμάχιον (ὑψ. 0,14· μήκ. 0,13) μι-
κροῖς χαρακτηρησι τοῦ Η'—Θ' πιθανῶς αἰῶνος,
έντετειχισμένον έξωθεν τοῦ ναοῦ ἀγ. Θεοδώρου
τοῦ Τήρωνος· (ἔκτυπον).

//////////ΥC//////////
///ΟΕ ΔΟΜΗ-///
///САΚΕΒΔΟМ///
///ΥΝΑΟCΕΥΝ///
///ΗΚΟC·ΣΑΝΘ///
///ΑCCEΥΗΡΙΑΝ///
///ΚΑΙΧ//////////
//////////

20. 'Επί πλακός ἐστρωμένης ἐν τῷ ἱερῷ
τῆς ἐκκλησίας ἀγ. Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος."Υψ.
0,27· πλ. 0,35· (ἔκτυπον).

///ΝΘΑΔΕΚΑΤΑΚΗΤΕ///
///ΗCΜΑΚΑΡΙΑCΜΝΗΜΗ///
///ΙΕΤΡΟCΤΡΑΤΙΟΤΙC///
///ΑΙΑΡΜΑΤΟΡΟCΤΕ///
///ΕΤΑΜΔΕΚΕΒΡΙC
INdSd

'Ε]ρθάδε κατάκητε [ὁ
τ]ῆς μακαρίας μνήμη[ς
Πέτρος στρατιότης
κ]αὶ ἀρμάτορος· τε-
λ]ε(ν)τᾶ μη(νὶ) δεκεβρίου
ἰνδ(ικτιῶνος) δ'.

Συνηνωμένα στοιχεῖα ἐν τῇ 2 γραμμῇ.

Σημειωτέον τὴν ὀνομαστικὴν πιῶσιν τῆς
λέξεως ἀρμάτορος, ἥς τὴν σημασίαν ὄρα παρὰ
F. Böcking, Notit. Dignit. σ. 934*.

21. Πλάξ ἐστρωμένη ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας
τοῦ ἀγ. Θεοδώρου· ὑψ. 0,53· πλ. 0,35· (ἔκτυ-
πον).

†ΕΝΘΑΔΕΚΑΤΑ
ΚΙΤΕΠΑΥΛΟC
ΚΑΙΑΝΑΚΣΒΑ
ΡΟC†

† 'Ερθάδε κατά-
κιτε Παῦλος ὁ
καὶ 'Ανακοῦθα-
ρος.

22. 'Επί πλακός μετ' ἀετώματος (ἔχοντος
ἐντὸς κύκλου σταυρὸν ἀνάγλυπτον μετὰ τοῦ
Ρ), έντετειχισμένης έξωθεν τοῦ ναοῦ ἀγ. Θεο-
δώρου, ἐπὶ τοῦ βορείου αὐτοῦ τοίχου. "Υψ. 0,37.
πλ. 0,19. Dumont, ἀριθ. 85.

ΕΝΘΑΚΑ
ΤΑΚΕΙΤΕΔΩ
CΗΘΕΟCΚΑ
ΙΟΔΔΕΛΦΟC
ΚΥΡΙΑΚΟC

*Ερθα κα-
τάκειτε Δω-
σήθεος κα-
ὶ ὁ ἀδελφὸς
Κυριακός.

23. 'Επί πλακός έντετειχισμένης έξωθεν
τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, ἐπὶ τοῦ βορείου αὐτῆς
τοίχου. "Υψ. 0,36· πλ. 0,29.

+ ΕΝΘΑΚΑΤΑΚΙΤΕ
ΕΙΤΙΣΜΑΚΑΡΙ
ΑΣΜΝΙΜΙΣΛΕΟΝ
ΤΙΑΘΥΓΑΤΗΡΕΥ
ΓΕΝΙΣΠΟΡΦΥΡΟ
ΠΟΛΟΥΜΗΝΙΟΚΤΟ
ΒΡΙΣΑΡΧΗΝΙΑΣ Θ +

+ *Ερθα κατάκιτε
εί τις μακαρί-
ας μνήμις Λεο-
ντία θυγάτηρ Εύ-
γερίου Πορφυρο-
πόλου μηνί οκτο-
βρίου ἀρχή ινδ(ικτιῶνο)ς θ' +

24. Ἐπί τεμαχίου πλακῶς (ὑψ. 46· πλ. 0,45), ἐντὸς τῆς αὐλῆς τοῦ ναοῦ ἁγίου Θεο-
δώρου τοῦ Τήρωνος.

ΣΕΒΙΑΣ ΚΤΩΝΤΕΚΝΩΝΑΥΤΩΝ +
...Εὐ]σεβίας καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν +

25. Ἐπί πλακῶς ἐντετειχισμένης ἔξωθεν
τῆς ἐκκλησίας ἁγ. Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος·
(ἐκτυπον). Ὑψ. 0,30· πλ. 0,40. Πίναξ Γ',
ἀριθ. 12.

+ +
*Ερθα κατάκι-
ται Προ(ι)σκοῦ
δεκανός
τῶν Μακε-
δονιαρῶν
ΘΝΣΚΙΑΣ (sic)

26. Ἐπί πλακῶς ἐστρωμένης ἐντὸς τῆς ἐκ-
κλησίας ἁγ. Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος· (ἐκτυ-
πον). Ὑψ. 0,41· πλ. 0,39. Πίναξ Γ', ἀριθ. 7.

+ *Ερθάδε κα-
τάκιτε ὁ τῆς μακα-
ρίας μνήμις Μαρί-
νος στρα(τιώ)τις υἱὸς Βα-
ΠΖΤΨΚΑ (sic) καὶ τὰ
γνήσια αὐτοῦ τ-
έκνα· τελευτ-
ᾶ μην(ρι) σεπτεμβρίου
πέμπτη ινδ. δ'.

27. Ἐπί πλακῶς ἐντετειχισμένης ἔξωθεν
τῆς ἐκκλησίας ἁγ. Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος·
(ἐκτυπον). Ὑψ. 0,57· πλ. 0,32. Πίναξ Γ',
ἀριθ. 2.

+ *Ερθα κατ-
άκιτε ὡ τις μ-
ακαρίας μν[ή-
μις Ἰωάννης
πραγματευ-
τις, υἱὸς Προί-
κου, κόμ(η)ς Μαγζά-
ρθων. Τελευτ-
ᾶ μην(ρι) ἰουλλίου καὶ ἰν-
δ(ικτιῶνος) ε' +

28. Πλάξ εἰς δύο τεμάχια ἐστρωμένη σχε-
δὸν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δαπέδου τῆς ἐκκλησίας
τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος· (δύο ἐκτυ-
πα). Ὑψ. 1,73· πλ. 0,75. Πίναξ Δ', ἀριθ. 1.

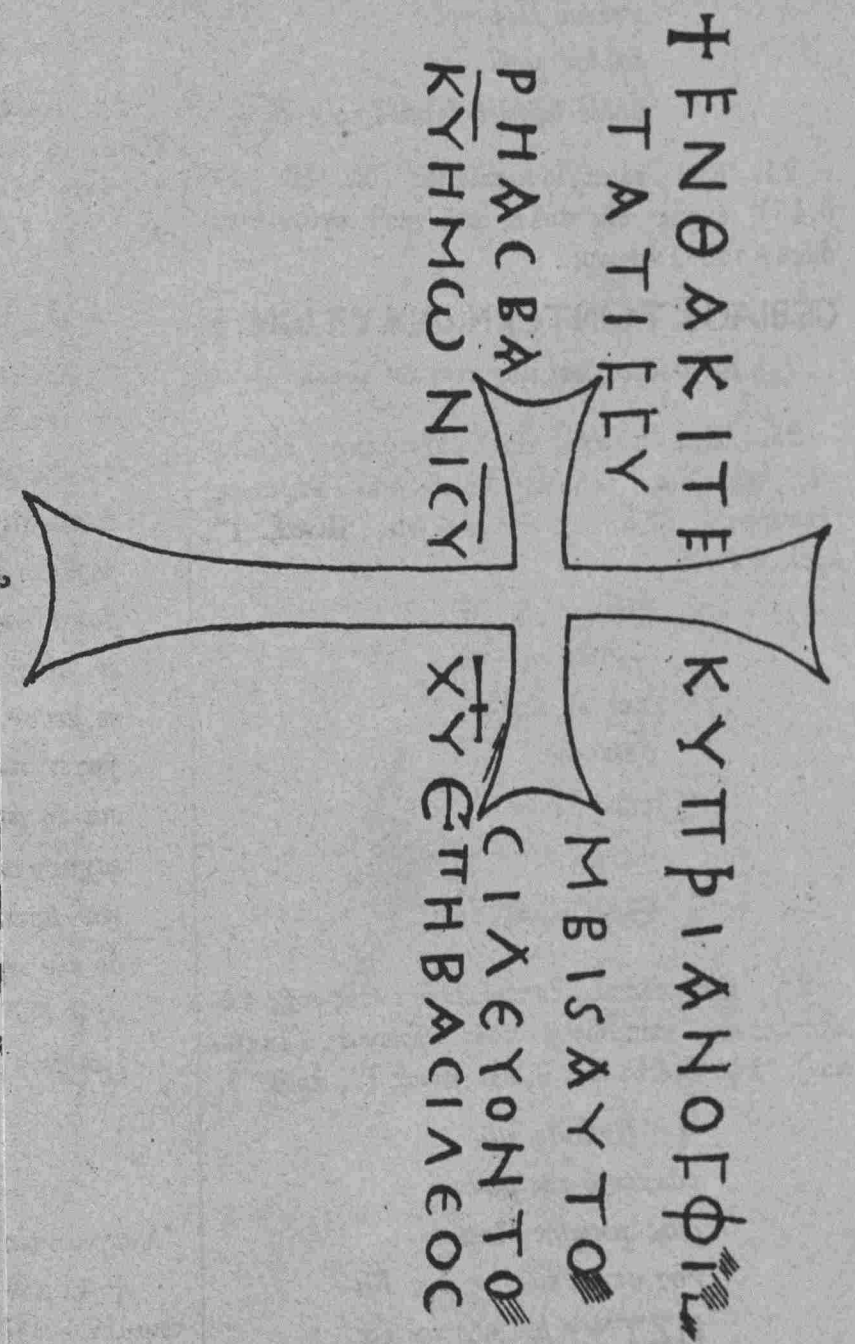
+ Εἰ μὲν ὦ ἄνδρες μὴ δα-
κρῶν πρὸς συντρημῶν καρδη-
ας ἐκαλή καιρὸς καὶ λύπης ὁδὸς
τα τῆς ψυχῆς κατέρουχεν εσθι-
τήρια τάχα δὴ λησ οδὸν καὶ κατε-
ρουν ὁ λόγος περὸ μενος καίπερ τῆ
μοναδία προήλλετο μάλλον ἢ τὸς
ἐν ἀσπὴ θορύβοις τῆς δε οὐτος ὄν περ
ἡς μέσον ἀγαγεῖν ὑμῖν ὁ λόγος προή-
γαγεν πλεξόν ἐρχώμε οὐτος ὁ ἐν ο-
σια τῆ μνημῆ πῆρ ἡμῶν ὅς καὶ ἐν τῆ
ἐσχατῆ αὐτοῦ ἡμέρα τον ἀγγελη-
κον μετιληφεν βίον δουλευσας
δε τὸς ἀγιωτατοῖς ναὺς τον [θ]ῦ
ὅς δι θῶ φίλω πρὸς κῆν ἐξεδη-
[μη]σεν. μνημῆ ἀυγουστ(ω) γ ινδ. εἰ
[ετ]οὺς
στῆ (=882).

Ἄναγνωστέον ἴσως τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ὧδε·

+ Εἰ μὲν, ὦ ἄνδρες, μὴ δακρῶν πρὸς συν-
τρημῶν καρδίας ἐκάλει καιρὸς καὶ λύπης ὡδὸς
τὰ τῆς ψυχῆς κατέρουχεν αἰσθητήρια — τάχα
διὰ λείας ὁδοῦ καὶ καταί ροῦν ὁ λόγος περὸ με-
νος, καίπερ τῆ μοναδία προεἴλετο μάλλον ἢ
τοῖς ἐν ἀσπὴ θορύβοις. Τίς δὲ οὗτος ὄνπερ εἰς
μέσον ἀγαγεῖν ἡμῖν ὁ λόγος προήγαγεν πλέξων

Πίναξ Δ'

1 + ΕΙΜΕΝ
ΚΡΥΘΝΠΡ
ΑΣΕΚΑΛΕ
ΤΑΤΗΣΨ
5 ΤΙΡΗΑΤΑΧΑ
ΡΟΥΝΟΛΟΓΟΙ
ΜΩΝΑΔΗΑ
ΕΝΑΣΤΗΘΟΙ
ΠΣΜΕΣΟΝΑΓ
10 ΓΑΓΕΝΠΛΕΞ
ΣΙΑΤΗΜΝΗΚ
ΕΣΧΑΤΗΑΥ
ΚΟΝΜΕΤΙΑ
ΔΕΤΥΣΑΓΗ
15 ΟΣΔΙΘΩΦΙ
ΕΝΣΜΙ

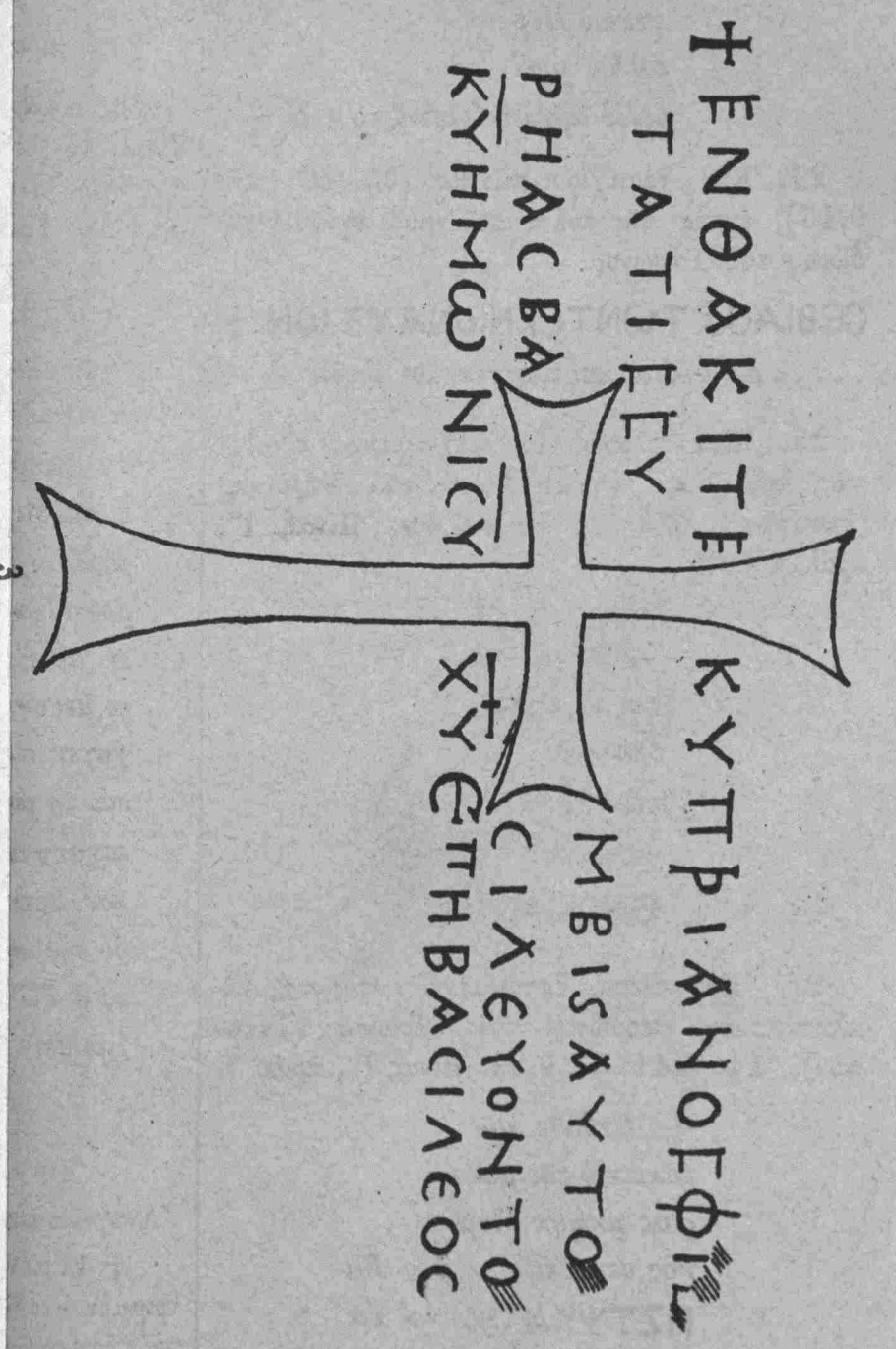

SISMANOGLIO
MEGARO

1 + ΕΙ ΜΕΝ ΨΑΝΔΡΕΣ ΜΗΔΑ
 ΚΡΥΟΝ ΠΡΟΣ ΣΥΝΤΡΗΜΩΝ ΚΑΡΔΗ
 ΑΣΕΚΑΛΗΚΑΙ ΡΟΣΚΑΙ ΛΥΠΗΣ ΟΔΗΣ
 ΤΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΚΑΤΕΡΥΧΕΝΕΣ ΘΙ
 5 ΤΙΡΗΑΤΑ ΧΑΔΗΛΗ ΔΣ ΟΔΙΚΑΙ ΚΑΤΕ
 ΡΟΥΝ Ο ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΟΜΕΝΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡ ΤΗ
 ΜΩΝΑΔΗ ΠΡΟΗΛΕΤΟ ΜΑΛΩΝ Η ΤΥΣ
 ΕΝΑΣ ΤΗ ΘΟΥ ΒΥΣ ΤΗΣ ΔΕ ΧΤΟΣ ΟΝ ΠΕΡ
 ΗΣ ΜΕΣ ΟΝ ΑΓΑΓΗ Η ΜΗ Η ΟΛΟΓΟΣ ΠΡΟΗ
 10 ΓΑ ΓΕΝ ΠΛΕΖΟΝ ΕΡΧΩ ΜΕ ΟΥΤΟΣ Ο ΕΝ Ο
 ΣΙΑ ΤΗ ΜΗ ΜΗ ΠΗΡΗ ΜΟΝΟΣ ΚΑΙ ΕΝ ΤΗ
 ΕΣΧΑΤΗ ΑΥΤΩ Η ΜΕΡΑ ΤΟΝ ΑΓΓΕΛΗ
 ΚΟΝ ΜΕΤΙ ΛΗΦΕΝ ΒΙΟΝ ΔΥΛΕΥΣΑΣ
 ΔΕ ΤΥΣ ΑΓΗΩΤΑ ΤΟΙΣ ΝΑΥΣ ΤΩ
 15 ΟΣ ΔΙΘΩ ΦΙΛΩ ΠΡΟΣ ΚΝΕΖΕΔΗ
 ΜΕΝ ΜΗΝ Η ΑΥΓΥΣΤΩ ΓΙΝΔΕΙ

ΣΤΘ

ΟΔΕ ΤΕ ΘΑΓΓΕΟΔΥΛΟΣ ΤΩ
 ΔΑΣΜΕΙΟΣ ΔΙΑΚΟΝΟΣ ΚΥ ΤΤΟΡ ΤΟΝ ΙΓ
 ΟΝ ΑΡΥΡΟΝ ΕΤΕΛΙΘΕΙ ΔΕ ΜΗ ΦΙΖΗ
 Η: ΕΤΟΛΣ ΤΩΤ: ΚΑΤΑΡΑΝ ΔΕΝ ΑΕΧΗ ΑΠΟ
 ΚΥ ΤΩ ΠΑΝΤΟ ΚΡΑΤΟΡΟΣ ΟΣ ΤΗ ΣΑΝ
 ΤΟ ΠΩ ΣΗ ΑΝ ΞΗ ΤΟΝ ΔΕ ΤΟΝ ΔΑΦΗ
 ΕΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΣΕΟΣ ΤΩ ΤΩ ΤΩ ΤΩ

ἔρχομαι. Οὗτος ὁ ἐν ὁσίᾳ τῇ μνήμῃ πατρῶν ἡμῶν, ὅς καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ αὐτοῦ ἡμέρᾳ τὸν ἀγγελικὸν μετέληφεν βίον, δουλεύσας δὲ τοῖς ἁγιοτάτοις ναοῖς τοῦ Θεοῦ. Ὡς δὴ Θεῶ φίλῳ, πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν, μηνὶ αὐγούστῳ γ', ἰνδικτιῶνος ιε', ἔτους ςτλ' = 882.

29. Ἐπί πλακὸς ἐστρωμένης ἐν τῇ πρὸς δ. τῶ εἰσιόντι ὑποστάσει τῆς ἐκκλησίας τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου (δύο ἔκτυπα). "Υψ. 0,40· μήκους 0,075. Πίναξ Δ', ἀριθ. 2.

Ἔοδε τέβαπτε ὁ δοῦλος τοῦ [Θεο]ῦ Βασίλειος διάκονος καὶ (κ)τίτορ τον ἀγιον Ἀν(α)ργύρον· ἐτελιοθει δὲ μ(η)ρῆ φε(νρ) κζ'. ἡθδ.

ἡ'. ἔτους ςνογ: Κατάραν δὲ τὰ ἔχη ἀπὸ κ(νρῖο)ν Θ(εο)ῦ παρτοκράτορος ὄσσης ἂν τολμῖση ἀνέξην τόνδε τὸν τάφων ἕως τίς ἐλεύσεος τοῦ ν(ιο)ῦ τοῦ Θ(εο)ῦ.

Τὸ ἔτος 6473 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ 965. Ἀξιοσημείωτον δὲ ὅτι νῦν πρῶτον γνωρίζομεν βεβαίαν χρονολογίαν τοῦ μωρίου τὰ. Ἴδε τὴν γραμμὴν 4· κατάραν δὲ τὰ ἔχη

30. Ἐπί τοῦ χεῖλους κυκλοτεροῦς μαρμαρίνης λεκάνης (διαμ. 0,38) εὑρισκομένης ἐν τῶ ἱερῶ τῆς ἐκκλησίας τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου (ἔκτυπον). Πίναξ Γ', ἀριθ. 9.

Κ(ύρι)ε βο[ήθει τ]ὸν δοῦλον σου Ἡοάνη τοῦ κ(τ)ήτορ(ος) μ(η)ρῖ) ἡ' ? ἔτους ςτό' ?

Τὸ ἔτος 6370 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ 862.

31. Ἐπί τεμαχίου πλακὸς ἐστρωμένου ἐξωθεν τῆς ἐκκλησίας τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου. "Υψ. 0,57· πλ. 0,44· (ἔκτυπον).

///
///Θ Α Κ Α Τ Α Κ Ι
///Α Σ Τ Ε Ρ Ι Ο Τ
///Μ Α Κ Α Ρ Ι Α Σ Μ
///Η Σ Κ Ω Μ Η Σ Κ
Ο Μ Ν Ε Ω Ν
//////////

"Εν]θα κατάκι-
ται] Ἀστέρις ὁ τ-
ῆς] μακαρίας μ-
νήμ]ης κόμης Κ-
ομνέων.

Μίαν περίπου ὄραν Β τοῦ Πανίου κεῖται τοποθεσία Κομνηνὰ λεγομένη, ἔχουσα πιθανῶς σχέσιν πρὸς τὰ Κομνέων.

32. Ἐπί πλακὸς ἐστρωμένης αὐτόθι (ἔκτυπον). "Υψ. 0,52· πλ. 0,30. Πίναξ Γ', ἀριθ. 11.

Ἀγρία Χα-
ριτίου Χρει-
στιαρῆ ἐν-
θάδε κείμ-
αι.

33. Ἐπί πλακὸς ἐστρωμένης αὐτόθι.

ΕΝΘΑΔΕ///
ΤΑΙΗΔΟΥΛΗ///
ΘΥΜΑΡΙΑ///
///ΙΡΓΕΝΑ///
ΓΕΟΡΓΙΟ///
ΕΡΟΝΕ

Ἐνθάδε [κατάκει-
ται ἡ δούλη [τοῦ
Θ(εο)ῦ Μαρία, [θυγά-
τ]ῆρ γενα[μῆν
Γεοργί]ο[υ. . . . .

34. Αὐτόθι, τεμαχίον.

ΝΘ Α Κ Α ///
Τ Α Ι Σ Α Ι Ι ///
Ι Ο Κ Ω Ι Ι ///
Ο Ι Α ///

35. Ἐπί πλακὸς μαρμαρίνης, ἐστρωμένης ἐν τῶ νάρθηκι τῆς ἐκκλησίας τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου (ἔκτυπον). "Υψ. 0,48· πλ. 0,28. Πίναξ Γ', ἀριθ. 13.

+ ΕΣΛΗ///
ΚΙΣΝΙΟ///
ΗΤΟΣ///
ΜΙΝΗ///
ΡΑΣ'////

36. Τεμαχίον πλακὸς ἐστρωμένον ἐν τῶ αὐτῶ νάρθηκι (ἔκτυπον). "Υψ. 0,45· πλ. 0,58. Πίναξ Γ', ἀριθ. 5.

... πλάκα με καλίπτει...
... πάσα δόξα τοῦ β[ίου]...
... ἔος τοῦ μηνήματο[ς]...
... σε θρηνητος ἔος τοῦ τ...
... ὅ]πος ἴδη ὁ?.....

37. Ἐπὶ πλακὸς ἐντετειχισμένης ἔξωθεν τοῦ περιβόλου τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, πρὸς ἀριστερὰν τῷ εἰσιόντι σχήματος τετραγώνου. Ὑψ. 0,48· μήκ. 0,57. Ἐν τῷ μέσῳ σταυρὸς μεταξὺ δύο φοινίκων, ἔχων ὑπὸ τὸ δεξιὸν κέρασ κύκλον παριστῶντα ἀστέρα. Εἰς τὰς ὑπεράνω δὲ αὐτοῦ δύο τῆς πλακὸς γωνίας παριστῶνται πρὸς ἀριστερὰν μὲν μικρὸς σταυρὸς, πρὸς δεξιὰν δὲ κύκλος μετὰ πολλῶν κυματοειδῶν γραμμῶν, παριστῶν πιθανῶς τὸν ἥλιον. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἀναγινώσκειται ἐπιγραφή τοῦ ΙΑ' πιθανῶς αἰῶνος (ὅρα τὸ πανομοιότυπον ἐν Πίνακι Γ', ἀριθ. 8).

Τῶν ἐν Νικαία καὶ πάντων τῶν ἀγίων.

38. Ἐπὶ μαρμάρου σχήματος τετραγώνου παραλληλογράμμου, ἐντετειχισμένου ὀπισθεν τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐκκλησίας τῶν Εἰσοδίων (ἐκτυπον). Ὑψ. 0,64· μήκους 0,105. Τὰ στοιχεῖα ὑψ. 0,07. Πίναξ Γ', ἀριθ. 14.

Αἰτῶ τὴν λύσιν τῶν...

39. Τεμάχιον πλακὸς μετὰ πλαισίου, ἔχοντος ἐν ἀναγλύφῳ μέγαν σταυρὸν. Ἐντετειχισμένον εἰς τὴν προσκομιδὴν τοῦ ναϊδρίου τῆς ἁγίας Βλαχέρνης (ἐκτυπον). Μήκους 1", 03. Πίναξ Γ', ἀριθ. 15.

... ἀβερα μη(νὶ) φε(υρουαρ.) η' ἰνδι. ιε' ἔτ(ους) 'ςχ' ἡμ(έρα) δ' †

Τὸ ἔτος 6600 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ χριστιανικὸν 1092.

40. Ἐξώθεν τοῦ τουρκικοῦ τεμένουσ ὁ διάκονος Ἰερόθεος ἠγόρασεν ἐκτενὲς γήπεδον παραθαλάσσιον σχεδὸν καὶ παραπλεύρως τῆς ἐκβολῆς τοῦ ποταμίου, ὅστις διαχωρίζει τὸ Πάνιον ἀπὸ τῶν γαιῶν τῶν κατοίκων. Μεταβαλὼν δὲ τοῦτο εἰς κῆπον ἀνεκάλυψε χριστιανικὸν τά-

φον (ἴδε ἀριθ. 41) καὶ τὰ ἐρείπια ἀρχαίου μεγάλου χριστιανικοῦ ναοῦ, οὗ καὶ τὰ θεμέλια ἀνεῦρε βραδύτερον. Τοὺς δὲ λίθους τούτου, ἐν οἷς εὑρηται καὶ μία τετράπλευρος στήλη Ἑρμῶν μετὰ τοῦ συνήθους ἀνδρικοῦ μορίου, συνεσώρευσεν εἰς ἰδιαιτέρον τόπον. Ἐν ἰδιαιτέρῳ δὲ θέσει κατεσκευάσατε πρόχειρον προσκύνημα, ἐν τῇ νύμφῃ τοῦ ὁποίου κατέθηκεν αὐτόθι εὑρεθὲν τεμάχιον μαρμαρίνου προσώπου ὡραίας τέχνης. Ἐνεῦρεν ἐπίσης ἐπιστήλια ἀρχαῖά τε καὶ χριστιανικά, ὡς καὶ πολυκρήμα τεμάχια ἀγροίκου μωσαϊκοῦ. Ἐκ τῶν αὐτόθι δὲ εὑρεθεισῶν ἐπιγραφῶν ἀνήκει ἡ ὑπ' ἀριθ. 10 καὶ τὸ ἐπόμενον βυζαντιακὸν τεμάχιον, φυλαττόμενον τανῦν ἐν τῷ οἰκήματι τοῦ κήπου.

ΕΛΕΥΤΟΒΡΙ

41. Ὁ δὲ μνησθεὶς τάφος κείμενος in situ ἔχει σχῆμα τετραγώνου, περιλαμβάνων ἔτι καὶ νῦν τὰ ὀστᾶ τοῦ πρεσβυτέρου Νικολάου (ΙΑ' αἰῶνος) καὶ κεκαλυμμένος ὑπὸ πλακὸς μετ' ἀναγλύφῳ κοσμημάτων, φερούσης δὲ ἐπὶ μιᾶς ἄκρας τὴν ἐπιγραφὴν

Νικόλαος πρ(εσβύτερος) δοῦλος Χ(ριστο)ῦ †

"Ὁρα τὸ πανομοιότυπον ἐν Πίν. Γ', ἀριθ. 16.

42. Ἐν τῇ συνοικίᾳ Παζνὶ ἀνεκαλύφθησαν πρὸ διετίας τὰ ἐρείπια ἀρχαιοτάτης ἐκκλησίας, ἐν οἷς πλὴν διαφόρων ἐπιστηλίων μετὰ σταυρῶν καὶ ἄλλων ἀξιοσημειώτων χριστιανικῶν ἀρχιτεκτονικῶν τεμαχίων, εὑρέθησαν καὶ μνημεῖα προχριστιανικά, ὡς μέρος ἀγαλματίου τοῦ Σειληνοῦ. Ἐν τοῖς χριστιανικοῖς μνημείοις σημειώσεως ἄξιον εἶνε τεμάχιον μαρμαρίνου προσώπου ἁγίας γυναικὸς. Τὰ ἐρείπια ταῦτα συσσωρευθέντα περιτειχίσθησαν· τὸ δὲ ὑπαιθρον τοῦτο οἰκοδόμημα σεμνυνόμενον ἐπ' ὀνόματι τῶν Γενεθλίων τῆς Παναγίας, χρησιμεύει τανῦν ὡς προσκύνημα. Ἐξώθεν δὲ τοῦ περιτειχίσματος ἐνετειχίσθησαν διάφοροι ἐπιγραφαὶ εὑρεθεισῆσαι αὐτόθι, καὶ ἰδίᾳ τὰ ἐπόμενα τεμάχια.

1. ICAMK
2. TIHTWΛNdII
3. OPIIN
4. AΓIOI

5. AKARIAC
6. MNHI
7. OC
8. AΠPILI
9. EN
10. ENΘAΔE
11. ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ
LCIIDL

11. Ἐπὶ πλακὸς (μετὰ τριῶν σειρῶν σχεδὸν ἐφθαρμένων) εὑρισκομένης ἐντὸς τοῦ περιτειχίσματος. Διέκρινά τάδε τὰ στοιχεῖα.

CEPΓIOC
OTHC...PIACMN-IMHC
ΓE.....

† Ἐρθα κατάκειται] Σέργιος ὁ τῆς [μακα]ρίας μηνῆτος γε[νάμενος]

Δ'

Σημειώσεις τοπογραφικαὶ καὶ ἐπιγραφικαὶ ἐκ Κοῦμπαγ, Ἁγίας Ἀρνης, Ἀβδίμ, Γάνον, Χώρας, Μυριοφίτων, Ἐξάμιλλου, Πλαγιάριου καὶ Καλλιπόλεως¹.

Τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1885 ἀναχωρήσας ἐκ Πανίου διὰ Καλλιπόλιν προὔτιμησα νὰ ταξειδέσω κατὰ ξηρὰν, ἀκολουθῶν πάντοτε (καθόσον ἐπέτρεπον τοῦτο ὁ καιρὸς καὶ αἱ περιστάσεις) τὴν παραθαλασσίαν ὁδόν.

1. Ἀπὸ Πανίου, μετὰ ὁδοπορίαν 3/4 ὥρας, ἔφθασα εἰς τὴν παράλιον ἑλληνικὴν κωμόπολιν Κούμ-παγ, κατοικουμένην ὑπὸ 420 οἰκογενειῶν, διατηρουσῶν ἐν κοινὸν σχολεῖον μετὰ δύο ἀνωτέρων τάξεων. Ἡ κωμόπολις αὕτη (πατὴρ τοῦ νῦν σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κυρίου Γρηγορίου Καλλιδοῦ) κεῖται ἐπὶ ἀρχαίας θέσεως, καὶ ἰδίᾳ βυζαντινῆς, ἥς τὸ ὄνομα ἀγνοεῖται. Οἱ κάτοικοι κατὰ παράδοσιν ὀνομάζουσιν αὐτὴν Χρυσόμυλλον, δεικνύοντες μάλιστα καὶ ὠρισμένην οὕτως ὀνομαζομένην θέσιν ὑπερκειμένην τῆς κώμης, παρὰ τὴν συνήθη πρὸς Δ ὁδόν, δι' ἧς μεταβαίνουσιν εἰς Γάνον. Αὐτόθι διακρίνονται ἰκανὰ ἔχνη παχέος βυζαντιακοῦ τεύχους· τοιαῦτα δὲ ἀρχαίων οἰκή-

σεων ἔχνη φαίνονται καὶ ΒΑ, ἐνθα μάλιστα σώζεται καὶ ἡμελημένον ἐξωκκλήσιον περιέχον τοιχογραφίας τοῦ ΙΓ' καὶ ΙΔ' αἰῶνος. Ὁ περὶ αὐτὴν δὲ τόπος χρησιμεύει τανῦν ὡς νεκροπόλις.

2. Ἐν τῇ μεσαίᾳ ὑποστάσει τῆς ἐν τῇ κωμοπόλει ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ δαπέδου ἐστρωμένη μαρμαρίνη πλάξ (ὑψ. 0,75· μήκ. 0,55) φέρουσα τὴν ἐπομένην ἀρχαιοτάτην νεκρικὴν χριστιανικὴν ἐπιγραφὴν.

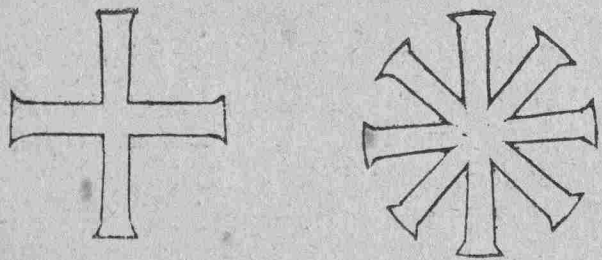
ΑΓΩΣΤΕΙΝΟΥ
ΚΑΙ ΠΑΤΡΟΦΙΛΑΣ
ΚΑΠΙΤΩΛΙΝΑ
ΘΥΓΑΤΗΡΕΝΘΑ
ΚΑΤΑΚΕΙΤΕ

Ἀγωστεινον | καὶ Πατροφίλας | Καπιτωλινα θυγάτηρ ἔρθα | κατάκειται.

1) Ἀνεγνώσθησαν ἐν συνεδριάσει τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, τῇ 5 Ἀπριλίου 1886.

περί τὸν Γ' αἰῶνα. Ἡ δὲ ἑλληνικὴ μορφή τῶν ῥωμαϊκῶν ὀνομάτων A(u)gustinus καὶ Capito-
lina δὲν ἀπαντᾷ ἐν ἄλλοις μνημείοις, τοῖς
ἐμοὶ γνωστοῖς.

3. Ἐκ Κούμ-παγ βαίνοντες τὴν παραθαλασ-
σίαν ὁδὸν, διερχομένην ἐπὶ βουνῶν ἀπὸ τῆς
θέσεως Χρυσομύλου, ἀφικνούμεθα μετὰ ἡμί-
σειαν ὥραν εἰς μονῦδριον τετιμημένον ἐπ' ὀνό-
ματι τοῦ ἀγίου Νικολάου, κείμενον δὲ ἐντὸς
μικρᾶς ἀλλ' ἀρκούντως εὐρείας κοιλάδος ἀνοιγο-
μένης πρὸς τὴν θάλασσαν. Τὸ μονῦδριον τοῦτο
περικυκλούμενον καὶ ὑπὸ εὐδένδρων κήπων κει-
ται πλησίον τῆς θαλάσσης· ἡ δὲ ἐκκλησία αὐτοῦ
ἰδρυταὶ ἐπὶ τῆς θέσεως ἀρχαίου χριστιανικοῦ
ναοῦ, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἐν αὐτῷ συσσωρευμένα
τεμάχια διαφόρων μαρμάρων. Ἐντὸς τῆς ἐκ-
κλησίας, παρὰ τὴν θύραν (πρὸς ἀρ.), ἀνεκαλύφθη
χριστιανικὸς τάφος, διατηρούμενος τανῦν ἐν τῇ
θέσει του (in situ) σῶος καὶ ἀβλαβής. Ἔχει
μῆκος 1^μ, 88 καὶ πλ. 0,58· βῆθος δὲ 0,52.
Τὰ χεῖλη αὐτοῦ ὑψοῦνται ἀκριβῶς μέχρι τοῦ δα-
πέδου τῆς ἐκκλησίας, αἱ δὲ πλευραὶ του σύγκειν-
ται ἐκ τεσσάρων μαρμαρίνων πλακῶν πᾶχους
0,11, καλυπτομένων ὑπὸ καλῶς ἀναγεγλυμ-
μένων κοσμημάτων (ἀξίων ἀπεικονίσεως) με-
τὰ σταυρῶν κατὰ τὰ ἐξῆς σχήματα,

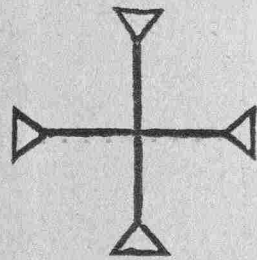
μαρτυροῦντα ἱκανῶς ἀρχαίαν ἐποχὴν, ἣν προσ-
επιβεβαίωσι καὶ ὁ χαρακτήρ τῶν γραμμάτων
τῆς ἐπομένης ἐπιγραφῆς, ἀναγινωσκομένης
ἐπὶ πλακῶς (ὑψ. 0,65· πλ. 0,34· πᾶχ.
0,04) εὐρεθείσης ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ τάφῳ, οὗ
τὸ κάλυμμα συνίσταται ἐκ μαρμάρου σχήμα-
τος γωνιώδους σκάφης μετὰ δύο παραλλήλων
πλευρῶν· ἐπὶ τῆς μιᾶς δὲ αὐτῶν ἀναγέγλυπται
ὁμοίως σταυρός. Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτω·

ΜΝΗΜΑ
ΓΛΥΚΕΡΙΟΥ
ΚΑΤΗΓΥ
ΝΕΚΟΣ ΑΥ
ΤΟΥ ΠΡΙΣΚΑΣ

Μνημα
Γλυκερίου
κα(ι) τῆς γυ-
ρεκὸς αὐ-
τοῦ Πρίσκα.

Τὰ στοιχεῖα ἔχουσιν ὑψ. 0,05. Ἐν τῇ τρί-
τῃ σειρᾷ παρελείφθη ὑπὸ τοῦ λιθοξόου τὸ ε τοῦ
καὶ συνδέσμου.

Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ σώζονται προσέτι (in situ),
καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ ἱερῷ βήματι, μωσαϊκοῦ μεγάλα
τεμάχια ἐκ λίαν μικρῶν πολυχρῶμων πλακῶν.
Ἰκανὰ ἐπίσης μάρμαρα φέρουσι σταυρούς, ἐξ
ῶν εἰς ἔχει τὸ ἐπόμενον σχῆμα

Εὐρίσκονται δ' αὐτόθι καὶ βάσεις στηλῶν, ὡς
καὶ τεμάχιον μαρμαρίνης λεκάνης.

4. Ἀπὸ τῆς ἐνοριακῆς ταύτης μονῆς ἀκο-
λουθήσας τὴν πορείαν μου ἔφθασα μετὰ 1/4
ῶρας εἰς ὑψηλὴν ἀμπελόφυτον θέσιν, ἔνθα
ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις τὸ μοναχικὸν σχῆμα ὑπο-
δύς Χατζῆ Κοσμᾶς, πωλήσας τὴν κτηματι-
κὴν περιουσίαν του, ἠγόρασεν ἱκανῆς ἐκτά-
σεως γῆν περιλαμβάνουσαν τρισυπόστατον ἡ-
ρειπωμένην ἐκκλησίαν τετιμημένην ἐπ' ὀνόμα-
τι τῆς Παναγίας τῆς Γαλατερῆς. Ταύτην δὲ
εἰς μονὴν μεταβαλὼν ἀνήγειρε τῷ 1885, δια-
τηρήσας τὸ ἀρχικὸν σχῆμα τοῦ ἱεροῦ βήματος·
ἀνασκάψας δὲ καὶ τὸν περὶ αὐτὸν τόπον ἀνεῦ-
ρε διάφορα μάρμαρα χριστιανικῆς ἀρχιτεκτονι-
κῆς, ὡς κιονόκρανα κτλ. Ἐν δὲ μάρμαρον ἐντε-
τειχισμένον ἐξῶθεν φέρει σταυρὸν κατὰ τὸ ἀ-
κόλουθον σχῆμα

ὅπερ ἀναμιμνήσκει τὸν παρόμοιον ἐπὶ μολυβδο-
βούλλων σταυρὸν. Σὺν ἄλλοις δὲ μαρμαροῖς ἀ-

SISMANOGLIO
MISAKO

νεῦρε μεγάλην βάσιν στήλης ἔχουσαν μῆκος 0,56 καὶ γράμματά τινα, μαρτυροῦντα ὅτι πρότερον ὁ λίθος κυβικοῦ ὦν σχήματος ἔφερεν ἐπιτύμβιον ἐπιγραφὴν, ἧς διακρίνονται ἔτι τὰ ἐπόμενα μέρη.

5. Ἀπὸ δὲ τῆς θέσεως ταύτης ὑπερβάς ὕψωμα ὄρεινὸν ἐπανεῦρον τὴν συνήθη ἀπὸ Κοῦμ-πάγ ὁδόν, ἣν διερχόμενος εἶχον ἐξ ἀριστερῶν τὴν θάλασσαν τῆς Προποντίδος· ἔφθασα δὲ μετ' ὀλίγον εἰς ἀμπελόφυτον πρὸς δεξιᾶν ἐπίπεδον τόπον εἰσχωροῦντα μεταξύ βουνῶν. Ἐντεῦθεν ὑπάρχει στενωπάτη ἀσυνείθιστος ὁδός, ἣν ἀκολουθήσας ἐπὶ τέταρτον ὥρας, ἀπὸ τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ, ἔστην ἐν μέσῳ κοίλης τοποθεσίας, ἐν ἣ ὑψοῦνται οἱ τοῖχοι λίαν μεγάλης ἐκκλησίας περιλαμβανούσης διάφορα μάρμαρα μεταξύ δενδρυλλίων καὶ ἀκανθῶν. Δυστυχῶς ἐπλησίαζεν ἡ νύξ καὶ τὸ ὑπολειπόμενον τῆς ἡμέρας φῶς δέν μοι ἐπέτρεψε νὰ ἐκτεθῶ εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἀγρίαν ταύτην τοποθεσίαν πρὸς ἀρχαιολογικὰς ἐρεῦνας. Ἀρκοῦμαι δὲ μόνον νὰ σημειώσω, ὅτι τὰ εἰρηπια τῆς μεγάλης ταύτης ἐκκλησίας, τιμωμένης, κατὰ παράδοσιν, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Χριστοφόρου, μαρτυροῦσι τὸ μὲν ἱκανῶς ἀρχαίαν ἐποχὴν, τὸ δὲ ὅτι ἀνῆκεν εἰς μεγίστην μονήν.

6. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν κεντρικὴν ὁδὸν ἠκολούθησα ἐπὶ τινα λεπτά αὐτὴν καὶ μετὰ μικρὸν διελθὼν ἐξ ἀριστερῶν ἀμπελώνας καὶ κήπους, κατῆλθον εἴτα ὄλως ἀπότομον καὶ ὑψηλὸν βουνόν. Ἡ κεντρικὴ ὁδός, ἣν ἤδη εἶχον ἀφήσει, ἄγει πρὸς τὸ διαβόητον ὑψηλότατον πετρῶδες καὶ ῥιψοκίνδυνον ὄρος Τσελεπή-γιολὸν λεγόμενον. Ἡ ἀποτομωπάτη δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν κατωφέρεια αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡ τοῦ προσημειωθέντος ὕψωματος, σχηματίζουσι βαθυτάτην τριγωνοειδῆ φάραγγα, περικλείουσαν μικρὸν εὐδενδρον παραθαλάσσιον τόπον, ἐν ᾧ ἱδρύται ἐνοριακὴ μονή, προσηρτημένη τῇ μητροπόλει Γάνου καὶ Χώρας καὶ περιέχουσα ἱκανὰ κελλία καὶ μοναχοὺς ὀκτώ. Ὁ ὕψισθεν αὐτῆς μικρὸς γωνιώδης τόπος κατέχεται ὑπὸ κήπου. Ἡ ἀπομεμονωμένη δὲ καὶ δυσπρόσιτος αὕτη μονὴ τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι

τῶν ἁγίων Ἰωακείμ καὶ Ἄννης¹. Ἡ ταῦν ὑπάρχουσα ἐκκλησία αὐτῆς κατέχει τὴν θέσιν ἐτέρας παλαιότερας, ἀνακαλυφθείσης ἐν ἔτει 1822 καὶ ἀνακαινισθείσης τῷ 1842 παρὰ τοῦ ἐκ Νεοχωρίου Ἰγνατίου ἱερομονάχου, Τιμοθέου τε καὶ Γρηγορίου καὶ ἄλλων μοναχῶν. Τότε δὲ εἶχεν ἀνευρεθῆ καὶ μάρμαρον ἐνεπίγραφον, μαρτυροῦν τὴν ἀρχαιότητα τοῦ ναοῦ. Τὸ μάρμαρον τοῦτο, τεθραυσμένον εἰς δύο τεμάχια, διέσωσαν οἱ ἀνιδρυταὶ καὶ ἐνετείχισαν ὑπερθεῖν τῆς σημερινῆς τοῦ ναοῦ θύρας. Λέγει δὲ ἡ ἐπιγραφὴ αὐτοῦ ταῦτα· α' Ἀρεκαινήθη ὁ ναὸς τῶν ἁγίων καὶ δικαίων Ἰωακείμ καὶ Ἄννης μνημῆ μαίω δ' ἰ(ν)δ(ικτιῶνος) ιδ', ἔτ(ονε) ρ(σφπε)', διὰ συνδρομῆς Κοσμά καὶ Ἰω(άννου) καὶ σὺν τοῖς ἐν Χ(ριστῷ) ἀδελφότητος². Ἐκ τῆς ἐν ἀρχῇ λέξεως βεβαιούται ὅτι ὁ ναὸς ἦν παλαιότατος καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐγγαράξεως τοῦ μαρμαροῦ τούτου ἀνεκαινίσθη. Βεβαίως λίαν φυσικὸν ἐστὶ νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ὁ ἥρεμος καὶ ἀπόκεντρος οὗτος τόπος ἀπ' αὐτῶν τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων προσείλκυεν εὐσεβεῖς ἀνθρώπους πρὸς ἰδρύσιν ἐνταῦθα εὐκτηρίου τινός. Διὰ περιστάσεις δὲ ἀγνώστους ἡμῖν ἐρημωθέντος τούτου, ἀνευρέθησαν εἴτα τὰ εἰρηπια αὐτοῦ καὶ κατὰ συνέπειαν ἀνεκαινίσθη, ὡς δὲ μαρτυρεῖ ἡ ἐπιγραφὴ, ἐπερατώθη ὁ ἀνακαινισμὸς τῇ 2 μαίω τοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου 6585 ἔτους, τουτέστιν ἐν ἔτει 1077, ὃ ἐστὶ τῷ τελευταίῳ ἔτει τῆς αὐτοκρατορίας Μιχαὴλ Ζ' τοῦ Παραπιάκη. Ἡ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ σημειουμένη ιδ' ἰνδικτιῶν συμπίπτουσα τῷ 1076 ἔτει εἶνε ἀναντιρρήτως γραφικὸν σφάλμα. Ἡ λέξις ἀδελφότης σημαίνουσα ἐνταῦθα μοναχικὴν κοινότητα μαρτυρεῖ ἐπαρκῶς ὅτι ἀνέκαθεν ὁ τόπος οὗτος ἦν καθιερωμένος εἰς μοναστήριον, καὶ οὐχὶ εἰς ἀπλοῦν ναόν.

7. Ἐντεῦθεν, ἀντὶ νὰ ἐπανεῦρω τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους συνήθη ὁδόν, ἣτις διέρχεται τὰς πρὸς τὴν θάλασσαν ἀποτομωπάτας κατωφερείας τοῦ ἐν τῇ ἀρχαιότητι γνωστοῦ Ἰεροῦ Ὄρους, προὔτιμησα ἀπὸ τῆς στενῆς παραλίας τῆς εἰρημένης μονῆς νὰ μεταβῶ εἰς τὸ ἐπίγειον τοῦ Ἀβδὶν διὰ μικροῦ πλοίου. Τῇ 1 ὀκτωβρίου κατέλιπον τὴν θέσιν ταύτην, καὶ μετὰ πλοῦν μιάς ὥρας ἔφθασα εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Ἀβδὶν, καλούμενον Ἄγιον Γεώργιον, διὰ τὴν ἐκεῖσε ὑφιστα-

1) Ἡ τοποθεσία αὕτη σημειοῦται ἐν τῷ χάρτῃ τοῦ αὐστριακοῦ ἐπιτελείου (ἀριθ. 13 Dimotica).
2) Ὁρα τὸ πανομοιότυπον αὐτῆς ἐν τῷ Ε' πίνακι.

† ΔΝΕΚΑΙΝΗΘΗΝΑὸς τῶν Μάτων Κρήτικῶν ἁίω Ν
ΗΘΑΗΚΕΑΗΘΗΜΑΙΩ Β ΠΙΑ Τ Ε Σ Φ Π Ε
Δ ΙΑΘΝΔ'ΟΜΙΚΩ ΜΑΣΘΙΩ ΚΥ ΤΟΙΕΝΔΩΑ Δ Ν Φ Η Τ Ε

Παναζ Ε'

SISMANOLOGIO

μένην μικράν τοῦ ἁγίου τούτου ἐνοριακὴν μονήν.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἶνε ἀσήμαντον ὑπὸ ἐμπορικὴν ἔποψιν ἐπίγειον, διὸ προσορμίζονται ἐνταῦθα συνήθως μικρὰ πλοιάρια παραλαμβάνοντα τοὺς ἰχθύς τῶν ἀλιέων καὶ τοὺς οἴνους τοῦ Ἄβδιν. Ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἥτοι ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ μονυδρίου μέχρις ἀποστάσεως εἴκοσι λεπτῶν, σχηματίζεται φάραγξ ἀποτελοῦσα ἐν τῇ πρὸς Β γωνίᾳ αὐτῆς εὐρὴν λάκκον, ἐν ᾧ κεῖται ἑλληνικὴ κωμόπολις Ἄβδιν καλουμένη, περιλαμβάνουσα 400 οἰκογενείας μετὰ καλῶς κατηρτισμένου προπαιδευτικῶν σχολείου. Ἐκατέρωθεν τῆς φάραγος ὑφύονται βουνοὶ ἀπότομοι περιέχοντες καὶ τινα δένδρα. Τὸ Ἄβδιν περιλαμβάνει βυζαντινὰς μόνον ἀρχαιοτάτας, εἶνε δὲ πιθανόν ὅτι καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχον ἐνταῦθα σχηματίζει κατοικίαν τινά. Ἡ φάραγξ τοῦ Ἄβδιν, ὡς φαίνεται, ἦν δασώδης, καὶ τούτου ἕνεκα ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας ἐχρησίμεισε, κατὰ τὴν ἐπιτόπιον παράδοσιν, ὡς τόπος κυνηγίου, διὸ καὶ παρέμεινε τὸ ὄνομα ἐν τῇ ὁμωνύμῳ κωμοπόλει. Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις γινώσκει αὐτὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα Οὐφτσάκ-δερὲ (ἕτεροι προφέρουσιν Οὐτζμάκ-δερὲ). Ὅπως ποτ' ἂν ᾗ, ἀρχαῖον αὐτῆς ὄνομα δὲν γινώσκειται, ἐκτὸς ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ Γαρία ἢ Γαρίαί, ἀφοῦ μετὰ τὴν Γάνον δὲν εὐρήται προσφυέστερος εἰς ἀσφαλῆ κατοικίαν τόπος. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ κωμοπόλει ὑπάρχουσι πολυάριθμα

ἀγίασματα καὶ ἐκκλησίαι παλαιαί, φαίνεται βέβαιον ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἴδρυτο ἐνταῦθα πολίχνη ἀλλ' ἐξαρτωμένη ἀπὸ μεγάλου μοναστηρίου, οὗ τὰ εἰρεπια σώζονται ἐπὶ βουνοῦ, ἀριστερόθεν τοῦ ἐκ θαλάσσης εἰσερχομένου εἰς τὴν φάραγγα καὶ ἐν μικρᾷ ἀποστάσει αὐτῆς. Ἐνταῦθα δύναται τις νὰ συλλέξη πολλὰς βυζαντινὰς ἐπιγραφάς. Σπεύδων δὲ ν' ἀναχωρήσω τὴν ἐπιούσαν, ἕνεκα τῆς μεταβολῆς τοῦ καιροῦ, ἠρέεσθην νὰ σημειώσω τὰς ἐπομένους.

Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς κωμοπόλεως ὑπάρχει ὕπαιθρον τετραγώνον περιτείχισμα τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. Τὴν παλαιότητα τοῦ εὐκτηρίου τούτου μαρτυροῦσιν ἐντετειχισμένα ἀρχιτεκτονικὰ τεμάχια, στήλη κτλ. Ἐπὶ τεμαχίου δὲ μαρμαρέου (μῆκ. 0,70), ὑπὲρ ἧν, φαίνεται, ἄλλοτε ἐκτισμένον ὑπὲρ τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας, ἀναγινώσκωμεν τὴν ἐπομένην βεβαίαν χρονολογίαν

Ⲅⲛ ⲉⲛⲏⲁ ⲡⲉⲣⲓⲥⲁⲗⲁ ⲉⲛⲏⲁ ⲙⲉⲧⲁⲗⲁ ⲉⲛⲏⲁ ⲙⲉⲧⲁⲗⲁ

ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὸ 1271 χριστιανικὸν ἔτος. Ἐτέρα δὲ πλάξ λιθίνη (ὑψ. 0,44. μῆκ. 0,68) φέρει τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν

Ⲡⲓⲛⲏ ⲛⲏⲉⲛⲏⲁ ⲛⲏⲉⲛⲏⲁ ⲛⲏⲉⲛⲏⲁ
Ⲏⲓⲁⲥ: ⲟⲗⲁⲭⲁⲣⲓ ⲛⲏⲟⲥⲛ ⲙⲉⲱ
ⲟⲙⲁ ⲛⲏⲓⲣⲱⲛⲟⲩ ⲛⲏⲉⲛⲏⲁ ⲙⲁⲛⲏ
ⲛⲏⲟⲩⲙⲏⲛⲏⲟⲩ ⲛⲏⲉⲛⲏⲁ ⲛⲏⲉⲛⲏⲁ
ⲛⲏⲟⲩⲙⲏⲛⲏⲟⲩ ⲛⲏⲉⲛⲏⲁ ⲛⲏⲉⲛⲏⲁ
ⲛⲏⲟⲩⲙⲏⲛⲏⲟⲩ ⲛⲏⲉⲛⲏⲁ ⲛⲏⲉⲛⲏⲁ
ⲛⲏⲟⲩⲙⲏⲛⲏⲟⲩ ⲛⲏⲉⲛⲏⲁ ⲛⲏⲉⲛⲏⲁ

Ἡ πλάξ αὕτη εἶνε τεμάχιον καταλόγου τῶν συντελεσάντων πιθανῶς εἰς τὴν ἴδρυσιν τῆς ἐκκλησίας ἀναγινώσκειται δὲ ὧδε α... Ἡ[λ]ιοῦ (ἕρομον) ἄχου. . . . . ὁ Ζαχαρίας Ἀέ(ων). ὁ Συμεών. ὁ Μαῦρω(ς). ἡ Σοφία τοῦ Μάχη.

Μαρουήλ τῆς Κομνη(ῆς). ὁ Φελοκαλή(ης). ἡ Θεοδώ(η) τοῦ Σιχόβη. ὁ Κορ(ο)γύρις τοῦ κῆρ Γόρι. Ἰω(άννης) ὁ Βοριανό(ς). Ἀλέξιο(ς) τῆς Βύλα(ς). Ἰω(άννης) ὁ Βαγρέλη(ς).

Ἐν τῷ αὐτῷ εὐκτηρίῳ ὑπάρχει ἕτερον τεμάχιον (ὑψ. 0,28. πλ. 0,37) φέρον τὰ ἐπόμενα

ΞΕΝΟΤΟΡ
ΘΕΟΔΩΤΕΚ
ΤΗΣΝΚΙΟΜΙ

Ξενο(ς) ὁ Τορ(ίχης).
Θεόδω(ρος) τοῦ Κτ...
τῆς Νικόμη(δείας)...

Ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ὑπάρχει ἐστρωμένη, ἐμπροσθεν τῆς μεσαιᾶς πύλης τοῦ ἱεροῦ βήματος, πλάξ φέρουσα τὴν ἀκόλουθον ἐπιτύμβιον ἐπιγραφὴν

ΕΚΟΙΜΗΘΟ ΔΕ Λ' ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΛΟΥΚΑΣ
ΚΑΙ ΗΓΟΥΜΕΝΗΝ ΔΕΚ' ΕΓΓΙΗ Β: Μ

Ἐκοιμήθ(η) ὁ δοῦλ(ος) τοῦ Θε(ο)ῦ Λουκά(ς) μοναχ(ος)
καὶ ἡγούμενο(ς), (μη)ρι δεκε(μβρίῳ) ιγ', ινδ(ικτιῶνος) θ'.

Ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ἀξιοσημειώτος ἐστὶ μαρμαρινὴ βᾶσις μαρουάλιου (κρηοστάτου), ἔχουσα τὴν ἐπομένην ἐγκεχαραγμένην ἐπιγραφὴν

† Κωσταντῆ προυσκιριτοῦ
ἀπὸ ἐπαρχίας Νεωρατων
ἔτ(ους) ς/πε', μαρτη(ου) θ'.

Τὸ ἔτος 6785 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ 1277, ἀγνωστός μοι δὲ ἀλλαχόθεν ἢ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναφερομένη ἐπαρχία.

Ἄρτιον δὲ μαρμαρέινον μαρουάλιον σώζεται ἐν τῷ παρεκκλησίῳ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, φέρον ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν

Μνήστητι Κίριε
κτίτορος τοῦ Παλάση.

Τῇ 2 ὀκτωβρίου ἐπανελθὼν εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἠτοιμάσθην νὰ μεταβῶ εἰς Γάνον. Ἠκολούθησα τὴν ὁλοῦς παράλιον ὁδόν, καθισταμένην πολλὰκις ἕνεκα τῆς θαλάσσης ἀδιέβατον. Ὁ ὁδοιπόρος βραίνει πάντοτε ἐπὶ χαλίκων, ἔχων πρὸς δεξιάν του ὅλως ἀποτόμους βράχους· διαβάς δὲ μετ' ὀλίγον τὸ στόμιον μικρᾶς κοιλάδος ἀφικνεῖται εἰς πετρώδη θέσιν, ἧν μόλις ἐσχάτως κατέστησαν βατὴν, διασχίσαντες μέρος τοῦ βράχου· ταύτην δ' ὑπερβᾶς ἐπανευρίσκει τὴν στενὴν παράλιον ὁδόν, ἔχων πάντοτε ὅλως ἀπότομα ὄρη πρὸς

δεξιάν, ἀτινά εἰσι συνέχεια τῆς τοῦ Ἱεροῦ Ὁρους σειρᾶς. Εἶτα διανοίγεται ἡ τοποθεσία τῆς Γάνου. Τὴν ὁδὸν ταύτην ἀπὸ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου διήλθον ἐν δυσὶν ὥραις.

8. Ἡ Γάνος κεῖται ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου ἠραιστειογενεοῦς. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐκτίσθησαν παρά τὴν θάλασσαν οἰκίαι καὶ ἀποθήκαι οἴνων. Ἡ ἀρχαία πόλις ἦν φαίνεται ἔνθα καὶ νῦν. Αἱ οἰκίαι καλύπτουσι τὰ εἰρεπια αὐτῆς. Πρὸ ἐτῶν εὐρέθη ἐνταῦθα σήκωμα, ὅπερ, φυλαττόμενον ἐν τῇ κεντρικῇ ἐκκλησίᾳ, περιεγράφη ἱκανῶς ὑπὸ τοῦ A. Dumont· ἀλλ' ἐκτοτε τὸ ἀξιόλογον μετρολογικὸν τοῦτο μνημεῖον ἀπώλετο, καὶ οὐδεὶς τῶν κατοίκων γινώσκει τὴν τύχην αὐτοῦ. Λέγεται δὲ μόνον ὅτι ἀναιρεθὲν ἐν νυκτερινῇ ὥρᾳ ἀπεστάλη παρά τινος ἀρχαιοκαπήλου εἰς Ἀθήνας. Ὁ H. G. Lolling ἐδημοσίευσε τὴν ἐν τῇ σχολῇ τῆς Γάνου ἐπιγραφὴν (Mittheil. IX, σ. 71)· τὸ πρῶτον ὅμως ἐξεδόθη ὑπὸ A. Ζαφειρίδου (μετὰ τῆς πλημμελοῦς ἀναγνώσεως ΓΑΝΙΔΙ) ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Πρωία σελ. 27, καὶ ἐντεῦθεν μετετυπώθη ἐν τῷ Bull. de corresp. hell. II, σ. 280. Τὸ μάρμαρον σώζεται ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ σχολῇ, ἔχον ὑψ. 0,31 καὶ πλ. 0,15. Ἡ ἀνάγνωσις ΓΑΝΗΑ εἶνε ἀναμφισβήτητος. Ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν δὲν ἐγκεχάραται, ὡς σημειοῖ ὁ Lolling, τὸ ἐν σχήματι καρδίας κόσμημα. Τοῦτο παριστᾷ ἀναμφιβόλως διδυμον ὄργιν μετὰ ἱατρικοῦ τινος ἐργαλείου, τοῦθ' ὕπερ

SISMANOGLIO
MISANO

δηλοι οτι ανετέθη τῇ Ἀρτέμιδι ὑπό τινος ἀσθενοῦς ἀναρρώσαντος. Ὁ κύριος Lolling ἐξέδωκε καὶ τεμάχιον ἐπιγραφῆς ἐντετειχισμένον an einem Haus nordwestlich von d. Kirche Hag. Νικόλαος. Ἡ οἰκία ἀνήκει τῷ Γιουβάνη Κοκκίνω, τὸ δὲ μάρμαρον ἔχει ὕψ. 0,31 καὶ πλ. 0,34. Σημειούσθω δὲ ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ δέον νὰ ἀναγνώσωμεν οὐχὶ ΕΠΟΙΗΣΕ, ἀλλ' ΕΠΟΙΗΣΕΝ· ἐν σκέλος τοῦ Ν διακρίνεται καλῶς.

9. Ἀπὸ τῆς Γάνου μετὰ ἡμισείας ὥρας πορείαν μετέβην τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ εἰς Χώραν, ἑλληνικὴν παράλιον πόλιν, ἔνθα ἐδρεύει μητροπολίτης. Ἐνταῦθα ἀνεῦρον τὴν μαρμαρίνην εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, ἣν ἀπορον πῶς ὁ μακαρίτης Dumont ἔγραψεν ὅτι εἶδεν ἐν (ἀγνώστῳ) πόλει κλυομένη Μυρόφιον (γρ. Μυριόφυτον). Ἡ εἰκὼν αὕτη εὑρηται ἐν ὑπογείῳ κτιρίῳ, ὑπὸ τὸν ἀρκτικὸν τοίχον τῆς ἐν ἔτει 1766 ἀνεγερθεῖσης ἐκκλησίας τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ. Παρίσταται δὲ ἐπὶ τετραπλεύρου παραλληλογράμμου στήλης (ὕψ. 1^μ 10, πλ. 0,32) παριστώσης ἐν ἀναγλύφῳ ἐπὶ μιᾶς πλευρᾶς ὄρθιαν γυναῖκα μετὰ στεφάνης περὶ τὸ πρόσωπον (auréole), φέρουσαν δὲ ποδῆρη χιτῶνα περιεζωσμένην ὑπὸ τὸ στήθος· αἱ δύο αὐτῆς χεῖρες εἰσὶν ὑψωμέναι. Ἡ ἐργασία τοῦ προσώπου καὶ τῶν λοιπῶν τῆς παραστάσεως μερῶν εἶνε, παρὰ τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ A. Dumont, μετρία καὶ μάλιστα πρωτοφανῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Τὸ πρόσωπον ἔχει ἔκφρασιν ἀγρίαν, ἀναμιμνήσκουσαν τὸν τύπον ἀσιατίδος ἀπολιτεῦτου γυναικός. Ἡ ὄλη ὁμῶς στάσις τῆς γυναικός εἶνε, ὡς λέγει καὶ ὁ Dumont, σοβαρὰ καὶ ἀξιοπρεπής, προξενούσα τρόμον τινὰ τοῖς θεαταῖς. Παρέλιπε δὲ ὁ Dumont νὰ σημειώσῃ, ὅτι ἐκατέρωθεν τοῦ προσώπου ὑπάρχουσιν αἱ συντετηρημέναι λέξεις $M\cdot P\ \Theta Y$ = *Μήτηρ Θεοῦ*, καὶ ὅτι τὸ ἀξιοπεριέργον τοῦτο χριστιανικὸν μνημεῖον γινώσκειται ἐν τῇ Χώρᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μαρίτσα*. Ὡς πρὸς δὲ τὴν χρονολογίαν αὐτοῦ παλαιογραφικοὶ μᾶλλον ἢ καλλιτεχνικοὶ λόγοι μὲ ὀδηγοῦσι νὰ θεωρῶ τοῦτο ἔργον τοῦ 5^{ου}-Z^{ου} αἰῶνος.

Ἐν Χώρᾳ ἀνεῦρον καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 89 ὑπὸ Dumont ἐκδοθεῖσαν ἐπιγραφὴν (Monuments σ. 48). Ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ διακρίνονται ταῦτα $\Sigma\ \Delta\ \epsilon\ \iota\ \Delta\ \Lambda$, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἀναγνωστέον ἀκριβέστερον $\tau\ \epsilon\ \kappa\ \nu\ \omega$. Ὁ βωμὸς οὗτος ἔχει ὕψ. 0,56, πλ. 0,45 καὶ εὑρηται

ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Μεταμορφώσεως, ἔνθα τυγχάνει ὑπὸ τῶν προσκυνητῶν ἰδιαιτέρας θρησκευτικῆς περιποιήσεως. Παρίστα δὲ τὸ ἀνάγλυφον οὐχὶ τὸν Δία, ἀλλὰ γυμνὸν ἄνδρα ὄρθιον, κρατοῦντα μὲν ἐν τῇ δεξιᾷ ὑψομένην χειρὶ του μᾶλλον ῥόπαλον ἢ κεραυνόν, τιθέμενον δὲ τὴν ἀριστεράν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς χιτωνοφόρου ἀνδρός μικροῦ ἀναστήματος.

Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, τῇ ἐπιεκλημένῃ τῆς *Τοῦκαίνας* εὔρον στηλίδι τετράπλευρον, ὁμοίαν τὸ σχῆμα τῇ ἐν Γάνω ἀναθηματικῇ τοῦ Ἀπολλωνίου Σεύθου, φέρουσαν δὲ τήνδε τὴν ἐπιγραφὴν·

ΑΓΑΘΗΤΥΧΗ
ΒΡΟΥΤΙΑΒΑΣ
ΣΟΥΥΠΕΡ
ΚΕΛΕΡΙΝΑΣ
ΤΗΣΘΡΕΠ///
ΗΣΤΩΜΥΡ
ΤΗΝΩ
ΕΥΧΗΝ

Ἄγαθὴ Τύχη.
Βροντία Βάσσου
ὑπὲρ
Κελερίνας
τῆς θρεπ[τ]-
ῆς τῷ Μυρτηνῶ
εὐχὴν.

Τὸ μάρμαρον τοῦτο ἔχει ὕψ. 0,30, πλ. 0,19. *Μυρτηνῶ εὐχὴν*. Ὑπονοεῖται ὁ Ἀπόλλων μετὰ τοπικοῦ ἐπιθέτου, ἔχοντος πλησιεστάτην σχέσιν πρὸς τὴν θρακικὴν πόλιν Μυρτηνὸν (ὅρα τὰς περὶ αὐτῆς μαρτυρίας παρὰ Arnold Schoefer, Demosthenes und seine Zeit, τόμ. II, σ. 233, ἐν ὑποσημ.). Δέν εἶνε δὲ ἀπίθανον ὅτι τὴν θέσιν αὐτῆς δέον ν' ἀναζητήσωμεν ἐν τῇ Χώρᾳ, ἢ μᾶλλον ἐν τῇ κωμοπόλει Μυριοφύτῳ, ἧς τὸ ὄνομα δύναται νὰ ἦ μεταγενεστέρα παραφθορὰ τοῦ Μυρτηνοῦ (= *Μυρτόφυτον*, εἶτα *Μυριοφύτον*). Ὁ λίθος τῆς ἐπιγραφῆς εἶνε τοσοῦτον μικρὸς, ὥστε ἡδύνατο νὰ μετενεχθῇ ἐκεῖθεν.

10. Τῇ 3 ὀκτωβρίου, μετὰ τρίωρον παράλιον πορείαν, ἦλθον εἰς Μυριόφυτον, ἔδραν ἐπισκοπῆς ἐξαρτωμένης ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Ἡ-

ρακλείας ἐδρευούσης ἐν Ραιδεστῷ. Καὶ ἐνταῦθα ἀπαντῶσιν ἰκανὰ ἔχνη χριστιανικῶν μνημείων, ἅτινα σπεύδων νὰ μεταβῶ εἰς Καλλιπόλιν παρέλειψα νὰ σημειώσω. Ὡς κατώφλιον τῆς θύρας τοῦ οἰκήματος Κωνσταντίνου Παπαδάτου ἐχρησιμοποιήθη ἐπιτύμβιος λίθος, μετενεχθεὶς, ὡς μοι εἶπον, ἐκ τῆς ἀπέναντι βιθυνιακῆς παραλίας (Καμάρες=Πάριον). Χάριν δὲ τῆς τοποθετήσεως αὐτοῦ ἐκόπη εἰς δύο ἴσα μέρη· ἀναγινώσκωμεν ἐπ' αὐτῶν ταῦτα·

ΜΗΧΑΝΥΣΑ
ΤΟΜΝΗΜΕ
ΟΝΗΒΛΛΗ
ΠΤΩΜΑΔΩΣΕ
ΔΩΣΕΙΤΩΤΑΜΕ
ΙΩΧΛΦ

.....[τολ-
μῆση ἀνύξαι[ι
τὸ μνημε[ι-
ον ἢ βάλῃ
πτῶμα δώσε[ι
<δώσει> τῷ ταμε-
ίῳ δην. λφ' 1.

11. Ἐκ Μυριοφύτου τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μετέβην εἰς τὴν δίωρον ἀπέχουσαν παράλιον κωμόπολιν *Ηρακλείτσαρ*, κειμένην ἐπὶ ἀρχαίας θέσεως· τῇ δὲ ἐπιούσῃ 4 ὀκτωβρίου ἦλθον εἰς *Ἐξαμίλιον*. Ἐνταῦθα ὁ A. Dumont ἀντέγραψεν ἐπτά διαφορῶν ἐποχῶν ἐπιγραφὰς (ἀριθ. 92-97), ὁ δὲ Lolling τὴν ὑπ' ἀριθ. 92, ἣν καὶ μετεξέδωκεν ἄλλως ἐν Mitth. IX, 75. Ἐν τῇ δευ-

† ΥΠΕΡΕΥΧΗΣ † ΖΩΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΙΡΒΙΟΥ ΑΥΤΟΥ Εὐφημίας †
ΑΥΤΟΝ ΕΝ ΦΗΜΙΑΣ †

Ἐτέρα νεκρικὴ βυζαντινὴ ἐπιγραφὴ ἀναγινωσκόμενη ἐπὶ φαιῶ ἰθίου, ἐστρωμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἱερέως Ἀντωνίου, ἔχει οὕτω·

† ΜΗΜΑΣ
ΕΠΙΦΑΝΟΥ
ΠΤΡΕΟΒ S

1) Περὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ προστίμου ὅρα τὰς παρατηρήσεις J. Mordtmann ἐν Mittheil. VI, σ. 259.

τέρῃ γραμμῇ καλῶς ἔγραψεν ὁ A. Dumont ΠΡΙΝΚΙΠΙΟΥΣ, ἐν τῇ 1 γρ. ὁ Lolling ἀναγινώσκει ΚΑΙΑΝ////, ἀναγνωστέον δὲ ἀκριβέστερον ΚΑΝΙ· τὸ Ρ ἐν τῷ ὀνόματι *Γαλερίῳ* διακρίνεται καλῶς, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ Α ἐν τῷ ὀνόματι ΚΟΣΤΑΝΤΕΙΝΟΣ. Τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐποίησα καλὸν ἔκτυπον. Ἡ τελευταία γραμμὴ εἶνε προσθήκη μεταγενεστέρα, ἀποξεσθέντος ἐτέρου ὀνόματος· ὁμοίως δὲ ἀπεξεσμένα εἰσὶ κατωτέρω καὶ δύο ἕτεροι γραμμαί. Τὸ μάρμαρον εἶνε ἐντετειχισμένον παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ μεγάλου περιβόλου τοῦ σχολείου.—Ἐν Ἐξαμίλιῳ ἀνεῦρον καὶ τὴν παρὰ Dumont ἀριθ. 93 ἐπιγραφὴν, ἀναγινωσκόμενην ἐπὶ λευκοτάτου μαρμαρίου (ὕψ. 0,42· πλ. 0,29· πλάχ. 0,29) ἐντετειχισμένου ἐξωθεν τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀγ. Δημητρίου, εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ βήματος ἄκραν τοῦ μεσημβρινοῦ τοίχου. Τὰ γράμματα εἶνε τοῦ Γ' πρ. Χ. αἰῶνος· τὸ ἐπώνυμον ἔχει γενικὴν πτώσιν ΕΥΒΟΥΛΟ καὶ οὐχὶ *Εὐβούλου*.—Ἐμπροσθεν τῆς πύλης τοῦ ἱεροῦ βήματος τῆς ἐν Ἐξαμίλιῳ νεοδημῆτου ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Χαραλάμπους ὑπάρχει ἐστρωμένον τεμάχιον πλακῶς (ὕψ. 1,14· πλ. 0,35) μετὰ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς·

ΕΤΕΡ/////
ΙΣΤΟΙΕΡΩΤΑΤΟΝΤΑΜΕΙΟ///
ΠΡΟΚΤΕΙΜΟΥ Χ ΒΦ

Ἀρχαιοτάτη ἐνταῦθα χριστιανικὴ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφὴ ἀναγινώσκειται ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν τοῦ πάχους μεγάλῃς εἰς τρία τεμάχια τεθραυσμένης πλακῶς, ἐκχωσθεῖσης ἐν ἀγρῷ καὶ μετενεχθείσης εἰς τὴν οἰκίαν Παναγιώτου Βατζακλή. Ἡ μία πλευρὰ ἔχει μῆκος 1,13, ἡ δὲ ἕτέρα 0,73.

M(r)ημα
Ἐπιφανήου
πρε(σ)β(υτέρου)

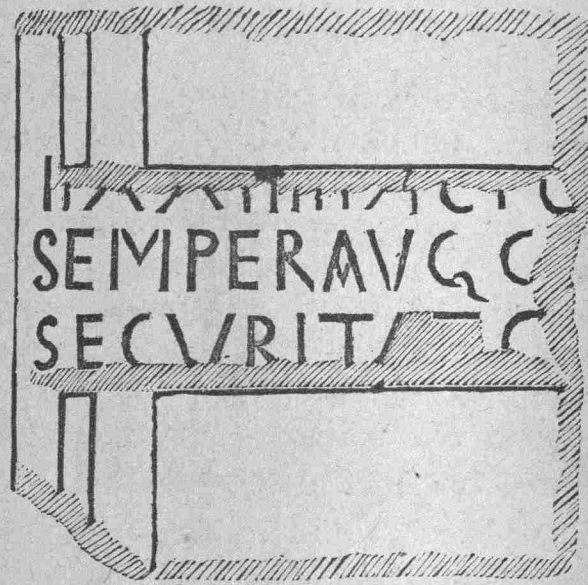
*Ανωθεν δὲ τῆς ὑπὸ Lolling μετατυπωθεί-
σης ἐπιγραφῆς ἐντετεύχισται τὸ ἐπόμενον μάρ-
μαρον (ὑψ. 0,28· μῆκ. 1,58).

ΠΑΝΣΚΡΑΒΡ: ΘΕΙΣΣΕΛΠΙΖΩΜΟΥΚΑΠΟΤΥΓΧΑ
ΜΟΚΘΠΡΟΣΦΕΡΗΔΑΥΤΣΑΝΑΤΘΕΙΘΗΤΑΙΧ:

Θεῖ] παντοκράτορ, ὁ εἰς σὲ ἐλπίζων οὐκ ἀποτυγχάσει.
[H] μ' ἤτηρ] Θ(εοτό)κος προσφέρη δὴ αὐτῆς (καὶ) ἀναθήσειν σοστάσι †.

Ἐν Ἐξαμιλίῳ εἶδον καὶ τὴν παρὰ Dumont
(ὑπ' ἀριθ. 95) ἀναφερομένην λατινικὴν ἐπι-

γραφὴν, ἣν ὡς κακῶς καὶ ἄνευ τῶν ἀναγκαίων
πληροφοριῶν ἐκδοθεῖσαν μεταφέρω ἐνταῦθα ἀ-
κριβέστερον κατὰ τὸ ἐμὸν σχέδιον. Τὸ μάρ-
μαρον ὑπάρχει ἐστρωμένον ἐπὶ τοῦ λιθοστρώ-
του ὑψώματος τῆς ἐκτὸς τοῦ χωρίου βρύσεως,
τοῦ παπᾶ Θεοδώρου λεγομένης. Εὐρέθη δὲ κα-
τὰ τὰς δοθείσας μοι πληροφορίας εἰς θέσιν
Mortat-yéri κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς
Καλλιπόλιν. Ἡ θέσις αὕτη ἀπέχει μίαν περί-
που ὥραν τοῦ χωρίου.

12. Ἐν Πλαγυαρίῳ δέ, χωρίῳ κατὰ μέσον τῆς
ἀπὸ Ἐξαμιλίου εἰς Καλλιπόλιν ὁδοῦ κειμένῳ,
εἶδον τὴν ἐν Ephem. Epigr. (addit. tertia
ad. CIG, III), ἀριθ. 229, λατινικὴν ἐπιγραφὴν,
καλῶς τετυπωμένην· εὐρηται δὲ τὸ μάρμαρον
ἐντετευχισμένον εἰς τὴν κατωτάτην βαθμίδα
τῆς ἐκτὸς τοῦ ναοῦ σκάλας τοῦ ἱεροῦ βήματος.

13. Τῇ 5 ὁκτωβρίου ἤλθον εἰς Καλλιπόλιν,
ἧς τὴν ἐπιγραφικὴν καλῶς ἐμελέτησεν ἤδη ὁ
κ. J. Mordtmann (Mittheil. VI, σ. 256—265).
Προστίθημι δὲ μόνον τὰ ἐπόμενα. Ἐν τῇ αὐτῇ
τοῦ δημαρχείου, ἔνθα φυλάττεται τὸ ὑπὸ J.
Mordtmann ἐκδοθὲν τεμάχιον, ὑπάρχει νεκρικὴ
στήλη (ὑψ. 0,64· πλ. 0,40, πᾶχ. 0,11)
παριστώσα γυναικῶν ὀρθίαν ποδῆρη χιτῶνα καὶ
ἐπιχιτῶνιον φέρουσαν, τιθεμένην δὲ τὴν δεξιάν
αὐτῆς χεῖρα ἐπὶ ἀνοικτοῦ κιβωτίου κρατουμέ-
νου ὑπὸ παιδίσκης ποδῆρη φερούσης χιτῶνα·
τὰ πρόσωπα ἀμφοτέρων εἰσὶν ἐφθαρμένα. Κά-
τωθεν δὲ τοῦ ἀναγλύφου ὑπῆρχεν ἐπιγραφὴ,
ἧτις εἰς παλαιούς χρόνους εἶχε λαξευθῆ.

Ἐν δὲ τῷ ἱερῷ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου
Δημητρίου ὑπάρχει ἐστρωμένη πρὸς δεξιάν,
κάτωθεν τῆς ἐκεῖ προσκομιδῆς, μικρὰ μετὰ

πλαίσιου πλάξ (ὑψ. 0,37· πλ. 0,34), φέρουσα
τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν.

ΤΡΚΛΑΥΔΙΟΥ
ΑΝΔΡΟΝΕΙΚΟΥ
ΛΑΟΔΙΚΕΟΣ
ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΟΥ

Τιβερίου Κλαυδίου
Ἄνδρονεῖκου
Λαοδικέος
ιστοριογράφου.

Εὐκαιρον δὲ νὰ καταχωρίσω ὧδε νῦν τὸ
πρῶτον καὶ τὴν ἐπομένην τέως ἀνέκδοτον
συνοδικὴν ἀπόφασιν τοῦ ἔτους 1567, γενομέ-
νην ἐπὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Μητρο-
φάνους Γ' καὶ περιλαμβάνουσαν περιέργων ἱ-
στορίαν ἐνὸς τῶν ἐν Καλλιπόλει ναῶν, τοῦ
ἁγίου Δημητρίου, οὗ ἡ ἀρχαιότης φαίνεται βε-
βαιία ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ις' ἑκατονταε-
τηρίδος, ὅτε δηλαδὴ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον
διώκει ὁ πατριάρχης Παχώμιος Α'.¹

«Οἱ πρὸ ἡμῶν ἀγιώτατοι πατριάρχαι, ὁ τε
κύρ Παχώμιος, ὁ κύρ Θεόκλητος, καὶ ὁ κύρ
Ἰερεμίας, διακρίσει χρησάμενοι τῇ τῶν ἀρε-
τῶν πασῶν μείζονι τῇ διακρινοῦσῃ τὴν ἀλή-
θειαν ἀπὸ τοῦ ψεύδους, καὶ τὴν δικαιοσύνην
ἐκ τῆς ἀδικίας, καὶ φυλαττούσῃ τὰ καλῶς
τυπωθέντα, καὶ διανεμούσῃ ἐνὶ ἐκάστῳ τὸ
ἴδιον προπόντως δίκαιον, διακριτικῶς καὶ τὸ
κτιτορικὸν δίκαιον τοῦ ἐν Καλλιπόλει θείου
ναοῦ τοῦ εἰς ὄνομα τιμωμένου τοῦ ἁγίου με-
γαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ μυροβλήτου, ἐ-
φανέρωσαν ὅτι ἀνήκει, καὶ διέκριναν κατὰ
καιροὺς καὶ διεβεβαιώσαντο, ὡς τὰ παλαιγε-
νῆ τούτων γράμματα τεθεμελιωμένα ἐπ' ἄλ-
ληλα συνάδουσι καὶ κηρύττουσιν, ἀναφανέντα
τῇ ἡμῶν μετριότητι συνοδικῶς προκαθημένη,
συνεδριαζόντων αὐτῇ καὶ ἱερωτάτων μητροπο-
λιτῶν, καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων. Ὁ γὰρ
πρὸ χρόνων πολλῶν τελευτήσας πρεσβύτερος
κύρ (κενὸν) ἐγέννησεν υἱὸν Δημήτριον, καὶ θυ-

1. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀντέγραφα ἐκ τοῦ 11 κώ-
δικος τῆς τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου βιβλιοθήκης,
φ. 3^α—4^β. Σημειοῦται δ' ἐν αὐτῷ ὅτι διεσώθη
ἀπὸ ἀντιγράφου τοῦ λογοθέτου Γεωργίου (τοῦ
Ποτηρᾶ).

γατέρα (κενὸν) ἱερωθέντα δὲ τοῦτον τὸν υἱὸν
τοῦ καθολικοῦ κτήτορος, τὸν καὶ οἰκονόμον
χρηματίσαντα Καλλιουπόλεως, ἱερουργούντα
καὶ ἐφημερεύοντα ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ἀπέδειξε
τοῦ μεγάλου Δημητρίου, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ
τούτου καταγομένους καὶ μόνους ἀξιουμένους
τοῦ τῆς ἱερωσύνης βαθμοῦ τοῦ κτητορικοῦ χά-
ριν δικαιώματος προτιμάσθαι τῶν ἄλλων πέν-
των νομίμῳ ἐנדύσει, καὶ ἐμβατοικίῳ τοῦ κατὰ
τόπον ἀρχιερέως ἤξιωσε, καὶ τοῦτο γίνεσθαι
οὐ κυριευτικῶς—ὑπ' οὐδενός γὰρ αἰ τοῦ Θεοῦ
ἐκκλησίαι ἱεραὶ οὔσαι δεσπόζονται—ἀλλὰ κα-
τὰ δικαίαν προτίμησιν διακριτικῶς τῆς ἡς
εἵπομεν ἐξωπροΐκου γεγονούσας, καὶ στερηθεί-
σης τελείως τῇ τοῦ πατρὸς αὐτῆς γνώμῃ τοῦ
τοιούτου ἐκκλησιαστικοῦ δικαιώματος, κατὰ
διαδοχὴν δὲ καὶ ὁ υἱὸς τούτου τοῦ παπᾶ Δη-
μητρίου παπᾶ Ἀρχοντίτζης ἱερουργῶν ἐφάνη
ἐν τῷ εἰρημένῳ ναῷ. Τούτων τοίνυν ἐπὶ πο-
λυετία γινομένων καὶ στεργομένων, καὶ ὁ ἐγ-
γων τούτου τοῦ παπᾶ Ἀρχοντίτζη, ὁ ἐν ἱε-
ρεῦσι θεοσεβέστατος πρεσβύτερος, καὶ συνώνυ-
μος αὐτῷ Ἀρχοντίτζης ἱερωθεὶς, δικαίως ἐζή-
τησε συνοδικῶς παραστάς μόνος ψάλλειν τὴν
αὐτὴν ἐκκλησίαν, παρ' οὐδενός κωλυόμενος,
κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν δικαίαν διάκρισιν,
καὶ ὑπὲρ τὰ πενήτηντα ἔτη συνήθειαν κα-
λὴν, τὴν ἀντὶ νόμου ἰσχύουσαν, βεβαιωθείσαν
καὶ ταῦτα τοῖς αὐτοῖς πατριαρχικοῖς προσκυ-
νητοῖς γράμμασιν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πρὸ ἡμῶν πα-
τριαρχεύσας κύρ Ἰωάσαφ ἀνατρέπων ταῦτα
τὰ τῶν ἀγιωτάτων πατριαρχῶν γράμματα,
καὶ τὴν γνώμην καὶ πρόκρισιν τοῦ καθολικοῦ
κτήτορος τοῦ προτελευτήσαντος ἱερέως κύρ
Θωμά τὴν ἐπικρατήσασαν ἤδη ἔτη πολλά,
ἔδωκε γράμμα τῷ δισεγγόνῳ τῆς ἀποξενω-
θείσης, ὡς εἴρηται, τοῦ τοιούτου δικαιώμα-
τος¹ παπᾶ κύρ Λεονταρῆ τοῦ ψάλλειν ἐν τῷ
αὐτῷ ναῷ, ὡς δικαίωμα δῆθεν καὶ τοῦτον
ἔχοντα, καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν ἐτι ἀγνοοῦσα,
καὶ μὴ ἰδοῦσα τὰ αὐτὰ πατριαρχικὰ γράμ-
ματα, θεασαμένη δὲ τοῦτο καὶ μόνον τὸ γράμ-
μα τοῦ κύρ Ἰωάσαφ, γράμμα βεβαιωτήριον
ἔξεδωκεν αὐτῷ τῷ παπᾶ Λεονταρῆ ψάλλειν
καὶ αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ, ἀναφανέντα νῦν
προφανῶς τοῖς τιμίαις παλαιγενέσι τούτοις
γράμμασιν ἀμέτοχον, ὡς ἀμετόχου δισέγγονον,
καὶ ἡ ἀλήθεια πρὸς καιρὸν ἔλαθεν ἡμᾶς· οἶδε
γὰρ ἀληθῶς καὶ μικρὰ νεφέλη κρύπτει τὸν
μέγαν ἥλιον, ὡς καὶ τὴν δικαιοσύνην ἡ ἀδι-

1) Ἐν τῇ ὡς εδεῖνος.

κία, και την ἀλήθειαν τὸ ψεῦδος, και την διά-
κρισιν ἢ ἀδιακρισία, εἰ και μέχρι τοῦδε ἢ
δικαιοσύνη, και ἡ ἀλήθεια, και ἡ διάκρισις ὡς
μόνιμα ὄντα ἀναλαμβάνει, και διαμένει, τῆς
ἀδικίας, και τοῦ ψεύδους, και τῆς ἀδιακρι-
σίας ἀφανιζομένων, και σκεδαννυμένων ὡς
ἀνυπάρχτων. Γράφοντες συνοδικῶς γνώμη και
τῶν ἐντυχόντων ἀρχιερέων ἐν ἀγίῳ Πνεύματι
ἀποφαινόμεθα, πρῶτον μὲν τὰ τῶν ἀγιωτάτων
πατριαρχῶν γράμματα, τοῦ τε κυρ Παχωμίου,
τὸ βεβαιοῦν αὐτὸ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως
Ἡρακλείας παλαιγενὲς γράμμα, και τὸ τοῦ
κυρ Θεολήπτου τὸ ἐπιβεβαιοῦν και ἀμφοτέρα,
και τὸ τοῦ κυρ Ἱερεμίου τὸ συναδόν αὐτοῖς,
τὸ βέβαιον και ἀμετάστρεπτον ἔχειν. Εἰ γὰρ
ἐν βουλή πολλῶν σωτηρία, πόσον γε μᾶλλον
ἐν ἀποφάσει πατριαρχῶν, και γράμμασι νο-
μίμοις; ὧν ἐκπληρωταὶ ὄντες, στέργομεν
διασύρεσθαι, ἢ ἀφανιστὰς ἐπαινεῖσθαι. ἄξιον
γὰρ οὐ μόνον ἐπικυροῦν αὐτά, ἀλλὰ και τοὺς
ὀπωσδήποτε τολμῶντας ἀνατρέπειν ἀραῖς κα-
θυποβάλλειν. Εἶτα ἀνακυροῦμεν, και ἀνατρέ-
πομεν και τὸ ἀπατηλῶς και μονοπροσώπως
δοθέν τῷ παπᾶ Λεονταρῆ γράμμα ἡμέτερον,
συνεξαφανίζοντες και τὸ τοῦ πρό ἡμῶν πα-
τριαρχεύσαντος κυρ Ἰωάσαφ γράμμα, και ἀπο-
στεροῦντες τοῦτον τὸν παπᾶ Λεονταρῆν τοῦ
τοιούτου οὐ ἔδοκει ἔχειν ἐκκλησιαστικοῦ δι-
καιώματος, και τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς τοῦ με-

γάλου μου Δημητρίου ἐκβάλλοντες· και τέλος
ἀποφαινόμεθα τὸν ἐν ἱερεῦσι θεοσεβέστατον
πρεσβύτερον κυρ Ἀρχοντίτζην, ὡς ἔκγονον
ὑπάρχοντα τοῦ ἀληθοῦς και καθολικοῦ κτήτο-
ρος κυρ Θωμᾶ, και ἔκγονον τοῦ παπᾶ Ἀρ-
χοντίτζη, και ὡς βεβαιωθέντα τοῦτο πολυε-
τίχ τοῖς πατριαρχικοῖς γράμμασι, και ὡς
ἔχοντα και νεογενὲς γράμμα τοῦ κατὰ τόπον
ἀρχιερέως και ἱερωτάτου μητροπολίτου Ἡρα-
κλείας κυρ Κυρίλλου, τοῦ και λαβόντος παρ'
αὐτοῦ τοῦ παπᾶ Ἀρχοντίτζη ἐμβατοίκιον
φλωρία εἴκοσι, ψάλλειν αὐτὸν τὸν παπᾶ Ἀρ-
χοντίτζην, και ἱερουργεῖν μόνον ἀκωλύτως
ἐφ' ὄρω ζωῆς αὐτοῦ ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ
μεγάλου Δημητρίου, παρὰ μηθενὸς ἐναντιού-
μενον, ἢ ἐνοχλούμενον ἐν ἀργίᾳ ἀσυγγνώστῳ,
και ἀφορισμῷ ἀλύτῳ και αἰωνίῳ, ὀφειλόντων
και τῶν ἐκ τούτου τοῦ παπᾶ Ἀρχοντίτζη
καταγομένων, και ἀξιουμένων εἰς τὸν τῆς
ἱερωσύνης θεῖον βαθμὸν ἔχειν τὴν προτίμησιν
ταύτην ἀπαρεμποδίστως· εἰς γὰρ τὴν περι-
τούτων δήλωσιν και ἀσφάλειαν διηνεκῆ και
τὸ παρὸν ἡμέτερον ἐπιβεβαιωτήριον γράμμα
ἐγένετο, και ἐπεδόθη τῷ αὐτῷ παπᾶ Ἀρχον-
τίτζη ἐν ἔτει Ζοε^ο, μηνὶ μαίῳ, ἰνδικτιῶνος
1^{ης}, ὄπερ και κατεστρώθη ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι
τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς μνήμην διηνεκῆ
και ἀδιχλείπτον».

Ε'

Ἑλληνικαὶ και λατινικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐκ Μακεδονίας.

α') 16 ὀκτωβρίου 1885.—Ἐν τῇ μονῇ
τῆς Κοσινίτζης (Ἐικοσιφοινίσσης) φυλάττεται
στρογγύλον μετὰ βάσεως μάρμαρον κομισθὲν
ἐκ Θάσου ὑπὸ τῶν ἐπιστατῶν τοῦ ἐκείσε
ἐν τῷ χωρίῳ Σωτήρος μετοχίου τῆς μονῆς.
Φέρει δὲ ἐν ἀναγλύφῳ δύο κατὰ πρόσωπον
προτομάς, τὴν μὲν ἀνδρὸς πωγωνοφόρου, τὴν
δὲ γυναικὸς κεκαλυμμένης· πρὸς τὴν δεξιὰν
πλευρὰν τῆς ἀνδρῶς προτομῆς ἀναγινώσκου-
μεν

ΖΩΣΙ
ΜΟΣΙ
ΗΡΟΔΟ
ΤΟΥ ΟΚ
ΑΙΟΝΙΡ Ζ

Ζώσι-
μος <ι>
Ἡροδό-
του, ὁ κ-
αὶ Ὁρίτζ.

Ἐπὶ δὲ τὰς προτομάς ἀμφοτέρων ἀναγινώσκε-
ται τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς ΝΙΚΗ· ΔΙΟΙΝΥ-
ΣΙΟΥ = Νίκη Διοινυσίου. Ὁ κύριος Σ. Μερ-
τζίδης¹ κατ' ἐσφαλμένην βεβαίως πληροφο-
ρίαν ἐσημείωσεν ὅτι ἐπὶ τοῦ Παγγαίου «εὐρέ-
θη και ἀνάγλυφον τοῦ Διονύσου ἢ Βάκχου,
ὄπερ ἐν τῷ μοναστηρίῳ φυλάσσεται», διότι
ὑποτίθημι ὅτι ὑπονοεῖ τὸ προπεριγραφὲν νε-
κρικὸν ἀνάγλυφον.

β') 12 νοεμβρίου 1885.—Ἀποπερατώσας
τὴν ἐν τῇ μονῇ Κοσινίτζης φιλολογικὴν ἐργα-
σίαν μου, μετέβην διὰ Χουρμίστας εἰς Τσερέ-
πλιν και εἶτα εἰς Κιούπ-κιοῖ. Τὸ πρῶτον, τουρ-
κικὸν χωρίον, ἀπέχει τῆς Χουρμίστας 1/4 ὥρας,

1) Σ. Μερτζίδου, «Αἱ χωραὶ τοῦ παρελ-
θόντος» κτλ. Ἐν Ἀθήναις, 1885, σ. 95-96.

τὸ δὲ Κιούπ-κιοῖ 1 3/4 ὥρας. Ἐν τοῖς ἀρχαίοις
τῆς μονῆς τὸ Κιούπ-κιοῖ ὀνομάζεται Ἐβδομί-
στα. Περιέχει 400 ἑλληνικὰς οἰκίας, μίαν ἐκ-
κλησίαν, ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγίας Παρασκευῆς,
και ἑτέραν παλαιάν ἐν τῷ νεκροταφείῳ, τὴν
τῆς ἀγίας Βαρβάρας. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὑ-
πάρχει μετόχιον τῆς μονῆς Κοσινίτζης, ἐν ᾧ
ἐπὶ βαθμίδος οἰκήματος εὑρηται λίθος (ὑψ.
0,96· πλ. 0,50) φέρων τὴν ἀκόλουθον χριστι-
ανικὴν ἐπιγραφὴν·

ΦΙΛΙ
ΠΟΥ
ΑΝΑΓΝΗΣ
Φιλι-
ππου
ἀναγν(ώστον)

Ἐν δὲ τῷ νεκροταφείῳ εἶδον τεμάχιον μαρ-
μαρίνης πλακὸς (μῆκος 1,02· ὑψ. 0,71) φέ-
ρον τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν·

AQVINT///
HSE
'OPVSMEN///

Εἰς ἀπόστασιν δὲ μιᾶς ὥρας, ἐπὶ τῆς κατω-
φερείας τοῦ ὄρους, ἀνηγέρθη ἀρχαῖον μονύδριον
τῆς ἀγίας Ἀναλήψεως πρὸ εἰκοσιπενταετίας
ἀνακαλυφθὲν ὑπὸ ἐγγχωρίου. Ἐκ Κιούπ-κιοῖ
φθάνομεν μετὰ ἡμίσειαν ὥραν εἰς Ραδολίβος,
μεγάλην κωμόπολιν τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ
Παγγαίου ὄρους. Ἐνταῦθα εὑρον τὰς ἐπομένας
δύο ἐπιγραφάς.

1. Ἐπὶ τεμαχίου μαρμάρου μετὰ πλαισίου
ἐντετειχισμένου ὀπισθεν τοῦ ἱεροῦ τῆς τῶν με-
γάλων Ταξιαρχῶν ἐκκλησίας ὑψους 0,68· πλ.
0,74.

ΑΥΡΗΛΙΟ//
ΚΑΙ ΤΗΜΕΥ//
ΒΟΥΣΗΔΕ//
ΟΣΑΝΔΕΕ//
ΔΩΣΕΙΠΡΟ//

2. Ἐπὶ λιθίνης πλακὸς (ὑψ. 0,62· μῆκος
1,27) ἐντὸς τοῦ νόρθης τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας.

Τὴν ἐπιγραφὴν διαχωρίζει μέγας σταυρὸς. Ὁρα
τὸ πανομοιότυπον αὐτῆς ἐν Πίνακι Δ', ἀριθ. 3.

Ἐρθα κίτε Κυπριαρὸς Φιλιππου με-
μετὰ τῆς συμβί(ου) αὐτοῦ Μα-
ρίας, βασιλευοτο[ε] τοῦ
Κ(υρίου) υἱῶν Ἰ(η)σ(ο)ῦ Χ(ριστο)ῦ, ἐπὶ βασι-
[λεος]...

Ὁ τύπος βασιλευοτο[ε] τοῦ Κυρίου υἱῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπαντᾷ και ἐν ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ
τῆς Συρίας. J. G. Wetzstein, Ausgew. grie-
chische und lateinische Inschriften. Berlin,
1866, σ. 260 και 318, ἀριθ. 181).

3. Ὁ ἐν Δοξάτῳ διδάσκαλος κ. Ἀλέξανδρος
Ἀλεξανδρίδης μετέδωκέ μοι τὴν ἀκόλουθον
ἐπιγραφὴν, ἣν ἀντέγραψεν ἐκ στήλης εὐρισκο-
μένης ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ἐν Προβίστα ἐκ-
κλησίας τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ἡ Προ-
βίστα εἶνε κώμη ἀπέχουσα 3/4 ὥρας τοῦ Γε-
νικιοῖ (ἐρειπίων τῆς Ἀμφιπόλεως).

ΑΓΑΘΗΤΥΧΗ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΑΙΣΑΡΙ
ΛΣΕΠΤΙΜΙΩΣΕΟΥΗΡΩ
ΕΥΣΕΒΕΙΠΕΡΤΙΝΑΚΙ
ΣΕΒΑΣΤΩΑΡΑΒΙΚΩ
ΑΔΙΑΒΗΝΙΚΩΠΑΡΘΙΚΩ
ΜΕΓΙΣΤΩΚΑΙΜΑΥΡΗΛΙΩ
ΑΝΤΩΝΙΝΩΣΕΒΑΣΤΩ
ΣΕΠΤΙΜΙΩ
ΣΑΙΣΑΡΙΑΜΦΙΠΟ
ΛΙΤΩΝΠΟΛΙΣ

Ἀγαθὴ Τύχη·
Ἄυτοκράτορι Καίσαρι
Α. Σεπτίμιῳ Σεουήρῳ
ἐνσεβεί Περτίνακι
σεβαστῷ, Ἀραβικῷ,
Ἀδιαβηνικῷ, Παρθικῷ
μεγίστῳ, και Μ. Αὐρηλίῳ
Ἄντωνίῳ σεβαστῷ
[και Α.] Σεπτίμιῳ [Γέτα]
(κ)αίσαρι ἢ Ἀμφιπό-
λιτῶν πόλις.

Ὁ κ. Ἀλεξανδρίδης ἐσημείωσε μοι ὅτι ἐκ-

τέρωθεν τοῦ ὀνόματος **ΣΕΠΤΙΜΙΩ** (γρ. 9) ὑπάρχουσι ξέσματα.

γ). 14 νοεμβρίου 1885. ἤλθον εἰς Ἀλιστράτην (Καζὰς Ζίχνης), πολίτην οἰκουμένην ὑπὸ ὑπερτετρακοσίων χριστιανικῶν οἰκογενειῶν, ἔδραν δὲ τοῦ μητροπολίτου Δράμας καὶ Φιλίππων. Ἐνταῦθα εἶδον τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν

**ΟΙΠΕΡΕΙΡΟΥΦΟΝ
ΖΕΙΠΑΜΥΣΤΕΒΟΤΡΥΟΥ
ΟΣΔΙΟΝΥΣΟΥΜΥ
ΥΦΩΤΩΕΥΕΡ
ΡΟΝΕΧΑΡΙ**

Οἱ περὶ Ροῦφον
Ζειπᾶ μῦστε Βοτρύου·
ος Διονύσου μυ-
στάρχη Ροῦφω τῷ εὐερ-
γέτη δῶρον ἐχάρισαν.

Ἐπὶ λίθου μετ' ἀκρωτηρίων καὶ ἀετώματος· ἐν τῷ ἀετώματι ἀνάγλυπτος κατὰ πρόσωπον προτομὴ παριστώσα ἐν λίαν βαρβάρῳ τέχνῃ ἄνδρα μετὰ βραχέος πώγωνος (Βάκχον). Ὑψ. 0,73· μῆκ. 0,74. Εὐρέθη ἐντὸς ἀγροῦ τῆς τοποθεσίας *Brésteni*, ἀπεχούσης ΝΔ 3/4 ὥρας· φυλάττεται δὲ νῦν τὸ μάρμαρον ἐντὸς τῆς οἰκίας Δημητρίου Φράγκου.

Δράμα.

Ἐξ Ἀλιστράτης μετέβην τῇ 16 νοεμβρίου εἰς Δράμαν, συνοδοιπόρον ἔχων τὸν ἀξιότιμον φίλον ἰατρὸν κ. Ἀθ. Ἀδαμαντίδην. Ἐνταῦθα ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ δημαρχικοῦ ἰατροῦ κ. Χαρίτωνος, ὅστις πάνυ εὐγενῶς εὐηρεστήθη νὰ με ὀδηγήσῃ εἰς ὅσα μέρη ἐγίνωσκεν ὅτι ὑπάρχουσιν ἐπιγραφαί.

Δὲν προτίθεμαι νὰ ἐξετάσω ἐνταῦθα τὸ ζήτημα, ἀν ἡ θέσις τῆς νῦν Δράμας ἀντιστοιχῇ πρὸς τὸ *Daravescus* τοῦ Πευτιγγεριανοῦ χάρτου ἢ τὴν Δραβῆσκον τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Ὁ Heuzey ὀμιλεῖ περὶ τούτων ἐν σελ. 139-143.

Ἡ περὶ Δράμας ἐκτεθεισὰ ἤδη γνώμη τυγχάνει ἀμφισβητήσιμος, μετὰ τὰς ἐπιτοπίους παρατηρήσεις τοῦ κυρίου Σ. Μερτζίδου. Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ὑπὸ τὴν μορφήν *Darma*

ἔσημείωσεν ἤδη Ἰουδαῖος περιηγητής, ὁ ῥαββίνος Βενιαμὴν Tudella, ὅστις ἐπεσκέφθη τὴν Δράμαν μικρὸν πρὸ τοῦ 1175 ἔτους. Ἴδε Tafel, *De Thessalonica et eiusque agro*, σ. 475 καὶ 798. Ὁ κ. Heuzey σ. 142 ἀδικεῖ τὸν συμπατριώτην αὐτοῦ Paul Lucas γράψαντα ὅτι εἶδεν ἐνταῦθα «tour antique», ἐν ἔτει 1700· διότι πράγματι ἐλεεινὸς βυζαντινὸς πύργος, οὗ ἐλάχιστα λείψανα διακρίνονται εἰσέτι, ὑφούτο ἐν τῇ θέσει κατοικοῦσι σήμερον οἱ τῆς Δράμας ἀτσιγγανοί. Περὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῆς Δράμας γράφει ἐκτενῶς ὁ κ. Σ. Μερτζίδης σ. 1-41, ὅστις καὶ ἔσχε τὴν ἀξιολύμητον ἐπιμέλειαν τοῦ νὰ καταγράψῃ ἐν τῷ βιβλίῳ του καὶ ὅσας ἐπιγραφὰς εἶδεν ἀπὸ ἐτῶν, ἐξ ὧν ἄλλαι μὲν σώζονται ἔτι καὶ νῦν, ἄλλαι δὲ ἀπωλέσθησαν. Τὸ βιβλίον αὐτοῦ ἐξετυπώθη καὶ διανεμήθη μετὰ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπάνοδόν μου, διὸ δὲν ἠδυνάμην νὰ ὀδηγηθῶ πρὸς ἀναζήτησιν τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ ἐπιγραφῶν 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 15, 17. Περιορίζομαι λοιπὸν νὰ ἀναγράψω ὧδε ὅσας ἐγὼ αὐτὸς εἶδον καὶ ἐξετύπωσα ἐπιγραφὰς.

1. Ἐπὶ μακροῦ τετραγώνου παραλληλογράμμου μαρμάρου, χρησιμεύοντος ὡς βαθμίδος μιᾶς τῶν θυρῶν τοῦ παρθεναγωγείου. Πάχ. 0,15· μῆκ. 1,39· πλ. 0,39. Ἡ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ πάχους· (ἐκτυπον). Ἀριθ. Μερτζίδου 16.

ΠΑΙΣΙΟΣΓΗΔΙΣΑΔΙΟΝΥΣΩΙ

Παῖσιος Πηδύσα Διονύσωι

2. Ἐπὶ τεμαχίου ἐντετειχισμένου εἰς τὸ περιτείχισμα τουρκικοῦ νεκροταφείου, κατὰ τὴν ὁδὸν Κασάμ-Μαχαλέ. Ἀριθ. Μερτζίδου 21. Μήκους 1,98· ὕψ. 0,18.

**ΙΙΙΙΛΩΣΑΣΔΙ
ΡΙΔΑΚΟΣΜΗΣΑΣΘΑΣΟΝ**

3. Μαρμαρίνη πλάξ (ὕψ. 1,20· πλ. 0,56· πάχ. 0,71) εὐρεθεῖσα καὶ κατακειμένη ἐν τῷ κήπῳ τοῦ μεγάρου Ἀγιά-μπέη. Ἄνωθεν τῆς ἐπιγραφῆς ἀνάγλυφον· νεανίας κεκλιμένος πρὸς δ., τρίπους τράπεζα, γυνὴ καθημένη ἀπέναντι τοῦ νεανίου· ὀπισθεν αὐτῆς ἴσπασται δούλη, παραπλεύρως δὲ τοῦ κεκλιμένου δούλος ὄρθιος.

**ΑΛΛΟΥΠΟΡΙΚ ΤΡΗΖΕΙΔΟ
ΗΡΩΣΧΑΙΡΕ
ΥΙΟΣΚΕ ΡΗΖΕΙΔΟΣΚΕΙΜ
ΤΥΜΒΩΙΕΝΙΤΩΙΔΕΗΛΙΚ
ΗΙΜΕΝΕΤΩΝ ΕΙΚΟCΙΑ
ΠΟΦΘΙΜΕΝΟCΩΚΥΜΟΡΟCΔ
ΤΑΛΑCΑΛΛΟΥΠΟΡΙCΕΙΜΙΚΑΘΑ
ΔΗΝΑΙΕΙΔΕΚΚΛΑΙΩΠΟΤΜΟΝΑ
ΩΡΟΝΕΜΟΝ**

Ἀλλούπορις Κ[ε]τρήκειδος ἥρωσ χαίρε.
Υἱὸς Κετρήκειδος κείμει τύμβωι ἐνὶ τῶιδε· ἠλικίη μὲν ἐτῶν εἰκοσι ἀποφθίμενος, ὠκύμορος δὲ τάλας Ἀλλούπορις εἰμι καθ' Ἀθηναίει δὲ κλαίω πότμον ἄωρον ἐμόν.
4. Ἐπὶ λιθίνης πλακῆς (ὕψ. 1 μέτρον, πλ. 0,68) ἐντετειχισμένης ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ ἀρχαίου μητροπολιτικοῦ οἴκου (ἐντὸς τοῦ προαυλίου τῆς ἐκκλησίας Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου). Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν διπλοῦς σταυρὸς ἐπὶ τεσσάρων βαθμίδων μεταξύ δύο φοινίκων καὶ δύο ἱεράκων (ἐκτυπον).

**+ΑΥΤΗΧΑΡΙCΤΕΦΥΚΕΝΚΟΝΡΟΠΑΛΛΤΩ
ΑΛΕΞΙΩΤΕΦΗΜΗ:ΤΩΜΑΝΙΑΚΗ
ΦΥΗΚΗΣΗΔΙΑΒΡΑΦΗΣ ΤΟΜΤΥ ΠΟΝ Π
ΑΝΑΒΑΔΕC ΠΟΙΝΑ ΩC ΡΙ ΑΜ:ΩΙ
ΩΝΙΨΗΛΕCΩΑΧΝΓ ΕΠΙΒ'ΜΑΝΩΗΚΚΟΜΗΗ**

Ἄβτη χάρις πέφυκε κοροπαλάτου,
Ἄλεξιου τε φήμη τοῦ Μαριάκη.
Φέρη καὶ τῆς σῆς διαγραφῆς τὸν τύπον,
παραγῆ Δέσποινα εἰς σ(ωτη)ρίαν.
Μη(ν)ίονιω η', ἰνδικτιῶνος η', ἔτους ςχγγ', ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαροῦλ Κομνηνοῦ.

Τὸ ἔτος 6653 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ 1145. Σημειωτέον τὸ οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον *Μαριάκη*, ὅπερ ἀναμνησκεί τὸν ἐκ τῆς αὐτῆς ἴσως οἰκογενείας προαχμάσαντα ἀποστάτην Γεώργιον τὸν *Μανιάκην* (Σ. Λάμπρου, *Ἱστορικὰ Μελετήματα*. Ἐν Ἀθήναις, 1884, σ. 152—166). Ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ κοροπαλάτης Ἀλέξιος *Μανιάκης* δὲν ἀναφέρεται, νομίζω, παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς χρονολογούς.
5. Τεμάχιον βυζαντινῆς ἐπιγραφῆς ἐντετειχισμένον ἔξωθεν οἰκίας καὶ ἀπέναντι τῆς θύρας τοῦ γυναικωνίτου τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας.

**ΕCΙΝΘ
ΥΛΗΝΤΑΥ**

6. Heuzey σ. 144, ἀριθ. 75. G. Perrot ἐν *Revue Archéol.* 1860, σ. 73. C. I. L.

ἀριθ. 640. Μερτζίδ. ἀριθ. 16, σ. 33. (Ἐκτυπον). Ἐν τῇ 1 γραμμῇ **MINERVAE·AVG·I·SACR**
7. Ἐπὶ τεμαχίου (ὕψ. 0,43· πλ. 0,64· πάχ. 0,15) χρησιμεύοντος ὡς βαθμίδος τῆς ἐξωτερικῆς θύρας τοῦ γυναικωνίτου τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας. Heuzey σ. 149, frg. 1.

**ΛΡΟ
DLCISS
CITOSVC
ΜΓΤΡΙ**

8. Ἐπὶ τεμαχίου ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἀργύρη Βογιατζῆ (ὕψ. 0,62· πλ. 0,77· πάχ. 0,12). Ὑψὸς τῶν στοιχείων 0,13. Τῆς 3 γραμμῆς τὰ στοιχεῖα μικρότερα. Ἀριθ. Μερτζίδου 12, σελ. 30.

///RATI I///

///H.S.E.DE///

///INEARC A///

9. Μάρμαρον (μήκους 1,24· πλ. 0,74· πάχ. 0,40) τετραγώνου σχήματος παραλληλογράμμου, έχον επί τῆς μιᾶς πλατείας ἐπιφανείας ἀθαβῆς τετραγώνον λάξευμα. Ἡ ἐπιγραφὴ ἐπὶ μιᾶς τῶν μικρῶν πλευρῶν, φαίνεται δ' ὅτι ἀριστερόθεν συνεχίζετο ἐπὶ ἐτέρου μαρμάρου. Εὑρηται ἐν τῷ κήπῳ Γεωργίου Βούτσοβα.

VINA^S P.XXV

10. Μάρμαρον τετραγώνου παραλληλογράμμου σχήματος (μήκους 2,20· ὕψους 0,75) ἐστρωμένον ἔσωθεν τῆς προαυλίου θύρας τῆς ἐκκλησίας τῶν Ταξιάρχων. Mommsen, Hermes III, σ. 461-65. Ephem. Epigr. (Add. 3 ad CIG vol. III), σ. 79, ἀριθ. 216. Heuzey, σ. 145, ἀριθ. 76. Ἀριθ. Μερτζίδ. 14, σ. 31.

11. Τεμάχιον τετειχισμένον ἐξωθεν τῆς

C.VIBIVSGFIL.VOL.DAPHNVS.ORN///
DEC.HON.AN.V.M.IX. .H.S.E.
C.VIBIVS.C.FIL.VOL.FLORVS.DEC
IIVIR.ET.MVNERRARIVS.PHILIPPIS.FIL.
KARISS.F.C

Δοξάτον

(Heuzey, σ. 125-136. Μερτζίδου, σ. 47-43).

Ὁ μὲν κ. Μερτζίδης (ἀριθ. 22, 23 καὶ 24) σημειοὶ ἐνταῦθα τρεῖς ἐλλληνικὰς ἐπιγραφὰς μὴ ὑπαρχούσας ἤδη, ἐγὼ δὲ εὗρον λατινικὰς μόνον.

1. Heuzey, σ. 128, ἀριθ. 61. C. I. L. vol. III, ἀριθ. 686. Τὸ μάρμαρον μήκους 1,82, πλάτ. 0,49 εὑρηται ἔμπροσθεν τῆς ἀριστερᾶς πυλίδος τοῦ ἱεροῦ βήματος τῆς ἐκκλησίας ἀγ. Ἀθανασίου. Ἡ ἐπιγραφὴ πολλάκις τῆς ἡμέρας πατουμένη ἐφθάρη ἱκανῶς. Αἱ τέσσαρες πρῶται γραμμαὶ καλύπτονται ἐκατέρωθεν ὑπὸ τὸ τέμπλον, μάλιστα δὲ ἐν τῇ 2 γραμμῇ τὰ στοιχεῖα ESTDIVIS κατεστράφησαν παντελῶς διὰ τετραγώνου μικροῦ λαξέυματος ἐξεπίτηδες γενομένου ὑπὸ τοῦ στήσαντος τὸ τέμπλον. Πικυπόλλων δὲ στοιχείων (καὶ τούτων τὰ πλείονα) ἴχνη μόνον διακρίνονται. Ἐκ τοῦ ἰδιογράφου μου σημειῶ τὴν ἀκόλουθον ἀνάγνωσιν ἐν II γρ. 6 MYSTIDISATSE.

ἀρκτικῆς πλευρᾶς τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας. "Υψ. 0,35, μήκους 0,67. Heuzey σ. 149 (fragm. ἀριθ. 2). C. I. L. ἀριθ. 698.

///IOLLSCYT///

///IAELVTYCI///

12. Heuzey σ. 148, ἀριθ. 79. C. I. L., ἀριθ. 687. Τεμάχιον μήκους 1,33 καὶ ὕψους 0,18 χρησιμεύοντος (ἔσωθεν τῆς ἐκκλησίας) ὡς δευτέρας βαθμίδος τῆς θύρας.

A N L V I I D ,
VFCINMARCALQVISPDAB

13. Ἐπὶ πλακὸς ἐντετειχισμένης ἔμπροσθεν βρύσεως, ἐντὸς τῆς οἰκίας τοῦ Ἀχμέτ-ἑφέντη-καφετζή, κατὰ τὴν ὁδὸν Χαλιλ-μπένη (ἐκτυπον). Ἰδε Paul-Lucas, voyage en Grèce 1, σ. 316. Cousinéry, Voyage en Macédoine 2, 12. C. I. L. vol. III, ἀρ. 659.

2. Heuzey, σ. 135, ἀριθ. 63. C. I. L. 682.

Πλάξ (ὑψ. 1,45· πλ. 0,71) ἐστρωμένη ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, παρὰ τὴν ἀριστερὰν πυλίδα τοῦ ἱεροῦ βήματος. Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ἰππεὺς θραξ, οὗ ἔμπροσθεν βωμὸς καὶ δένδρον περιελλιγμένον ὑπὸ ὄφews.

3. Heuzey, σ. 136, ἀριθ. 66, fragment (sic). C. I. L. vol. III, ἀριθ. 674. Ἐπὶ ἀναγλύφου ἐκτισμένου ἐξωθεν, ὑπεράνω μιᾶς θύρας τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας (ὑψ. 0,49· πλ. 0,43). Τὸ ἀνάγλυφον (ἐντὸς νύμφης) παριστᾷ γυναῖκα ὀρθίαν φέρουσαν χιτῶνα ἀνοικτὸν καὶ μετὰ πτυχῶν, εἰς τὸ μέσον ζώνην καὶ κρατούσαν ἐν τῇ ἀριστερᾷ πινάκιον.

O P E T R E I A S A L V

A N

H S

4. Ἐπὶ μαρμάρου χρησιμεύοντος ὡς βαθμίδου

δος τοῦ καταστήματος Στεφάνου Γεωργίου. "Υψ. 0,40· πλ. 1,30· πάχ. 0,16.

ANN
PPVIGIVSI

X
///
///

5. Ἐπὶ τεμαχίου ἐκτισμένου ἐπὶ τοῦ περιτειχίσματος τῆς αὐλῆς τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, ἀντικρὺ τῆς κεντρικῆς τούτου πύλης. "Υψ. 0,24· πλ. 0,57.

///VIII H. S ///
///ET.TATINIA.GALATIA///

6. Ἐπὶ τεμαχίου μαρμάρου ἐκτισμένου ἔσωθεν τῆς θύρας τοῦ καταστήματος Δημητρίου Τζήνου. Τὰ στοιχεῖα εἰσι μέγιστα.

///TFETFVOLSA///
///SIBIETFLAVIATC///

7. Ἐπὶ πλακὸς ἐντετειχισμένης παρὰ τὴν θύραν τοῦ προαυλίου τῆς οἰκίας Χατζή Βασιλείου. "Υψ. 0,35· πλ. 0,24 (ἐκτυπον).

L.OC
L.F.VOL.SA
ANN.V.H.S
TAVS.SALV
ETAGATHI
CISSIMO.

I O C V S . S I P

8. Αὐτόθι· τεμάχιον ἀναγλύφου παριστῶντος ἄνδρα ὀρθιον, φέροντα βραχὺν χιτῶνα καὶ κρατοῦντα τῇ ἀριστερᾷ τὸ ἄκρον τοῦ ἀναπεπταμένου μανδύου του. Πρὸς δεξιὰν αὐτοῦ, ἐν τῇ κάτω γωνίᾳ, δύο ὀπῶραι, ἡ μὲν μῆλον, ἡ δὲ σύκον. Κάτωθεν δὲ τοῦ ἀναγλύφου ἐπιγραφὴ·

G. OPETREIVS . MAR

Τσατάλτζα=Χωρίστιανη.

Ὁ κ. Heuzey ἐν σελ. 136—139 πραγματεύεται περὶ τοῦ χωρίου Τσατάλτζας· σὺν ἄλλοις δὲ γράφει: «Ce nom turc n'empêche

pas que les habitants ne soient presque tous chrétiens. Dans leurs maisons et dans leur église j'ai rencontré les inscriptions suivantes qui montrent que ce lieu fut aussi, dans l'antiquité, un centre de population». Παρατηρήτεον ὅτι ἀντὶ Tchaltadja δεόν να γράψωμεν Tzataldja καὶ ὅτι τὸ ἐπίσημον χριστιανικὸν ὄνομα τοῦ τόπου τούτου εἶνε τὸ Χωρίστιανη, ὅπερ ἀπαντᾷ ἐν ἀνεκδότοις καταλόγοις βοηθημάτων (κατὰ γεωγραφικὴν σειρὰν καταγεγραμμένοις) τοῦ κώδικος τῆς μονῆς Κοσινίτζης καὶ ὅπερ ἐτι καὶ νῦν γράφεται παρὰ τε τοῦ μητροπολίτου Δράμας καὶ Φιλίππων καὶ τῆς δημογεροντίας τῆς Τσατάλτζας. Τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ Χωρίστη σχηματισθὲν εἰς τὸ Χωρίστιανη εἶνε πιθανῶς βυζαντινῆς ἐποχῆς· τὸ δὲ τουρκικὸν Τσατάλτζα εἶνε μᾶλλον μετὰφρασις τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος. Ἡ δὲ ἐξήγησις τοῦ ὀνόματος ἐρμηνεύεται ἐκ τῆς τοποθεσίας τῆς κωμοπόλεως, ἥτις ὄντως κείται ἐντὸς βαθέος τόπου, χωριζομένου ὑπὸ χιμάρρου κατωφεροῦς ὀνομαζομένου Κορροῦ-τσάι. Ἐνταῦθα οἰκοῦσι 300 χριστιανικαὶ οἰκογένειαι καὶ 40 τουρκικαί. Ἡ ἡμετέρα κοινότης διατηρεῖ δημοτικὸν σχολεῖον μετὰ 100 παιδιῶν, δύο τάξεις τῆς μέσης παιδείσεως ἐκ μαθητῶν 10, καὶ παρθεναγωγεῖον φοιτῶμενον ὑπὸ 40 κορασιῶν. Κεντρικὴ δὲ ἐκκλησία εἶνε ἡ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, ἥτις παλαιὰ οὔσα μαρτυρεῖ ἐπαρκῶς τὴν βυζαντινὴν αὐτῆς καταγωγὴν. Πλὴν ταύτης εὐζηνται ἐνταῦθα καὶ τέσσαρα παρεκκλήσια κείμενα εἰς διάφορα μέρη τοῦ χωρίου, ἥτοι τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τὸ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, τὸ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

Ὁ κ. Heuzey σημειοὶ τρεῖς ἐπιγραφὰς ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ μετὰ πληροφοριῶν προδιδουσῶν ὅτι δὲν ἐπεσκέφθη ἴσως τὴν Τσατάλτζαν. Οὕτως ἐν ἀριθ. 69 (σελ. 139=C.I.L., ἀριθ. 663) λέγει: «Tchaltadja. Dans une maison. Fragment». Καὶ πάλιν «ce minime fragment, débris d'une plaque de sarcophage». Τούναντίον, ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐγγεγράφεται ἐπὶ μιᾶς τῶν δύο μακρῶν πλευρῶν ἐντελοῦς σαρκοφάγου μήκους 2^μ, 10 ἐκ., κατακειμένου ἐν τῇ αὐλῇ τῆς οἰκίας τοῦ Κωνσταντίνου Καπουτζή. Ἡ ἐπιγραφὴ λοιπὸν εἶνε ἐντελής. Ὑπ' ἀριθμοὺς δὲ 70—72 σημειοὶ τρία fragments, ὧν τὸ πρῶτον δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνεῦρω· τὸ δεύτερον, ἐλληνικὸν, ἀναγινώσκειται ἐπὶ μαρμάρου (μῆκ. 0,90· ὕψ. 0,30) ἐκτισμένου

ὡς βαθμίδος τοῦ κονακίου τοῦ ἐν Τζατάλτζα τσιφλικίου Ραχοῦτ-μπέη. Ἐν τῇ 1 γραμμῇ διακρίνω καλῶς τὴν γενικὴν **ΣΥΝΤΡΟΦΟΥ**, καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ μᾶλλον **ΘΗΚΗΝΕ**. Τὸ δὲ τρίτον fragment, ὅπερ ὁ κ. Heuzey γράφει **PVIC**, ἀπαντᾷ ἐπὶ πλακὸς μαρμαρίνης ἐντετειχισμένης ἐξῶθεν τῆς πύλης τοῦ τζιφλικίου. Τὰ στοιχεῖα μέγιστα καὶ ἀραιὰ ὄντα ἔχουσιν ὧδε: **P V F O**· δὲν εἶνε δὲ δύσκολον ν' ἀναγνωρίσωμεν ὧδε τὴν δοτικὴν **R V F O**. Τὰ ἄνω ἄκρα τῶν στοιχείων, κεκομμένα ὄντα, ὑποτιθέασιν ὅτι ἐνταῦθα ἔληγε μεγάλη λατινικὴ ἐπιγραφή.

Ἐτερον τεμάχιον εὑρον καὶ ἐν τῇ αὐτῇ τῆς οἰκίας Γεωργίου Τσόγγα, ἐπὶ μαρμάρου μήκ. 0,77, ὕψ. 0,30.

A·SIBI·ET·CLODIA///

Ὁ Heuzey ὑπ' ἀριθ. 65 (σελ. 137) ἐκδίδωσιν ἀξιόλογον ἐπιγραφὴν περὶ ἧς γράφει οὕτω· «*Dans l'église. Sur une stèle de pierre décorée de grossiers bas-reliefs*». Ἡ στήλη αὕτη τετράπλευρος οὖσα (ὑψ. 1,70· πλ. 0,53· πᾶχ. 0,27) ἐντετειχιστὰ ἐξῶθεν τῆς τελευταίας πρὸς δ. πυλίδος τῆς ἐκκλησίας τῶν Εἰσοδίων, οὕτως ὥστε ἀποτελεῖ ἀκριβῶς τὴν ἐτέραν τῶν παραστάδων αὐτῆς. Ἀναριβῆς ἐπίσης, ὅτι μεταξὺ τῶν στίχων 3-4 ὑπάρχει «cavalier lancant le javelot». Ἡ ἐπιγραφή δὲν εἶνε κεχωρισμένη, ἀλλ' ἄνωθεν αὐτῆς ὑπάρχουσι δύο στέγαι (étages), ὧν ἡ μὲν πρώτη (ἢ ἄνωτέρω) παρίστησιν ἐντὸς τετραγώνου σχήματος τὸν θράκα ἱππέα συνοδόμενον ὑπὸ κυρῆς καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ δένδρον καὶ κάπρον, ἡ δὲ ἕτερα τρεῖς προτομὰς ἀνδρικές, παριστώσας ἀναμφισβόλους τοὺς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναφερομένους. Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ ἐπιγραφή κακῶς ἀντεγράφη, διότι ἐν τέλει τῆς πρώτης γραμμῆς ἀντὶ **BP** ἀναγινώσκωμεν **BB** (= δις Βύζον), ἐν τῇ 7 γραμμῇ **ΜΗΜ-Γ**. Τὸ οὐσιωδέστερον δὲ λάθος ἐγένετο ἐν τῇ 2 γραμμῇ, ἐνθα ὁ Heuzey ἀνέγνω *Ochrinos* καὶ *Promptus* ἀντὶ **ΒΗΣΠΡΟΠΤΟΣ ΟΥΡΙΝΟΣ** κτλ. Τὸ μὲν πρῶτον ὄνομα ἀγνώστου *Βήσπροπτος*, τὸ δὲ δεύτερον ἐγένετο ἀφορμὴ κακῆς γραφῆς γεωγραφικοῦ ὀνόματος. Ὁ ἐκδοὺς γράφει ἐν σελ. 138. «Le mot *Ochrinos*, qu'il faut peut-être écrire *Ochrinos*, a tout l'aspect d'un adjectif géographique, analogue à *Δατηνός*, que nous trouvons aussi sous la forme *Δατίνος*. Cet ethnique prouverait l'e-

xistence d'une antique bourgade, nommée probablement *Okhra*, qui s'élevait sans doute sur l'emplacement de Tchaltadja». Καὶ πάλιν κατωτέρω· «*Pour le nom géographique, Okhra, on pourrait citer le sommet d'Ocra dans les Alpes Carniques et le mot ocris qui voulait dire montagne dans les dialectes de l'Italie centrale, si la situation du village moderne sur des buttes de terre ne s'accordait mieux peut-être avec le sens du mot grec ὄχρα, qui désigne cette terre jaune que nous appelons de l'ocre*». Δυστυχῶς πᾶσα ἡ ἐτυμολογικὴ αὕτη ἔρευνα, εἰσχωρήσασα καὶ ἐν τοῖς τοῦ *Dumont Mon. et inscript. fig. de la Thrace* (σ. 67), ἐκμηδενίζεται διὰ τῆς πραγματικῆς γραφῆς **ΟΥΡΙΝΟΣ**. Ὅτι δὲ τοῦτο τοπικὸν εἶνε ἐπίθετον, φαίνεται μοι ἀναμφισβήτητον· ἀλλ' ἂν ἐφαρμόζηται εἰς τὴν θέσιν Τσατάλτσας ἀδυνατῶ ν' ἀποφανθῶ, οὐδεμιᾶς πρὸς τοῦτο βεβαίας ἢ καὶ πιθανῆς ἀποδείξεως προκειμένης. — Ἐπίσης τὸ θηλυκὸν ὄνομα **ΜΕΛΓΙΑ** οὕτως ἀναγινώσκεται. οὐδενὸς ἔγνωσ ἐτέρου γράμματος ὑπάρχοντος κατόπιν· διὸ γραπτέον ἀπλῶς καὶ τῇ μητρὶ *Μελγία*· τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο εἶνε πάντως ξενικόν. Καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ γραμμῇ ἀναγνωστέον **ΕΠΟΗΣ**///**N** (= ἐπόησαν). — Ἀτελὲς ἀντίγραφον τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς εὑρηται καὶ ἐν τῷ βιβλίῳ Σ. Μερτζίδου σελ. 47, ἀριθ. 20. Τὸ δὲ ἡμέτερον ἀντίγραφον, οὗ τὸ ἀποτύπωμα ἐνταῦθα παραλείπομεν ἐγένετο ἐπὶ τόπου καὶ τῇ βοηθείᾳ ἐκτυπώματος, ὅπερ κέκτημαι.

Ὁ κ. Μερτζίδης ἐν σελ. 46 ἀναφέρει ὅτι «*πρὸ δωδεκαετίας περὶ τὸ παρὰ τὸν ἅγιον Γεώργιον νεκροταφεῖον*» εὑρέθησαν, πλὴν μιᾶς λατινικῆς ἐπιγραφῆς ἔτι καὶ νῦν σωζομένης, αἱ ἐπόμεναι δύο, ὧν τὴν ὑπαρξίν διεβεβαίωσάν μοι καὶ τινες τῶν κατοίκων.

- 1) **ΜΗΝΟΔΩΡΟΝΣΩΣΘΕΝΟΥΣ
ΕΥΕΡΓΕΤΗΝΟΔΗΜΟΣ
ΕΚΤΩΝΙΔΙΩΝ**
- 2) **ΗΠΟΛΙΣΤΟΝΕΑΥΤΗΣ
ΣΩΤΗΡΑΓΛΥΚΩΝΑ**

Σημειῶ ὅτι τὸ νεκροταφεῖον τοῦτο ἐπὶ ὑψηλοῦ τόπου κείμενον φαίνεται ἐγκρύπτον καὶ τάφους ἐθνικούς, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ συνεχῶς ἐξαγόμενοι ἐνταῦθα λίθοι, καὶ ἰδίᾳ τὸ κάλυμ-

μα σαρκοφάγου (μήκους 1,70) σχήματος γωνιώδους, ἀποτελούντος δύο πλευρὰς μετὰ ἀκρωτηρίου εἰς ἕκαστον τῶν τεσσάρων ἄκρων. Ἐπὶ

τῆς μιᾶς δὲ πλευρᾶς ἀναγινώσκεται ἡ ἐπομένη ἐπιγραφή, ἧς κέκτημαι καὶ ἐκτύπωμα.

**NAEVIVS·SYMPHORVS·VI·VIR·AVG·AN·XI·
BVRRENA·NICE·AN·XXX·H·S·S·NAEVIA
SYMPERVSA·PARENTIBI·C.**

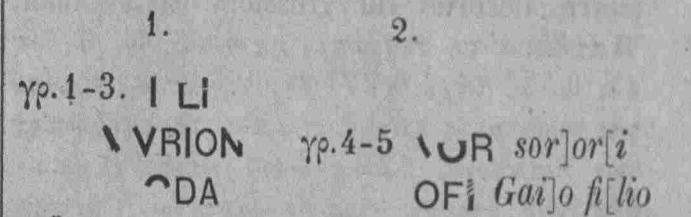
*Naevius Symphorus viri aug(ustalis) an. xi.
Burrena Nice an. xxx. h(ic) s(iti) s(unt). Naevia
Sympherusa parentibi c(arissimis).*

Ἀπὸ τῆς Τζατάλτζας μετέβην εἰς ἕτερον χωρίον καλούμενον *Edrenetjik*, οὗ ἡ θέσις σημειοῦται ἐν τῷ αὐστριακῷ χάρτη (ἀριθ. 13 *Xanthi*). Τὸ ὄνομα τοῦτο ὑποκρύπτει πιθανῶς τὴν ἐνταῦθα ὑπαρξίν ἀρχαίας ἀγνώστου πολίχνης, τετιμημένης τῷ ὀνόματι τοῦ αυτοκράτορος *Ἀδριανοῦ*. Ἡ ἀρχαιότης τῆς θέσεως ταύτης εἶνε ἀναμφισβήτητος· διότι τῷ 1884 ἐπὶ ὑψηλοῦ τόπου, ἀνασκαφῶν γενομένων πρὸς εὑρεσιν λίθων διὰ τὴν ἀνοικοδομήν τῆς ἐκεῖ ἰδρυμένης ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Νικολάου, ἐξεχώσθησαν πάμπολλα ἐνεπίγραφα μάρμαρα, ἅτινα οἱ λιθοζῶοι ἀποξέσαντες ἐχρησιμοποίησαν ὡς παραστάδας τῶν θυρῶν καὶ τῶν παραθύρων τοῦ ναοῦ (!) Οἱ πρόκριτοι τοῦ χωρίου, ἀμαθεῖς ὄντες, διεβεβαίωσάν μοι τὸ εὑρημα τοῦτο, προστιθέντες μάλιστα, ὅτι περὶ τὰ τεσσαράκοντα μάρμαρα ἔφερον γράμματα φραγκικά. Οὐδὲν ἕτερον ἠδυνήθην ν' ἀνεύρω ἐνταῦθα ἢ μικρὰν λάρνακα εἰς τὸ γνωστὸν ἐκεῖ πηγάδι, φέρουσαν ἐπὶ μιᾶς πλευρᾶς τὴν λέξιν

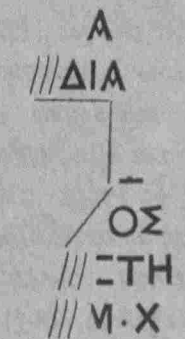
ΤΟΠΟΣ

ἐν ἣ σημασίᾳ ἀπαντῶμεν ταύτην ἐν ἀρχαίαις χριστιανικαῖς ἐπιτυμβίαις ἐπιγραφαῖς. Ἐντεῦθεν ἀνέκαμψα εἰς Δοξάτον, ἐκεῖθεν δὲ μετέβην εἰς Καβάλλαν διελθὼν τὰ ἑρείπια

τῶν Φιλιππων, ἅτινα διαχωρίζει εὐρεία καὶ κανονικὴ στρατιωτικὴ ὁδὸς ἀπὸ Καβάλλας εἰς Δράμαν ἄγουσα. Ἐνταῦθα, ἀναπαύσεως μόνον χάριν, διέμεινα ἡμίωρον, καθ' ὃ ἠδυνήθην ν' ἀνεύρω ἀκεραίαν τὴν παρὰ Heuzey σ. 92, ἀριθ. 43, ἐπιγραφὴν. Ἡ δὲ 44 (σ. 93) δὲν εὑρίσκεται πλέον σώα· μόνον δύο τεμάχια αὐτῆς ἀνεῦρον

Εἶδον καὶ τὴν 45 ἐπιγραφὴν ἔχουσαν μᾶλλον ὧδε·

Τὸ μάρμαρον ἔχει ὕψ. 1,90 καὶ πλ. 0,25.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ.

Διορθώσεις τινὲς εἰσὶν ἀναγκαῖαι ἐν τῇ ἀναγραφῇ ἐνίων πλαστικῶν μνημείων, ἃς καὶ ἀναβάλλω μετὰ δευτέραν ἐπίσκεψιν τῆς Σηλυβρίας καὶ Ραιδεστοῦ. — Ἐν σελ. 73, ἀριθ. 2, γράφε *χέρεσθαι*, ὡς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ. — Σελ. 83, ἀριθ. 7. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε λίαν ἐφθαρμένη. — Ἐν Πίν. Γ', ἀριθ. 6, γραμμῇ 4, γράφε **ΥΙΟCΒΑ**. — Ἐν σελ. 101 ἐν τῷ πρώτῳ ξυλογραφήματι, γραμ. 3, ἀνάγνωθε **ΤΗCΝΙΚΟΜΗ**(δείας).